

ICE[®]

MIRACLES

EXCLUSIVE FOR GPSC

(CLASS 1/2, P.I., S.T.I., DY.SO., DY. MAMLATDAR)

સંપાદક : મૌલિક ગોધિયા

VOLUME 37

12 to 17 JULY - 2021

આઈએ
સંકલ્પ સે સિદ્ધિ
કા એક મહા અભિયાન
ચલાઈએ

સંકલ્પ સે સિદ્ધિ : મિશન વન ધન

NTPC કચ્છના રણમાં ભારતનો સૌથી મોટો
સોલાર પાર્ક સ્થાપશે

મહિલા સનામત વિધેયક

CLICK TO JOIN WHATSAPP
[joiniceraajkot.com](https://www.whatsapp.com/joiniceraajkot.com)

FOLLOW US ON INSTAGRAM
[iceraajkot](https://www.instagram.com/iceraajkot)

FOLLOW US ON YOUTUBE
[iceraajkot](https://www.youtube.com/iceraajkot)

JOIN TELEGRAM
t.me/iceraajkotofficial

INDEX

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- રાષ્ટ્રપતિ અને ઉપરાષ્ટ્રપતિની ચૂંટણી.....01
- દિલ્હી વિધાનસભાની 'શાંતિ અને સંવાદિતા સમિતિ'નો ન્યાય.....02
- UAPA ની કડક પ્રકૃતિ.....03
- પક્ષપલટા વિરોધી કાયદામાં ફેરફારની જરૂર.....06
- ન્યાયતંત્ર માટે માળખાગત સુવિધાઓ.....08
- પીયૂષ ગોયલની રાજ્યસભામાં ગૃહના નેતા તરીકે નિમણૂક (Leader of House).....09
- મહિલા અનામત વિધેયક.....09

2. અર્થતંત્ર.....11

- ઇન્ડિયા ઇન્વેસ્ટમેન્ટ લેન્ડબેંક (IILB).....11
- બિટકોઇન હાર્ડવેર વોલેટ (Bitcoin Hardware Wallet).....11
- રાષ્ટ્રીય સંપત્તિ પુનર્નિર્માણ કંપની (National Asset Reconstruction Company).....12
- ભારતનો પહેલો ક્રિપ્ટોગેમ બગીચો.....12
- RBI રિટેલ ડાયરેક્ટ સ્કીમ.....13
- વિદેશી કાર્ડ ચુકવણી નેટવર્ક કંપનીઓ પર પ્રતિબંધ મૂક્યો.....15
- વિશેષ પશુધન વિસ્તાર પેકેજ.....17
- પશુપાલન વિભાગ અને ડેરી યોજનાઓનું પુનર્ગઠન18
- ભારતમાં કાપડ ઉદ્યોગ.....19

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....21

- ચીનના રસી ઉત્પાદકોએ COVAX કરારો પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....21
- યુકેએ 50 વર્ષમાં પહેલી વાર ભારતમાં સફરજનની

- નિકાસ કર.....21
- ભૂતાનમાં ખજયો-UPI શરૂ.....22
- નેપાળ અને ભારતે લોઅર અથ હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ માટે સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....23
- મંત્રીમંડળે ડેનમાર્ક સાથે આરોગ્ય પર સમજૂતી કરારને મંજૂરી આપી.....24
- મંત્રીમંડળે કોર્કિંગ કોલસા પર રશિયા સાથે સમજૂતી કરારને મંજૂરી આપી.....24
- દુશાબેમાં કહફની બેઠક.....25
- જો બિડેન દ્વારા US “Child Tax Credit Programme” નું વિસ્તરણ27
- અમેરિકાએ રેન્સમવેર પીડિતોને મદદ કરવા માટે ઓનલાઇન હબ બહાર પાડ્યું.....27
- ટેક્સાસમાં મંકીપોક્સ (Monkeypox)નો પ્રથમ કેસ નોંધવામાં આવ્યો.....28
- ન્યૂઝીલેન્ડે ખાસ APEC બેઠકની અધ્યક્ષતા કરી28
- G-7ની બિલ્ડબેક બેટરવર્લ્ડ ઇનિશિયેટિવ.....29
- ફિટ ફોર 55 પેકેજ : યુરોપિયન યુનિયન.....31

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી....33

- વર્જિન ગેલેક્ટિક (Virgin Galactic) એ અવકાશમાં ઉડાન ભરી.....33
- અમેરિકાએ માનવ અવકાશ મુસાફરી માટે બ્લુ ઓરિજિન (Blue Origin)ને મંજૂરી આપી.....33
- આઇટી એક્ટની કલમ-66A.....34
- સબઓર્બિટલ ફ્લાઇટ.....35
- અલ્ટ્રા-લિક્વિડ હિલિયમ ગેસમાં થોડા-ઇલેક્ટ્રોન પર પોટા.....37
- ભારતીય નૌકાદળને બોઇંગ તરફથી 10મું P-8I વિમાન મળ્યું.....38

- ભારતમાં ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર.....39
- યુએસ નેવીએ MH-60R મલ્ટી રોલ હેલિકોપ્ટર ભારતને સોંપ્યા.....40
- COVIHOME: IITH એ સસ્તી કોવિડ-19 ટેસ્ટ કિટ વિકસાવી.....41

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....42

- નદીઓ સાથેના શહેરો માટે સંરક્ષણ યોજનાઓ.....42
- 'ફૂડ સિક્યોરિટી એન્ડ ન્યુટ્રિશન સિસ્ટમ્સ યોજના ધ વર્લ્ડ 2021' પર રિપોર્ટ જાહેર.....43
- RBI Retail Direct યોજના.....43
- રાષ્ટ્રીય આયુષ મિશન.....44
- સંકલ્પ સે સિદ્ધિ: મિશન વન ધન.....46
- નવા સૌર પ્રોજેક્ટ્સ.....48
- સ્કિલ ઇન્ડિયા મિશન (Skill India Mission) એ 6 વર્ષ પૂર્ણ કર્યા.....49
- પ્રધાનમંત્રી ફસલ વીમા યોજનાની સમયમર્યાદા લંબાવાઈ.....50
- School Innovation Ambassador Training Program.....51
- કિસાન સારથી ફોરમ.....51

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....53

- લેમરુ એલિફન્ટ રિઝર્વ.....53
- એન્ટાર્કટિકમાં સક્રિય તળાવો.....54
- હિમાલયનયાક.....54
- વીજળીની ઘટનાઓ.....55
- પર્યાવરણીય ઉદ્ધંધન સાથે વ્યવહાર કરવા માટે SOP.....56
- 2020 પછી વૈશ્વિક જૈવવિવિધતા માળખું.....58

- ડીટરજન્ટ દ્વારા જળ પ્રદુષણ.....60
- યુરોપિયન યુનિયનએ કડક આબોહવા પરિવર્તન યોજનાઓ બહાર પાડી.....62
- હિમાચલ પ્રદેશમાં ભૂસ્ખલન અને ફ્લેશ પૂર...63
- કાર્બન ઉત્સર્જક તરીકે: એમેઝોન ફોરેસ્ટ.....64
- કૃષ્ણ અને ગોદાવરી નદી બોર્ડના અધિકારક્ષેત્રો સૂચિત.....65

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....00

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....66

- એક્સ્યુટ એન્સેફ્રેલાઈટિસ સિન્ડ્રોમ66
- વિશ્વ વસ્તી દિવસ.....67
- નોવાક યોકોવિચે વિમ્બલ્ડન ટેનિસ ચેમ્પિયનશીપનું ટાઈટલ 2021 જીત્યું.....68
- નાગપુરમાં ભારતના પ્રથમ ખાનગી LNG સુવિધા પ્લાન્ટનું ઉદ્ઘાટન.....68
- National Dolphin Centre69
- PM મોદીએ પદ્મ પુરસ્કારો માટે નામાંકન આમંત્રણ આપ્યું.....70
- નાગા શાંતિમંત્રણા.....71
- મલાલા ડે.....72
- 'ગ્રવેલિયા બોરો' અને 'ડેકિસપસ ક્લેની' કરોળિયા.....73
- જમીનપાંડોગા.....73
- લદાખ 100% પ્રથમ ડોઝ કવરેજ હાંસલ કરનાર પ્રથમ કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ બન્યો.....73
- રાઈટ-ટુ-રિપેર મુવમેન્ટ.....74
- 14 જુલાઈ ફ્રેન્ચ બાસ્ટિલ ડે (French Bastille Day).....76

- ભારતની પ્રથમ 5 સ્ટાર હોટલ ગાંધીનગરમાં રેલવે ટ્રેક પર બનાવવામાં આવી.....76
- NTPC કચ્છના રણમાં ભારતનો સૌથી મોટો સોલાર પાર્ક સ્થાપશે.....77
- મહારાષ્ટ્રે નવી ઇલેક્ટ્રિક વ્હીકલ્સ નીતિ જાહેર કરી..78
- અસમ-મિઝોરમ સરહદ વિવાદ.....78
- કોલસા ભારતે ખાણોના ડિજિટલાઇઝેશન માટે એક્સેન્ચરની નિમણૂક કરી.....80
- ભારત ટોક્યો ઓલિમ્પિક માટે 228 લોકોની ટીમ મોકલશે.....80
- તમિલનાડુના ભાગલા પર ચર્ચા81
- 15 જુલાઈ: વિશ્વ યુવા કૌશલ્ય દિવસ (World Youth Skills Day).....81
- અદાણી ગ્રુપે મુંબઈ એરપોર્ટ હસ્તગત કર્યું....82
- દિલ્હી સરકાર અને ગૂગલ રિયલ ટાઇમ બસ ટ્રેકિંગ સેવા પ્રદાન કરશે.....82
- નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલયે ડ્રોન નિયમો, 2021નો મુસદ્દો બહાર પાડ્યો.....83
- પ્રધાનમંત્રી મોદીએ ગુજરાતમાં મુખ્ય રેલવે પ્રોજેક્ટનું ઉદ્ઘાટન કર્યું.....83
- ISc-Myn-axએ ગરમી માટે સહનશીલ કોવિડ રસી વિકસાવી.....84
- વિશ્વ યુવા કૌશલ્ય દિવસ.....85
- નવીનીકરણીય ઊર્જા માટેના બજારો.....86
- State Power Distribution Utilities માટે ઇન્ટિગ્રેટેડ રેટિંગ શરૂ.....88
- "કોવિડ વેક્સીન સંગ સુરક્ષિત વન, ઘન અને ઉદ્યમ" અભિયાન શરૂ કરવામાં આવ્યું.....89
- એમેઝોન રેઇન ફોરેસ્ટ જેટલું હર્ફ અવશોષિત કરે છે તેથી વધુ હર્ફ ઉત્સર્જિત કરે છે : અભ્યાસ.....89
- હજમાં ભાગ લેતી મહિલાઓ માટે પુરૂષ વાલીઓની જરૂરિયાત નાબૂદ થઈ.....90
- SEBI એ 'અપેક્ષિત ખોટ આધારિત' રેટિંગ સ્કેલ રજૂ કર્યું.....91
- કાદંબીની ગાંગુલી.....91
- કોવિડ-19 રસીકરણનો આંકડો ભારતમાં 40 કરોડને પાર.....92
- 18 જુલાઈ : આંતરરાષ્ટ્રીય નેલ્સન મંડેલા દિવસ (Nelson Mandela International Day)..93

રાષ્ટ્રપતિ અને ઉપરાષ્ટ્રપતિની ચૂંટણી

- મહારાષ્ટ્રમાં વિધાનસભાના અધ્યક્ષનું પદ ફેબ્રુઆરી, 2021થી ખાલી પડ્યું છે, જ્યારે લોકસભા અને ઘણી રાજ્ય વિધાનસભાઓમાં ડેપ્યુટી સ્પીકર નથી.
- બંધારણમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે અધ્યક્ષનું પદ ક્યારેય ખાલી ન હોવું જોઈએ.

Back to Basics અધ્યક્ષની ચૂંટણી

- **લાયકાતો :**
 - ભારતના બંધારણ મુજબ અધ્યક્ષે ગૃહના સભ્ય બનવું જરૂરી છે.
 - જોકે અધ્યક્ષની ચૂંટણી માટે કોઈ ચોક્કસ લાયકાત સૂચવવામાં આવી નથી, પરંતુ બંધારણની સમજ અને દેશના કાયદાઓને અધ્યક્ષ માટે મુખ્ય માનવામાં આવે છે.
 - સામાન્ય રીતે શાસક પક્ષના સભ્યઅધ્યક્ષ તરીકે ચૂંટાય છે. આ પ્રક્રિયા એ વર્ષોમાં વિકસિત થઈ છે જ્યાં શાસક પક્ષ ગૃહમાં અન્ય પક્ષો અને જૂથોના નેતાઓ સાથે અનૌપચારિક પરામર્શ કર્યા પછી તેના ઉમેદવારને નામાંકિત કરે છે.
 - આ પરંપરા સુનિશ્ચિત કરે છે કે એકવાર ચૂંટાયા પછી અધ્યક્ષને ગૃહના તમામ વર્ગોનું સન્માન મળે છે.
 - **મતદાન:** સ્પીકર (ડેપ્યુટી ચેરમેનની સાથે) લોકસભામાં હાજર અને ગૃહમાં મતદાન કરતા સભ્યોની સાદી બહુમતીથી લોકસભાના સભ્યોમાંથી ચૂંટાય છે.
 - એકવાર ઉમેદવાર નક્કી થઈ જાય પછી, સામાન્ય રીતે તેમનું નામ વડા પ્રધાન અથવા સંસદીય બાબતોના પ્રધાન દ્વારા સૂચવવામાં આવે છે.
 - **અધ્યક્ષનો કાર્યાલય:** અધ્યક્ષ તેમની ચૂંટણીની તારીખથી આગામી લોકસભાની પ્રથમ બેઠક (5 વર્ષ માટે) પહેલા જ પદ સંભાળે છે.
 - એક સમયે ચૂંટાયેલા રાષ્ટ્રપતિ ફરીથી ચૂંટણી માટે લાયક છે.
 - જ્યારે પણ લોકસભા ભંગ થાય છે, ત્યારે અધ્યક્ષ પોતાનું પદ ખાલી કરતું નથી અને નવી ચૂંટાયેલી લોકસભાની બેઠક ન મળે ત્યાં સુધી હોદ્દો સંભાળતા રહે છે.

અધ્યક્ષની ભૂમિકા અને સત્તાઓ:

- **ખુલાસો:** તેઓ ભારતના બંધારણની જોગવાઈઓ, લોકસભાના પ્રક્રિયા અને વ્યવસાયના નિયમો અને ગૃહની અંદર સંસદીય દાખલાઓના અંતિમ દુભાષિયા છે.
- **બંને ગૃહોની સંયુક્ત બેઠક:** તેઓ સંસદના બંને ગૃહોની સંયુક્ત બેઠકની અધ્યક્ષતા કરે છે.
- બંને ગૃહો વચ્ચે વિધેયક પર મડાગાંઠને ઉકેલવા માટે રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા આવી બેઠક બોલાવવામાં આવે છે.

- **બેઠક સ્થગિત:** તેઓ ગૃહને મુલતવી રાખી શકે છે અથવા ગૃહની કુલ સંખ્યાના દસમા ભાગની ગેરહાજરીમાં બેઠક મુલતવી રાખી શકે છે (જેને કોરમ કહેવામાં આવે છે).
- **નિર્ણાયક મત:** અધ્યક્ષ શરૂઆતમાં મત નથી કરતા પરંતુ સમાનતાની પરિસ્થિતિમાં; જ્યારે ગૃહ એક પ્રશ્ન પર સરખી રીતે વિભાજિત થાય છે, ત્યારે સ્પીકરને મત આપવાનો અધિકાર છે.
- આવા મતને નિર્ણાયક મત કહેવામાં આવે છે અને તેનો ઉદ્દેશ મડાગાંઠને હલ કરવાનો છે.
- **નાણા વિધેયક:** તે નક્કી કરે છે કે વિધેયક નાણા વિધેયક છે કે નહીં અને આ પ્રશ્ન પર તેમનો નિર્ણય અંતિમ છે.
- **ગેરલાયક સભ્યો:** દસમી અનુસૂચીની જોગવાઈઓ હેઠળ પક્ષપલટાના આધારે ઉદ્ભવતા લોકસભાના સભ્યને ગેરલાયક ઠેરવવાના પ્રશ્નો અધ્યક્ષ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે.
- ભારતના બંધારણમાં 52મા સુધારામાં આ સત્તા અધ્યક્ષમાં છે.
- 1992માં સુપ્રીમ કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો હતો કે આ અંગે સ્પીકરનો નિર્ણય ન્યાયિક સમીક્ષા હેઠળ છે.
- **ભારતીય સંસદીય જૂથના અધ્યક્ષ:** તેઓ ભારતીય સંસદીય જૂથ (IPG)ના ભૂતપૂર્વ અધ્યક્ષ તરીકે સેવા આપે છે, જે ભારતની સંસદ અને વિશ્વની વિવિધ સંસદો વચ્ચેનો સંબંધ છે.
- તેઓ દેશમાં કાયદાકીય સંસ્થાઓના પ્રિસાઈડિંગ ઓફિસર્સની પરિષદના ભૂતપૂર્વ અધ્યક્ષ તરીકે પણ સેવા આપે છે.
- **સમિતિઓનું બંધારણ:** અધ્યક્ષ દ્વારા ગૃહની સમિતિઓની રચના કરવામાં આવે છે અને અધ્યક્ષની એકંદર દિશા હેઠળ કાર્ય કરે છે.
- તમામ સંસદીય સમિતિઓના અધ્યક્ષોને તેના દ્વારા નામાંકિત કરવામાં આવે છે.
- તેની અધ્યક્ષતા કાર્ય સલાહકાર કમિટી (Business Advisory Committee), સામાન્ય પ્રયોજન કમિટી (General Purposes Committee) અને નિયમ કમિટી (Rules Committee) જેવી સમિતિઓ કરે છે.
- **અધ્યક્ષના વિશેષાધિકારો:** અધ્યક્ષ ગૃહ, તેની સમિતિઓ અને સભ્યોના અધિકારો અને વિશેષાધિકારોના સંરક્ષક છે.
- **સ્પીકરને હોદ્દા પરથી દૂર કરવા:** નીચેની શરતો હેઠળ, અધ્યક્ષને કાર્યકાળ પહેલાં પોતાનું પદ ખાલી કરવું પડી શકે છે:
 - જો તેઓ લોકસભાના સભ્ય ન હોય તો.
 - જો તેઓ ઉપરાષ્ટ્રપતિને પત્ર લખીને રાજીનામું આપે છે.
 - જો તેને લોકસભાના તમામ સભ્યોના બહુમતીથી પસાર કરાયેલા ઠરાવ દ્વારા દૂર કરવામાં આવે તો.

- આવી દરખાસ્ત અધ્યક્ષને 14 દિવસની આગોતરી નોટિસ આપ્યા પછી જ રજૂ કરી શકાય છે.
- જ્યારે અધ્યક્ષને દૂર કરવાની દરખાસ્ત ગૃહની વિચારણા હેઠળ હોય ત્યારે તેઓ આ બેઠકમાં ભાગ લઈ શકે છે પરંતુ અધ્યક્ષતા કરી શકતા નથી.

લોકસભાના ડેપ્યુટી સ્પીકર:

- ચૂંટણી:
 - લોકસભા અધ્યક્ષની ચૂંટણી થયા બાદ તરત જ લોકસભા દ્વારા તેના સભ્યોમાંથી ડેપ્યુટી સ્પીકર (Deputy Speaker)ની પણ પસંદગી કરવામાં આવે છે.
 - ઉપરાષ્ટ્રપતિની ચૂંટણીની તારીખ અધ્યક્ષ દ્વારા (રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા અધ્યક્ષની ચૂંટણીની તારીખ) નક્કી કરવામાં આવે છે.
- કાર્યકાળ અને ડિસ્ચાર્જની મુદત:
 - અધ્યક્ષની જેમ ઉપરાષ્ટ્રપતિ સામાન્ય રીતે લોકસભા (5 વર્ષ)ની મુદત માટે હોદ્દો સંભાળતા રહે છે.
 - ઉપરાષ્ટ્રપતિ નીચેના ત્રણ કેસોમાં પહેલા પોતાનું પદ ખાલી કરી શકે છે:
 - જો તેઓ લોકસભાના સભ્ય ન હોય તો.
 - જો તેઓ અધ્યક્ષને પત્ર લખીને રાજીનામું આપે છે.
 - જો તેને લોકસભાના તમામ તત્કાલીન સભ્યોના બહુમતીથી પસાર કરાયેલા ઠરાવ દ્વારા દૂર કરવામાં આવે છે.
 - આવી દરખાસ્ત વાઈસ ચેરમેનને 14 દિવસની આગોતરી નોટિસ આપ્યા બાદ જ રજૂ કરી શકાય છે.
- જવાબદારીઓ અને શક્તિઓ:
 - ચેરમેનનું પદ ખાલી હોય ત્યારે વાઈસ ચેરમેન પોતાની ફરજ બજાવે છે.
 - જો અધ્યક્ષ ગૃહની બેઠકમાં ગેરહાજર હોય તો ઉપાધ્યક્ષ અધ્યક્ષ તરીકે કામ કરે છે.
 - જો અધ્યક્ષ આવી બેઠકમાં ગેરહાજર હોય તો તેઓ સંસદના બંને ગૃહોની સંયુક્ત બેઠકની અધ્યક્ષતા પણ કરે છે.
 - ઉપાધ્યક્ષને વિશેષ વિશેષાધિકાર છે, એટલે કે જ્યારે પણ તેમને સંસદીય સમિતિના સભ્ય તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવે છે, ત્યારે તેઓ આપોઆપ તેના અધ્યક્ષ બને છે.

અધ્યક્ષની ચૂંટણી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. બંધારણમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે અધ્યક્ષનું પદ ક્યારેય ખાલી ન હોવું જોઈએ.
2. ભારતના બંધારણ મુજબ અધ્યક્ષે ગૃહના સભ્ય બનવું જરૂરી છે.
3. એકવાર ઉમેદવાર નક્કી થઈ જાય પછી, સામાન્ય રીતે તેમનું નામ વડા પ્રધાન અથવા સંસદીય બાબતોના પ્રધાન દ્વારા સૂચવવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2
- (B) ફક્ત 2, અને 3
- (C) ફક્ત 1, અને 3
- (D) 1,2, અને 3

દિલ્હી વિધાનસભાની 'શાંતિ અને સંવાદિતા સમિતિ'નો ન્યાય

- તાજેતરમાં સુપ્રીમ કોર્ટ (SC)એ તેના ચુકાદામાં ફેબ્રુઆરી 2020ની કોમ્પી હિંસાના સંદર્ભમાં ફેસબુક ઈન્ડિયાના એક વરિષ્ઠ અધિકારીને બોલાવવાની દિલ્હી વિધાનસભાની 'શાંતિ અને સંવાદિતા સમિતિ'ની સત્તાને માન્ય રાખી હતી.

કેન્દ્ર સરકાર અને ફેસબુકનો દાવો:

- કેન્દ્ર સરકાર અને ફેસબુકના જણાવ્યા અનુસાર કાયદો અને વ્યવસ્થા અને દિલ્હી પોલીસ કેન્દ્રીય વિષયો હોવાથી શાંતિ અને સંવાદિતા સમિતિનું બંધારણ દિલ્હી વિધાનસભાના દાયરામાં નથી.
- દિલ્હી સરકારનું વલણ :
- દિલ્હી વિધાનસભાએ રાજ્ય સૂચિ અને સમવર્તિ સૂચિમાં સમાવિષ્ટ વિવિધ એન્ટ્રીનો ઉપયોગ કર્યો હતો, જે હેઠળ દિલ્હી વિધાનસભાને આ મુદ્દે ચર્ચા કરવાની અને બહસ કરવાની સત્તા મળી છે.
- દિલ્હી વિધાનસભાએ રાજ્ય સૂચિમાં પ્રવિષ્ટિ-1નો હવાલો આપ્યો હતો, જે 'જાહેર વ્યવસ્થા' સાથે સંબંધિત છે અને કાયદો અને વ્યવસ્થાથી અલગ છે, તેમજ આ કેસમાં સમાંતર સૂચિના પ્રવિષ્ટિ-1ને ટાંક્યો હતો, જે રાજ્ય વિધાનસભાઓને 'ફોજદારી કાયદા' વિષય પર કાયદો બનાવવાની વ્યાપક સત્તા આપે છે.
- આ ઉપરાંત દિલ્હી વિધાનસભાએ રાજ્ય યાદીની પ્રવિષ્ટિ-39નો પણ ઉપયોગ કર્યો છે, જે વિધાનસભાઓને નિવેદનો નોંધવાના હેતુસર સાક્ષીઓની હાજરી ફરજિયાત બનાવવાની સત્તા આપે છે.

સુપ્રીમ કોર્ટનો ચુકાદો :

- ફેસબુકની દલીલનો અસ્વીકાર:
- કોર્ટે ફેસબુકના અભિપ્રાયને સંપૂર્ણપણે નકારી કાઢ્યો હતો કે તે માત્ર થર્ડ પાર્ટી માહિતી પોસ્ટ કરતો ફોરમ છે અને તે માહિતી ઉત્પન્ન કરવામાં, નિયંત્રિત કરવામાં અથવા સુધારવામાં તેની કોઈ ભૂમિકા નથી.
- કોર્ટના જણાવ્યા અનુસાર, દિલ્હી વિધાનસભા દ્વારા રચાયેલી 'શાંતિ અને સંવાદિતા સમિતિ' સમક્ષ હાજર ન થવા માટે ફેસબુક કોર્ટે “અસાધારણ વિશેષાધિકાર”નો દાવો કરી શકે નહીં.

સમિતિની સત્તાઓ:

- વિધાનસભાના ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ દ્વારા તેના મતવિસ્તારમાં ઓનલાઇન સામૂહિક નફરત અને હિંસાનો સામનો કરવા માટેના શ્રેષ્ઠ પગલાં અંગે 'વાઈઝ કન્સલ્ટેશન' (Informed Deliberation) મોટાભાગે સમિતિની કામગીરીને અનુરૂપ હતો.
- સમિતિ સમક્ષ હાજર રહેલા ફેસબુકના પ્રતિનિધિઓએ કાયદો અને વ્યવસ્થા અને પોલીસ અંગે સમિતિના કોઈ પણ પ્રશ્નોના સીધા જવાબોની જરૂર નથી, પરંતુ આ એવા વિષયો છે જેના પર દિલ્હી વિધાનસભા કાયદો ઘડી શકતી નથી.

વિધાનસભાની સત્તા:

- કોર્ટે ફેસબુકની દલીલને નકારી કાઢી હતી કે વિધાનસભાએ રમખાણોના સંજોગો તપાસવાને બદલે કાયદો ઘડવા સુધી મર્યાદિત રહેવું જોઈએ.
- વિધાનસભા માત્ર કાયદા ઘડનાર તરીકે જ કામ કરતી નથી પરંતુ શાસનના અન્ય ઘણા પાસાઓ પણ ધરાવે છે જે વિધાનસભા અને સમિતિના આવશ્યક કાર્યોનો ભાગ હોઈ શકે છે.
- કાયદાકીય વિશેષાધિકારો તેમના કાયદાકીય કાર્યોના અસરકારક નિકાલ માટે ધારાસભાને લગતી સત્તાઓ છે.
- ભારતના બંધારણની કલમ 105 અને કલમ 194 અનુક્રમે સંસદ સભ્યો (સાંસદો) અને રાજ્ય વિધાનસભાઓની સત્તાઓ, વિશેષાધિકારો અને અનુમુક્તિઓ નક્કી કરે છે.
- શાંતિ અને સંવાદિતાનો ખ્યાલ કાયદો અને વ્યવસ્થા અને પોલીસ કરતાં વધુ વ્યાપક છે.
- બેવડી સરકાર:**
 - કેન્દ્ર અને દિલ્હી સરકારોએ રાજધાની ક્ષેત્રમાં શાસનના મુદ્દાઓ પર સાથે મળીને કામ કરવું જોઈએ અને તેમના પોતાના સ્તરે પરિપક્વતા દર્શાવવી જોઈએ.
 - સોશિયલ મીડિયા કંપની (ફેસબુક)એ “અભિગમના વિચલન” અને કેન્દ્ર અને રાજ્ય બંને સરકારોની “દિલ્હીમાં શાસનના મુદ્દાઓ પર નજર રાખવામાં” અસમર્થતાનો લાભ લેવાની માંગ કરી હતી.
 - સુપ્રીમ કોર્ટે કહ્યું કે દિલ્હીનું બેવડું વહીવટીતંત્ર, જેમાં કેન્દ્ર સરકારને અનેક મુખ્ય ક્ષેત્રોમાં વિશેષાધિકારો મળે છે, તેણે કેન્દ્ર અને રાજ્ય બંનેમાં સત્તામાં વિવિધ રાજકીય વ્યવસ્થાઓ સાથે ઘણા વર્ષોથી સાં કામ કર્યું છે.

Back to basics :**કાયદાકીય સત્તાઓને અલગ પાડવા માટેની યાદીઓ**

- ત્રણ સૂચિઓ છે જે કાયદાકીય સત્તાઓના વિતરણની જોગવાઈ કરે છે (બંધારણના 7મી અનુસૂચી હેઠળ) :

- સંઘ સૂચિ (સૂચિ 1) – તેમાં 98 વિષયો (મૂળભૂત રીતે 97) શામેલ છે અને તેમાં રાષ્ટ્રીય મહત્વના વિષયોનો સમાવેશ થાય છે અને જેના માટે સમગ્ર દેશમાં એક સમાન કાયદો છે.
- ઉદાહરણ તરીકે, સંરક્ષણ, વિદેશી બાબતો, બેંકિંગ, ચલણ, યુનિયન ટેક્સ વગેરે જેવા મુદ્દાઓ પર માત્ર કેન્દ્રીય સંસદ જ કાયદા બનાવી શકે છે.
- રાજ્ય સૂચિ (સૂચિ 2) – તેમાં 59 વિષયો (મૂળભૂત રીતે 66) છે અને તેમાં સ્થાનિક અથવા રાજ્ય હિતના વિષયોનો સમાવેશ થાય છે.
- આ વિષયો રાજ્ય વિધાનસભાઓની કાયદાકીય ક્ષમતા હેઠળ આવે છે. જેમ કે જાહેર વ્યવસ્થા, પોલીસ, આરોગ્ય, કૃષિ અને જંગલો વગેરે.
- સમવર્તિ સૂચી (સૂચિ-3) – તેમાં 12 પર (મૂળભૂત રીતે 47) વિષયો છે જેના સંદર્ભમાં કેન્દ્રીય સંસદ અને રાજ્ય વિધાનસભા બંને કાયદા બનાવવાની સત્તા ધરાવે છે. સૂચિનો ઉદ્દેશ અત્યંત કઠોરતા ટાળવા માટે કેન્દ્ર અને રાજ્ય બંનેને સાધન તરીકે વિષયો પ્રદાન કરવાનો હતો.
- તે 'ટૂવીઈલાઈટ જોન' છે કારણ કે રાજ્યો મહત્વપૂર્ણ બાબતો માટે પહેલ કરી શકતા નથી, જ્યારે સંસદ આમ કરી શકે છે.

આગળનો રસ્તો :

- સોશિયલ મીડિયા પર કોઈપણ વિષય પર ખોટી માહિતીની સીધી અસર વિશાળ વિસ્તાર પર પડે છે જે આખરે રાજ્યોના શાસનને અસર કરે છે.
- અદાલતે શોધી કાઢ્યું તેમ, શાંતિ અને સંવાદિતા સમિતિ હજી પણ કેન્દ્રના અધિકારો પર અતિક્રમણ કર્યા વિના ફેસબુક અધિકારીને બોલાવી શકે છે, તે હવે અન્ય રાજ્યો માટે સોશિયલ મીડિયા પ્લેટફોર્મ તપાસવાનો દરવાજો ખોલે છે.

દિલ્હી વિધાનસભાની 'શાંતિ અને સંવાદિતા સમિતિ' વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- દિલ્હી વિધાનસભાએ રાજ્ય સૂચિ અને સમાંતર સૂચિમાં સમાવિષ્ટ વિવિધ એન્ટ્રીનો ઉપયોગ કર્યો હતો, જે હેઠળ દિલ્હી વિધાનસભાને આ મુદ્દે ચર્ચા કરવાની અને બહસ કરવાની સત્તા મળી છે.
- વિધાનસભા માત્ર કાયદા ઘડનાર તરીકે જ કામ કરતી નથી પરંતુ શાસનના અન્ય ઘણા પાસાઓ પણ ધરાવે છે જે વિધાનસભા અને સમિતિના આવશ્યક કાર્યોનો ભાગ હોઈ શકે છે.
- સોશિયલ મીડિયા પર કોઈપણ વિષય પર ખોટી માહિતીની સીધી અસર વિશાળ વિસ્તાર પર પડે છે જે આખરે રાજ્યોના શાસનને અસર કરે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2
(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3
(D) 1, 2, અને 3

UAPA ની કડક પ્રકૃતિ

- > ન્યાયિક કસ્ટડીમાં ખ્રિસ્તિ પાદરી અને આદિવાસી અધિકાર કાર્યકર્તા ફાધર સ્ટેન સ્વામીના તાજેતરના મૃત્યુએ ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) અધિનિયમ (Unlawful Activities Prevention Act- UAPA)ની કડક જોગવાઈઓ તરફ દરેકનું ધ્યાન ખેંચ્યું છે.
- > UAPA ભારતનો મોટો આતંકવાદ વિરોધી કાયદો છે, જેના કારણે જામીન મેળવવું વધુ મુશ્કેલ બને છે.
- > આ મુશ્કેલીને હોસ્પિટલમાં કેદી તરીકે ફાધર સ્વામીના મૃત્યુ ના મુખ્ય કારણોમાંના એક તરીકે જોવામાં આવી રહી છે અને આ રીતે બંધારણીય સ્વતંત્રતા સાથે સમાધાન કરવામાં આવી રહ્યું છે.

Back to basics : UAPAનીપૃષ્ઠભૂમિ

- > ભારત સરકારે 1960ના દાયકાના મધ્યમાં વિવિધ એકલતા ચળવળોને રોકવા માટે કડક કાયદો ઘડવાની વિચારણા કરી હતી.
- > તેને બનાવવાની તત્કાલીન પ્રેરણા માર્ચ 1967માં નક્સલબારીમાં કિસાન બળવાથી પ્રેરિત હતી.
- > રાષ્ટ્રપતિએ 17 જૂન, 1966ના રોજ ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) વટહુકમ જાહેર કર્યો હતો.
- > આ વટહુકમનો ઉદ્દેશ “વ્યક્તિઓ અને સંગઠનોની ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓને વધુ અસરકારક રીતે અટકાવવાનો” હતો.
- > ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) કાયદો 1967માં સંસદના પ્રારંભિક પ્રતિકાર પછી પસાર કરવામાં આવ્યો હતો (તેના કઠોર સ્વભાવને કારણે).
- > આ કાયદામાં આવી કોઈ પણ પ્રવૃત્તિમાં સામેલ વ્યક્તિઓના કોઈપણ સંઘ અથવા સંસ્થાને “ગેરકાયદેસર” જાહેર કરવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે અને દેશની સાર્વભૌમત્વ અને પ્રાદેશિક અખંડિતતાને અલગ કરવાની અથવા નકારી કાઢવાની કલ્પના કરવામાં આવી છે.
- > UAPAના અમલ પહેલાં ફોજદારી કાયદો (સુધારા) અધિનિયમ Criminal Law (Amendment) Act 1952 હેઠળ સંગઠનોને ગેરકાયદેસર ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.

- > જોકે સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે પ્રતિબંધોની જોગવાઈ ગેરકાયદેસર છે કારણ કે કોઈપણ પ્રતિબંધની માન્યતા ચકાસવા માટે કોઈ ન્યાયિક વ્યવસ્થા નથી.
- > તેથી, UAPAમાં અધિકરણ (Tribunal)ની જોગવાઈનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો, જેણે છ મહિનાની અંદર સંસ્થાઓને ગેરકાયદેસર ઠેરવતા જાહેરનામાની પુષ્ટિ કરવી પડશે.
- > આતંકવાદ નિવારણ અધિનિયમ (Prevention of Terrorism Act- POTAf 2002 ને રદ કર્યા બાદ, અગાઉના કાયદાઓમાં આતંકવાદી કૃત્યોને સામેલ કરવા માટે UAPAnું વિસ્તરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

અધિનિયમની વર્તમાન સ્થિતિ

- > UAPAnા વ્યાપને વિસ્તૃત કરવા માટે 2004 અને 2013માં તેમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો.

કાયદાનો વિસ્તૃત અવકાશ

- > આતંકવાદી કૃત્યો અને પ્રવૃત્તિઓ માટે સજા.
- > દેશની સુરક્ષા ને જોખમમાં મૂકનાર પ્રવૃત્તિઓમાં તેની આર્થિક સુરક્ષા (નાણાકીય અને નાણાકીય સુરક્ષા, ખોરાક, આજીવિકા, ઊર્જા ઇકોલોજિકલ અને પર્યાવરણીય સંરક્ષણ)નો સમાવેશ થાય છે.
- > આતંકવાદી હેતુઓ માટે ભંડોળનો ઉપયોગ અટકાવવાની જોગવાઈઓ.
- > શરૂઆતમાં સંસ્થાઓ પરનો પ્રતિબંધ બે વર્ષ માટે હતો પરંતુ ફરિયાદીનો સમયગાળો 2013 થી પાંચ વર્ષ સુધી લંબાવવામાં આવ્યો છે.
- > વધુમાં, આ સુધારાઓનો ઉદ્દેશ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સુરક્ષા પરિષદના આતંકવાદ વિરોધી વિવિધ ઠરાવો અને નાણાકીય કાર્ય ટાસ્ક ફોર્સની આવશ્યકતાઓને અસરકારક કરવાનો છે.
- > 2019માં, આ કાયદામાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો જેથી સરકારને વ્યક્તિઓને આતંકવાદી તરીકે નિયુક્ત કરવાની સત્તા આપવામાં આવે.

UAPAnું કાર્ય

- > અન્ય વિશેષ ડ્રગ ડીલિંગ કાયદાઓ અને આતંકવાદ પર પ્રતિબંધ મૂકતા કાયદાઓને નાબૂદ કરવાની જેમ, UAPA તેને વધુ મજબૂત કરવા માટે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા (CRPC)માં પણ સુધારો કરે છે. દાખલા તરીકે:
- > રિમાન્ડનો આદેશ સામાન્ય રીતે 15 ને બદલે 30 દિવસ માટે હોઈ શકે છે.

- > ચાર્જશીટ દાખલ કરતા પહેલા ન્યાયિક કસ્ટડીનો મહત્તમ સમયગાળો સામાન્ય રીતે 90 દિવસથી વધારીને 180 દિવસ કરી શકાય છે.

UAPA પર વિવાદો

- > આતંકવાદી કૃત્યની અસ્પષ્ટ વ્યાખ્યા: UAPA હેઠળ “આતંકવાદી કૃત્ય”ની વ્યાખ્યા આતંકવાદનો સામનો કરતી વખતે ‘માનવ અધિકારો અને મૂળભૂત સ્વતંત્રતાઓના સંરક્ષણ પર સંયુક્ત વિશેષ પ્રતિવાદી’ દ્વારા પ્રસારિત વ્યાખ્યાથી નોંધપાત્ર રીતે અલગ છે.
- > બીજી તરફ UAPA “આતંકવાદી અધિનિયમ”ની વ્યાપક અને અસ્પષ્ટ વ્યાખ્યા પ્રદાન કરે છે જેમાં વ્યક્તિનું મૃત્યુ અથવા વ્યક્તિને ઈજા, કોઈપણ સંપત્તિને નુકસાન વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

- > જામીનનો ઇનકાર: UAPA સાથેની મુખ્ય સમસ્યા તેની કલમ 43(D) (5) છે, જેના કારણે કોઈ પણ આરોપી વ્યક્તિને જામીન મેળવવામાં મુશ્કેલી પડે છે.
- > આ કેસમાં જો પોલીસે એવી ચાર્જશીટ દાખલ કરી હોય કે આવી વ્યક્તિ સામેનો આરોપ પ્રથમ દૃષ્ટિએ સાચો છે એવું માનવા માટે વાજબી આધાર છે તો જામીન આપી શકાય નહીં.
- > વધુમાં, સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદામાં સ્પષ્ટ પણે જણાવાયું છે કે જામીન પર વિચાર કરતી અદાલતે પુરાવાની ઉંડાણપૂર્વક તપાસ ન કરવી જોઈએ પરંતુ વ્યાપક સંભવિતતાના આધારે ફરિયાદી પક્ષ સાથે સંબંધિત હોવી જોઈએ.
- > આમ UAPA લગભગ જામીનનો ઇનકાર કરે છે, જે સ્વતંત્રતાના બંધારણીય અધિકારનું રક્ષણ અને બાંધધરી છે.

GUJARAT ACCOUNTS SERVICES CLASS-2

Account Officer

Interview Programme

વિશેષતાઓ

PERSONALITY DEVELOPMENT

વાણી અને અભિવ્યક્તિની સમજ

ડ્રેસ કોડ & Behaviour

Speech & Communication

ONE TO ONE
PANEL
TOUCH

ઉચ્ચ અધિકારીશ્રી
&
તજ્જ્ઞો દ્વારા મોક

રેકોર્ડીંગ દ્વારા
સ્વમૂલ્યાંકન

રજિસ્ટ્રેશન ફરજિયાત

93757-01110 / 93280-01110

ICE[®]

INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

- > સુનાવણીમાં વિલંબ: ભારતમાં ન્યાય ડિલિવરી પ્રણાલીની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને મુકદ્દમાના સ્તરે પેન્ડિંગ કેસોનો દર સરેરાશ 95.5 ટકા છે.
- > રાજ્યને વધુ સત્તા આપવા માટે: તેમાં “ધમકી આપવાની સંભાવના” અથવા “લોકોમાં આતંક ફેલાવવાની સંભાવના” સાથે સંબંધિત કોઈપણ કૃત્યનો સમાવેશ થઈ શકે છે અને જે, આ કૃત્યોની વાસ્તવિક તપાસ વિના, સરકારને કોઈ પણ સામાન્ય નાગરિક અથવા કાર્યકર્તાને આતંકવાદી જાહેર કરવાની બેકાબૂ સત્તા આપે છે.
- > તે રાજ્યને એવી વ્યક્તિઓની અટકાયત કરવાની અને ધરપકડ કરવાની અસ્પષ્ટ સત્તા આપે છે જેમને રાજ્ય માને છે કે આતંકવાદી પ્રવૃત્તિઓમાં સામેલ હતા.
- > સંઘવાદને ઓછો આંકવો: કેટલાક નિષ્ણાતો માને છે કે તે સંઘીય માળખાની વિદ્વ છે કારણ કે તે આતંકવાદના કેસોમાં રાજ્ય પોલીસના અધિકારની અવગણના કરે છે, કારણ કે ભારતીય બંધારણના 7મા અનુસૂચિ હેઠળ ‘પોલીસ’ એક રાજ્ય વિષય છે.

આગળનો રસ્તો

- > વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા અને સુરક્ષા પ્રદાન કરવાની રાજ્યની જવાબદારી વચ્ચે રેખા દોરવી એ મૂંઝવણનો વિષય છે.
- > બંધારણીય સ્વતંત્રતા અને આતંકવાદ વિરોધી પ્રવૃત્તિઓની આવશ્યકતા વચ્ચે સંતુલન જાળવવું એ રાજ્ય, ન્યાયતંત્ર, નાગરિક સમાજ પર નિર્ભર છે.

UAPAની કડક પ્રકૃતિ વિશે નીચેના વિધાનો

ધ્યાનમાં લો.

1. UAPA ભારતનો મોટો આતંકવાદ વિરોધી કાયદો છે, જેના કારણે જામીન મેળવવું વધુ મુશ્કેલ બને છે.
2. ચાર્જશીટ દાખલ કરતા પહેલા ન્યાયિક કસ્ટડીનો મહત્તમ સમયગાળો સામાન્ય રીતે 90 દિવસથી વધારીને 180 દિવસ કરી શકાય છે.
3. ભારતમાં ન્યાય ડિલિવરી પ્રણાલીની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને મુકદ્દમાના સ્તરે પેન્ડિંગ કેસોનો દર સરેરાશ 95.5 ટકા છે.
4. તે રાજ્યને એવી વ્યક્તિઓની અટકાયત કરવાની અને ધરપકડ કરવાની અસ્પષ્ટ સત્તા આપે છે જેમને રાજ્ય માને છે કે આતંકવાદી પ્રવૃત્તિઓમાં સામેલ હતા.
- > ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1, અને 2
 - (B) ફક્ત 2, અને 3
 - (C) ફક્ત 3, અને 4
 - (D) 1, 2, 3 અને 4

પક્ષપલટા વિરોધી કાયદામાં ફેરફારની જરૂર

- > ગોવા વિધાનસભામાં વિપક્ષના નેતા પક્ષપલટા વિરોધી અધિનિયમ (Anti-Defection Law) સાથે સંબંધિત વિવિધ મુદ્દાઓના નિરાકરણ માટે કેન્દ્ર સરકારને ભલામણ કરવા માટે ખાનગી સભ્યની દરખાસ્ત રજૂ કરવા માટે તૈયાર છે.
- Back to basics : પક્ષ પલટા વિરોધી કાયદા વિશે**
- > દસમી અનુસૂચિ (જેને ‘પક્ષપલટા વિરોધી કાયદો’ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) તે 1985માં 52મા બંધારણીય સુધારા દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેમાં અન્ય કોઈ રાજકીય પક્ષમાં પક્ષપલટાના આધારે ચૂંટાયેલા સભ્યોને ગેરલાયક ઠેરવવાની જોગવાઈ નક્કી કરવામાં આવી છે.
- > પક્ષપલટા વિરોધી કાયદા હેઠળ ગેરલાયક ઠેરવવાના આધારો નીચે મુજબ છે:
 - > જો કોઈ ચૂંટાયેલા સભ્ય સ્વેચ્છાએ રાજકીય પક્ષનું સભ્યપદ છોડી દે છે.
 - > જો તે ગૃહમાં મત આપે અથવા પૂર્વ પરવાનગી મેળવ્યા વિના તેમના રાજકીય પક્ષ અથવા કોઈ પણ વ્યક્તિ દ્વારા જારી કરવામાં આવેલા કોઈપણ નિર્દેશથી વિપરીત મતદાનથી દૂર રહે.
 - > તેમની ગેરલાયકાત માટેની પૂર્વ શરત તરીકે આવી ઘટનાના 15 દિવસની અંદર તેમના પક્ષ અથવા અધિકૃત વ્યક્તિ દ્વારા મતદાન પર પ્રતિબંધ ન મૂકવો જોઈએ.
 - > જો કોઈ સ્વતંત્ર ચૂંટાયેલા સભ્ય રાજકીય પક્ષમાં જોડાય છે.
 - > જો છ મહિનાની મુદત પૂરી થયા પછી, નામાંકિત સભ્ય રાજકીય પક્ષમાં જોડાય છે.
 - > 1985ના કાયદા અનુસાર રાજકીય પક્ષના ચૂંટાયેલા સભ્યોમાં થી એક તૃતીયાંશ સભ્યો દ્વારા ‘પક્ષપલટો’ ‘મર્જર’ માનવામાં આવતો હતો.
 - > પરંતુ 91મા બંધારણીય સુધારા અધિનિયમ, 2003એ તેમાં ફેરફાર કર્યો હતો અને પક્ષપલટા વિરોધી કાયદો રાજકીય પક્ષને અન્ય રાજકીય પક્ષ સાથે અથવા તેની સાથે ભળી જવાની મંજૂરી આપે છે, જો તેના ઓછામાં ઓછા બે તૃતીયાંશ સભ્યો મર્જરની તરફેણમાં હોય.
 - > આમ, ગેરલાયક ઠેરવા સભ્યો એક જ ગૃહમાં એક બેઠક માટે કોઈ પણ રાજકીય પક્ષ માટે ચૂંટણી લડી શકે છે.
 - > પક્ષપલટાના આધારે તેને ગેરલાયક ઠેરવવાના પ્રશ્નો અંગેના નિર્ણય માટે ગૃહના અધ્યક્ષ અથવા અધ્યક્ષને મોકલવામાં આવે છે, જે ‘ન્યાયિક સમીક્ષા’ને આધિન છે.

પક્ષ પલટા વિરોધી કાયદાને લગતા મુદ્દાઓ

- > પ્રતિનિધિ લોકશાહી નબળી પડી રહી છે: પક્ષપલટા વિરોધી કાયદાના અમલ બાદ સાંસદ કે ધારાસભ્યએ પક્ષના નિર્દેશોનું સંપૂર્ણ પણે પાલન કરવું પડશે.
- > તે તેમને પ્રતિનિધિ લોકશાહીને નબળી પાડતી કોઈપણ મુદ્દા પર તેમના નિર્ણય અનુસાર મત આપવાની સ્વતંત્રતા આપતું નથી.
- ધારાસભાને નબળી પાડવી: ચૂંટાયેલા ધારાસભ્ય કે સાંસદની મુખ્ય ભૂમિકા નીતિ, વિધેયક/બિલ અને બજેટની તપાસ અને નિર્ણય લેવાની છે.
- > ઊલટું, સાંસદ કોઈ પણ મતને ટેકો આપવા અથવા તેનો વિરોધ કરવા માટે પક્ષના સમર્થનમાં માત્ર એક સંખ્યા બની જાય છે.
- સંસદીય લોકશાહી નબળી: સંસદીય સ્વરૂપમાં સરકાર પ્રશ્નો અને દરખાસ્તો દ્વારા દરરોજ જવાબદાર છે અને જો લોકસભાના મોટાભાગના સભ્યો તેમનો ટેકો ગુમાવે તો તેને ગમે ત્યારે દૂર કરી શકાય છે.
- > પક્ષપલટા વિરોધી કાયદાએ ધારાસભ્યોને મુખ્યત્વે રાજકીય પક્ષો પ્રત્યે જવાબદાર બનાવીને જવાબદારીની આ શૃંખલાને તોડી નાખી છે.
- > આમ, પક્ષપલટા વિરોધી કાયદો સંસદીય લોકશાહીની વિભાવના સામે કામ કરી રહ્યો છે.
- અધ્યક્ષ વિવાદાસ્પદ ભૂમિકા: ઘણા કિસ્સાઓમાં, અધ્યક્ષે (સામાન્ય રીતે શાસક પક્ષ તરફથી) ગેરલાયક ઠેરવવા અંગેના નિર્ણયોમાં વિલંબ કર્યો છે.
- > સુપ્રીમ કોર્ટે આ ચુકાદાને રોકવાનો પ્રયાસ કર્યો છે કે અધ્યક્ષે ત્રણ મહિનાની અંદર આ મામલે નિર્ણય લેવાનો છે, પરંતુ જો અધ્યક્ષ આવું નહીં કરે તો શું થશે તે સ્પષ્ટ નથી.
- વિભાજનની કોઈ માન્યતા નથી: 91મા બંધારણીય સુધારા 2004ને કારણે પક્ષપલટા વિરોધી કાયદાએ પક્ષપલટા વિરોધી શાસનને અપવાદ બનાવ્યું હતું.
- > તે મુજબ જો કોઈ પક્ષના બે તૃતીયાંશ સભ્યો 'મર્જર' માટે સંમત થાય તો તેને પક્ષપલટો ગણવામાં આવશે નહીં.
- > જો કે, આ સુધારો ધારાસભા પક્ષમાં 'વિભાજન'ને માન્યતા આપતો નથી પરંતુ તેના બદલે 'મર્જર'ને માન્યતા આપે છે.

સુચિત ફેરફારો

- > એક વિકલ્પ એ છે કે આવા કેસોને સ્પષ્ટ ચુકાદા માટે સીધા હાઈકોર્ટ અથવા સુપ્રીમ કોર્ટમાં મોકલવા, જે 60 દિવસના સમયગાળામાં આપવા જોઈએ.
- > બીજો વિકલ્પ એ છે કે જો કોઈ પક્ષ અથવા પક્ષના નેતૃત્વના સંદર્ભમાં કોઈ મતભેદ હોય તો તેણે રાજીનામું આપવું જોઈએ અને લોકોને નવા જનાદેશનો અધિકાર છે.

- > આ ફેરફારોમાં ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિને લોકો માટે જવાબદાર અને જવાબદાર બનવાની જરૂરિયાતની કલ્પના કરવામાં આવી છે.

આગળનો રસ્તો

- આંતરપક્ષીય લોકશાહીને મજબૂત બનાવવી: સરકારની સ્થિરતા એક એવો મુદ્દો છે જે લોકોને તેમના પોતાના પક્ષોથી અલગ કરવાના કારણે છે, પરંતુ તેણે પક્ષોની આંતરિક લોકશાહીને મજબૂત કરવી પડશે.
- રાજકીય પક્ષોનું નિયમન: ભારતમાં રાજકીય પક્ષોને સંચાલિત કરતા કાયદાની પ્રબળ જરૂર છે. આવા કાયદામાં રાજકીય પક્ષોને ચત્ય હેઠળ લાવવા જોઈએ, તેમજ પક્ષની અંદર લોકશાહીને મજબૂત બનાવવી જોઈએ.
- અધ્યક્ષને નિર્ણાયક સત્તાઓમાંથી મુક્ત કરવા: પક્ષપલટાની દ્રષ્ટિએ સ્પીકરની અંતિમ સત્તા સત્તાઓના વિભાજનના સિદ્ધાંતને અસર કરે છે.
- > આ સંદર્ભમાં, આ સત્તાને ઉચ્ચ ન્યાયતંત્ર અથવા ચૂંટણી પંચને સ્થાનાંતરિત કરવી (બીજા ARC અહેવાલ દ્વારા ભલામણ કરવામાં આવી છે) પક્ષપલટાના જોખમને અટકાવી શકે છે.
- પક્ષપલટા વિરોધી કાયદાનો વ્યાપ મર્યાદિત કરવો: પક્ષપલટા વિરોધી કાયદાની હાનિકારક અસરોથી પ્રતિનિધિ લોકશાહીને બચાવવા માટે, કાયદાનો વ્યાપ ફક્ત એવા કાયદાઓ પૂરતો મર્યાદિત કરી શકાય છે જ્યાં સરકારની હાર વિશ્વાસ ગુમાવી શકે છે.

પક્ષપલટા વિરોધી કાયદામાં ફેરફારની જરૂર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 'પક્ષપલટા વિરોધી કાયદો' 1985માં 52મા બંધારણીય સુધારા દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેમાં અન્ય કોઈ રાજકીય પક્ષમાં પક્ષપલટાના આધારે ચૂંટાયેલા સભ્યોને ગેરલાયક ઠેરવવાની જોગવાઈ નક્કી કરવામાં આવી છે.
2. ગેરલાયક ઠેરવા સભ્યો એક જ ગૃહમાં એક બેઠક માટે કોઈ પણ રાજકીય પક્ષ માટે ચૂંટણી લડી શકે છે.
3. પક્ષપલટા વિરોધી કાયદો સંસદીય લોકશાહીની વિભાવના સામે કામ કરી રહ્યો છે.
4. જો કોઈ પક્ષ અથવા પક્ષના નેતૃત્વના સંદર્ભમાં કોઈ મતભેદ હોય તો તેણે રાજીનામું આપવું જોઈએ અને લોકોને નવા જનાદેશનો અધિકાર છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1, 2 અને 3
 (B) 2, 3 અને 4
 (C) 1, 2 અને 4
 (D) 1, 2, 3 અને 4

ન્યાયતંત્ર માટે માળખાગત સુવિધાઓ

- તાજેતરમાં કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે આગામી પાંચ વર્ષ માટે ન્યાયતંત્ર માટે માળખાગત સુવિધાઓના વિકાસ માટે કેન્દ્રીય પ્રાયોજિત યોજના (CSS)ને ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપી છે.
- આ યોજનાના અમલીકરણ માટે ગ્રામ ન્યાયાલય યોજના અને ન્યાય વિતરણ અને કાનૂની સુધારા માટે રાષ્ટ્રીય મિશન મારફતે મિશન મોડમાં ૫૬ કરોડ ફાળવવામાં આવશે.

Back to basics :

રાષ્ટ્રીય ન્યાય વિતરણ અને કાનૂની સુધારા માટેનું મિશન

- શરૂઆત: તેને કેન્દ્ર સરકારે જૂન 2011માં મંજૂરી આપી હતી.
- ઉદ્દેશો: સિસ્ટમમાં વિલંબ ઘટાડીને ન્યાયની પહોંચ માં વધારો અને માળખાગત ફેરફારો દ્વારા જવાબદારી માં વધારો.
- કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજના વિશે:
- આ યોજના 1993-94થી ન્યાયતંત્ર માટે માળખાગત સુવિધાઓના વિકાસ માટે સંચાલિત કરવામાં આવી રહી છે.
- આ યોજના ચાલુ રાખવાના પ્રસ્તાવથી જિલ્લા અને ગૌણ અદાલતોના ન્યાયિક અધિકારીઓ માટે ઘટડડ કોર્ટ હોલ અને 4000 રહેણાંક એકમો, 1450 વકીલ હોલ, 1450 શૌચાલય સંકુલો અને 3800 ડિજિટલ કમ્પ્યુટર રૂમના નિર્માણમાં મદદ મળશે.
- આ દેશમાં ન્યાયતંત્રની કામગીરી અને કામગીરીમાં સુધારો કરવામાં મદદ કરશે અને નવા ભારત માટે વધુ સારી અદાલતો બનાવવાની દિશામાં એક નવું પગલું હશે.
- અદ્યતન “ન્યાય વિકાસ-2.0” (Nyaya Vikasv2P0) વેબ પોર્ટલ અને મોબાઇલ એપ્લિકેશનનો ઉપયોગ પૂર્ણ અને ચાલુ પ્રોજેક્ટ્સના જીઓ-ટેગિંગ દ્વારા હકક ન્યાયિક માળખાગત પ્રોજેક્ટ્સની ભૌતિક અને નાણાકીય પ્રગતિ પર નજર રાખવા માટે થાય છે.

ગ્રામ ન્યાયાલયો

- ભારતના ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં ન્યાય પ્રણાલીમાં ઝડપી અને સરળ પ્રવેશ સુનિશ્ચિત કરવા માટે ગ્રામ ન્યાયાલય અધિનિયમ, 2008 હેઠળ ગ્રામ ન્યાયાલયોની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
- આ કાયદો 2 ઓક્ટોબર, 2009ના રોજ અમલમાં આવ્યો હતો.
- ગ્રામ ન્યાયાલયો સંબંધિત હાઈકોર્ટ સાથે પરામર્શ કરીને રાજ્ય સરકાર દ્વારા સૂચિત નિર્ધારિત વિસ્તાર પર અધિકારક્ષેત્ર ધરાવે છે.
- ગ્રામ ન્યાયાલયો તેમના વિશિષ્ટ અધિકારક્ષેત્રમાં કોઈપણ સ્થળે મોબાઇલ કોર્ટ તરીકે કામ કરી શકે છે.
- તેમની પાસે ગુનાહિત અને નાગરિક અધિકારક્ષેત્ર બંને ગુનાઓ છે.

- ગ્રામ ન્યાયાલય પોર્ટલ રાજ્યોને ગ્રામ ન્યાયાલયોની કામગીરી પર ઓનલાઇન નજર રાખવામાં મદદ કરે છે.

ભારતમાં ન્યાયતંત્ર સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ

- દેશમાં ન્યાયાધીશ-વસ્તીનો ગુણોત્તર બહુ પ્રશંસનીય નથી.
- અન્ય દેશોમાં આ ગુણોત્તર દર મિલિયન લોકો દીઠ લગભગ 50-70 ન્યાયાધીશો છે, જ્યારે ભારતમાં તે દર મિલિયન લોકો દીઠ 20 ન્યાયાધીશો છે.
- રોગચાળા પછી, અદાલતની કાર્યવાહી પણ વાસ્તવમાં કાર્યરત થવા લાગી છે, પહેલાં, ન્યાયતંત્રમાં તકનીકીની ભૂમિકા વધારે નહોતી.
- ન્યાયતંત્રમાં પોસ્ટ્સ જરૂરિયાત મુજબ ઝડપથી ભરવામાં આવતી નથી.
- ઉચ્ચ ન્યાયતંત્ર માટે કોલેજિયમ દ્વારા ભલામણોમાં વિલંબને કારણે ન્યાયિક નિમણૂકની પ્રક્રિયામાં વિલંબ થઈ રહ્યો છે.
- નીચલી ન્યાયતંત્ર માટે રાજ્ય પંચો/હાઈકોર્ટ દ્વારા ભરતીમાં વિલંબ એ પણ નબળી ન્યાયિક વ્યવસ્થાનું એક કારણ છે.
- અદાલતો દ્વારા વકીલોને વારંવાર મુલતવી રાખવાથી ન્યાય આપવામાં બિનજરૂરી વિલંબ થાય છે.

આગળનો રસ્તો

- CSS યોજના થી દેશભરમાં જિલ્લા અને ગૌણ અદાલતોના ન્યાયાધીશો/ન્યાયિક અધિકારીઓ માટે સુસજ્જ કોર્ટ હોલ અને આવાસની ઉપલબ્ધતામાં વધારો થશે.
- ડિજિટલ કમ્પ્યુટર રૂમની સ્થાપનાથી ડિજિટલ ક્ષમતાઓમાં પણ સુધારો થશે અને ભારતના ડિજિટલ ઇન્ડિયા વિઝનના ભાગરૂપે ડિજિટલાઈઝેશનની રજૂઆતને પ્રોત્સાહન મળશે.
- આ ન્યાયતંત્રની એકંદર કામગીરી અને કામગીરીમાં સુધારો કરવામાં મદદ કરશે. તે ગ્રામ ન્યાયાલયોને તેના દરવાજા પર સામાન્ય માણસને ઝડપી, સંપૂર્ણ અને પોસાય તેવો ન્યાય આપવા માટે પણ પ્રોત્સાહિત કરશે.

ન્યાયતંત્ર માટે માળખાગત સુવિધાઓ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે આગામી પાંચ વર્ષ માટે ન્યાયતંત્ર માટે માળખાગત સુવિધાઓના વિકાસ માટે કેન્દ્રીય પ્રાયોજિત યોજના (CSS)ને ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપી છે.
- ગ્રામ ન્યાયાલય યોજના અને ન્યાય વિતરણ અને કાનૂની સુધારા માટે રાષ્ટ્રીય મિશન મારફતે મિશન મોડમાં 50 કરોડ ફાળવવામાં આવશે.
- ગ્રામ ન્યાયાલયો તેમના વિશિષ્ટ અધિકારક્ષેત્રમાં કોઈપણ સ્થળે મોબાઇલ કોર્ટ તરીકે કામ કરી શકે છે.
- અદાલતો દ્વારા વકીલોને વારંવાર મુલતવી રાખવાથી ન્યાય આપવામાં બિનજરૂરી વિલંબ થાય છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1, 2 અને 3
(B) 2, 3 અને 4
(C) 1, 2 અને 4
(D) 1, 2, 3 અને 4

પીયૂષ ગોયલની રાજ્યસભામાં ગૃહના નેતા તરીકે નિમણૂક (Leader of House)

- > કેન્દ્રીય વાણિજ્ય, ગ્રાહક બાબતો અને ખાદ્ય અને કાપડ મંત્રી પીયૂષ ગોયલ રાજ્યસભામાં થાવર ચંદ ગેહલોતના સ્થાને ગૃહના નેતા તરીકે સ્થાન લેશે.
- > આ બદલી યુવા નેતાને ભૂમિકા માટે સામેલ હોવાનો સંકેત આપે છે.
- > ગેહલોત જ્યારે ગૃહના નેતા હતા ત્યારે પીયૂષ ગોયલ ડેપ્યુટી લીડર હતા.
- > થાવરચંદ ગેહલોતની હવે ક્ષર્ણટકના રાજ્યપાલ તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી છે.
- > ગોયલ 2014માં મંત્રી બનતા પહેલા ભાજપના ખજાનચી હતા.

Back to basics : રાજ્યસભામાં ગૃહના નેતા

- > ગૃહના નેતા રાજ્યસભામાં બહુમતી પક્ષના “નેતા અને સંસદીય અધ્યક્ષ” છે. નેતા સામાન્ય રીતે કાં તો કેબિનેટ પ્રધાન અથવા અન્ય નામાંકિત પ્રધાન હોય છે. ગૃહના નેતા ગૃહમાં સરકારી બેઠકો અને વ્યવસાય કરે છે.
- શું તે બંધારણીય પદ છે?
- > ના, ગૃહના નેતાનું કાર્યાલય બંધારણમાં સ્થાન પામ્યું નથી. તે રાજ્યસભાના નિયમો હેઠળ પ્રદાન કરવામાં આવે છે.

રાજ્યોની કાઉન્સિલ :

- > તે ભારતની દ્વિગૃહી સંસદનું ઉપલુ ગૃહ છે. 2021 સુધી તેનું મહત્તમ સભ્યપદ 245 છે. 245 માંથી 233 સભ્યો રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની વિધાનસભાઓ દ્વારા એક જ સંક્રમણાત્મક મતોથી ખુદ્દા મતપત્ર દ્વારા ચૂંટવામાં આવે છે. કલા, વિજ્ઞાન, સાહિત્ય અને સામાજિક સેવાઓના ક્ષેત્રમાં તેમના યોગદાન માટે રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા 12 સભ્યોને નામાંકિત કરવામાં આવે છે. રાજ્યસભાની ક્ષમતા 250 છે જેમાં 238 ચૂંટી શકાય છે અને 12 નામાંકિત થઈ શકે છે. બંધારણની કલમ 80માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે દરેક સભ્યનો કાર્યકાળ 6 વર્ષનો છે.

પીયૂષ ગોયલની રાજ્યસભામાં ગૃહના નેતા તરીકેની નિમણૂક (Leader of House) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેન્દ્રીય વાણિજ્ય, ગ્રાહક બાબતો અને ખાદ્ય અને કાપડ મંત્રી પીયૂષ ગોયલ રાજ્યસભામાં થાવર ચંદ ગેહલોતના સ્થાને ગૃહના નેતા તરીકે સ્થાન લેશે.
2. ગેહલોત જ્યારે ગૃહના નેતા હતા ત્યારે પીયૂષ ગોયલ ડેપ્યુટી લીડર હતા.
3. રાજ્યસભાની ક્ષમતા 250 છે જેમાં 238 ચૂંટી શકાય છે અને 12 નામાંકિત થઈ શકે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2
(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3
(D) 1, 2, અને 3

મહિલા અનામત વિધેયક

- > તાજેતરમાં એક રાજકીય પક્ષે માગણી કરી છે કે લાંબા સમયથી બાકી રહેલા મહિલા અનામત વિધેયક (Women's Reservation Bill to Parliament)ને ચોમાસાના સત્ર પહેલા સંસદમાં લાવવામાં આવે.
- > આ ખરડો મે 2008માં રાજ્યસભામાં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેમાં સ્થાયી સમિતિ (Standing Committee)નો ઉદ્દેશ કરવામાં આવ્યો હતો. તે 2010માં ગૃહમાં પસાર કરવામાં આવ્યું હતું અને આખરે લોકસભામાં મોકલવામાં આવ્યું હતું. જોકે આ ખરડો 15મી લોકસભા સાથે સમાપ્ત થઈ ગયો હતો.

Back to basics : પુષ્કભૂમિ

- > આ વિધેયકનો મૂળ વિચાર બંધારણીય સુધારામાંથી ઉદ્ભવ્યો હતો જે ૧૯૮૩માં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.
- > આ બંધારણીય સુધારા દ્વારા એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે ગ્રામ પંચાયતના એક તૃતીયાંશ સરપંચો મહિલાઓ માટે અનામત રાખવામાં આવે.
- > મહિલા અનામત વિધેયકને લોકસભા અને રાજ્ય વિધાનસભાઓ સુધી આવી મહિલા અનામત લંબાવવાની લાંબા ગાળાની યોજના તરીકે જોવામાં આવી હતી.

મહિલા અનામત વિધેયક વિશે

- > આ ખરડો લોકસભા અને તમામ રાજ્ય વિધાનસભાઓમાં મહિલાઓ માટે 33 ટકા બેઠકો અનામત રાખે છે.
- > રાજ્ય અથવા કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશના વિવિધ મતવિસ્તારોમાં ચક્રીય ધોરણે અનામત બેઠકો ફાળવી શકાય છે.

- સુધારા અધિનિયમ લાગુ થયાના ૧૫ વર્ષ પછી મહિલાઓ માટે બેઠકોનું અનામત નાબૂદ કરવામાં આવશે.

આવશ્યકતા

- ગ્લોબલ જેન્ડર ગેપ રિપોર્ટ 2021 અનુસાર પોલિટિકલ એમ્પાવરમેન્ટ ઇન્ડેક્સમાં ભારતની કામગીરીમાં ઘટાડો થયો છે અને મહિલા મંત્રીઓની સંખ્યા 2019માં 23.1 ટકાથી ઘટીને 2021માં 9.1 ટકા થઈ ગઈ છે.
- સરકારના આર્થિક સર્વેક્ષણો પણ માને છે કે લોકસભા અને વિધાનસભાઓમાં મહિલા પ્રતિનિધિઓની સંખ્યા ખૂબ ઓછી છે.
- વિવિધ સર્વેક્ષણો સૂચવે છે કે પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓમાં મહિલા પ્રતિનિધિઓએ ગામડાઓમાં સમાજના વિકાસ અને એકંદર કલ્યાણમાં પ્રશંસનીય કાર્ય કર્યું છે અને તેમાંથી ઘણા ચોક્કસપણે મોટા પાયે કામ કરવા માંગે છે, જોકે તેઓ ભારતમાં પ્રવર્તતા રાજકીય માળખામાં વિવિધ પડકારોનો સામનો કરે છે.
- આ પડકારોમાં યોગ્ય રાજકીય શિક્ષણનો અભાવ, સમાજમાં મહિલાઓની ઓછી નાણાકીય તાકાત, જાતીય હિંસા, અસુરક્ષિત પિતૃસત્તાની અભિવ્યક્તિ, પુષો અને મહિલાઓ વચ્ચે ઘરેલું કામનું અસમાન વિતરણ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- ઘણા ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓમાં મહિલાઓને પ્રોક્સી તરીકે ઉપયોગ કરવાનો ખ્યાલ પણ ખૂબ લોકપ્રિય છે.

મહત્વ

- મહિલા રાજકીય સશક્તિકરણ ત્રણ મૂળભૂત સિદ્ધાંતો પર આધારિત છે:
- સ્ત્રીઓ અને પુષો વચ્ચે સમાનતા.
- મહિલાઓને તેમની ક્ષમતાને સંપૂર્ણપણે વિકસાવવાનો અધિકાર છે.
- સ્ત્રીઓનો સ્વ-પ્રતિનિધિત્વ અને આત્મનિર્ણયનો અધિકાર છે.
- રાજકીય નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયામાં એક મહત્વપૂર્ણ લિંગ અંતર છે, જે કિસ્સામાં મહિલા નેતાઓએ કિશોર વયની છોકરીઓને રાષ્ટ્ર નિર્માણમાં ફાળો આપવા માટે પ્રેરિત કરવા માટે આગળ આવવાની જરૂર છે.

મુદ્દો

- એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે તે મહિલાઓની અસમાન સ્થિતિ જાળવી રાખશે કારણ કે તેમને યોગ્યતાના આધારે સ્પર્ધા માનવામાં આવશે નહીં.
- એવી દલીલ પણ કરવામાં આવે છે કે આ નીતિ રાજકારણના અપરાધીકરણ અને આંતરિક પક્ષલોકશાહી જેવા ચૂંટણી સુધારણાના મુખ્ય મુદ્દાઓ પરથી ધ્યાન ભટકાવે છે.
- તે મહિલા ઉમેદવારો માટે મતદારોની પસંદગીને મર્યાદિત કરે છે.

- દરેક ચૂંટણીમાં અનામત મતવિસ્તારોના પરિભ્રમણથી સાંસદને તેમના મતવિસ્તાર માટે કામ કરવા માટે પ્રોત્સાહન ઘટાડી શકાય છે કારણ કે તેઓ તે મતવિસ્તારમાંથી ફરીથી ચૂંટણી લડવા માટે અયોગ્ય હોઈ શકે છે.
- કેટલાક નિષ્ણાતોએ રાજકીય પક્ષો અને બેવડા સભ્ય મતવિસ્તારોમાં અનામત જેવી વૈકલ્પિક પદ્ધતિઓને અપનાવવા/પ્રોત્સાહન આપવા સૂચન કર્યું છે.

આગળનો રસ્તો

- પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓએ જમીન પર સિસ્ટમમાં મહિલા પ્રતિનિધિઓને સામેલ કરવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી છે. ઘણા રાજ્યોએ ચૂંટણીમાં મહિલા ઉમેદવારોને 50 ટકા અનામત આપી છે.
- પક્ષ સ્તરે મૂળભૂત સુધારાઓ મહિલા અનામત વિધેયકના આવશ્યક અને વ્યૂહાત્મક પૂરક તરીકે કામ કરશે. મહિલા અનામત બિલ પણ પાટા પરથી ઉતરી ગયું હોવા છતાં રાજકીય પક્ષોએ તેમના આંતરિક માળખાને મહિલાઓ માટે રાજકારણમાં પ્રવેશવા માટે વધુ અનુકૂળ બનતા અટકાવવું જોઈએ નહીં.
- 'ક્વોટા' શબ્દના ભારતીય અભિગમને પશ્ચિમના દૃષ્ટિબિંદુથી રેખાંકિત અને અલગ કરવો મહત્વપૂર્ણ છે. પશ્ચિમથી વિપરીત, જ્યાં ક્વોટા લગભગ ખરાબ શબ્દ છે, આવા ક્વોટાને ભારતીય દાખલામાં સામાજિક લાભ માટે અમૂલ્ય સાધનો તરીકે જોવામાં આવ્યા છે.
- તે સદીઓથી અત્યાચાર અટકાવવાનું સાધન છે.
- રાજકારણમાં જ્યારે સ્ત્રીઓ પુષોની જેમ જ હોદ્દા પર હોય છે, ત્યારે પણ તેમને ઉદ્દેશિત પડકારોનો સામનો કરવો પડી શકે છે. ભારતના લોકોમાં સંસ્થાગત, સામાજિક અને વ્યવહારિક પરિવર્તન લાવવાની જરૂર છે. લિંગ સમાનતા પણ ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોનો એક ભાગ છે.

મહિલા અનામત વિધેયક વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2010માં ગૃહમાં પસાર કરવામાં આવ્યું હતું અને આખરે લોકસભામાં મોકલવામાં આવ્યું હતું. જોકે આ ખરડો 15મી લોકસભા સાથે સમાપ્ત થઈ ગયો હતો.
 2. આ વિધેયકનો મૂળ વિચાર બંધારણીય સુધારામાંથી ઉદ્ભવ્યો હતો જે 1993માં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.
 3. આ ખરડો લોકસભા અને તમામ રાજ્ય વિધાનસભાઓમાં મહિલાઓ માટે 33 ટકા બેઠકો અનામત રાખે છે.
 4. સરકારના આર્થિક સર્વેક્ષણો પણ માને છે કે લોકસભા અને વિધાનસભાઓમાં મહિલા પ્રતિનિધિઓની સંખ્યા ખૂબ ઓછી છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1, 2 અને 3
(B) 2, 3 અને 4
(C) 1, 2 અને 4
(D) 1, 2, 3 અને 4

ઇન્ડિયા ઇન્ડસ્ટ્રિયલ લેન્ડબેંક (IILB)

- > IILB એ GIS આધારિત પોર્ટલ છે જેના પર તમામ ઔદ્યોગિક માળખાગત સુવિધાઓ સંબંધિત માહિતી (વન-સ્ટોપ રિપોઝિટરી) – કનેક્ટિવિટી, ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર (ઇન્ફ્રા), કુદરતી સંસાધનો અને વિસ્તારો, પ્લોટ સ્તરની માહિતી, પદ્ધતિ અને ખાલી પ્લોટ પર સંપર્ક વિગતો પૂરી પાડવામાં આવી છે.
- > તે દૂરના સ્થળોએ બેસીને જમીન શોધતા રોકાણકારો માટે 'નિર્ણય સહકાર પ્રણાલી' તરીકે કામ કરે છે.
- > હાલમાં IILB પાસે 5 લાખ હેક્ટર જમીનના વિસ્તારમાં લગભગ 44000 ઔદ્યોગિક ઉદ્યાનો છે.
- > સિસ્ટમને 17 રાજ્યોની ઉદ્યોગ આધારિત GIS સિસ્ટમ સાથે સંકલિત કરવામાં આવી છે જેથી આ પોર્ટલ પરની માહિતી વાસ્તવિક સમયના આધારે અપડેટ થશે.
- > ડિસેમ્બર 2021 સુધીમાં તમામ ભારત સ્તરે એકીકરણ પ્રાપ્ત થશે.
- > તે ઉદ્યોગ અને આંતરિક વેપાર પ્રોત્સાહન વિભાગ (DPIIT) હેઠળ કાર્ય કરશે.

ઇન્ડિયા ઇન્ડસ્ટ્રિયલ લેન્ડબેંક(IILB) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. IILB એ GIS આધારિત પોર્ટલ છે.
 2. તે દૂરના સ્થળોએ બેસીને જમીન શોધતા રોકાણકારો માટે 'નિર્ણય સહકાર પ્રણાલી' તરીકે કામ કરે છે.
 3. તે ઉદ્યોગ અને આંતરિક વેપાર પ્રોત્સાહન વિભાગ (DPIIT) હેઠળ કાર્ય કરશે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2
(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3
(D) 1,2, અને 3

બિટકોઇન હાર્ડવેર વોલેટ (Bitcoin Hardware Wallet)

- > સ્ક્વેર (Square)ના હાર્ડવેર પ્રમુખ જેસી ડોરોગુસકર (Jesse Dorogusker) તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે કંપની ક્રિપ્ટોકોઇન બિટકોઇન માટે હાર્ડવેર વોલેટ અને સર્વિસ લોન્ચ કરવા જઈ રહી છે. ક્રિપ્ટો સિક્કાને મુખ્ય પ્રવાહમાં લાવવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.

Back to basics : હાર્ડવેર વોલેટ શું છે ?

- > હાર્ડવેર વોલેટ એ એક વિશેષ પ્રકારનું ક્રિપ્ટોકોઇન સ્ટોરેજ છે જે હાર્ડવેર ઉપકરણોમાં વપરાશકર્તાઓની ખાનગી ક્રિપ્ટો કીને જાળવે છે અને સુરક્ષિત કરે છે. જ્યારે વપરાશકર્તાઓ બ્લોકચેન સાથે વાતચીત કરે છે ત્યારે આ પાકીટ સુરક્ષા અને ઉપયોગિતા પ્રદાન કરે છે. તે વપરાશકર્તાઓને એક જ સમયે ઘણા બ્લોકચેન પર કામ કરવાની મંજૂરી આપે છે. વપરાશકર્તાઓ એક જ ઉપકરણ પર બિટકોઇન, ઇથેરિયમ અને ઓલ્ટ કોઇનનું સંચાલન કરી શકે છે.

ડેટા કેવી રીતે એક્સેસ કરી શકાય?

- > હાર્ડવેર વોલેટ પર, રિકવરી શબ્દસમૂહો અથવા પાસવર્ડ અથવા ચાવીઓ સાથેની દરેક વસ્તુને બેકઅપ અને એક્સેસ કરી શકાય છે. હાર્ડવેર એક નાના, પોર્ટેબલ, પ્લગ-ઇન ઉપકરણના સ્વરૂપમાં છે જે વપરાશકર્તાઓને ગમે ત્યાંથી ક્રિપ્ટોકોઇનનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપે છે.

ક્રિપ્ટોકોઇન કેવી રીતે સંગ્રહિત છે?

- > ક્રિપ્ટોકોઇન વોલેટ હાર્ડવેરમાં સંગ્રહિત નથી. પરંતુ તે બ્લોકચેનમાં સંગ્રહિત છે. વોલેટ વપરાશકર્તાઓને પોર્ટેબલ રીતે એક્સેસ કરવાની મંજૂરી આપે છે. તે ક્રેડિટ કાર્ડ જેવું છે જે કોઈપણ બંધો અથવા સ્વાઈપિંગ પ્લેટફોર્મ પરથી એકાઉન્ટ એક્સેસ કરી શકે છે.

વોલેટના ફાયદા:

- > હાર્ડવેર વોલેટ સમગ્ર સાયબર સ્પેસમાં અત્યંત સુરક્ષિત છે કારણ કે તે હાર્ડવેર ઉપકરણ છે. વોલેટ કી અથવા એક્સેસને બાકીના ઇન્ટરનેટથી અલગ કરે છે. આમ, તે ઓનલાઇન હુમલાઓથી સુરક્ષિત છે.

આ વોલેટ કેવી રીતે કામ કરે છે?

- > વપરાશકર્તાઓએ ફક્ત ઉપકરણને સિસ્ટમમાં પ્લગ કરવું પડશે અને તેના પિન કોડથી તેને અનલોક કરવું પડશે. આ સાથે, વપરાશકર્તાઓ સિસ્ટમ પર ના વ્યવહારો સાથે આગળ વધી શકે છે. વ્યવહાર થયા પછી, તે ઉપકરણની સ્ક્રીન પર પુષ્ટિ થાય છે. ડિવાઇસ પર સંગ્રહિત અનન્ય ડિજિટલ હસ્તાક્ષર (unique digital signature) વિના બ્લોકચેનને એક્સેસ કરી શકાતું નથી.

બિટકોઇન હાર્ડવેર વોલેટ (Bitcoin Hardware Wallet) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. હાર્ડવેર વોલેટ એ એક વિશેષ પ્રકારનું ક્રિપ્ટોકોઇન સ્ટોરેજ છે જે હાર્ડવેર ઉપકરણોમાં વપરાશકર્તાઓની ખાનગી ક્રિપ્ટો કીને જાળવે છે અને સુરક્ષિત કરે છે.

2. હાઈવેર વોલેટ પર, રિકવરી શબ્દસમૂહો અથવા પાસવર્ડ અથવા ચાવીઓ સાથેની દરેક વસ્તુને બેકઅપ અને એક્સેસ કરી શકાય છે.
3. હાઈવેર વોલેટ સમગ્ર સાયબર સ્પેસમાં અત્યંત સુરક્ષિત છે કારણ કે તે હાઈવેર ઉપકરણ છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1, અને 2
 - (B) ફક્ત 2, અને 3
 - (C) ફક્ત 1, અને 3
 - (D) 1, 2, અને 3

રાષ્ટ્રીય સંપત્તિ પુનર્નિર્માણ કંપની (National Asset Reconstruction Company)

- > નેશનલ એસેટ રિકન્સ્ટ્રક્શન કંપની (NARC) રજિસ્ટ્રાર ઓફ કંપનીઝ (RoC), મુંબઈમાં નોંધાયેલી કાનૂની સંસ્થા બની ગઈ છે.
- > NARCને બેડ બેંક તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. બેંકિંગ સિસ્ટમ તણાવગ્રસ્ત સંપત્તિ માટે આ એક સ્ટોપ સોલ્યુશન માનવામાં આવે છે.
- > પ્રથમ તબક્કા હેઠળ NARCમાં ટ્રાન્સફર માટે 89,000 કરોડ રૂપિયાના 22 તણાવગ્રસ્ત ખાતાઓની ઓળખ કરવામાં આવી છે.
- > આ સાથે આ નવી બેડ બેંકમાં 2 લાખ કરોડ રૂપિયાના બેડ લોન એકાઉન્ટ ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે.
- > SBI 20,000 કરોડ રૂપિયાની બેડ લોન ટ્રાન્સફર કરે તેવી સંભાવના છે.
- > PNB લગભગ 8,000 કરોડ રૂપિયાની તણાવગ્રસ્ત સંપત્તિ ટ્રાન્સફર કરશે, જ્યારે,
- > યુનિયન બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લગભગ 7800 કરોડ રૂપિયાના NPA ટ્રાન્સફર કરશે.

Back to basics : NARC

- > NARCની રચના 7 જુલાઈ, 2021ના રોજ કરવામાં આવી હતી.
- > તેની અધિકૃત મૂડી રૂ.100 કરોડ છે અને પેઈડ-અપ મૂડી રૂ. 6 કરોડ છે.
- > NARCL માં 16 બેન્કો, 12 સરકારી અને 4 ખાનગી બેન્કો રોકાણ કરશે.
- > 12 ટકા હિસ્સો ધરાવતી કેનેરા બેંક NARCL ની એકમાત્ર સ્પોન્સર હશે.
- > SBI 9.9 ટકા સાથે બીજા ક્રમની સૌથી મોટી શેરહોલ્ડર બનવા જઈ રહી છે.
- > NARCનું નેતૃત્વ SBIના તણાવગ્રસ્ત સંપત્તિ નિષ્ણાત પદ્મકુમાર માધવાની મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે કરશે.

આવશ્યકતા

- > બેન્કિંગ સિસ્ટમ પર કુલ દબાણ 15 લાખ કરોડથી વધુ છે તેથી NPAનું સંચાલન કરવા માટે મર્યાદિત મૂડીનો બોજ ધરાવતી તણાવગ્રસ્ત મિલકતો અને બેંકો માટે મુશ્કેલ બની જાય છે. તદુપરાંત, સરકાર મર્યાદિત મૂડી જ પ્રદાન કરી શકે છે. આમ, આ બેડ બેંક મોડેલ NPAના સંચાલનમાં સરકાર અને બેંકો બંનેને મદદ કરશે.

રાષ્ટ્રીય સંપત્તિ પુનર્નિર્માણ કંપની (National Asset Reconstruction Company) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. નેશનલ એસેટ રિકન્સ્ટ્રક્શન કંપની (NARC) રજિસ્ટ્રાર ઓફ કંપનીઝ (RoC), મુંબઈમાં નોંધાયેલી કાનૂની સંસ્થા બની ગઈ છે.
2. NARCને બેડ બેંક તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. બેંકિંગ સિસ્ટમ તણાવગ્રસ્ત સંપત્તિ માટે આ એક સ્ટોપ સોલ્યુશન માનવામાં આવે છે.
3. NARCની રચના 7 જુલાઈ, 2021ના રોજ કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1, અને 2
 - (B) ફક્ત 2, અને 3
 - (C) ફક્ત 1, અને 3
 - (D) 1, 2, અને 3

ભારતનો પહેલો ક્રિપ્ટોગેમ બગીચો

- > તાજેતરમાં ઉત્તરાખંડના દહેરાદૂનના ચક્રતા શહેરમાં ભારતના પ્રથમ ક્રિપ્ટોગેમ ગાર્ડન (Cryptogamic Garden)નું ઉદઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > આ બગીચામાં લગભગ 50 પ્રજાતિના લાઈકેન, ફર્ન અને કાવક બતાવવામાં આવશે (તેમનું સામૂહિક સ્વરૂપ ક્રિપ્ટોગેમ તરીકે ઓળખાય છે).

નોંધ:

- > પ્લાન્ટ સમુદાયને બે પેટા સમુદાયોમાં વિભાજિત કરી શકાય છે— ક્રિપ્ટોગેમ (Cryptogams) અને ફેનોગેમ (Phanerogam).
- > ક્રિપ્ટોગેમમાં બીજ વિનાના છોડ અને વનસ્પતિ જેવા જીવો નો સમાવેશ થાય છે, જ્યારે ફેનોગેમમાં બીજવાળા છોડ હોય છે.
- > ફેનોગેમને વધુ બે વર્ગોમાં વિભાજિત કરવામાં આવે છે એટલે કે જીમ્નોસ્પર્મ અને એન્જિયોસ્પર્મ.

આ ઉદ્યાન/બગીચાના સ્થાનિક પરિભળો:

- > આ પાર્ક ચક્રતાના દેવબનમાં 9,000 ફૂટની ઊંચાઈ પર સ્થિત છે.

- આ પ્રદેશની પસંદગી તેના નીચા પ્રદૂષણના સ્તર અને ભેજવાળી આબોહવાની પરિસ્થિતિઓને કારણે કરવામાં આવી છે જે આ પ્રજાતિઓના વિકાસ માટે અનુકૂળ છે.
- આ ઉપરાંત દેવબનમાં દેવદાર અને ઓકના પ્રાચીન ગાઢ જંગલો છે જે ક્રિપ્ટોગેમિક પ્રજાતિઓ માટે કુદરતી રહેઠાણ બનાવે છે.

Back to basics : ક્રિપ્ટોગેમ (Cryptogams)

- ક્રિપ્ટોગેમ એ એક છોડ છે જે બીજાણુ દ્વારા પ્રજનન કરે છે.
- “ક્રિપ્ટોગેમ” શબ્દનો અર્થ ‘અદ્રશ્ય પ્રજનન’ થાય છે, જેનો અર્થ એ છે કે તેઓ કોઈ સંવર્ધન માળખું, બીજ અથવા ફૂલ ઉત્પન્ન કરતા નથી.
- તેથી જ તેમને “ફૂલવિનાના” અથવા “બીજ વિનાના છોડ” અથવા ‘નીચલા છોડ’ કહેવામાં આવે છે.
- આ પ્રજાતિઓને અનુકૂળ થવા માટે ભીની આબોહવાની જરૂર છે.
- તેઓ જળચર અને પાર્થિવ બંને વિસ્તારોમાં જોવા મળે છે.
- ક્રિપ્ટોગેમના સૌથી પ્રખ્યાત જૂથો શેવાળ, લાઈકન્સ, કાઈ અને ફર્ન છે.
- ક્રિપ્ટોગેમનું વર્ગીકરણ: ક્રિપ્ટોગેમને પ્લાન્ટના વિવિધ માળખાગત અને કાર્યાત્મક માપદંડોના આધારે 3 જૂથોમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.
- થાલોપિટા (Thallophyta): થાલોપિટા એ વનસ્પતિ સમુદાયનું એક વિભાજન છે જેમાં વનસ્પતિ જીવનના પ્રારંભિક સ્વરૂપોનો સમાવેશ થાય છે જે સામાન્ય છોડની રચનાનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. આવા છોડમાં મૂળ, થડ અથવા પાંદડાની ઉણપ હોય છે.
- તેમાં સ્પાઈરોગાયરા (Spirogyra), સરગાસમ (Sargassum) વગેરે જેવી શેવાળનો સમાવેશ થાય છે.
- આ મુખ્યત્વે જળચર છોડ છે અને ખારા અને મીઠા પાણીના બંને ક્ષેત્રોમાં જોવા મળે છે.
- બ્રાયોફિટા (Bryophyta): બ્રાયોફિટામાં બિન-વાસ્ક્યુલર જમીનની મર્યાદિત પ્રજાતિઓના છોડનો સમાવેશ થાય છે. ભીનું આબોહવા આ છોડ માટે અનુકૂળ છે પરંતુ તે શુષ્ક આબોહવામાં પણ ટકી શકે છે. ઉદાહરણો: હોર્નવાર્ટ્સ (Hornworts), ઓલિવર્ટ્સ (Liverworts), હરિતા (Mosses) વગેરે.
- તેઓ શેવાળ અને ટેરિડોફાઈટ્સ વચ્ચે મધ્યવર્તી સ્થિતિમાં વિકસે છે.
- બ્રાયોફિટાને વનસ્પતિ જગતના ઉભયચર તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તેથી તેઓ જમીન અને પાણી પર ટકી શકે છે.
- ટેરિડોફિટા (Pteridophyta) : ટેરિડોફિટા એક વાસ્ક્યુલર પ્લાન્ટ છે જે સ્પોર્સ ફેલાવે છે. તે ઝાયલેમ અને ફ્લોમ સાથેનો પહેલો છોડ છે.
- ફર્ન એ સૌથી જૂના વેસ્ક્યુલર પ્લાન્ટ્સનું સૌથી મોટું જીવંત જૂથ છે.

ક્રિપ્ટોગેમના અન્ય પ્રકારો:

- લાયકેન: લાયકેન એક મિશ્ર જીવ છે જે બે જુદા જુદા જીવો, ફૂગ અને શેવાળ વચ્ચે પરસ્પર કલ્યાણ સહઅસ્તિત્વ ધરાવે છે.
- ફૂગ: તે સામાન્ય રીતે બહુકોષીય યુકેરિઓટિક સજીવોનો સમુદાય છે જેનું આયોજન કરવામાં આવે છે.

ભારતના પહેલા ક્રિપ્ટોગેમ બગીચા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ બગીચામાં લગભગ 50 પ્રજાતિના લાઈકેન, ફર્ન અને કાવક ખતાવવામાં આવશે (તેમનું સામૂહિક સ્વરૂપ ક્રિપ્ટોગેમ તરીકે ઓળખાય છે).
 2. આ પાર્ક ચક્રતાના દેવબનમાં 9,000 ફૂટની ઊંચાઈ પર સ્થિત છે.
 3. “ક્રિપ્ટોગેમ” શબ્દનો અર્થ ‘અદ્રશ્ય પ્રજનન’ થાય છે, જેનો અર્થ એ છે કે તેઓ કોઈ સંવર્ધન માળખું, બીજ અથવા ફૂલ ઉત્પન્ન કરતા નથી.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2
(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3
(D) 1, 2, અને 3

RBI રિટેલ ડાયરેક્ટ સ્કીમ

- તાજેતરમાં રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI)એ RBI રિટેલ ડાયરેક્ટ યોજનાની જાહેરાત કરી છે.
- ફેબ્રુઆરી 2021માં રિઝર્વ બેંકે રિટેલ રોકાણકારોને સરકારી સિક્યોરિટીઝ (GvSec)માં સીધા રોકાણની સુવિધા માટે સેન્ટ્રલ બેંક પાસે ગિલ્ટ સિક્યોરિટીઝ એકાઉન્ટ ખોલવાની મંજૂરી આપવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો.

RBI રિટેલ ડાયરેક્ટ સ્કીમ:

- આ યોજના વ્યક્તિગત રિટેલ રોકાણકારોને ભારતીય રિઝર્વ બેંક સાથે ‘રિટેલ ડાયરેક્ટ ગિલ્ટ એકાઉન્ટ’ (RDG એકાઉન્ટ) ખોલવા અને નિયંત્રિત કરવાની સુવિધા આપશે.
- રિટેલ રોકાણકાર એક બિન-વ્યાવસાયિક રોકાણકાર છે જે મ્યુચ્યુઅલ ફંડ્સ અને એક્સચેન્જ ટ્રેડેડ ફંડ્સ (ETF) વગેરે સહિત સિક્યોરિટીઝ અથવા ફંડ્સ ખરીદે છે અને વેચે છે.
- ગિલ્ટ ખાતાની તુલના બેંક ખાતા સાથે કરી શકાય છે, પરંતુ આ ખાતામાં નાણાંને બદલે ટ્રેઝરી બિલ અથવા સરકારી સિક્યોરિટીઝ ડેબિટ અથવા ક્રેડિટ કરવામાં આવે છે.
- ગિલ્ટ ખાતાઓ યોજનાના હેતુ માટે પૂરા પાડવામાં આવેલા ઓનલાઈન પોર્ટલ મારફતે ખોલી શકાય છે.
- ઓનલાઈન પોર્ટલ સરકારી સિક્યોરિટીઝ અને “વાટાઘાટો કરેલી ડીલિંગ સિસ્ટમ-ઓર્ડર મેચિંગ સિસ્ટમ” (NDS-OM)ના

પ્રાથમિક ઈશ્યુઅર તરીકે નોંધાયેલા વપરાશકર્તાઓને એક્સેસ પ્રદાન કરશે.

- રિઝર્વ બેંકે ઓગસ્ટ 2005માં 'વાટાઘાટો ડીલિંગ સિસ્ટમ-ઓર્ડર મેચિંગ સિસ્ટમ' શરૂ કરી હતી. તે સરકારી સિક્યોરિટીઝમાં વ્યવહારો માટે ઇલેક્ટ્રોનિક, સ્ક્રીન આધારિત, ઓર્ડર ઓપરેટિંગ ટ્રેડિંગ સિસ્ટમ છે.
- વ્યક્તિગત રોકાણકારો માટે સરકારી સિક્યોરિટીઝમાં રોકાણને સરળ બનાવવા માટે આ એક સ્ટોપ સોલ્યુશન છે.
- રિઝર્વ બેંક વાર્ષિક બેંકો અને મ્યુચ્યુઅલ ફંડ્સ (ડેમોક્રેટાઇઝ)થી આગળ સરકારી લોન સિક્યોરિટીઝની માલિકીનું લોકશાહીકરણ કરવાનો ઇરાદો ધરાવે છે.

વર્તમાન સરકારી સિક્યોરિટીઝ (G-Sec) બજાર:

- સરકારી સિક્યોરિટીઝ માર્કેટમાં સંસ્થાકીય રોકાણકારોનું પ્રભુત્વ છે જે બેન્કો, મ્યુચ્યુઅલ ફંડ્સ અને વીમા કંપનીઓ જેવા મોટા બજારોને નિયંત્રિત કરે છે.
- આ સંસ્થાઓ પ કરોડ રૂપિયા કે તેથી વધુના કદનો વેપાર કરે છે.
- તેથી નાના કદમાં વેપાર કરવા માગતા નાના રોકાણકારો માટે સેકન્ડરી માર્કેટમાં લિક્વિડિટીનો અભાવ જોવા મળે છે.
- પ્રાથમિકબજારોએ છે જ્યાં સિક્યોરિટીઝ બનાવવામાં આવે છે, જ્યારે ગૌણ બજાર એ છે જ્યાં તે સિક્યોરિટીઝનો રોકાણકારો દ્વારા વેપાર કરવામાં આવે છે.

૨

★★★ સેવા, સુરક્ષા, શાંતી શૂરવીરોની શાન છે... ★★★
પોલીસ ક્ષેત્રની કારકિર્દી બહાદુરોની પહેચાન છે....

પોલીસ કોન્સ્ટેબલ

ફ્રી ટ્રાયલ લેકચર

16/09/21

બપોરે 04 TO 06

10% DISCOUNT

ગુજરાત પોલીસમાં
1270થી વધુ સફળ વિદ્યાર્થીઓ

PHYSICALની આક્રમક તૈયારી સાથે

ગણિત, REASONING અને કાયદામાં સ્કોર કરાવવા ગેરેન્ટેડ તૈયારી

નિશ્ચિત સફળતાની હાઈટેક વ્યુરચના

ટુ ધી પોઈન્ટ પરીક્ષાલક્ષી એડવાન્સ લેવલ મટીરિયલ્સ

રજિસ્ટ્રેશન ફરજિયાત

93757-01110 / 93280-01110

ICE®
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

કાલાવડ રોડ, તિરૂપતી પેટ્રોલ પંપ સામે,
સ્વામિનારાયણ મંદિર પાસે,
રાજકોટ.

offline

રાજકોટ

- > તેમના માટે તેમના રોકાણમાંથી બહાર નીકળવાનો કોઈ સરળ રસ્તો નથી. આમ, ડાયરેક્ટ ગવર્નમેન્ટ સિક્યોરિટીઝનો વેપાર હાલ રિટેલ રોકાણકારોમાં લોકપ્રિય નથી.

નકો:

- એક્સેસની સરળતામાં સુધારો:
 - > આનાથી નાના રોકાણકારો માટે G-Sec ટ્રેડિંગ સરળ બનશે, તેનાથી G-Secમાં રિટેલ ભાગીદારી વધશે અને એક્સેસની સરળતામાં સુધારો થશે.
- સરકારી ધિરાણ સુવિધા:
 - > આ પગલાથી વર્ષ 2021-22માં સરકારી ધિરાણ કાર્યક્રમ ને સરળ રીતે પૂર્ણ કરવામાં સરળતા રહેશે, જેમાં પરિપક્વતા (સિક્યોરિટીઝ કે જે પરિપક્વતા સુધી માલિકી માટે ખરીદવામાં આવે છે) માટે ફરજિયાત હોલ્ડમાં છૂટછાટ આપવામાં આવશે.
- ઘરેલું બચતનું ધિરાણ:
 - > G-Sec બજારમાં સીધી રિટેલ ભાગીદારીને મંજૂરી આપવાથી સ્થાનિક બચતના વિશાળ પૂલના ધિરાણને વેગ મળશે અને તે ભારતના રોકાણ બજારમાં ગેમ ચેન્જર બની શકે છે.

સરકારી સિક્યોરિટીઝમાં રિટેલ રોકાણ વધારવા માટે લેવામાં આવેલા અન્ય પગલાં:

- > બિન-સ્પર્ધાત્મક પ્રાથમિક હરાજીમાં હરાજી.
- > બિન-સ્પર્ધાત્મક બિડિંગનો અર્થ એ છે કે વ્યક્તિ કિંમત ટાંક્યા વિના ડેટા ગવર્નમેન્ટ સિક્યોરિટીઝની બિન-સ્પર્ધાત્મક હરાજીમાં ભાગ લઈ શકે છે.
- > શેરબજારો રિટેલ બિડ માટે સર્વિસ ગ્રૂપ (એગ્રીગેટર) અને પેટાકંપનીઓ તરીકે કામ કરે છે.
- > ગૌણ બજારમાં એક વિશિષ્ટ રિટેલ ક્ષેત્રને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

Back to basics : સરકારી સિક્યોરિટીઝ

- > સરકારી સિક્યોરિટીઝ એ કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકારો દ્વારા જારી કરવામાં આવેલ વેપારકરી શકાય તેવું સાધન છે.
- > તેઓ સરકારની દેવાની જવાબદારી સ્વીકારે છે. આવી સિક્યોરિટીઝ ટૂંકા ગાળાની (સામાન્ય રીતે એક વર્ષથી ઓછી) પરિપક્વતા ધરાવતી આ સિક્યોરિટીઝને હાલમાં ત્રણ સ્વરૂપોમાં એટલે કે 91 દિવસ, 182 દિવસ અને 364 દિવસમાં જારી કરાયેલા ટ્રેઝરી બિલ્સ કહેવામાં આવે છે) અથવા લાંબા ગાળાના (સામાન્ય રીતે એક વર્ષ અથવા તેથી વધુની પરિપક્વતા ધરાવતી આ સિક્યોરિટીઝને સરકારી બોન્ડ અથવા ડેટા સિક્યોરિટીઝ કહેવામાં આવે છે) હોય છે.

- > ભારતમાં કેન્દ્ર સરકાર ટ્રેઝરી બિલ અને બોન્ડ અથવા ડેટા સિક્યોરિટીઝ બંને જારી કરે છે, જ્યારે રાજ્ય સરકારો માત્ર બોન્ડ્સ અથવા ડેટા સિક્યોરિટીઝ જારી કરે છે, જેને સ્ટેટ ડેવલપમેન્ટ લોન (SDL) કહેવામાં આવે છે.
- > સરકારી સિક્યોરિટીઝમાં વ્યવહારિક રીતે ડિફોલ્ટનું જોખમ નથી, તેથી તેમને જોખમ મુક્ત ગિલ્ટ-એજડ ઉપકરણો પણ કહેવામાં આવે છે.
- > ગિલ્ટ-એજડ સિક્યોરિટીઝ એ સરકાર અને મોટા કોર્પોરેશનો દ્વારા ઉધાર લીધેલા ભંડોળના સ્ત્રોત તરીકે જારી કરાયેલા ઉચ્ચ વર્ગના રોકાણ બોન્ડ્સ છે.

RBI રિટેલ ડાયરેક્ટ સ્કીમ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. વ્યક્તિગત રિટેલ રોકાણકારોને ભારતીય રિઝર્વ બેંક સાથે 'રિટેલ ડાયરેક્ટ ગિલ્ટ એકાઉન્ટ' (RDG એકાઉન્ટ) ખોલવા અને નિયંત્રિત કરવાની સુવિધા આપશે.
 2. આ સંસ્થાઓ 5 કરોડ રૂપિયા કે તેથી વધુના કદનો વેપાર કરે છે.
 3. G-Sec બજારમાં સીધી રિટેલ ભાગીદારીને મંજૂરી આપવાથી સ્થાનિક બચતના વિશાળ પૂલના ધિરાણને વેગ મળશે અને તે ભારતના રોકાણ બજારમાં ગેમ ચેન્જર બની શકે છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2
(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3
(D) 1, 2, અને 3

વિદેશી કાર્ડ ચુકવણી નેટવર્ક કંપનીઓ પર પ્રતિબંધ મૂક્યો

- > તાજેતરમાં રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI)એ ત્રણ વિદેશી કાર્ડ પેમેન્ટ નેટવર્ક કંપનીઓ—માસ્ટરકાર્ડ, અમેરિકન એક્સપ્રેસ અને ડિનર્સ ક્લબને ભારતમાં ડેટા કલેક્શનના મુદ્દે નવા ગ્રાહકો બનાવવા પર પ્રતિબંધ મૂક્યો છે.
- > RBIના આ નિર્ણયથી એક્સિસ બેંક, યસ બેન્ક અને ઈન્ડસઈન બેન્ક સહિત ખાનગી ક્ષેત્રની પાંચ બેન્કો પર અસર પડશે.
- > પર્સનલ ડેટા પ્રોટેક્શન બિલમાં 'ડેટા લોકલાઈઝેશન' સંબંધિત જોગવાઈઓ પણ છે.

Back to basics : ડેટા કલેક્શન પર RBIનો પરિપત્ર- એપ્રિલ 2018

- > તમામ સિસ્ટમ પ્રદાતાઓને એ સુનિશ્ચિત કરવા નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો કે ભારતમાં તેમના દ્વારા સંચાલિત

યુકવણી પ્રણાલીઓ સાથે સંબંધિત સમગ્ર ડેટા (સંપૂર્ણ વ્યવહાર વિગતો, એકત્રિત અથવા પ્રોસેસડ સંદેશાઓ અથવા યુકવણી સૂચનાના ભાગરૂપે સંપૂર્ણ ડેટા) છ મહિનાની અંદર એક મિકેનિઝમમાં સંગ્રહિત કરવામાં આવે.

- તેઓએ RBIને અનુપાલન અહેવાલો તેમજ 'કમ્પ્યુટર ઈમરજન્સી રિસ્પોન્સ ટીમ-ઈન્ડિયા' (CERT-IN) પેનલ પર ઓડિટર દ્વારા નિર્ધારિત સમયમર્યાદામાં બોર્ડ દ્વારા મંજૂર કરાયેલા 'સિસ્ટમ ઓડિટ રિપોર્ટ્સ' પણ સુપરત કરવા જરૂરી છે.

યુકવણી કંપનીઓ દ્વારા પાલન ન કરવાનું કારણ

- ઊંચી કિંમત:**
હાલમાં દેશની બહાર ભારતીય ટ્રાન્ઝેક્શન ડેટાનો સંગ્રહ અને પ્રક્રિયા કરતી વિઝા અને માસ્ટરકાર્ડ જેવી પેમેન્ટ કંપનીઓએ કહ્યું છે કે તેમની સિસ્ટમ્સ કેન્દ્રીકૃત છે અને તેમણે આશંકા વ્યક્ત કરી છે કે તેમને ભારતમાં ડેટા સ્ટોરેજ ટ્રાન્સફર કરવા માટે લાખો ડોલર ખર્ચ કરવા પડશે.
- અન્ય દેશોમાં સ્થાનિકીકરણની માંગ:**
એકવાર ભારતમાં આ સિસ્ટમ લાગુ થઈ જાય પછી અન્ય દેશોમાંથી પણ આવી જ માંગણીઓ કરી શકાય છે, જે તેમની યોજનાઓને અવરોધશે.
- સ્પષ્ટતાનો અભાવ :**
જોકે નાણાં મંત્રાલયે ડેટા ટ્રાન્સફરના ધોરણોમાં થોડી છૂટછાટ સૂચવી હતી, પરંતુ રિઝર્વ બેંકે એમ કહીને ફેરફારો કરવાનો ઈનકાર કર્યો હતો કે ડિજિટલ વ્યવહારોના વધતા ઉપયોગને ધ્યાનમાં રાખીને યુકવણી પ્રણાલીઓ પર નજર રાખવાની જરૂર છે.

RBIના આ પગલાનું મહત્વ

- તમામ પેમેન્ટ સિસ્ટમ ઓપરેટરો માત્ર ભારતમાં જ તેમના એન્ડ-ટુ-એન્ડ ટ્રાન્ઝેક્શન ડેટાનો સંગ્રહ કરે અથવા સ્થાનિક બનાવે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે સંસ્થાઓને નવા ગ્રાહકોને સામેલ કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકવાનો RBIનો નિર્ણય નિર્ણાયક રહેશે.
- આવા પગલાનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ કાયદાના અમલીકરણની અસરકારક આવશ્યકતાઓને પહોંચી વળવાનો છે કારણ કે ડેટા એક્સેસ હંમેશાં કાયદાના અમલીકરણના હેતુઓ માટે પડકાર રહ્યો છે.

યુકવણી કંપનીઓનું નિયમન

- માસ્ટરકાર્ડ, વિઝા અને નેશનલ પેમેન્ટ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા (NPCI) જેવી કંપનીઓ પેમેન્ટ એન્ડ સેટલમેન્ટ સિસ્ટમ (PSS) એક્ટ, 2007 હેઠળ ભારતમાં કાર્ડ નેટવર્ક ચલાવવા માટે અધિકૃત પેમેન્ટ સિસ્ટમ ઓપરેટર્સ છે.

- આ કાયદા હેઠળ ભારતીય રિઝર્વ બેંક ભારતમાં યુકવણી પ્રણાલીઓના નિયમન અને દેખરેખ માટે નિયુક્ત સત્તા છે. રિઝર્વ બેંકની યુકવણી પ્રણાલી યુકવણી કરનાર અને લાભાર્થી વચ્ચે યુકવણીને સક્ષમ બનાવે છે અને તેમાં ક્લિયરિંગ, યુકવણી અથવા સમાધાન અથવા તે તમામ પ્રક્રિયાઓનો સમાવેશ થાય છે.

- તેમાં ચેક, ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટ અને ડિજિટલ જેવા કે નેશનલ ઈલેક્ટ્રોનિક ફંડ ટ્રાન્સફર (NEFT), ભીમ એપ, સેટલમેન્ટ સિસ્ટમ જેવા પેપર આધારિત બંનેનો સમાવેશ થાય છે.
- રિઝર્વ બેન્કે પ્રિ-પેઈડ પેમેન્ટ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ (PPI) જારી કરનારા, કાર્ડ નેટવર્ક, વ્હાઈટ લેબલ બતો ઓપરેટર્સ, ટ્રેડ રીસીવએબલ્સ ડિસ્કાઉન્ટિંગ સિસ્ટમ (TReDS) પ્લેટફોર્મ વગેરે જેવી નોન-બેંક સંસ્થાઓને કેન્દ્રીય યુકવણી સિસ્ટમના સભ્ય બનવાની અને 'રીઅલ ટાઈમ' સક્ષમ કરવાની મંજૂરી આપી છે ટાઈમ ગ્રોસ સેટલમેન્ટ (RTGS) અને નેશનલ ઈલેક્ટ્રોનિક ફંડ ટ્રાન્સફર (NEFT) વગેરે જેવી નોન-બેંક કંપનીઓને મંજૂરી આપવાનો નિર્ણય લીધો છે.

આગળનો રસ્તો

- તમામ સંસ્થાઓએ RBIના લોકલાઈઝેશન મેન્ડેટનું પાલન કરવું જરૂરી છે. સાથે જ એ પણ સાચું છે કે મુશ્કેલ સ્થાનિકીકરણ ભારતની યુકવણી ઈકોસિસ્ટમને અસર કરી શકે છે.
- ભારતે પારસ્પરિક કાનૂની સહાય સંધિ (Mutual Legal Assistance Treaty)થી આગળ વધીને કાયદાના અમલીકરણ માટે વધુ અસરકારક વ્યવસ્થા તરફ આગળ વધવાની જરૂર છે અને યુરોપિયન યુનિયન, યુકે અને યુએસ સાથે ડેટા ટ્રાન્સફર માટે દ્વિપક્ષીય સંધિઓ પર આધારિત સિસ્ટમ અપનાવવાની જરૂર છે.
- ભારતીય કાયદા અમલીકરણની આવશ્યકતાઓ અનુસાર ડેટાની એક્સેસ સમયસર પૂર્ણ થાય તે સુનિશ્ચિત કરવા તેમજ તકનીકી ઈકોસિસ્ટમમાં નવીનતા અને વેપારને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ડેટા પ્રવાહને મંજૂરી આપવા પર વિચાર કરવો જોઈએ.

વિદેશી કાર્ડ યુકવણી નેટવર્ક કંપનીઓ પર મુકેલ પ્રતિબંધ પર નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- RBIના આ નિર્ણયથી એક્સિસ બેન્ક, યસ બેન્ક અને ઈન્ડસર્સ બેન્ક સહિત ખાનગી ક્ષેત્રની પાંચ બેન્કો પર અસર પડશે.
- તમામ સિસ્ટમ પ્રદાતાઓને એ સુનિશ્ચિત કરવા નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો કે ભારતમાં તેમના દ્વારા સંચાલિત યુકવણી પ્રણાલીઓ સાથે સંબંધિત સમગ્ર ડેટા છ મહિનાની અંદર એક મિકેનિઝમમાં સંગ્રહિત કરવામાં આવે.

3. ડિજિટલ વ્યવહારોના વધતા ઉપયોગને ધ્યાનમાં રાખીને ચુકવણી પ્રણાલીઓ પર નજર રાખવાની જરૂર છે.
4. તમામ સંસ્થાઓએ RBIના લોકલાઈઝેશન મેન્ડેટનું પાલન કરવું જરૂરી છે. સાથે જ એ પણ સાચું છે કે મુશ્કેલ સ્થાનિકીકરણ ભારતની ચુકવણી ઈકોસિસ્ટમને અસર કરી શકે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1, 2 અને 3
(B) 2, 3 અને 4
(C) 1, 2 અને 4
(D) 1, 2, 3 અને 4

વિશેષ પશુધન વિસ્તાર પેકેજ

- તાજેતરમાં આર્થિક બાબતોની કેબિનેટ સમિતિ (Cabinet Committee on Economic Affairs CCEA)એ વિશેષ પશુધન વિસ્તાર પેકેજના અમલીકરણને મંજૂરી આપી દીધી છે.

પેકેજ વિશે

- ઉદ્દેશો: પશુધન ક્ષેત્રમાં વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવું અને આ ક્ષેત્રમાં રોકાયેલા 10 કરોડ ખેડૂતો માટે પશુપાલન (Animal Husbandry)ને વધુ ફાયદાકારક બનાવવું.
- કુલ રકમ: આ ક્ષેત્રમાં આશરે 55,000 કરોડ રૂપિયાના બાહ્ય રોકાણનો લાભ લેવા માટે કેન્દ્ર સરકાર આગામી પાંચ વર્ષમાં પશુધન વિકાસ પાછળ 9,800 કરોડ રૂપિયા ખર્ચ કરશે.
- જેમાં રાજ્ય સરકારો, રાજ્ય સહકારી મંડળીઓ, નાણાકીય સંસ્થાઓ, બાહ્ય ધિરાણ એજન્સીઓ અને અન્ય હિસ્સેદારો દ્વારા રોકાણનો સમાવેશ થાય છે.

યોજનાઓનું વિલિનીકરણ

- વર્ષ 2021-22થી શરૂ કરીને આ પેકેજ આગામી પાંચ વર્ષ માટે પશુપાલન અને ડેરી વિભાગની યોજનાઓના વિવિધ ઘટકોને સુધારવા અને ફરીથી ગોઠવવા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યું છે.
- વિભાગની તમામ યોજનાઓને ત્રણ વ્યાપક કેટેગરીમાં મર્જ કરવામાં આવશે:
- વિકાસ કાર્યક્રમ: આમાં Rashtriya Gokul Mission, ડેરી વિકાસ માટેનો રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ (National Programme for Dairy Development), રાષ્ટ્રીય પશુધન મિશન (National Livestock Mission) અને પશુધન વસ્તી ગણતરી અને સંકલિત નમૂના સર્વેક્ષણ (Livestock Census and Integrated Sample Survey) પેટા યોજનાઓનો સમાવેશ થાય છે.
- રોગ નિયંત્રણ કાર્યક્રમ: તેનું નામ બદલીને પશુધન આરોગ્ય અને રોગ નિયંત્રણ (Livestock Health and Disease

Control) રાખવામાં આવ્યું છે, જેમાં હાલની પશુધન આરોગ્ય અને રોગ નિયંત્રણ યોજના અને રાષ્ટ્રીય પ્રાણી રોગ નિયંત્રણ કાર્યક્રમ (National Animal Disease Control Programme)નો સમાવેશ થાય છે.

- ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ ફંડ: Animal Husbandry Infrastructure Development fund અને Dairy Infrastructure Development Fund નું મર્જર કરવામાં આવ્યું છે અને ડેરી પ્રવૃત્તિઓમાં રોકાયેલી ડેરી કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઝ (Dairy Cooperative) અને Farmer Producer Organization ને ટેકો આપતી હાલની યોજનાને પણ આ ત્રીજી કેટેગરીમાં સામેલ કરવામાં આવી છે.

કર્ષ વસ્તુઓ પરિવહન કરવામાં આવશે?

- રાષ્ટ્રીય ગોકુલ મિશન સ્વદેશી જાતિઓના વિકાસ અને સંરક્ષણમાં મદદ કરશે અને ગ્રામીણ ગરીબોની આર્થિક સ્થિતિ સુધારવામાં પણ ફાળો આપશે.
- નેશનલ ડેરી ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ (NPDD) યોજનાનો ઉદ્દેશ આશરે 8900 મિલ્ક કુલર સ્થાપવાનો છે, જેનાથી 8 લાખથી વધુ દૂધ ઉત્પાદકોને લાભ થશે અને દરરોજ 20 લાખ લિટર દૂધની ખરીદી થશે.
- NPDD હેઠળ જાપાન ઈન્ટરનેશનલ કોઓપરેશન એજન્સી (JICA) તરફથી 4500 ગામોમાં મજબૂત રીતે નવા માળખાગત સુવિધાઓનું નિર્માણ કરવા માટે નાણાકીય સહાય ઉપલબ્ધ થશે.

Back to basics : ભારતમાં પશુપાલન

- મોટી સંખ્યામાં ખેડૂતો તેમની આજીવિકા માટે પશુપાલન પર નિર્ભર છે. તે ગ્રામીણ વસ્તીના લગભગ 55% ની આજીવિકાને ટેકો આપે છે.
- આર્થિક સર્વેક્ષણ-2021 મુજબ કુલ કૃષિ અને સંલગ્ન ક્ષેત્રમાં પશુધનનું યોગદાન કુલ મૂલ્ય વધારા પર (સતત ભાવે) 24.32 ટકા (2014-15)થી વધીને 28.63 ટકા (2018-19) થયું છે.
- ભારતમાં વિશ્વમાં સૌથી વધુ પશુધન છે.
- 20મી પશુધન વસ્તી ગણતરી અનુસાર, દેશમાં પશુધનની કુલ વસ્તી 535.78 મિલિયન છે, જે પશુધનની વસ્તી ગણતરી-2012 કરતા 4.6% વધુ છે.

નેશનલ પશુધન મિશન (NLM)

- NLM નાણાકીય વર્ષ 2014-15માં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને પશુધન ઉત્પાદન પ્રણાલીઓ અને તમામ હિસ્સેદારોની ક્ષમતા નિર્માણમાં માત્રાત્મક અને ગુણાત્મક સુધારો સુનિશ્ચિત કરવાનો પ્રયાસ કરે છે.
- આ યોજના એપ્રિલ 2019થી શ્વેત ક્રાંતિ-રાષ્ટ્રીય પશુધન વિકાસ યોજનાની પેટા યોજના તરીકે અમલમાં મૂકવામાં આવી રહી છે.

- > આ મિશન નીચેના ચાર પેટા મિશનમાં ગોઠવવામાં આવ્યું છે:
- > પશુધન વિકાસ પર પેટા મિશન.
- > પૂર્વોત્તર ક્ષેત્રમાં ડુક્કર વિકાસ પર પેટા મિશન.
- > ઘાસચારા વિકાસ પર પેટા મિશન.
- > કૌશલ્ય વિકાસ, ટેકનોલોજી ટ્રાન્સફર અને વિસ્તરણ પર પેટા મિશન.

વિશેષ પશુધન વિસ્તાર પેકેજ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ ક્ષેત્રમાં આશરે 55,000 કરોડ રૂપિયાના બાહ્ય રોકાણનો લાભ લેવા માટે કેન્દ્ર સરકાર આગામી પાંચ વર્ષમાં પશુધન વિકાસ પાછળ 9,800 કરોડ રૂપિયા ખર્ચ કરશે.
2. રાષ્ટ્રીય ગોકુલ મિશન સ્વદેશી જાતિઓના વિકાસ અને સંરક્ષણમાં મદદ કરશે અને ગ્રામીણ ગરીબોની આર્થિક સ્થિતિ સુધારવામાં પણ ફાળો આપશે.
3. વર્ષ 2021-22થી શરૂ કરીને આ પેકેજ આગામી પાંચ વર્ષ માટે પશુપાલન અને ડેરી વિભાગની યોજનાઓના વિવિધ ઘટકોને સુધારવા અને ફરીથી ગોઠવવા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યું છે.
4. NPDD હેઠળ જાપાન ઈન્ટરનેશનલ કોઓપરેશન એજન્સી (JICA) તરફથી 4500 ગામોમાં મજબૂત રીતે નવા માળ ખાગત સુવિધાઓનું નિર્માણ કરવા માટે નાણાકીય સહાય ઉપલબ્ધ થશે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1, 2 અને 3
(B) 2, 3 અને 4
(C) 1, 2 અને 4
(D) 1, 2, 3 અને 4

પશુપાલન વિભાગ અને ડેરી યોજનાઓનું પુનર્ગઠન

- > પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીની અધ્યક્ષતામાં આર્થિક બાબતોની કેબિનેટ સમિતિએ ભારત સરકાર દ્વારા યોજનાઓના અનેક ઘટકોમાં સુધારો અને પુનર્ગઠન કરીને અનેક પ્રવૃત્તિઓ સાથે વિશેષ પશુધન ક્ષેત્ર પેકેજ (special livestock sector package)ના અમલીકરણને મંજૂરી આપી હતી.
- > આ પેકેજ 2021-22થી આગામી 5 વર્ષ માટે લાગુ કરવામાં આવશે.
- > તે પશુધન ક્ષેત્રના વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવામાં અને પ્રદેશના 10 કરોડ ખેડૂતો માટે પશુપાલનને વધુ ફાયદાકારક બનાવવામાં પણ મદદ કરશે.

Back to basics : પશુધન ક્ષેત્ર પેકેજ

(LiveStoke Sector Pacage)

- > પશુધન ક્ષેત્રના પેકેજ હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર 9800 કરોડ રૂપિયા ફાળવશે.
- > આ પેકેજ હેઠળ વિભાગની યોજનાઓને વિકાસ કાર્યક્રમો તરીકે ત્રણ વ્યાપક કેટેગરીમાં મર્જ કરવામાં આવશે.
- > આ યોજનાઓમાં રાષ્ટ્રીય ગોકુલ મિશન, રાષ્ટ્રીય પશુધન મિશન, ડેરી વિકાસ માટેનો રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ (NPDD), અને પશુધન વસ્તી ગણતરી અને પેટા યોજનાઓ તરીકે સંકલિત નમૂના સર્વેક્ષણ (LC & ISS)નો સમાવેશ થાય છે.

નેશનલ ગોકુલ મિશન (Rashtriya Gokul Mission)

- > આ યોજના સ્વદેશી જાતિઓના વિકાસ અને સંરક્ષણમાં મદદ કરશે. તે ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં ગરીબોની આર્થિક સ્થિતિ સુધારવામાં પણ ફાળો આપશે.

ડેરી ડેવલપમેન્ટ માટે રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ (NPDD) યોજના

- > NPDD યોજનાનો ઉદ્દેશ 8 લાખ દૂધ ઉત્પાદકોને લાભ પહોંચાડવા માટે 8900 જથ્થાબંધ દૂધ કુલર સ્થાપિત કરવાનો છે. આ યોજના હેઠળ 20 LLPD દૂધની વધારાની ખરીદી કરવામાં આવશે. આ માટે જાપાન ઈન્ટરનેશનલ કોઓપરેશન એજન્સી (JICA) પાસેથી નાણાકીય સહાયનો લાભ મળશે.

રાષ્ટ્રીય પશુધન મિશન (National Livestock Mission)

- > રાષ્ટ્રીય પશુધન મિશનની શરૂઆત નાણાકીય વર્ષ 2014-15માં કરવામાં આવી હતી. તે તમામ હિસ્સેદારો માટે પશુધન ઉત્પાદન પ્રણાલીઓ અને ક્ષમતા નિર્માણમાં માત્રાત્મક અને ગુણાત્મક સુધારો સુનિશ્ચિત કરવાનો પ્રયાસ કરે છે. તેને એપ્રિલ 2019થી 'રાષ્ટ્રીય પશુધન વિકાસ યોજના' નામની શ્વેત ક્રાંતિ માટેની પેટા યોજના તરીકે અમલમાં મૂકવામાં આવી રહી છે.

રાષ્ટ્રીય પશુધન મિશન (National Livestock Mission)

વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. રાષ્ટ્રીય પશુધન મિશનની શરૂઆત નાણાકીય વર્ષ 2014-15માં કરવામાં આવી હતી.
2. તે તમામ હિસ્સેદારો માટે પશુધન ઉત્પાદન પ્રણાલીઓ અને ક્ષમતા નિર્માણમાં માત્રાત્મક અને ગુણાત્મક સુધારો સુનિશ્ચિત કરવાનો પ્રયાસ કરે છે.

3. તેને એપ્રિલ 2019થી 'રાષ્ટ્રીય પશુધન વિકાસ યોજના' નામની શ્વેત ક્રાંતિ માટેની પેટા યોજના તરીકે અમલમાં મૂકવામાં આવી રહી છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1,2 અને 3

ભારતમાં કાપડ ઉદ્યોગ

તાજેતરમાં કેન્દ્રીય કાપડ મંત્રીએ કાપડ ક્ષેત્રને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કાપડ મંત્રાલય (Ministry of Textile) દ્વારા કરવામાં આવેલી પહેલોની ઊંડાણપૂર્વક સમીક્ષા કરી હતી.

કાપડ અને વસ્ત્ર ઉદ્યોગ

- કાપડ અને વસ્ત્ર ઉદ્યોગ એ શ્રમ સઘન ક્ષેત્ર છે જે ભારતમાં 45 મિલિયન લોકોને રોજગારી પૂરી પાડે છે, રોજગારની દ્રષ્ટિએ આ ક્ષેત્ર કૃષિ ક્ષેત્ર પછી બીજા ક્રમે છે.
- ભારતનું કાપડ ક્ષેત્ર ભારતીય અર્થતંત્રના સૌથી જૂના ઉદ્યોગોમાંનું એક છે અને પરંપરાગત કુશળતા, વારસો અને સંસ્કૃતિનો ભંડાર અને વાહક છે.
- તેને બે ભાગમાં વહેંચી શકાય છે:
 - અસંગઠિત ક્ષેત્ર નાના પાયે છે જે પરંપરાગત સાધનો અને પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરે છે. તેમાં હેન્ડલૂમ, હેન્ડીક્રાફ્ટ અને રેશમ ઉત્પાદનનો સમાવેશ થાય છે.
 - સંગઠિત ક્ષેત્ર આધુનિક મશીનરી અને તકનીકોનો ઉપયોગ કરે છે અને તેમાં કાંતવું, વસ્ત્રો અને કાપડનો સમાવેશ થાય છે.

ટેક્સટાઇલ ઉદ્યોગનું મહત્વ

- તે ભારતીય કુલ ઘરેલું ઉત્પાદન (GDP)માં 2.3 ટકા, ઔદ્યોગિક ઉત્પાદનમાં 7 ટકા, ભારતની નિકાસ આવકના 12 ટકા અને કુલ રોજગારના 21 ટકાથી વધુ ફાળો આપે છે.
- ભારત ટેકનિકલ ટેક્સટાઇલ્સ (Technical Textile)નું છઠ્ઠું સૌથી મોટું ઉત્પાદક (વિશ્વમાં કપાસ અને શણનું સૌથી મોટું ઉત્પાદક) છે, જેમાં વૈશ્વિક હિસ્સો 6 ટકા છે.
- ટેકનિકલ કાપડ કાર્યાત્મક કાપડ છે જે ઓટોમોબાઇલ્સ, સિવિલ એન્જિનિયરિંગ અને બાંધકામ, કૃષિ, આરોગ્ય સંભાળ, ઔદ્યોગિક સુરક્ષા, વ્યક્તિગત સલામતી વગેરે સહિતના વિવિધ ઉદ્યોગોમાં એપ્લિકેશન છે.
- વિશ્વમાં હાથથી વણેલા કાપડમાં 95 ટકા હિસ્સો સાથે ભારત વિશ્વમાં રેશમનું બીજું સૌથી મોટું ઉત્પાદક પણ છે.

ભારતીય કાપડ ઉદ્યોગના પડકારો

- અત્યંત ખંડિત: ભારતીય કાપડ ઉદ્યોગ ખૂબ જ ખંડિત છે અને મુખ્યત્વે અસંગઠિત ક્ષેત્ર અને નાના અને મધ્યમ ઉદ્યોગોનું પ્રભુત્વ ધરાવે છે.
- જૂની તકનીક: નવીનતમ તકનીકની પહોંચ એ ભારતીય કાપડ ઉદ્યોગ (ખાસ કરીને નાના ઉદ્યોગોમાં) સમક્ષ એક મોટો પડકાર છે અને આવી પરિસ્થિતિમાં તે અત્યંત સ્પર્ધાત્મક બજારમાં વૈશ્વિક ધોરણોને પૂર્ણ કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યું છે.
- કર માળખાના મુદ્દાઓ: માલ અને સેવા કર (GST) જેવા કર માળખાઓ કાપડ ઉદ્યોગને સ્થાનિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય બજારોમાં ખર્ચાળ અને સ્પર્ધાત્મક બનાવે છે.
- સ્થિર નિકાસ: આ ક્ષેત્રની નિકાસ સ્થિર રહી છે અને છેલ્લા છ વર્ષથી 40 અબજ ડોલરના સ્તરે રહી છે.
- વ્યાપનો અભાવ: ભારતમાં ગારમેન્ટ યુનિટનું સરેરાશ કદ 100 મશીનો છે જે બાંગ્લાદેશ કરતા ઘણું ઓછું છે, જ્યાં ફેક્ટરી દીઠ સરેરાશ ઓછામાં ઓછા 500 મશીનો હોય છે.
- વિદેશી રોકાણનો અભાવ: ઉપરના પડકારોને કારણે વિદેશી રોકાણકારો ટેક્સટાઇલ ઉદ્યોગમાં રોકાણ કરવા માટે બહુ ઉત્સાહિત નથી જે નોંધપાત્ર ચિંતાનો વિષય છે.
- જોકે છેલ્લા પાંચ વર્ષ દરમિયાન આ ક્ષેત્રમાં રોકાણમાં ઉછાળો જોવા મળ્યો છે, પરંતુ ઉદ્યોગે એપ્રિલ 2000થી ડિસેમ્બર 2019 સુધી વિદેશી સીધા રોકાણ (FDI)માં માત્ર 3.41 અબજ અમેરિકન ડોલર આકર્ષ્યા છે.

Back to basics : મુખ્ય પહેલો

- સુધારેલી ટેકનોલોજી અપગ્રેડેશન ફંડ સ્કીમ (Amended Technology Upgradation Fund Scheme-ATUFS): 2015માં સરકારે ટેક્સટાઇલ ઉદ્યોગના ટેકનોલોજી અપગ્રેડેશન માટે “રિવાઈઝ્ડ ટેકનોલોજી અપગ્રેડેશન ફંડ સ્કીમ (ATUFS)ને મંજૂરી આપી હતી.
- ઇન્ટિગ્રેટેડ ટેક્સટાઇલ પાર્ક સ્કીમ (Scheme for Integrated Textile Parks-SITP) : આ યોજનામાં ટેક્સટાઇલ યુનિટની સ્થાપના માટે વિશ્વસ્તરીય માળખાગત સુવિધાઓના નિર્માણ માટે સહાય પૂરી પાડવામાં આવી છે.
- સમર્થ (ટેક્સટાઇલ સેક્ટરમાં ક્ષમતા નિર્માણ માટેની યોજના) : કુશળ મજૂરોની અછતને પહોંચી વળવા માટે કાપડ ક્ષેત્રમાં ક્ષમતા નિર્માણ માટે સમર્થ યોજના (SAMARTH Scheme) શરૂ કરવામાં આવી હતી.

- નોર્થ ઇસ્ટર્ન રિજન ટેક્સટાઇલ પ્રમોશન સ્કીમ (North East Region Textile Promotion Scheme NERTPS) :

ટેક્સટાઇલ ઉદ્યોગના તમામ ક્ષેત્રોને ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર, ક્ષમતા નિર્માણ અને માર્કેટિંગ સહાય પૂરી પાડીને NERDF ટેક્સટાઇલ ઉદ્યોગને પ્રોત્સાહન આપવાની યોજના છે.

- પાવર-ટેક્સ ઇન્ડિયા :

આમાં પાવરલૂમ ટેક્સટાઇલ્સમાં નવી સંશોધન અને વિકાસ, નવા બજારો, બ્રાન્ડિંગ, સબસિડી અને કામદારો માટે કલ્યાણકારી યોજનાઓનો સમાવેશ થાય છે.

- સિલ્ક કમ્પોઝિટ પ્લાન :

આયાતી રેશમ પર દેશની નિર્ભરતા ઘટાડવા માટે આ યોજના ઘરેલું રેશમની ગુણવત્તા અને ઉત્પાદકતા સુધારવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

- શણ આંખની સંભાળ :

2015માં શરૂ કરવામાં આવેલા આ પાયલોટ પ્રોજેક્ટનો ઉદ્દેશ ખેતી કરનારાઓને રાહત દરે પ્રમાણિત બીજ પ્રદાન કરવાનો અને પાણી મર્યાદિત પરિસ્થિતિઓમાં ઘણી નવી વિકસિત રેટિંગ તકનીકોને લોકપ્રિય બનાવવાના માર્ગમાં તેમને પડતી મુશ્કેલીઓને દૂર કરવાનો છે.

- ટેકનિકલ ટેક્સટાઇલ્સ પર રાષ્ટ્રીય મિશન:

તેનો ઉદ્દેશ દેશને ટેકનિકલ ટેક્સટાઇલ્સમાં વૈશ્વિક નેતા તરીકે સ્થાન આપવાનો અને સ્થાનિક બજારમાં ટેકનિકલ ટેક્સટાઇલ્સનો ઉપયોગ વધારવાનો છે. તેનો ઉદ્દેશ 2024 સુધીમાં સ્થાનિક બજારનું કદ 40 અબજ અમેરિકન ડોલરથી 50 અબજ અમેરિકન ડોલર સુધી લઈ જવાનો છે.

આગળનો રસ્તો

- કાપડ ક્ષેત્રમાં ઘણી સંભાવનાઓ છે અને નવીનતાઓ, નવીનત્તમ તકનીક અને સુવિધાઓનો ઉપયોગ કરીને તેનો

અહેસાસ થવો જોઈએ.

- ભારત કાપડ ઉદ્યોગ માટે મેગા એપરલ પાર્ક અને સામાન્ય માળખાગત સુવિધાઓ સ્થાપિત કરીને આ ક્ષેત્રનું આયોજન કરી શકે છે. અપ્રચલિત મશીનરી અને તકનીકીના આધુનિકીકરણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું જોઈએ.
- ભારતે કાપડ ક્ષેત્રના વિકાસ માટે એક વ્યાપક રોડમેપ તૈયાર કરવાની જરૂર છે. એકવાર તે તૈયાર થઈ જાય પછી, દેશને આ પ્રાપ્ત કરવા માટે મિશન મોડમાં કામ કરવાની જરૂર પડશે.

ભારતમાં કાપડ ઉદ્યોગ પર નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કાપડ અને વસ્ત્ર ઉદ્યોગ એ શ્રમ સઘન ક્ષેત્ર છે જે ભારતમાં 45 મિલિયન લોકોને રોજગારી પૂરી પાડે છે, રોજગારની દ્રષ્ટિએ આ ક્ષેત્ર કૃષિ ક્ષેત્ર પછી બીજા ક્રમે છે.
2. ભારતનું કાપડ ક્ષેત્ર ભારતીય અર્થતંત્રના સૌથી જૂના ઉદ્યોગોમાંનું એક છે અને પરંપરાગત કુશળતા, વારસો અને સંસ્કૃતિનો ભંડાર અને વાહક છે.
3. ભારત ટેકનિકલ ટેક્સટાઇલ્સ (Technical Textile)નું છઠ્ઠું સૌથી મોટું ઉત્પાદક (વિશ્વમાં કપાસ અને શણનું સૌથી મોટું ઉત્પાદક) છે, જેમાં વૈશ્વિક હિસ્સો 6 ટકા છે.
4. માલ અને સેવા કર (GST) જેવા કર માળખાઓ કાપડ ઉદ્યોગને સ્થાનિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય બજારોમાં ખર્ચાળ અને સ્પર્ધાત્મક બનાવે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1, 2 અને 3
(B) 2, 3 અને 4
(C) 1, 2 અને 4
(D) 1, 2, 3 અને 4

ચીનના રસી ઉત્પાદકોએ COVAX કરારો પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- ચીનના બે મોટા કોવિડ-19 રસી ઉત્પાદકોએ COVAX સુવિધાને 550 મિલિયન ડોલ પ્રદાન કરવા માટે કરારો પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- Gaviએ જુલાઈથી ઓક્ટોબર 2021 વચ્ચે સિનોફોર્મ (Sinopharm) અને સિનોવાક (Sinovac) પાસેથી 110 મિલિયન ડોલ ખરીદવાની જાહેરાત કરી હતી.
- તે 2022ના મધ્ય સુધીમાં 440 મિલિયન વધુ ડોલ ખરીદશે.
- આ રસીઓને વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થા દ્વારા કટોકટીના ઉપયોગ માટે મંજૂરી આપવામાં આવી હતી

Back to Basics સિનોફોર્મ રસી

- સિનોફોર્મ રસી BBIBP-CorV અથવા BIBP રસી તરીકે પણ ઓળખાય છે. આ રસી સિનોફોર્મ બેઈજિંગ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ બાયોલોજિકલ પ્રોડક્ટ્સ દ્વારા નિષ્ક્રિય વાયરસનો ઉપયોગ કરીને વિકસાવવામાં આવી છે. આર્જેન્ટિના, બહેરીન, મોરોક્કો, ઈજિપ્ત, પાકિસ્તાન અને સંયુક્ત આરબ અમીરાત (UAE)માં 60,000થી વધુ સહભાગીઓ સાથે તેના ત્રીજા તબક્કાના પરીક્ષણો પૂર્ણ થયા હતા.
- સિનોવાક કોવિડ-19 રસી :
 - સિનોવાક, જેને કોરોનાવેક (CoronaVac) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે ચીનની કંપની સિનોવાક બાયોટેક દ્વારા વિકસાવવામાં આવેલી પેસિવ વાયરસ કોવિડ-19 રસી છે. ત્રીજા તબક્કાના ક્લિનિકલ પરીક્ષણો બ્રાઝિલ, ઇન્ડોનેશિયા, ચિલી, ફિલિપાઈન્સ અને તુર્કીમાં હાથ ધરવામાં આવ્યા હતા.
- કોવિડ-19 વેક્સિન ગ્લોબલ એક્સેસ (COVAX) :
 - COVAX એ વિશ્વવ્યાપી પહેલ છે જેનો ઉદ્દેશ કોવિડ-19 રસીઓની સમાન એક્સેસ કરવાનો છે. આ રસીનું દિગ્દર્શન એલાયન્સ, GAVI, Coalition for Epidemic Preparedness Innovations (CEPI) અને વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે. જુલાઈ 2020 સુધીમાં 165 દેશો COVAX માં જોડાયા છે, જે માનવ વસ્તીના 60 ટકા નું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. 6 જુલાઈ, 2021 સુધી; કોવિડ-19 રસીના 100 મિલિયન ડોલનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું છે.

ચીનના રસી ઉત્પાદકોએ COVAX કરારો પર કરેલ હસ્તાક્ષર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ રસીઓને વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થા દ્વારા કટોકટીના ઉપયોગ માટે મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

2. સિનોવાક, જેને કોરોનાવેક (CoronaVac) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે ચીનની કંપની સિનોવાક બાયોટેક દ્વારા વિકસાવવામાં આવેલી પેસિવ વાયરસ કોવિડ-19 રસી છે.
3. COVAX એ વિશ્વવ્યાપી પહેલ છે જેનો ઉદ્દેશ કોવિડ-19 રસીઓની સમાન એક્સેસ કરવાનો છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1, અને 2
 - (B) ફક્ત 2, અને 3
 - (C) ફક્ત 1, અને 3
 - (D) 1, 2, અને 3

યુકેએ 50 વર્ષમાં પહેલી વાર ભારતમાં સફરજનની નિકાસ કરી

- યુનાઈટેડ કિંગડમ 50 વર્ષમાં પહેલી વાર ભારતમાં સફરજનની નિકાસ કરી છે.
- યુકે અને ભારત વચ્ચે મજબૂત વેપાર ભાગીદારીના સંકેત તરીકે, યુકેના આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર પ્રધાન લિઝ ટ્રસ (Liz Truss) દ્વારા સફરજનની નિકાસને આવકારવામાં આવી હતી.
- સફરજનની નિકાસ Enhanced Trade Partnership હેઠળ કરવામાં આવી હતી, જેના પર મે, 2021માં બંને દેશોના વડા પ્રધાનોએ સંમતિ આપી હતી. સંવર્ધિત વેપાર ભાગીદારીને વ્યાપક મુક્ત વેપાર સમજૂતી Comprehensive Free Trade Agreement (FTA) ના પુરોગામી માનવામાં આવે છે.
- બાદમાં, વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રી પિયુષ ગોયલે ઔપચારિક રીતે આ સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા, જેમાં 2030 સુધીમાં યુનાઈટેડ કિંગડમ અને ભારત વચ્ચે દ્વિપક્ષીય વેપાર બમણો થવાનું લક્ષ્ય નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું.

Back to Basics પૃષ્ઠભૂમિ

- મે 2021માં, યુકે સરકારે યુકે-ઈન્ડિયા FTA પર ઔપચારિક વાટાઘાટો કરતા પહેલા જાહેર અને કોર્પોરેટ મંતવ્યો મેળવવા માટે 14 અઠવાડિયાની વાટાઘાટો શરૂ કરી હતી. યુકેના જણાવ્યા અનુસાર, તે ભારતની 2 ટ્રિલિયન પાઉન્ડની અર્થવ્યવસ્થા અને 1.4 અબજ ગ્રાહક બજાર સાથે વેપારમાં અવરોધો દૂર કરીને વેપાર કરવા માંગે છે. કેટલાક પગલાંમાં બ્રિટિશ પર 150 ટકા અને બ્રિટિશ કાર પર 125 ટકા સુધીના ટેરિફને નાબૂદ કરવાનો સમાવેશ થાય છે.

FTAનો હેતુ :

- ભારત સાથે મુક્ત વેપાર સમજૂતી (Free Trade Agreement-FTA) પર ભારતીય બજારમાં યુકેની સેવા કંપનીઓનો વેપાર કરવા અને આંતરરાષ્ટ્રીય સેવા કેન્દ્ર તરીકે યુકેની સ્થિતિ વધારવાના ઉદ્દેશ સાથે હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

ભારત અને યુકે વચ્ચે વેપાર :

- તાજેતરના ડેટા અનુસાર, 2019માં યુકે અને ભારત વચ્ચેનો વેપાર લગભગ 23 અબજ પાઉન્ડ હતો. બંને દેશો રોડમેપ 2030 ટાઈમલાઈન હેઠળ વેપાર કિંમત બમણી કરવા માંગે છે. યુકેમાં ભારતની માલ નિકાસ નાણાકીય વર્ષ 2021માં 6.4 ટકા ઘટીને 8.2 અબજ ડોલર થઈ હતી. આયાત પણ 26.17 ટકા ઘટીને 4.95 અબજ ડોલર થઈ હતી. ભારત યુકેમાં બીજા ક્રમનું સૌથી મોટું રોકાણકાર છે જ્યારે યુકે ભારતમાં બીજા ક્રમનું સૌથી ઝડપથી વિકસતું G20 રોકાણકાર રહ્યું છે.

યુકેએ 50 વર્ષમાં પહેલી વાર ભારતમાં કરેલ સફરજન નિકાસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. યુકે અને ભારત વચ્ચે મજબૂત વેપાર ભાગીદારીના સંકેત તરીકે, યુકેના આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર પ્રધાન લિઝ ટ્રસ (Liz Truss) દ્વારા સફરજનની નિકાસને આવકારવામાં આવી હતી.
2. સંવર્ધિત વેપાર ભાગીદારીને વ્યાપક મુક્ત વેપાર સમજૂતી Comprehensive Free Trade Agreement (FTA) ના પુરોગામી માનવામાં આવે છે.
3. મે 2021માં, યુકે સરકારે યુકે-ઈન્ડિયા FTA પર ઔપચારિક વાટાઘાટો કરતા પહેલા જાહેર અને કોર્પોરેટ મંતવ્યો મેળવવા માટે 14 અઠવાડિયાની વાટાઘાટો શરૂ કરી હતી. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1, અને 2
 - (B) ફક્ત 2, અને 3
 - (C) ફક્ત 1, અને 3
 - (D) 1, 2, અને 3

ભૂતાનમાં BHIM-UPI શરૂ

- તાજેતરમાં ભારતના કેન્દ્રીય નાણાં પ્રધાને તેમના સમકક્ષ ભૂતાનના નાણાં પ્રધાન સાથે ભૂતાનમાં BHIM-UPI એટલે કે Bharat Interface for Money Unified Payments Interface BHIM-UPI શરૂ કર્યું છે.
- ભારતીય રાષ્ટ્રીય યુકવણી નિગમ (NPCI), રોયલ મોનિટરિંગ ઓથોરિટી ઓફ ભૂતાન (RMA)ની આંતરરાષ્ટ્રીય શાખા NPCI આંતરરાષ્ટ્રીય યુકવણી મર્યાદિત (NIPL)ની ભાગીદારીમાં યુકવણી પ્રણાલી રજૂ કરવામાં આવી હતી.

- ભૂતાન તેના ઝડપી પ્રતિસાદ (Quick Response QR) કોડ માટે UPI ધોરણો અપનાવનારો પ્રથમ દેશ છે. BHIM એપ દ્વારા ભારતના નજીકના પડોશી દેશોમાં મોબાઈલ આધારિત યુકવણી સ્વીકારનાર તે પહેલો દેશ પણ છે.
- સિંગાપોર પછી ટ્રેડિંગ સાઈટ્સ (Merchant Locations) પર BHIM-UPI ક્લિયરન્સ મેળવનાર તે બીજો દેશ પણ છે.
- ભૂતાન એકમાત્ર એવો દેશ બનશે કે જે રૂપે કાર્ડ (RuPay Cards) તેમજ BHIM-UPI જારી કરશે અને સ્વીકારશે.

Back to basics :**મની-યુનિફાઇડ પેમેન્ટ્સ ઇન્ટરફેસ માટે ભારત ઇન્ટરફેસ****(BHIM-UPI)**

- ભારત ઇન્ટરફેસ ફોર મની (BHIM)ને નેશનલ પેમેન્ટ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા (NPCI) દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યું છે.
- તે મોબાઈલ ફોન દ્વારા ઝડપી સુરક્ષિત, વિશ્વસનીય કેશલેસ યુકવણીને સક્ષમ બનાવવાની પહેલ છે.
- BHIM યુનિફાઇડ પેમેન્ટ્સ ઇન્ટરફેસ (UPI) સીધા બેંક મારફતે ઇ-પેમેન્ટ સુવિધા પર આધારિત છે.
- તે અન્ય યુનિફાઇડ પેમેન્ટ ઇન્ટરફેસ (UPI) એપ્લિકેશનો અને બેંક ખાતાઓ સાથે આંતર-સંચાલિત છે.
- યુનિફાઇડ પેમેન્ટ્સ ઇન્ટરફેસ (UPI) એક ઝડપી વાસ્તવિક સમયની યુકવણી સિસ્ટમ છે જે વપરાશકર્તાઓને તેમના બેંક ખાતાની વિગતો વિશે અન્ય પક્ષને જાણ કર્યા વિના વાસ્તવિક સમયના ધોરણે ઘણા બેંક ખાતાઓમાં નાણાં ટ્રાન્સફર કરવાની મંજૂરી આપે છે.

નહીં:

- સરળ, સુરક્ષિત, ખર્ચ-અસરકારક મોબાઈલ આધારિત યુકવણી પ્રણાલી ડિજિટલ યુકવણીના સૌથી અગ્રણી સ્વરૂપોમાંની એક બની ગઈ છે.
- બંને દેશો (ભારત અને ભૂતાન)ની યુકવણી માટેનું માળખું મૂળભૂત રીતે જોડાયેલું છે અને દરવર્ષે ભૂતાનની મુલાકાત લેનારા મોટી સંખ્યામાં ભારતીય પ્રવાસીઓ અને વેપારીઓને ફાયદો થશે.
- તે બટનના સ્પર્શથી કેશલેસ ટ્રાન્ઝેક્શન દ્વારા દૈનિક જીવનની સાથે સાથે મુસાફરીની સરળતાને સરળ બનાવશે.
- 2020માં UPIએ અમને વાણિજ્યમાં 457 અબજ ડોલર સક્ષમ કર્યા હતા, જે ભારતના GDPના લગભગ 15 ટકા જેટલી છે.

રૂપે કાર્ડ યોજના

- રૂપે (RuPay) ભારતમાં આ પ્રકારનું પ્રથમ ઘરેલું ડેબિટ અને ક્રેડિટ કાર્ડ યુકવણી નેટવર્ક છે.

- > આ નામમાં રૂપી (Rupee) અને ચુકવણી (Payment) બે શબ્દો છે જે ભારત પૂર્વક કહે છે કે ડેબિટ અને ક્રેડિટ કાર્ડ ચુકવણી માટે તે ભારતની પોતાની પહેલ છે.
- > આ કાર્ડનો ઉપયોગ સિંગાપોર, ભૂતાન, સંયુક્ત આરબ અમીરાત (UAE), બહેરીન અને સાઉદી અરેબિયામાં વ્યવહારો માટે પણ થઈ શકે છે.

નેશનલ પેમેન્ટ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા

- > કોર્પોરેશન દેશમાં રિટેલ પેમેન્ટ એન્ડ સેટલમેન્ટ સિસ્ટમના સંચાલન માટે એક વ્યાપક સંસ્થા છે, જે પેમેન્ટ એન્ડ સેટલમેન્ટ સિસ્ટમ્સ એક્ટ (The Payment and Settlement Systems Act), 2007ની જોગવાઈઓ હેઠળ રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (RBI) અને ઇન્ડિયન બેન્ક્સ એસોસિએશન (IBA)ની પહેલ છે.
- > ભારતમાં સમગ્ર બેંકિંગ સિસ્ટમને ભૌતિક અને ઇલેક્ટ્રોનિક ચુકવણી માટે મૂળભૂત માળખાગત સુવિધાઓ અને સમાધાન પ્રણાલી પૂરી પાડવાના ઉદ્દેશ સાથે કંપની અધિનિયમ, 1956 (હવે કંપની અધિનિયમ, 2013ની કલમ 8)ની જોગવાઈઓ હેઠળ તે 'બિન-નફાકારક સંસ્થા' છે.

ભૂતાનમાં શરૂ થયેલ BHIM-UPI વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતના કેન્દ્રીય નાણાં પ્રધાને તેમના સમકક્ષ ભૂતાનના નાણાં પ્રધાન સાથે ભૂતાનમાં BHIM-UPI શરૂ કર્યું છે.
2. ભૂતાન તેના ઝડપી પ્રતિસાદ (Quick Response QR) કોડ માટે UPI ધોરણો અપનાવનારો પ્રથમ દેશ છે.
3. ભૂતાન એકમાત્ર એવો દેશ બનશે કે જે રૂપે કાર્ડ (RuPay Cards) તેમજ BHIM-UPI જારી કરશે અને સ્વીકારશે.
4. BHIM યુનિફાઈડ પેમેન્ટ્સ ઇન્ટરફેસ (UPI) સીધા બેંક મારફતે ઇ-પેમેન્ટ સુવિધા પર આધારિત છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1, અને 2
(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 3, અને 4
(D) 1, 2, 3 અને 4

નેપાળ અને ભારતે લોઅર અરુણ હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ માટે સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- > નેપાળે પૂર્વનેપાળમાં 679 મેગાવોટનો હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ વિકસાવવા માટે ભારતના સુતલજ હાઇડ્રો પાવર કોર્પોરેશન (SJVN) સાથે 1.3 અબજ ડોલરના કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.

- > ભારત દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલું નેપાળનું આ બીજું મોટું સાહસ હશે.
- > આ સૌથી મોટો વિદેશી રોકાણ પ્રોજેક્ટ છે.
- > તે 2017ના ખર્ચના અંદાજો પર આધારિત છે.
- > આ પ્રોજેક્ટને વિકસાવવા માટે નેપાળના ઇન્વેસ્ટમેન્ટ બોર્ડના CEO સુશીલ ભટ્ટ અને SJVNના ચેરમેન અને મેનેજિંગ ડાયરેક્ટર નંદ લાલ શર્માએ કાઠમંડુમાં સમજૂતી કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.
- > હાઇડ્રો પાવર પ્રોજેક્ટ બિલ્ડ, ઓન, ઓપરેટ અને ટ્રાન્સફર (બફફટ) મોડેલ હેઠળ વિકસાવવામાં આવશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > 679 મેગાવોટનો આ હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ નેપાળમાં 1.04 અબજ ડોલર 900-MWના V6-3 હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ બાદ ભારત દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલા બીજા મેગા પ્રોજેક્ટ છે.

બિલ્ડ-ઓન-ઓપરેટ-ટ્રાન્સફર (BOOT) મોડેલ

- > BOOT મોડેલ એ પ્રોજેક્ટ વિતરણ પ્રણાલીનું એક સ્વરૂપ છે. તેનો ઉપયોગ સામાન્ય રીતે મોટા પાયે ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટ્સ માટે થાય છે. આવા મોડેલ હેઠળ, ખાનગી સંસ્થા કરાર હેઠળ સુવિધાની ડિઝાઇન, ફાઇનાન્સ, બાંધકામ, માલિકી અને સંચાલન માટે જાહેર ક્ષેત્ર પાસેથી છૂટ મેળવે છે. આ પ્રોજેક્ટ મૂવરને પ્રોજેક્ટના રોકાણ, સંચાલન અને જાળવણી ખર્ચને પુનઃપ્રાપ્ત કરવામાં મદદ કરે છે. આ મોડેલનો ઉપયોગ સામાન્ય રીતે જાહેર-ખાનગી ભાગીદારીમાં થાય છે

લોઅર અરુણ હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ (Lower Arun Hydro Electric Project)

- > આ પ્રોજેક્ટની ક્ષમતા 679 મેગાવોટ વીજળી છે. આ પ્રાંત 1 ના સંખુવાસભા અને ભોજપુર જિલ્લામાં સ્થિત છે. તેનું નિર્માણ ચાલુ V6-3 SHEPના ડાઉનસ્ટ્રીમમાં અને સૂચિત સપ્ત કોસી હાઇ ડેમ પ્રોજેક્ટના ઉપરના પ્રવાહમાં કરવામાં આવશે. તેને પૂર્વનેપાળના પ્રાંત 1 ના સંખુવાસભા જિલ્લામાં અણ નદી પર વિકસાવવામાં આવશે. સ્થાનિક લોકો માટે રોજગારીનું સર્જન કરીને અને સ્થાનિક વેપાર અને ઉદ્યોગોને પ્રોત્સાહન આપીને તેમનો સામાજિક-આર્થિક દરજ્જો વધારીને હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટની નજીક રહેતા લોકોને મદદ કરવાના ઉદ્દેશ સાથે આ પ્રોજેક્ટ વિકસાવવામાં આવશે.

અરુણ નદી (Arun River)

- > તે સૌથી મોટી ટ્રાન્સ-હિમાલયન નદી છે જે નેપાળમાંથી પસાર થાય છે. આ નદી સપ્તકોસી નદી (Sapta Kosi

River) સિસ્ટમમાં વહે છે. તિબેટમાં, તેને ઉપરના ભાગમાં મેન ક્યુ (Men Qu) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

નેપાળ અને ભારતે લોઅર અરૂણ હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ માટે સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર પર નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ સૌથી મોટો વિદેશી રોકાણ પ્રોજેક્ટ છે.
 2. હાઇડ્રો પાવર પ્રોજેક્ટ બિલ્ડ, ઓન, ઓપરેટ અને ટ્રાન્સફર (BOOT) મોડેલ હેઠળ વિકસાવવામાં આવશે.
 3. 679 મેગાવોટનો આ હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ નેપાળમાં 1.04 અબજ ડોલર 900-MWના V6-3 હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ બાદ ભારત દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલા બીજા મેગા પ્રોજેક્ટ છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

મંત્રીમંડળે ડેનમાર્ક સાથે આરોગ્ય પર સમજૂતી કરારને મંજૂરી આપી

- > પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીની અધ્યક્ષતામાં કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય (ભારત) અને આરોગ્ય મંત્રાલય (ડેનમાર્ક) વચ્ચે આરોગ્ય અને ચિકિત્સાના ક્ષેત્રોમાં સહકાર અંગે સમજૂતી કરાર (MoU)ને મંજૂરી આપી છે.

MoUના ફાયદા

- > દ્વિપક્ષીય સમજૂતી કરાર બંને મંત્રાલયો વચ્ચે આરોગ્ય ક્ષેત્ર અને ટેકનોલોજી વિકાસમાં સંયુક્ત પહેલ દ્વારા સહયોગને પ્રોત્સાહન આપશે અને ભારત અને ડેનમાર્ક વચ્ચે દ્વિપક્ષીય સંબંધોને મજબૂત બનાવશે.
- > તે સંયુક્ત પહેલો અને આરોગ્ય ક્ષેત્રમાં સંશોધનના વિકાસ દ્વારા સહકારને પણ પ્રોત્સાહન આપશે.
- > આ સમજૂતી કરારથી બંને દેશોના લોકોના જાહેર આરોગ્યના દરજ્જામાં સુધારો સરળ બનશે.

Back to basics : ભારત-ડેનમાર્ક સંબંધો

(India- Denmark Relation)

- > બંને દેશોએ નવી દિલ્હીમાં ડેનિશ દૂતાવાસ અને કોપનહેગનમાં ભારતના દૂતાવાસની સ્થાપના કરીને રાજદ્વારી સંબંધો સ્થાપિત કર્યા છે. બંને દેશો વચ્ચેના સંબંધો સૌહાર્દપૂર્ણ અને

મૈત્રીપૂર્ણ છે. તે રાજકારણ, અર્થશાસ્ત્ર, શિક્ષણવિદો અને સંશોધનના ક્ષેત્રોમાં સહકાર પર આધારિત છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > ભારત અને ડેનમાર્ક વચ્ચેના મૈત્રીપૂર્ણ સંબંધોનો શિલાન્યાસ તત્કાલીન ભારતીય વડા પ્રધાન પંડિત જવાહરલાલ નહેરુએ કર્યો હતો. 1947માં ભારતની આઝાદી પછી 1957માં તેમણે ડેનમાર્કની મુલાકાત લીધી હતી.

ભારતમાં ડેનિશ કોલોની

- > ટ્રાન્કિવબાર (Tranquebar) 1620થી 1845 સુધી ભારતમાં ડેનિશ વસાહત હતી. ટ્રાન્કિવબાર તમિલનાડુ એક શહેર છે. તે 1845માં ગ્રેટ બ્રિટનને વેચવામાં આવ્યું હતું, તેની સાથે ભારતમાં અન્ય ડેનિશ વસાહતો પણ વેચાઈ હતી. નિકોબાર ટાપુઓ પણ ડેનમાર્ક દ્વારા વસાહતી હતા અને 1868માં બ્રિટિશરોને વેચવામાં આવ્યા હતા.

મંત્રીમંડળ દ્વારા ડેનમાર્ક સાથે આરોગ્ય પર સમજૂતી કરારને મળેલ મંજૂરી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. દ્વિપક્ષીય સમજૂતી કરાર બંને મંત્રાલયો વચ્ચે આરોગ્ય ક્ષેત્ર અને ટેકનોલોજી વિકાસમાં સંયુક્ત પહેલ દ્વારા સહયોગને પ્રોત્સાહન આપશે અને ભારત અને ડેનમાર્ક વચ્ચે દ્વિપક્ષીય સંબંધોને મજબૂત બનાવશે.
 2. ભારત અને ડેનમાર્ક વચ્ચેના મૈત્રીપૂર્ણ સંબંધોનો શિલાન્યાસ તત્કાલીન ભારતીય વડા પ્રધાન પંડિત જવાહરલાલ નહેરુએ કર્યો હતો.
 3. બંને દેશોએ નવી દિલ્હીમાં ડેનિશ દૂતાવાસ અને કોપનહેગનમાં ભારતના દૂતાવાસની સ્થાપના કરીને રાજદ્વારી સંબંધો સ્થાપિત કર્યા છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

મંત્રીમંડળે કોર્કિંગ કોલસા પર રશિયા સાથે સમજૂતી કરારને મંજૂરી આપી

- > પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીની અધ્યક્ષતામાં કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે કોર્કિંગ કોલસામાં સહકાર અંગે ભારત અને રશિયા વચ્ચે સમજૂતી કરાર (MoU)ને મંજૂરી આપી હતી. કોર્કિંગ કોલસાનો

ઉપયોગ સ્ટીલ બનાવવા માટે થાય છે. સ્ટીલ મંત્રાલય (ભારત) અને ઊર્જા મંત્રાલય (રશિયા) વચ્ચે સમજૂતી કરાર (MoU) પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા છે.

MoUની ફાયદા

- આ MoUથી સમગ્ર સ્ટીલ ક્ષેત્રને તેમના ઈનપુટ ખર્ચમાં ઘટાડો કરીને ફાયદો થશે.
- તે સ્ટીલની કિંમત ઘટાડશે અને ઈક્વિટી અને સમાવિષ્ટતાને વેગ આપશે.
- આ સમજૂતી કરાર કોર્કિંગ કોલસા ક્ષેત્રમાં સહકાર માટે સંસ્થાકીય વ્યવસ્થા પણ પ્રદાન કરશે.

MoUના હેતુ

- સ્ટીલ ક્ષેત્રમાં ભારત અને રશિયા વચ્ચે સહયોગ મજબૂત કરવાના ઉદ્દેશ સાથે આ સમજૂતી કરાર પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા છે. સહકાર સાથે સંકળાયેલી પ્રવૃત્તિઓનો ઉદ્દેશ કોર્કિંગ કોલસાના સ્ત્રોતમાં વિવિધતા લાવવાનો છે.

Back to basics : કોર્કિંગ કોલસો શું છે ?

- કોર્કિંગ કોલસો, જેને મેટલર્જિકલ કોલસો (metallurgical coal) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે કોલસાનો ગ્રેડ છે જેનો ઉપયોગ સારી ગુણવત્તાવાળા કોકનું ઉત્પાદન કરવા માટે કરી શકાય છે. કોક એ પ્રાથમિક સ્ટીલ બનાવવા માટે બ્લાસ્ટ ફર્નેસ (blast furnace)ની પ્રક્રિયામાં આવશ્યક બળતણ અને એજન્ટ (reactant) છે. કોર્કિંગ કોલસાની માંગ સ્ટીલની માંગ સાથે ખૂબ જ જોડાયેલી છે.
- કોર્કિંગ કોલ મુખ્યત્વે કેનેડા, યુએસ અને ઓસ્ટ્રેલિયાથી આવે છે.

કોર્કિંગ કોલસાની લાક્ષણિકતાઓ

- આ કોલસામાં રાખ, ભેજ, સલ્ફર અને ફોસ્ફરસ ઓછા હોય છે. તેને સામાન્ય રીતે બિટુમિનસ (bituminous) તરીકે મૂકવામાં આવે છે. આવા કોલસાને ઓછા ઓક્સિજન વાતાવરણમાં ગરમ કરવાથી મજબૂત, ઓછી ઘનતા ધરાવતો કોક ઉત્પન્ન થાય છે. બ્લાસ્ટ ફર્નેસમાં તેનો ઉપયોગ કરતી વખતે કોકની તાકાત અને ઘનતા ખાસ કરીને મહત્વપૂર્ણ છે. કોર્કિંગ કોલસો થર્મલ કોલસાથી અલગ છે કારણ કે થર્મલ કોલસો ગરમ થાય ત્યારે કોકનું ઉત્પાદન કરતો નથી.

મંત્રીમંડળે કોર્કિંગ કોલસા પર રશિયા સાથેના સમજૂતી કરારને મંજૂરી તેના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કોર્કિંગ કોલસાનો ઉપયોગ સ્ટીલ બનાવવા માટે થાય છે. સ્ટીલ મંત્રાલય (ભારત) અને ઊર્જા મંત્રાલય (રશિયા) વચ્ચે સમજૂતી કરાર (MoU) પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા છે.

2. આ MoUથી સમગ્ર સ્ટીલ ક્ષેત્રને તેમના ઈનપુટ ખર્ચમાં ઘટાડો કરીને ફાયદો થશે.
3. કોર્કિંગ કોલ મુખ્યત્વે કેનેડા, યુએસ અને ઓસ્ટ્રેલિયાથી આવે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1 અને 2
 - (B) ફક્ત 2 અને 3
 - (C) ફક્ત 1 અને 3
 - (D) 1, 2 અને 3

દુશાબ્દેમાં SCOની બેઠક

- દુશાબ્દેમાં SCOની બેઠક દરમિયાન ભારતે શાંઘાઈ સહકાર સંગઠન (Shanghai Cooperation Organisation -SCO)ના સભ્યોને આતંકવાદ અને આતંકવાદને ધિરાણ સામે કાર્યવાહી કરવા હાકલ કરી હતી.
- આ બેઠકમાં અફઘાનિસ્તાનમાં કથળતી સુરક્ષા સ્થિતિ અંગે ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.
- આ બેઠકમાં SCO અને SCOના સભ્યો સાથે નિરીક્ષકનો દરજ્જો ધરાવતા દેશોના પ્રતિનિધિઓ એ ભાગ લીધો હતો.
- ભારતના વિદેશ પ્રધાન એસ જયશંકરે જ્યારે SCO રાજ્યોના તેમના સમકક્ષો સાથે જોડાયા ત્યારે આ મુદ્દાઓ ઉઠાવ્યા હતા.
- અફઘાનિસ્તાન, જાહેર આરોગ્ય અને આર્થિક સુધારાઓ પર મુખ્યત્વે સભ્યો દ્વારા ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. વધુમાં આતંકવાદ વિરોધી અને ઉગ્રવાદ વિરોધી મુદ્દાઓ ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા.

ભારતની માંગ

- ભારત આતંકવાદને ધિરાણ પર અંકુશ મૂકવાની માંગ કરે છે.
- તેણે કોવિડ-19 સામે પ્રારંભિક સાર્વત્રિક રસીકરણની જરૂરિયાત પર પણ વિનંતી કરી હતી.
- ભારતીય મંત્રીએ સુધારેલા બહુપક્ષીયતા પર પણ ભાર મૂક્યો હતો.

Back to Basics શાંઘાઈ સહકાર સંગઠન

(Shanghai Cooperation Organisation - SCO)

- SCO, જેને શાંઘાઈ સમજૂતી તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે યુરેશિયન રાજકીય, આર્થિક અને સુરક્ષા જોડાણ છે. 15 જૂન, 2001ના રોજ ચીનના શાંઘાઈમાં SCOના નિર્માણની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી. આ પ્રસ્તાવ ચીન, કઝાકિસ્તાન, રશિયા, કિર્ગિસ્તાન, તાજિકિસ્તાન અને ઉઝબેકિસ્તાનના નેતાઓએ રજૂ કર્યો હતો.

- કયા ચાર્ટરથી SCOની રચના થઈ?
- શાંઘાઈ સહકાર સંગઠન ચાર્ટર પર જૂન 2002માં હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા જેણે ઔપચારિક રીતે સંસ્થાની સ્થાપના કરી હતી.

પૃષ્ઠભૂમિ

- SCOના મૂળ પાંચ સભ્યો; ચીન, રશિયા, કઝાકિસ્તાન, તાજિકિસ્તાન અને કિર્ગિસ્તાન; તેઓ અગાઉ શાંઘાઈ ફાઇવ ગ્રુપના સભ્ય હતા જેની સ્થાપના એપ્રિલ 1996માં કરવામાં આવી હતી. ત્યારથી આ સંસ્થાએ આઠ દેશોમાં પોતાનું સભ્યપદ વિસ્તૃત કર્યું છે. SCOના તાજેતરના સભ્યો ભારત અને પાકિસ્તાન છે. બંને દેશો 9 જૂન, 2017ના રોજ SCOની અસ્તાના સમિટમાં સંપૂર્ણ સભ્યો તરીકે જોડાયા હતા.

દુશાન્બેમાં SCOની બેઠક પર નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. SCOની બેઠક દરમિયાન ભારતે શાંઘાઈ સહકાર સંગઠન (Shanghai Cooperation Organisation-SCO)ના સભ્યોને આતંકવાદ અને આતંકવાદને ધિરાણ સામે કાર્યવાહી કરવા હાકલ કરી હતી.
2. આ બેઠકમાં SCO અને SCOના સભ્યો સાથે નિરીક્ષકનો દરજ્જો ધરાવતા દેશોના પ્રતિનિધિઓ એ ભાગ લીધો હતો.
3. 15 જૂન, 2001ના રોજ ચીનના શાંઘાઈમાં SCOના નિર્માણની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના ટોપર્સ વિદ્યાર્થીઓ માટેનું નં. 1 મેગેઝિન

ICE® MAGIC

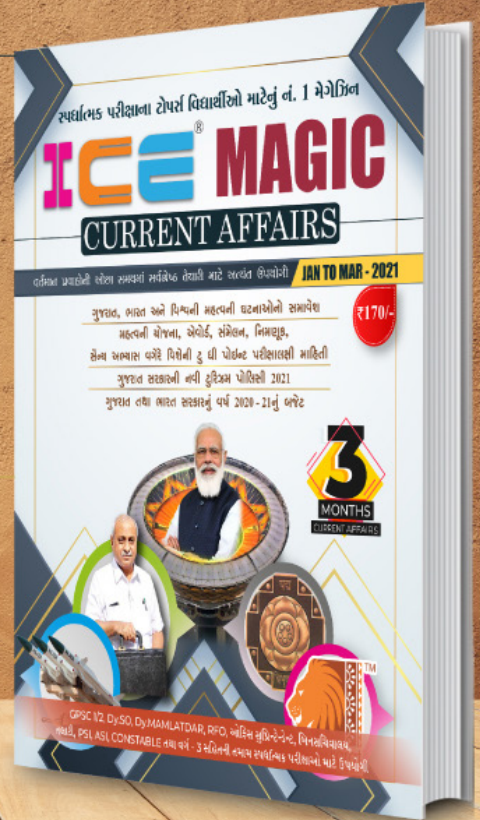
CURRENT AFFAIRS

3
MONTHS
CURRENT AFFAIRS

NOW AVAILABLE

ગુજરાત, ભારત અને વિશ્વની મહત્વની ઘટનાઓનો સમાવેશ મહત્વની યોજના, એવોર્ડ, સંમેલન, નિમણૂક, સૈન્ય અભ્યાસ વગેરે વિશેની ટુ ધી પોઇન્ટ પરીક્ષાલક્ષી માહિતી ગુજરાત સરકારની નવી દુરિઝમ પોલિસી 2021 ગુજરાત તથા ભારત સરકારનું વર્ષ 2020-21નું બજેટ

ICE®
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

GPSC 1/2, Dy.SO, Dy.MAMLATDAR, RFO, ઓફિસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ, બિનસચિવાલય, તલાટી, PSI, ASI, CONSTABLE તથા વર્ગ - 3 સહિતની તમામ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી

જો બિડેન દ્વારા US "Child Tax Credit Programme" નું વિસ્તરણ

- અમેરિકાના રાષ્ટ્રપતિ જો બિડેને કોંગ્રેસને "Child Tax Credit Programme"ને વિસ્તૃત કરવા અપીલ કરી હતી કારણ કે આ કાર્યક્રમમાં અમેરિકામાં બાળ ગરીબી (child poverty) ઘટાડવાની ક્ષમતા છે.
- આ કાર્યક્રમને તેની ડિસેમ્બરની સમાપ્તિ તારીખથી આગળ વધારવામાં આવશે.
- યુ.એસ. રાષ્ટ્રપતિ શરૂઆતમાં તેને કાયમી બનાવવાના ઉદ્દેશ સાથે ક્રેડિટને ચાર વર્ષ લંબાવવાની યોજના ધરાવે છે.
- ચાઇલ્ડ ટેક્સ ક્રેડિટ પ્રોગ્રામને કાયમી બનાવવો એ બજેટ કરારના પાંચ મુખ્ય પાસાઓમાંનું એક હતું.
- IRSના અંદાજ મુજબ લગભગ 39 મિલિયન પરિવારો અને 65 મિલિયન બાળકોનું 15 અબજ ડોલરનું વિતરણ કરવામાં આવશે.
- લાયક પરિવારો 2021 માટે ક્રેડિટ લંબાવી શકે છે, જેમાં 6થી 17 વર્ષના દરેક બાળક માટે હાલની \$2,000 ચાઇલ્ડ ટેક્સ ક્રેડિટમાં \$1,000 અને 5 અને તેથી ઓછી વયના બાળક માટે \$1,600 ઉમેરવામાં આવ્યા છે.

ચાઇલ્ડ ટેક્સ ક્રેડિટ (Child Tax Credit- CTC)

- CTC એ ઘણા દેશોમાં આશ્રિત બાળકોવાળા માતાપિતાને આપવામાં આવતી ટેક્સ ક્રેડિટ છે. કરદાતાના આશ્રિત બાળકોની સંખ્યા અને તેની આવકના સ્તરના આધારે ધિરાણ આપવામાં આવે છે. અમેરિકામાં દર વર્ષે 4,00,000 ડોલરથી ઓછી આવક ધરાવતા પરિવારો સંપૂર્ણ CTCનો દાવો કરી શકે છે, જ્યારે યુનાઇટેડ કિંગડમમાં £2,000 ઓછી આવક ધરાવતા પરિવારોને ટેક્સ ક્રેડિટ આપવામાં આવે છે. વિકલાંગ બાળકો માટે ઊંચા દરો પૂરા પાડવામાં આવે છે.

ચાઇલ્ડ ટેક્સ ક્રેડિટ (CTC) વિશે નીચેના નિવેદનો

ધ્યાનમાં લો.

1. CTC એ ઘણા દેશોમાં આશ્રિત બાળકોવાળા માતાપિતાને આપવામાં આવતી ટેક્સ ક્રેડિટ છે.
2. કરદાતાના આશ્રિત બાળકોની સંખ્યા અને તેની આવકના સ્તરના આધારે ધિરાણ આપવામાં આવે છે.
3. અમેરિકામાં દર વર્ષે 4,00,000 ડોલરથી ઓછી આવક ધરાવતા પરિવારો સંપૂર્ણ CTCનો દાવો કરી શકે છે, જ્યારે યુનાઇટેડ કિંગડમમાં £2,000 ઓછી આવક ધરાવતા પરિવારોને ટેક્સ ક્રેડિટ આપવામાં આવે છે. વિકલાંગ બાળકો માટે ઊંચા દરો પૂરા પાડવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2
- (B) ફક્ત 2 અને 3
- (C) ફક્ત 1 અને 3
- (D) 1, 2 અને 3

અમેરિકાએ રેન્સમવેર પીડિતોને મદદ કરવા માટે ઓનલાઇન હબ બહાર પાડ્યું

- યુ.એસ. સરકારે રેન્સમવેર હુમલાના પીડિતો માટે ઓનલાઇન હબ બહાર પાડ્યું છે.
- ઓનલાઇન હબ કંપનીઓ અને નગરપાલિકાઓ માટે સંસાધનો શોધવાનું અને સાયબર હેકર્સ દ્વારા નિશાન બનાવવામાં આવે તો સહાય મેળવવાનું સરળ બનાવશે.
- અમેરિકન સરકારે વિદેશી સરકારો દ્વારા સમર્થિત અથવા નિર્દેશિત સાયબર ગુનેગારોને ટ્રેક કરવા માટે ઉપયોગી ટીપ્સ પૂરી પાડનારા કોઈપણ વ્યક્તિને 10 મિલિયન ડોલર સુધીના ઈનામની પણ જાહેરાત કરી હતી. ક્રિપ્ટોકરન્સીમાં પુરસ્કાર ચૂકવી શકાય છે.
- આ ઓનલાઇન હબ ન્યાય અને હોમલેન્ડ સુરક્ષા વિભાગોની પહેલ છે.
- તે તમામ એજન્સીઓના રેન્સમવેર સંસાધનોને એકત્રિત કરનાં પ્રથમ કેન્દ્રીય કેન્દ્ર છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- આ વેબસાઇટ સંસ્થાનવાદી પાર્થપલાઈન કંપની (Colonial Pipeline Co.) સામે રેન્સમવેર હુમલાની પૃષ્ઠભૂમિમાં શરૂ કરવામાં આવી છે, જેના કારણે અમેરિકાના પૂર્વ કાંઠે ગેસ સ્ટેશનો પર વ્યાપક અછત સર્જાઈ હતી. ન્યાય વિભાગે પાછળથી સંસ્થાનવાદી પાર્થપલાઈનને હેકર્સને આપેલી ક્રિપ્ટોકરન્સી ખંડણીમાં 2.3 મિલિયન ડોલરની વસૂલાત કરવામાં મદદ કરી હતી. તેમજ 2020માં સાયબર ગુનેગારોને લગભગ 350 મિલિયન ડોલરની ખંડણી ચૂકવવામાં આવી હતી. 2019ની સામે આ રકમમાં 300 ટકાનો વધારો થયો છે.

રેન્સમવેર શું છે ? (What is Ransomware ?)

- રેન્સમવેર ક્રિપ્ટો વાયરોલોજીનો માલવેર છે, જે પીડિતાનો વ્યક્તિગત ડેટા પ્રકાશિત કરવાની અથવા જ્યાં સુધી થોડી ખંડણી ચૂકવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તેની એક્સેસ બ્લોક કરવાની ધમકી આપે છે. કેટલાક સરળ રેન્સમવેર ફક્ત સિસ્ટમને લોક કરે છે. અદ્યતન માલવેર ક્રિપ્ટોવાયરલ ખંડણી નામની તકનીકનો ઉપયોગ કરે છે, જે પીડિતની

ફાઇલોને એનક્રિપ્ટ કરે છે અને તેમને ડિક્રિપ્ટ કરવા માટે ખંડણી ચુકવણીની માંગ કરે છે. ટ્રોજનનો ઉપયોગ કરીને રેન્સમવેર હુમલા કરવામાં આવે છે.

અમેરિકાએ બહાર પાડેલ રેન્સમવેર પીડિતોને મદદ કરવા માટેનું ઓનલાઇન દબ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઓનલાઇન હબ કંપનીઓ અને નગરપાલિકાઓ માટે સંસાધનો શોધવાનું અને સાયબર હેકર્સ દ્વારા નિશાન બનાવવામાં આવે તો સહાય મેળવવાનું સરળ બનાવશે.
2. આ ઓનલાઇન હબ ન્યાય અને હોમલેન્ડ સુરક્ષા વિભાગોની પહેલ છે.
3. આ વેબસાઇટ સંસ્થાનવાદી પાઇપલાઇન કંપની (Colonial Pipeline Co.) સામે રેન્સમવેર હુમલાની પૃષ્ઠભૂમિમાં શરૂ કરવામાં આવી છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1,2, અને 3

ટેક્સાસમાં મંકીપોક્સ (Monkeypox)નો પ્રથમ કેસ નોંધવામાં આવ્યો

ડિસ્કોમ રિફોર્મ સ્કીમ (DISCOM Reform Scheme)

- > સેન્ટર્સ ફોર ડિસીઝ કન્ટ્રોલ એન્ડ પ્રિવેન્શન (CDC)ના જણાવ્યા અનુસાર, ટેક્સાસમાં દુર્લભ માનવ મંકીપોક્સનો પ્રથમ કિસ્સો નોંધવામાં આવ્યો હતો.
- > તાજેતરમાં નાઇજીરિયાથી યુ.એસ.ની મુસાફરી કરનારા યુ.એસ. રહેવાસીમાં મંકીપોક્સ મળી આવ્યો હતો.
- > જોકે તે એક દુર્લભ વાયરલ રોગ છે પરંતુ હાલમાં તે લોકો માટે જોખમનું કારણ નથી.
- > CDCમાં પ્રયોગશાળાના પરીક્ષણો અનુસાર, દર્દીને મંકીપોક્સના તાણનો ચેપ લાગે છે જે સામાન્ય રીતે નાઇજીરિયા સહિત પશ્ચિમ આફ્રિકાના કેટલાક ભાગોમાં જોવા મળે છે.
- > મંકીપોક્સની આ તાણ 100 માંથી 1 લોકોમાં જીવલેણ ચેપનું કારણ બને છે.
- > આ કેસ અગાઉ યુનાઇટેડ કિંગડમ, ઈઝરાયલ અને સિંગાપોરના નાઇજીરિયાથી પરત ફરતા મુસાફરોમાં મંકીપોક્સના છ કેસ નોંધાયા છે.

મંકીપોક્સ (Monkeypox)

- મંકીપોક્સ (Monkeypox) :
મંકીપોક્સ એ ફ્લૂ જેવા રોગ અને લસિકા ગાંઠોની બળતરાથી ઉત્પન્ન થાય છે અને ચહેરા અને શરીર પર વિશાળ ફોલ્લીઓમાં વિકસિત થાય છે.
- > મોટા ભાગના ચેપ 2-4 અઠવાડિયા સુધી ચાલે છે.
- > તે ચેપ જેવા જ વાયરસના પરિવારને વહેંચે છે, પરંતુ હળવા ચેપનું કારણ બને છે.

મંકીપોક્સ વાયરસ (MPV)

- > MPVએ ડબલ-સ્ટ્રાન્ડર મદબ અને જુનોટિક વાયરસ છે. આ પરિવાર Poxviridaeમાં ઓર્થોપોક્સવાયરસ (Orthopoxvirus) જાતિ સાથે સંબંધિત છે. તે માનવ ઓર્થોપોક્સવાયરસમાંનો એક છે જેમાં વેરિઓલા, કાઉપોક્સ અને રસી વાયરસનો સમાવેશ થાય છે. આ વાયરસ ચેપ જેવી જ બીમારીનું કારણ બને છે. મંકીપોક્સ વાયરસ પ્રાઇમેટ્સ સહિતના પ્રાણીઓમાં જોવા મળે છે. આ વાયરસની ઓળખ સૌ પ્રથમ 1958માં ડેનમાર્કના કોપનહેગનમાં પ્રેબેન વોન મેગ્નસ (Preben von Magnus) દ્વારા સ્પાઇડર ખાનારા વાંદરાઓમાં કરવામાં આવી હતી.

ટેક્સાસમાં નોંધાયેલ મંકીપોક્સ (Monkeypox)ના પ્રથમ કેસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં નાઇજીરિયાથી યુ.એસ.ની મુસાફરી કરનારા યુ.એસ. રહેવાસીમાં મંકીપોક્સ મળી આવ્યો હતો.
2. દર્દીને મંકીપોક્સના તાણનો ચેપ લાગે છે જે સામાન્ય રીતે નાઇજીરિયા સહિત પશ્ચિમ આફ્રિકાના કેટલાક ભાગોમાં જોવા મળે છે.
3. મંકીપોક્સ એ ફ્લૂ જેવા રોગ અને લસિકા ગાંઠોની બળ તરાથી ઉત્પન્ન થાય છે અને ચહેરા અને શરીર પર વિશાળ ફોલ્લીઓમાં વિકસિત થાય છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1,2 અને 3

ન્યુઝીલેન્ડે ખાસ APEC બેઠકની અધ્યક્ષતા કરી

- > ન્યુઝીલેન્ડે એશિયા-પેસિફિક ટ્રેડ ગ્રુપની “એશિયા-પેસિફિક ઈકોનોમિક કોઓપરેશન” (APEC) નામની વિશેષ વર્ચ્યુઅલ બેઠકની અધ્યક્ષતા કરી હતી.

- > બેઠક દરમિયાન વિશ્વના નેતાઓએ પ્રકાશ પાડ્યો હતો કે વ્યાપક કોવિડ-19 રસીકરણ એ વૈશ્વિક જાહેર આવશ્યકતા છે અને આરોગ્ય કટોકટીને પહોંચી વળવા માટે રસીઓની પહોંચને વેગ આપવો જરૂરી છે.
- > APEC જૂથના નેતાઓએ રસી ઉત્પાદન અને પુરવઠાને વિસ્તૃત કરવાના પ્રયાસોને બમણા કરવાનો સંકલ્પ કર્યો હતો.

Back to basics : એશિયા-પેસિફિક આર્થિક સહકાર (Asia-Pacific Economic Cooperation - APEC)

- > APEC એક પ્લેટફોર્મ છે જેમાં 21 એશિયા-પેસિફિક અર્થતંત્રોનો સમાવેશ થાય છે. ચીજવસ્તુઓ અને સેવાઓમાં ઓસ્ટ્રેલિયાના કુલ વેપારમાં સભ્યોનો હિસ્સો 70 ટકાથી વધુ છે. APECની સ્થાપના ઓસ્ટ્રેલિયાએ 1989માં કરી હતી. તેની સ્થાપના સમૃદ્ધ પ્રાદેશિક અર્થતંત્રને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કરવામાં આવી હતી.
- > સભ્ય : ભારત APECનો સભ્ય નથી. તેના સભ્ય દેશોમાં ઓસ્ટ્રેલિયા, બ્રુનેઈ, ચિલી, ચીન, કેનેડા, હોંગકોંગ, ઈન્ડોનેશિયા, જાપાન, મલેશિયા, દક્ષિણ કોરિયા, મેક્સિકો, ન્યૂઝીલેન્ડ, પાપુઆ ન્યૂ ગિની, રશિયા, ફિલિપાઈન્સ, સિંગાપોર, થાઈલેન્ડ, ચાઈનીઝ તાઈપેઈ, વિયેતનામ અને અમેરિકાનો સમાવેશ થાય છે.

ભારત APECનો સભ્ય કેમ નથી ?

- > ભારતે APECમાં સભ્યપદ માટે વિનંતી કરી હતી જેને ઓસ્ટ્રેલિયા, યુએસએ, જાપાન અને પાપુઆ ન્યૂ ગિની તરફથી પ્રારંભિક ટેકો મળ્યો હતો. પરંતુ અધિકારીઓએ ભારતને મંજૂરી ન આપવાનો નિર્ણય કર્યો કારણ કે તેની પેસિફિક મહાસાગર સાથે સરહદ નથી. નવેમ્બર 2011માં ભારતને પહેલી વાર નિરીક્ષક બનવાનું આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું હતું.

ન્યૂઝીલેન્ડે કરેલ APEC બેઠકની અધ્યક્ષતા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. વિશ્વના નેતાઓએ પ્રકાશ પાડ્યો હતો કે વ્યાપક કોવિડ-19 રસીકરણ એ વૈશ્વિક જાહેર આવશ્યકતા છે અને આરોગ્ય કટોકટીને પહોંચી વળવા માટે રસીઓની પહોંચને વેગ આપવો જરૂરી છે.
2. APEC એક પ્લેટફોર્મ છે જેમાં 21 એશિયા-પેસિફિક અર્થતંત્રોનો સમાવેશ થાય છે.
3. APECની સ્થાપના ઓસ્ટ્રેલિયાએ 1989માં કરી હતી. તેની સ્થાપના સમૃદ્ધ પ્રાદેશિક અર્થતંત્રને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કરવામાં આવી હતી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2
- (B) ફક્ત 2 અને 3
- (C) ફક્ત 1 અને 3
- (D) 1,2, અને 3

G-7ની બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ ઇનિશિયેટિવ

- > તાજેતરમાં, G-7 (Group of Seven) દેશોએ ચીનના બેલ્ટ એન્ડ રોડ ઇનિશિયેટિવ પ્રોજેક્ટ (Belt and Road initiative BRI)નો સામનો કરવા માટે 47મી G-7 સમિટમાં 'બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ' (Build Back Better World-B3W) પહેલનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો.

Back to basics : સાતનું જૂથ

- > તે એક આંતરસરકારી સંસ્થા છે જેની રચના વર્ષ 1975માં કરવામાં આવી હતી.
- > તે વૈશ્વિક આર્થિક શાસન, આંતરરાષ્ટ્રીય સુરક્ષા અને ઊર્જા નીતિ જેવા સામાન્ય હિતના મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરવા માટે દર વર્ષે મળે છે.
- > G-7દેશો યુકે, કેનેડા, ફ્રાન્સ, જર્મની, ઈટાલી, જાપાન અને યુ.એસ.એ છે.
- > G-7 ના તમામ દેશો અને ભારત G-20નો ભાગ છે.
- > G-7 માં કોઈ ઔપચારિક બંધારણ અથવા ચોક્કસ મુખ્ય મથક નથી. નેતાઓએ તેની વાર્ષિક સમિટ દરમિયાન લીધેલા નિર્ણયો બંધનકર્તા નથી.

બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ વિશે:

- > તેનો ઉદ્દેશ વિકાસશીલ અને ઓછી આવક ધરાવતા દેશોમાં માળખાગત રોકાણની ખાધને પહોંચી વળવાનો છે, જ્યાં ચીને BRI હેઠળ લગભગ 2,600 પ્રોજેક્ટ્સ મારફતે અબજો ડોલરનું રોકાણ કર્યું છે.
- > BRI પ્રોજેક્ટ્સને વિશ્વમાં વેપાર, વિદેશ નીતિ અને ભૂ-રાજકારણમાં વ્યૂહાત્મક પ્રભુત્વ માટે ચીન દ્વારા મૂકવામાં આવેલી દેવાની જાળ તરીકે ગણવામાં આવે છે.
- > એકંદર ધ્યાન પરિવહન, લોજિસ્ટિક્સ અને સંદેશાવ્યવહાર વિકસાવવા પર છે, જે ચીનના વેપાર ખર્ચમાં ઘટાડો કરશે, ચીનના બજારોમાં વધુ પ્રવેશ પ્રદાન કરશે અને ઊર્જા અને અન્ય સંસાધનોનો સ્થિર પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરશે.
- > આ યોજનાનું નેતૃત્વ યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ કરે છે.
- > B3W પહેલ વિકાસશીલ દેશોને 2035 સુધીમાં જરૂરી આશરે 40 ટ્રિલિયન ડોલરની માંગને પહોંચી વળવા માટે પારદર્શક ભાગીદારી પ્રદાન કરશે.

- > તે આબોહવાના ધોરણો અને શ્રમ કાયદાઓને અનુસરીને ખાનગી ક્ષેત્ર સાથે સહકારમાં સેંકડો અબજો ડોલર ખર્ચ કરવાની માંગ કરે છે.
- > જોકે, આ યોજના ખરેખર કેવી રીતે કામ કરશે અથવા આખરે તે કેટલી મૂડી ફાળવશે તે અંગે હજી જાહેરાત કરવામાં આવી નથી.

ચીનનો BRI પ્રોજેક્ટ:

- > તેને વર્ષ 2013માં લોન્ચ કરવામાં આવી હતી. આમાં વિકાસ અને રોકાણ માટેની પહેલો શામેલ છે જે એશિયાથી યુરોપ અને તેનાથી આગળ વિસ્તૃત છે.
- > રેલવે, બંદરો, રાજમાર્ગો અને અન્ય માળખાગત સુવિધાઓ જેવા BRI પ્રોજેક્ટ્સમાં સહકાર આપવા માટે 100થી વધુ દેશોએ ચીન સાથે કરાર કર્યા છે.

BRI મારફતે ચીનનું રોકાણ:

- > તેની શરૂઆતથી જ વર્ષ 2001-10 દરમિયાન ચીનનો FDI આઉટફ્લો રેશિયો લગભગ 0.34થી વધીને 1 થયો હોવાથી બાહ્ય રોકાણમાં વધારો થયો છે.
- > વોલ્યુમની દ્રષ્ટિએ, 1મયનો આઉટફ્લો 2016-19માં વધીને 1,0 અબજ ડોલર થયો હતો જે 2001-10 દરમિયાન વાર્ષિક સરેરાશ 25 અબજ ડોલર હતો.
- > ચીન વ્યાપક પરિવહન નેટવર્ક સુનિશ્ચિત કરવા માટે આફ્રિકામાં રોકાણ કરી રહ્યું છે. ચીન અને આસિયાન દેશો વચ્ચે વધુ સારા સંકલન માટે ચીને પૂર્વ એશિયાના વિસ્તાર સાથે વિવિધ કનેક્ટિવિટી માર્ગો પર પણ હસ્તાક્ષર કર્યા છે, જેમાં મોટાભાગે પરિવહન, રેલવે, માર્ગ અને જળમાર્ગો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું છે.

મહત્વપૂર્ણ પ્રોજેક્ટ્સ:

- > ચીન-પાકિસ્તાન ઇકોનોમિક કોરિડોર (CPEC), બાંગ્લાદેશ-ચીન-મ્યાનમાર ઇકોનોમિક કોરિડોર (BCIM) અને શ્રીલંકામાં કોલંબો પોર્ટ સિટી પ્રોજેક્ટ BRIના અન્ય મહત્વપૂર્ણ પ્રોજેક્ટ્સ છે.
- > ચીન BRIના ભાગરૂપે મધ્ય એશિયાના વિસ્તારની અંદર 4,000 કિમી રેલવે અને 10,000 કિમી હાઈવે પૂર્ણ કરવાની યોજના ધરાવે છે.

ભારતની ચિંતા:

- > ભારતે પાકિસ્તાન અધિકૃત કાશ્મીર (POK)માંથી પસાર થતાં ચીન-પાકિસ્તાન ઇકોનોમિક કોરિડોર (CPEC) અંગે ચિંતા વ્યક્ત કરી છે.

- > વિશાળ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટ ચીનના શિનજિયાંગ પ્રાંતને પાકિસ્તાનના બલુચિસ્તાન પ્રાંતના ગ્વાદર બંદર સાથે જોડે છે.
- > ભારતે ભૂતકાળમાં ચીનની પહેલમાં જોડાવાનો ઈનકાર કર્યો હતો અને ખચકામતે અવાજ ઉઠાવ્યો હતો.
- > ચીનની સ્પર્ધાને કારણે ભારત તેના ઉત્પાદનોની સ્પર્ધાત્મકતા, બજારની પહોંચ, સંસાધનો કાઢવા વગેરે પર પણ પ્રતિકૂળ વેપાર અસર જુએ છે.

વધુ સારી દુનિયાનું નિર્માણ કરવું:

- > 1991માં સોવિયેત યુનિયનના પતન અને કોલ્ડ નેટના અંત બાદ ચીનની એક મોટી વૈશ્વિક શક્તિ તરીકે પુનઃ ઉદભવ એ તાજેતરના સમયની સૌથી મહત્વપૂર્ણ ભૂરાજકીય ઘટનાઓમાંની એક છે.
- > ચીનનું અર્થતંત્ર 1979માં ઈટાલી કરતાં નાનું હતું, પરંતુ વિદેશી રોકાણ માટે ખુલ્લા બાદ અને બજાર સુધારા શરૂ કર્યા બાદ ચીન વિશ્વની બીજી સૌથી મોટી અર્થવ્યવસ્થા બની ગયું છે અને નવીન તકનીકોના વૈશ્વિક નેતા તરીકે ઉભરી આવ્યું છે.
- > જોકે, 'પારદર્શિતાનો અભાવ, નબળું વાતાવરણ અને શ્રમ ધોરણો' પ્રત્યે ચીન સરકારના અભિગમને કારણે તે પશ્ચિમને સકારાત્મક વિકલ્પ આપવામાં નિષ્ફળ રહી છે.

આગળ નો રસ્તો :

- > ચીનની મેગા યોજનાની પ્રતિકૂળ અસરોને રોકવા માટે 'બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ' માટેનો પ્રસ્તાવ ચોક્કસપણે આવકારદાયક પગલું છે. 'બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ'માં સુસંગત વિચારો અને યોગ્ય આયોજનનો અભાવ હોવા છતાં તેમાં વિલંબ થયો નથી અને તેમાં વધુ સુધારો કરી શકાય છે.
- > તદ્દુપરાંત, બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડમાં ભારત શું ભૂમિકા ભજવશે તે જોવાનું બાકી છે, કારણ કે ભારત ચીનની બેલ્ટ એન્ડ રોડ ઈનિશિયેટિવ (BRI)નો સખત વિરોધ કરી રહ્યું છે.
- > ચીનના પ્રભાવને ઘટાડવા માટે પ્રતિ-વ્યૂહરચના આવશ્યક છે. સમગ્ર વિશ્વમાં બેલ્ટ એન્ડ રોડ પહેલ પ્રોજેક્ટ્સનું વ્યાપક વિશ્લેષણ (વોલ્યુમ અને રોકાણની પેટર્ન પર આધારિત) ચીન કેન્દ્રિત આંતરરાષ્ટ્રીય આર્થિક એકીકરણ, ઉત્પાદન નેટવર્ક અને એશિયા-પેસિફિક ક્ષેત્ર અને વૈશ્વિક અર્થતંત્રમાં ચીનના પ્રભુત્વને સ્પષ્ટ રીતે પ્રતિબિંબિત કરે છે.

G-7ની બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ ઇનિશિયેટિવ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે એક આંતરસરકારી સંસ્થા છે જેની રચના વર્ષ 1975માં કરવામાં આવી હતી.

2. G-7 માં કોઈ ઔપચારિક બંધારણ અથવા ચોક્કસ મુખ્ય મથક નથી. નેતાઓએ તેની વાર્ષિક સમિટ દરમિયાન લીધેલા નિર્ણયો બંધનકર્તા નથી.
3. તેનો ઉદ્દેશ વિકાસશીલ અને ઓછી આવક ધરાવતા દેશોમાં માળખાગત રોકાણની ખાધને પહોંચી વળવાનો છે, જ્યાં ચીને ખચકાત ડેલ્ટા લગભગ 2,600 પ્રોજેક્ટ્સ મારફતે અબજો ડોલરનું રોકાણ કર્યું છે.
4. ભારતે ભૂતકાળમાં ચીનની પહેલમાં જોડાવાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને ખચકાત સામે અવાજ ઉઠાવ્યો હતો. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) 1, 2 અને 3
 - (B) 2, 3 અને 4
 - (C) 1, 2 અને 4
 - (D) 1, 2, 3 અને 4

ફ્રિટ ફોર 55 પેકેજ : યુરોપિયન યુનિયન

- > તાજેતરમાં યુરોપિયન યુનિયન (EU)એ 'ફ્રિટ ફોર 55 પેકેજ' નવી આબોહવા દરખાસ્ત બહાર પાડી છે.
- > એવું જાણવા મળ્યું છે કે યુરોપિયન યુનિયને ડિસેમ્બર 2020માં પેરિસ સમજૂતી હેઠળ સુધારેલું 'રાષ્ટ્રીય નિર્ધારિત યોગદાન' (NDC) રજૂ કર્યું હતું.
- > યુરોપિયન યુનિયનનું આ નવું પેકેજ સૂચિત ફેરફારો મારફતે NDC અને કાર્બન તટસ્થતાના લક્ષ્યાંકો હાંસલ કરવાનો પ્રયાસ કરે છે. આ સૂચિત ફેરફારો અર્થતંત્ર, સમાજ અને ઉદ્યોગને અસર કરશે અને 2030 સુધીમાં ન્યાયી, સ્પર્ધાત્મક અને હરિયાળું સંક્રમણ સુનિશ્ચિત કરશે.
- > જ્યારે કોઈ દેશનું ઉત્સર્જન તેના પર્યાવરણમાંથી ગ્રીનહાઉસ વાયુઓના શોષણ અને નાબૂદી દ્વારા સંતુલિત થાય છે ત્યારે આબોહવાની તટસ્થતા પ્રાપ્ત થાય છે. તે ચોખ્ખા-શૂન્ય ઉત્સર્જનની સ્થિતિ તરીકે પણ વ્યક્ત કરવામાં આવે છે.
- > આ પેકેજમાં 'નિયમનકારી નીતિઓ' અને બજાર આધારિત કાર્બન પ્રાઈસિંગ વચ્ચે સંતુલન જાળવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, જે નુકસાનને ટાળે છે.

નવીનીકરણીય સ્ત્રોત

- > તેનો ઉદ્દેશ યુરોપિયન યુનિયન ઊર્જામિશ્રણમાં નવીનીકરણીય સ્ત્રોતના બંધનકર્તા લક્ષ્યને 40% (32% અગાઉ) બનાવવાનો છે 2030 સુધીમાં ઊર્જા કાર્યક્ષમતામાં 36% (પ્રથમ 32.5%) સુધી વધારો સુધારો કરવાની દરખાસ્ત કરે છે.

વાહનોનું કાર્બન ઉત્સર્જન

- > 2030 સુધીમાં તેમાં 55 ટકા અને 2035 સુધીમાં 100 ટકાનો ઘટાડો થવો જોઈએ, જેનો અર્થ એ છે કે 2035 સુધીમાં પેટ્રોલ અને ડીઝલ વાહનોનો તબક્કાવાર સફાયો કરવો જોઈએ.
- > તેમાં ઓટો ઉદ્યોગને લાભ પહોંચાડવાની જોગવાઈઓનો પણ સમાવેશ થાય છે. આ અંતર્ગત મુખ્ય રાજમાર્ગો પર દર 60 કિ.મી.ના રોજ ચાર્જિંગ સ્ટેશન બનાવવા માટે જાહેર નાણાંનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે, જેનાથી ઇલેક્ટ્રિક કારના વેચાણને પ્રોત્સાહન મળશે.
- > તે હાઈડ્રોજન રિફ્યુલિંગ સ્ટેશનોના નેટવર્કને પણ નાણાં આપશે.

Back to basics : ઉત્સર્જન વેપાર પ્રણાલી

- > આ પેકેજમાં 2026થી લાગુ કરવામાં આવનાર યુરોપિયન યુનિયનની હાલની 'એમિશન ટ્રેડિંગ સિસ્ટમ' (ETS)થી અલગ ઈમારતો અને માર્ગ પરિવહન માટે અલગ 'એમિશન ટ્રેડિંગ સિસ્ટમ' (ETS)ની રચના કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે.
- > એમિશન ટ્રેડિંગ સિસ્ટમ એ બજાર આધારિત સાધન છે જે પ્રદૂષકોના ઉત્સર્જનને ઘટાડવા માટે આર્થિક પ્રોત્સાહનો પ્રદાન કરીને પ્રદૂષણને નિયંત્રિત કરવાનો પ્રયાસ કરે છે.

સામાજિક આબોહવા ભંડોળ

- > ઓછી આવક ધરાવતા નાગરિકો અને નાના ઉદ્યોગોને નવા ભતક સાથે એડજસ્ટ કરવામાં મદદ કરવા માટે યુરોપિયન યુનિયને Social Climate Fund ની સ્થાપના કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે, જે ઈમારતોના નવીનીકરણ અને સીધા આવક સહાય માટે ઓછા કાર્બન પરિવહનની પહોંચ માટે ભંડોળને આવરી લેશે.
- > તે નવા ETSમાંથી 25% આવકનો ઉપયોગ કરીને આ ભંડોળ બનાવવાની અપેક્ષા રાખે છે. વર્તમાન ETSએ 2023થી 2025ની વચ્ચે દરિયાઈ ક્ષેત્રને વિસ્તૃત કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે.

કાર્બન લિમિટ એડજસ્ટમેન્ટ મિકેનિઝમ

- > અન્ય બજાર આધારિત પદ્ધતિઓમાં, યુરોપિયન યુનિયન કાર્બન બોર્ડર એડજસ્ટમેન્ટ મિકેનિઝમ (Carbon Border Adjustment Mechanism)ની દરખાસ્ત કરી રહ્યું છે, જે કાર્બન સઘન ઉત્પાદનના સ્થળોએથી આયાત પર કર લાદશે.
- > વેપાર અને વિકાસ પર સંયુક્ત રાષ્ટ્ર પરિષદ (Conference on Trade and Development) દ્વારા વૈશ્વિક CO₂ ઉત્સર્જન પર આને નાની અસર માનવામાં આવી છે અને વિકાસશીલ દેશો પર તેની નકારાત્મક અસર પડી શકે છે.

સુમેળ ક્ષમતામાં વધારો

- > તેણે સભ્ય દેશોના વિશેષ રાષ્ટ્રીય લક્ષ્યો દ્વારા હાંસલ કરવામાં આવેલા યુરોપિયન યુનિયનના કાર્બન ડાયોક્સાઈડ (CO₂)ની સિંક ક્ષમતા વધારીને 310 મિલિયન ટન કરવાનું લક્ષ્ય નક્કી કર્યું છે.

વિશ્લેષણ

- > યુરોપિયન યુનિયનનું NDCનું લક્ષ્ય 2030 સુધીમાં ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જનને 1990 ના સ્તરથી 55% ઘટાડવાનું છે. તેણે વર્ષ 2050 સુધીમાં કાર્બન તટસ્થતા પ્રાપ્ત કરવાનું લાંબા ગાળાનું લક્ષ્ય પણ નક્કી કર્યું છે.
- > યુરોપિયન યુનિયનનું લક્ષ્ય યુએસ કરતાં વધુ આક્રમક છે, જે ઉત્સર્જનને 40 ટકાથી ઘટાડીને 43 ટકા (પરંતુ યુકેની પાછળ જેણે આ જ સમયગાળામાં 68%) ઘટાડવાનું વચન આપ્યું હતું.
- > વિશ્વના સૌથી મોટા ઉત્સર્જક ચીને માત્ર એટલું જ કહ્યું છે કે તેનો ઉદ્દેશ 2030 સુધીમાં ઉત્સર્જનને ટોચ પર લાવવાનો છે.
- > ફ્રિટ ફોર 55 પેકેજ, યુરોપને ઇલેક્ટ્રિક કાર બેટરી, ઓફશોર વિન્ડ પ્રોડક્શન અથવા હાઈડ્રોજન-સંચાલિત એરક્રાફ્ટ એન્જિન જેવી નવી તકનીકોમાં મોખરે મૂકી શકે છે.
- > પરંતુ આ સંક્રમણ કેટલાક ગ્રાહકો અને કંપનીઓ માટે પણ ખૂબ પડકારજનક રહેશે કારણ કે તેનાથી ચીનથી આયાત કરવામાં આવતા વિડિઓ મોનિટર, હવાઈ મુસાફરીખર્ચ અને ગેસોલિન ટેન્ક વગેરે જેવી વિવિધ પ્રકારની ચીજવસ્તુઓ અને સેવાઓની કિંમતમાં વધારો થશે.
- > આંતરિક NCG એન્જિન વગેરે માટેના ભાગો જેવા નિશ્ચિત ઉત્પાદનો બનાવતી કંપનીઓને કસ્ટમાઈઝ કરવી જોઈએ અથવા વ્યવસાયમાંથી બાકાત રાખવી જોઈએ.
- > આ દરખાસ્ત સ્ટીલમેકિંગ જેવા પ્રદૂષણ ફેલાવતા ઉદ્યોગોને આકાર આપી શકે છે, જેમાં યુરોપિયન યુનિયનમાં સીધા 3,30,000 લોકોને રોજગારી આપવામાં આવી છે.
- > ભારતની INDC મુખ્યત્વે 2030 સુધીમાં હાંસલ કરવાની છે :
- > GDPની ઉત્સર્જન તીવ્રતામાં લગભગ એક તૃતીયાંશનો ઘટાડો કરવો.
- > કુલ સ્થાપિત વીજ ક્ષમતાનો 40 ટકા હિસ્સો બિન-અશ્મિભૂત ઈંધણ સ્ત્રોતોમાંથી લેવામાં આવશે.
- > 2030 સુધીમાં, ભારતે વધારાના જંગલ અને ઝાડના આવરણ મારફતે 2.5 થી 3 અબજ ટન કાર્બન ડાયોક્સાઈડની સમકક્ષ વધારાનું કાર્બન સિંક (વાતાવરણમાંથી કાર્બન ડાયોક્સાઈડ શોષવાનું સાધન) કર્યું છે.

જળવાયુ પરિવર્તન સામે ભારતીય પહેલો

- > નેશનલ ક્લીન એર પ્રોગ્રામ (NCAP)
- > ભારત સ્ટેજ-6 (BS-6) ઉત્સર્જન ધોરણો
- > ઉખલા યોજના
- > જળવાયુ પરિવર્તન પર રાષ્ટ્રીય કાર્ય યોજના
- > આપત્તિ મૈત્રીપૂર્ણ માળખા પર આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદ
- > આંતરરાષ્ટ્રીય સૌર જોડાણ

આગળનો રસ્તો

- > આબોહવા ન્યાયના સિદ્ધાંત પર વાટાઘાટો દ્વારા માર્ગદર્શન પૂરું પાડવું જોઈએ.
- > 'ફ્રિટ ફોર 55' યુરોપિયન યુનિયન ડિકાર્બનાઈઝેશનમાં વધારો કરે છે, તમામ યુરોપિયન નાગરિકો અને કંપનીઓના દૈનિક જીવનમાં આબોહવા નીતિના દૃશ્યમાન પ્રવેશને ચિહ્નિત કરે છે અને વૈશ્વિક વેપાર ભાગીદારોને પણ અસર કરવાનું શરૂ કરે છે.
- > સ્થાનિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે સંક્રમણ સામાજિક રીતે ન્યાયી છે તેની ખાતરી કરવી એ તેને લાંબા સમય સુધી સફળ રાખવા માટેનું સૌથી મહત્વપૂર્ણ તત્વ છે.

યુરોપિયન યુનિયન ફ્રિટ ફોર 55 પેકેજ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. યુરોપિયન યુનિયને ડિસેમ્બર 2020માં પેરિસ સમજૂતી હેઠળ સુધારેલું 'રાષ્ટ્રીય નિર્ધારિત યોગદાન' (NDC) રજૂ કર્યું હતું.
2. આ પેકેજમાં 'નિયમનકારી નીતિઓ' અને બજાર આધારિત કાર્બન પ્રાઈસિંગ વચ્ચે સંતુલન જાળવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, જે નુકસાનને ટાળે છે.
3. એમિશન ટ્રેડિંગ સિસ્ટમ એ બજાર આધારિત સાધન છે જે પ્રદૂષકોના ઉત્સર્જનને ઘટાડવા માટે આર્થિક પ્રોત્સાહનો પ્રદાન કરીને પ્રદૂષણને નિયંત્રિત કરવાનો પ્રયાસ કરે છે.
4. 'ફ્રિટ ફોર 55' યુરોપિયન યુનિયન ડિકાર્બનાઈઝેશનમાં વધારો કરે છે, તમામ યુરોપિયન નાગરિકો અને કંપનીઓના દૈનિક જીવનમાં આબોહવા નીતિના દૃશ્યમાન પ્રવેશને ચિહ્નિત કરે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1, 2 અને 3
(B) 2, 3 અને 4
(C) 1, 2 અને 4
(D) 1, 2, 3 અને 4

વર્જિન ગેલેક્ટિક (Virgin Galactic) એ અવકાશમાં ઉડાન ભરી

- બ્રિટિશ અભજોપતિ રિચાર્ડ બ્રેન્સને ન્યૂ મેક્સિકોના રણથી 50 માઈલ ઉપર તેમના વર્જિન ગેલેક્ટિક રોકેટ વિમાનમાં ઉડાન ભરી હતી.
- આ વર્જિન ગેલેક્ટિક સ્પેસ ફ્લાઈટ (Virgin Galactic Space Flight) 17 વર્ષ પહેલા રિચાર્ડ બ્રેન્સન દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલા એન્ટરપ્રાઈઝ માટે એક પ્રતીકાત્મક સીમાચિહ્ન છે.
- બ્રેન્સન વર્જિન ગેલેક્ટિક હોલિડિંગના 6 કર્મચારીઓમાંના એક હતા, જે અંતરીક્ષની સવારી કરવા માટે તૈયાર હતા.
- આ મિશને અવકાશ પર્યટનના નવા યુગના દરવાજા ખોલ્યા છે.
- તેની વ્યાપારી કામગીરી 2022માં શરૂ થશે.

Back to Basics : વર્જિન ગેલેક્ટિક (Virgin Galactic)

- વર્જિન ગેલેક્ટિક એક બ્રિટિશ-અમેરિકન સ્પેસફ્લાઈટ કંપની છે જે યુએસમાં કાર્યરત છે. તેની સ્થાપના રિચાર્ડ બ્રેન્સન દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તેના વર્જિન ગ્રુપનો તેમાં 24 ટકા હિસ્સો છે. તે એક વિકાસશીલ વ્યાપારી અવકાશયાન છે જેનો ઉદ્દેશ અવકાશ પ્રવાસીઓને સબઓર્બિટલ અવકાશ ઉડાન પ્રદાન કરવાનો છે. વર્જિન ગેલેક્ટિકનું સબઓર્બિટલ અવકાશયાન વ્હાઈટ નાઈટ ટુ (White Knight Two) નામના કેરિયર વિમાનમાંથી લોન્ચ કરવામાં આવ્યું છે.

તાજેતરની ફ્લાઈટ :

- સ્પેસ ફ્લાઈટ લગભગ 464000 ફૂટની ઊંચાઈએ તેના હાઈટ લોન્ચ પોઈન્ટ પર પહોંચી હતી અને યુનિટીને મધરશીપમાંથી મુક્ત કરી હતી અને ત્યારબાદ કૂએ વાહનના રોકેટને પ્રજ્વલિત કર્યું છે.
- વર્જિન 2022માં તેની નિયમિત વ્યાપારી કામગીરી શરૂ કરતા પહેલા સ્પેસપ્લેનની ઓછામાં ઓછી બે વધુ પરીક્ષણ ફ્લાઈટ્સની યોજના ધરાવે છે. સ્પેસપ્લેનની ટિકિટની કિંમત ટિકિટ દીઠ લગભગ 24504000 ડોલર છે.

વર્જિન ગેલેક્ટિક (Virgin Galactic) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. રિચાર્ડ બ્રેન્સને ન્યૂ મેક્સિકોના રણથી ૫૫ માઈલ ઉપર તેમના વર્જિન ગેલેક્ટિક રોકેટ વિમાનમાં ઉડાન ભરી હતી.

2. આ મિશને અવકાશ પર્યટનના નવા યુગના દરવાજા ખોલ્યા છે.
3. તેની વ્યાપારી કામગીરી 2022માં શરૂ થશે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1, અને 2
(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3
(D) 1, 2, અને 3

અમેરિકાએ માનવ અવકાશ મુસાફરી માટે બ્લુ ઓરિજિન (Blue Origin)ને મંજૂરી આપી

- Federal Aviation Administration (FAA) એ ન્યૂ શેપર્ડ લોન્ચ સિસ્ટમ પર મનુષ્યને અવકાશમાં લઈ જવા માટે “બ્લુ ઓરિજિન લાઈસન્સ”ને મંજૂરી આપી છે.
- ભૂતપૂર્વ AmazonPcom ચીફ એક્ઝિક્યુટિવ ઓફિસર (CEO), જેફ બેઝોસ 20 જુલાઈએ બ્લુ ઓરિજિનની પ્રથમ કૂ મુસાફરી દ્વારા અંતરિક્ષમાં ઉડાન ભરવાના છે.
- બ્લુ ઓરિજિન મનુષ્યને લઈ જવા માટે અધિકૃત છે.
- બ્લુ ઓરિજિનને ટેક્સાસમાં તેની લોન્ચ સાઈટ વન (Launch Site One) સુવિધા સાથે આ મિશનો ચલાવવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
- સ્પેસ-ટૂરિઝમ હરીફ વર્જિન ગેલેક્ટિક (Virgin Galactic)એ સફળતાપૂર્વક તેના કૂને અવકાશની ધાર પર મોકલ્યા બાદ આ ફ્લાઈટનું સંચાલન કરવામાં આવી રહ્યું છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- વર્જિન ગેલેક્ટિક, બ્લુ ઓરિજિન અને સ્પેસએક્સ નિયમિત વ્યાપારી નાગરિક અવકાશ મુસાફરીના નવા યુગની શરૂઆત કરવા માટે કામ કરી રહ્યા છે.
- સ્પેસ ટૂરિઝમ (Space Tourism) :
- અવકાશ પર્યટન એ મનોરંજક હેતુઓ માટે માનવ અવકાશ મુસાફરી છે. ઓર્બિટલ, સબઓર્બિટલ અને ચંદ્ર અવકાશ પર્યટન જેવા વિવિધ અવકાશ પ્રવાસો છે. અત્યાર સુધી ઓર્બિટલ સ્પેસ ટૂરિઝમ માત્ર રોસ્કોસ્મોસ દ્વારા જ કરવામાં આવ્યું છે. બ્લુ ઓરિજિન અને વર્જિન ગેલેક્ટિક જેવી વિવિધ એજન્સીઓ સબઓર્બિટલ સ્પેસ ટૂરિઝમ વાહનો વિકસાવવા માટે કામ કરી રહી છે. સ્પેસએક્સે 2018માં સ્ટારશીપ પર ચંદ્રની આસપાસ ફી-રીટર્ન ટ્રેજેક્ટરી પર યુસાકુ મેઝાવા સહિત અંતરિક્ષ પ્રવાસીઓને મોકલવાની યોજનાની પણ જાહેરાત કરી હતી.

● બ્લુ ઓરિજિન (Blue Origin) :

- > તે યુએસ એરોસ્પેસ ઉત્પાદક અને સબ-ઓર્બિટલ સ્પેસફ્લાઇટ સર્વિસ કંપની છે. તે ખાનગી રીતે ભંડોળ પૂરું પાડે છે અને તેનું મુખ્ય મથક વોશિંગ્ટનના કેન્ટમાં છે. તેની સ્થાપના 2000માં જેફ બેઝોસે કરી હતી, જે એમેઝોનના સ્થાપક અને એક્ઝિક્યુટિવ ચેરમેન પણ છે.

અમેરિકાના માનવ અવકાશ મુસાફરી માટેના બ્લુ ઓરિજિન (Blue Origin) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. Federal Aviation Administration (FAA) એ ન્યૂ શેપર્ડ લોન્ચ સિસ્ટમ પર મનુષ્યને અવકાશમાં લઈ જવા માટે "બ્લુ ઓરિજિન લાઈસન્સ" ને મંજૂરી આપી છે.
2. બ્લુ ઓરિજિન મનુષ્યને લઈ જવા માટે અધિકૃત છે.
3. અવકાશ મુસાફરી એ મનોરંજક હેતુઓ માટે માનવ અવકાશ મુસાફરી છે. ઓર્બિટલ, સબઓર્બિટલ અને ચંદ્ર અવકાશ મુસાફરી જેવા વિવિધ અવકાશ પ્રવાસો છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1 અને 2
 - (B) ફક્ત 2 અને 3
 - (C) ફક્ત 1 અને 3
 - (D) 1, 2 અને 3

આઈટી એક્ટની કલમ-66A

- > સુપ્રીમ કોર્ટે (Supreme Court) કેન્દ્રને Information Technology Act 2000ની કલમ 66Aના ઉપયોગ અંગે નોટિસ ફટકારી છે, જે ઘણા વર્ષો પહેલા રદ કરવામાં આવી હતી.
- > 2015માં કોર્ટે શ્રેયા સિંઘલ કેસમાં આપેલા ચુકાદામાં IT એક્ટની જોગવાઈને ગેરબંધારણીય અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાનું ઉલ્લંઘન ગણાવ્યું હતું.
- > IT એક્ટ, 2000 ઈલેક્ટ્રોનિક સંદેશાવ્યવહાર મારફતે વ્યવહારોને કાનૂની માન્યતા પ્રદાન કરે છે, જેને ઈ-કોમર્સ (e-commerce) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. આ કાયદો સાયબર ગુનાના વિવિધ સ્વરૂપો પર જુર્માનો/દંડ પણ લાદે છે.

Back to basics : કલમ 66A વિશે

- > તેણે પોલીસને એ સંદર્ભમાં ધરપકડ કરવાની સત્તા આપી હતી કે પોલીસકર્મીઓ 'આક્રમક' અથવા 'ખતરનાક' અથવા અવરોધ, અસુવિધા વગેરેને વ્યાખ્યાયિત કરી શકે છે.

- > તેમાં કમ્પ્યુટર અથવા મોબાઇલ ફોન અથવા ટેબલેટ જેવા અન્ય કોઈ સંદેશાવ્યવહાર ઉપકરણ મારફતે સંદેશા મોકલવાની સજા સૂચવવામાં આવી છે, જેમાં દોષિતોને મહત્તમ ત્રણ વર્ષની જેલ થઈ શકે છે.

કલમ 66A ને લગતા મુદ્દાઓ:

- અવ્યાખ્યાયિત કાર્યો પર આધારિત:
 - > અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે કલમ 66Aની નબળાઈ એ હકીકતમાં છે કે તેણે અવ્યાખ્યાયિત ક્રિયાઓને ગુનાનો આધાર બનાવ્યો છે: જેમ કે "અસુવિધા, જોખમ, અવરોધ અને અપમાન" (Inconvenience, Danger, Obstruction and Insult). તે બધા બંધારણની કલમ 19ના અપવાદોની શ્રેણીમાં નથી પડતા જે અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાની બાંધધરી આપે છે.
- થીમેટિક પ્રકૃતિ:
 - > કોર્ટે એમ પણ નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે લાઈન ક્યાં ખેંચવી તે ઓળખવાનો પડકાર હતો. પરંપરાગત રીતે તે ઉશ્કેરણી પર દોરવામાં આવ્યું છે, જ્યારે અવરોધ અને અપમાન જેવા શબ્દો વ્યક્તિલક્ષી છે.
- કોઈ પ્રક્રિયાગત સલામતી ઉપાય નથી:
 - > ત્યારબાદ, અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે કલમ 66A માં કાયદાની અન્ય કલમોની જેમ પ્રક્રિયાગત સલામતીઓ નથી જેમ કે કાર્યવાહી કરતા પહેલા કેન્દ્રની સંમતિ મેળવવાની જરૂરિયાત જેવા હેતુ સાથે.
 - > સ્થાનિક અધિકારીઓ તેમના રાજકીય ગુઓની ઈચ્છાથી સ્વાયત્ત રીતે આગળ વધી શકે છે.
 - > કોર્ટે IT એક્ટની કલમ 69A અને 79 એમ બે અન્ય જોગવાઈ ઓ રદ કરી નથી અને કહ્યું હતું કે આ અમુક પ્રતિબંધો સાથે અમલમાં રહી શકે છે.
 - > કલમ 69A કોઈપણ કમ્પ્યુટર સંસાધન મારફતે કોઈપણ માહિતીની જાહેર પહોંચને અવરોધિત કરવા નિર્દેશો જારી કરવાની સત્તા આપે છે અને કલમ 79 કેટલાક કિસ્સાઓમાં લવાઈની જવાબદારીને મુક્તિ આપે છે.
- મૂળભૂત અધિકારો સામે:
 - > કલમ 66A બંધારણની કલમ 19 (ભાષણની સ્વતંત્રતા) અને 21 (જીવનનો અધિકાર) બંનેથી વિપરીત હતી.
 - > માહિતીનો અધિકાર ભારતના બંધારણની કલમ 19(1) (A) દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવેલા વાણી અને અભિવ્યક્તિના અધિકાર હેઠળ આવે છે.
- આગળનો રસ્તો:
 - > એવી સિસ્ટમથી આગળ વધવાની સખત જરૂર છે જ્યાં ન્યાયિક નિર્ણયો વિશે સંદેશાવ્યવહાર પ્રામાણિક અધિકારીઓની પહેલની

દયા પર હોય, એવી રીતે કે જે માનવીય ભૂલ પર આધાર રાખતી નથી. તાકીદ (Urgency)ને અતિશયોક્તિયુક્ત ન કરી શકાય (Overstate).

- > ગેરબંધારણીય કાયદાઓનો અમલ કરવો એ જાહેર નાણાંનો બગાડ છે.
- > વધુ મહત્વની વાત એ છે કે, જ્યાં સુધી આ મૂળભૂત ખામી દૂર નહીં થાય ત્યાં સુધી કેટલાક લોકો તેમના જીવન અને વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાના અધિકારથી વંચિત રહેશે.
- > તેઓ ગરીબી અને અજ્ઞાનતા અને તેમના અધિકારોની માંગ કરવામાં અસમર્થતા સિવાય અન્ય કોઈ પણ કારણોસર ગેરકાયદેસર ધરપકડ અને અટકાયતનું અપમાન સહન કરશે.

આઈટી એક્ટની કલમ 66A વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સુપ્રીમ કોર્ટ (Supreme Court) કેન્દ્રને Information Technology Act 2000ની કલમ 66Aના ઉપયોગ અંગે નોટિસ ફટકારી છે, જે ઘણા વર્ષો પહેલા રદ કરવામાં આવી હતી.
2. IT એક્ટ, 2000 ઇલેક્ટ્રોનિક સંદેશાવ્યવહાર મારફતે વ્યવહારોને કાનૂની માન્યતા પ્રદાન કરે છે, જેને ઇ-કોમર્સ (evcommerce) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
3. કલમ 69A કોઈપણ કમ્પ્યુટર સંસાધન મારફતે કોઈપણ માહિતીની જાહેર પહોંચને અવરોધિત કરવા નિર્દેશો જારી કરવાની સત્તા આપે છે અને કલમ 79 કેટલાક કિસ્સાઓમાં લવાઈની જવાબદારીને મુક્તિ આપે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

સબઓર્બિટલ ફ્લાઈટ

- > તાજેતરમાં, 'વર્જિન ગેલેક્ટિક' (Virgin Galactic)ના અકક યુનિટી સ્પેસશીપ પર છ વ્યક્તિના કૂએ સબઓર્બિટલ ફ્લાઈટ (Suborbital Flight) તરીકે ઓળખાતી 'એજ ઓફ સ્પેસ'ની ટૂંકી મુલાકાત લીધી હતી.
- > ભારતમાં જન્મેલી અવકાશયાત્રી સિરિશા બંદલા કૂનો ભાગ હતી. કલ્પના ચાવલા અને સુનિતા વિલિયમ્સ પછી અંતરિક્ષમાં જનાર તે ભારતીય મૂળની ત્રીજી મહિલા છે.

> વર્જિન ગેલેક્ટિક એક બ્રિટિશ-અમેરિકન સ્પેસફ્લાઈટ કંપની છે જે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં કાર્યરત છે.

સબઓર્બિટલ ફ્લાઈટ/ટ્રેજેક્ટરી

- > જ્યારે કોઈ વસ્તુ લગભગ 28,000 કિમી/કલાક અથવા તેથી વધુની આડી ઝડપે મુસાફરી કરે છે, ત્યારે તે વાતાવરણની ઉપર ભ્રમણકક્ષામાં જાય છે.
- > ઉપગ્રહોએ પૃથ્વીની પરિક્રમા કરવા માટે તે ભ્રમણકક્ષાના વેગ સુધી પહોંચવાની જરૂર છે.
- > ગુત્વાકર્ષણને કારણે આવો ઉપગ્રહ પૃથ્વી તરફ આગળ વધી રહ્યો હોઈ શકે છે. પરંતુ તેની આડી ગતિ એટલી ઝડપી છે કે તે ઓછી ગતિને લંબિત કરી શકે છે જેથી તે ગોળાકાર માર્ગ પર આગળ વધે.
- > 28,000 કિમી/કલાકની ધીમી ઝડપે મુસાફરી કરી રહી હોય તો પણ આખરે પૃથ્વી પર પાછા ફરવું પડશે.
- > અવકાશમાં છોડવામાં આવેલી કોઈપણ વસ્તુ જ્યારે અવકાશમાં રહેવા માટે પૂરતા આડા વેગ સુધી પહોંચે છે ત્યારે તે પૃથ્વી પર પાછી આવે છે. તેથી તેઓ સબઓર્બિટલ ટ્રેજેક્ટરીમાં ઉડે છે.
- > આનો અર્થ એ થયો કે જ્યારે આ અવકાશયાન અનિર્ધારિત અવકાશ મર્યાદાઓ પાર કરશે, ત્યારે તેઓ એટલી ઝડપથી જઈ શકશે નહીં કે તેઓ ત્યાં પહોંચ્યા પછી અવકાશમાં રહી શકે છે.

સબ-ઓર્બિટલ ફ્લાઈટ્સનું મહત્વ

- સ્થાપિત પ્રવેશ :
> તે ઉચ્ચ અંદાજિત ફ્લાઈટ દરને કારણે નવીનતા અને પ્રાયોગિક પરિવર્તન માટે ડિઝાઈન કરેલી ફ્લાઈટની સ્થાપિત એક્સેસ પ્રદાન કરશે.
- સંશોધન:
> સબઓર્બિટલ ફ્લાઈટ્સ માઈક્રોગ્રેવિટી સંશોધન માટે મદદરૂપ થશે. સુક્ષ્મગુરૂત્વાકર્ષણ અથવા માઈક્રોગ્રેવિટી એ એવી સ્થિતિ છે જેમાં લોકો અથવા વસ્તુઓ બિન-સિમ્પેરેટિંગ લાગે છે.
> સબ-ઓર્બિટલ ફ્લાઈટ્સ વિમાનમાં પેરાબોલિક ફ્લાઈટ્સનો વિકલ્પ પણ હોઈ શકે છે, જેનો ઉપયોગ હાલમાં અવકાશ એજન્સીઓ દ્વારા શૂન્ય ગુત્વાકર્ષણનું અનુકરણ કરવા માટે કરવામાં આવે છે.
> શૂન્ય ગુરૂત્વાકર્ષણ અથવા શૂન્ય-જીને ફક્ત વજનહીનતાની સ્થિતિ અથવા સ્થિતિ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરી શકાય છે.
- અસરકારક કિંમત:
> તેઓ ઓછામાં ઓછા ખર્ચ અસરકારક, પ્રાયોગિક અને લોકોને આંતરરાષ્ટ્રીય અંતરિક્ષ સ્ટેશન (ISS) પર લઈ

- જવાની તુલનામાં હશે.
- અવકાશનીઝેર/કારમેન લાઈન:
- અવકાશની સૌથી વ્યાપક પણે સ્વીકૃત સીમાને કારમેન લાઈન (Karman Line) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. આંતરરાષ્ટ્રીય એરોનોટિકલ ફેડરેશન (FAI) સમુદ્ર સપાટીથી પૃથ્વી સુધી સરેરાશ 100 કિમી ધરાવે છે. કારમેન રેખાની ઊંચાઈ પર કાલ્પનિક રેખાને કારમેન રેખા તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે.
- FAI અવકાશી પ્રદેશો માટે વિશ્વ સંચાલક મંડળ છે અને માનવ અવકાશયાન સંબંધિત વ્યાખ્યાઓ પણ કરે છે.
- આ રેખાથી દૂર દૂર સુધી કોઈ રાષ્ટ્રીય સીમાઓ અને માનવતાવાદી કાયદાલાગુ ન હોવાથી કારમેન લાઈનની તુલના આંતરરાષ્ટ્રીય જળ સાથે કરવામાં આવી છે.
- તેનું નામ હંગેરિયન અમેરિકન એન્જિનિયર અને ભૌતિકશાસ્ત્રી થિયોડોર વોન કારમેન (Theodore von Karman, 1881-1963) પરથી રાખવામાં આવ્યું છે, જે મુખ્યત્વે એરોનોટિક્સ અને સ્પેસ સાયન્સમાં સક્રિય હતા.

- ઉંચાઈની ગણતરી કરનાર તે પ્રથમ વ્યક્તિ હતા, એરોનોટિકલ ફ્લાઈટ દ્વારા તેમણે પોતે 83.6 કિ.મી.નું અંતર માપ્યું અને તે બિંદુને ટેકો આપ્યો કે ઉંચાઈ પર વાતાવરણ ખૂબ નબળું/દુર્લભ પડે છે.
- જોકે, અન્ય સંસ્થાઓ આ વ્યાખ્યા અપનાવતી નથી. અવકાશના મુખ્ય ભાગને વ્યાખ્યાયિત કરતો કોઈ આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદો નથી, તેથી તે રાષ્ટ્રીય હવાઈ ક્ષેત્રની મર્યાદા છે.

સબઓર્બિટલ ફ્લાઈટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 'વર્જિન ગેલેક્ટિક'ના અકક યુનિટી સ્પેસશીપ પર છ વ્યક્તિના કૂએ સબઓર્બિટલ ફ્લાઈટ તરીકે ઓળખાતી 'એજ ઓફ સ્પેસ'ની ટૂંકી મુલાકાત લીધી હતી.
2. ભારતમાં જન્મેલી અવકાશયાત્રી સિરિશા બંદલા કૂનો ભાગ હતી. કલ્પના યાવલા અને સુનિતા વિલિયમ્સ પછી અંતરિક્ષમાં જનાર તે ભારતીય મૂળની ત્રીજી મહિલા છે.

3. અવકાશમાં છોડવામાં આવેલી કોઈપણ વસ્તુ જ્યારે અવકાશમાં રહેવા માટે પૂરતા આડા વેગ સુધી પહોંચે છે ત્યારે તે પૃથ્વી પર પાછી આવે છે.
4. અવકાશની સૌથી વ્યાપક પાણે સ્વીકૃત સીમાને કારમેન લાઈન (Karman Line) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 3 અને 4
(D) 1, 2, 3 અને 4

અલ્ટ્રા-લિક્વિડ હિલિયમ ગેસમાં ફ્યુ-ઇલેક્ટ્રોન પરપોટા

- > તાજેતરમાં, ભારતીય વિજ્ઞાન સંસ્થા (Indian Institute of Science IISc), બેંગલુરુના વૈજ્ઞાનિકોએ અલ્ટ્રા-લિક્વિડ હિલિયમગેસ (Superfluid Helium Gas)માં ફ્યુ-ઇલેક્ટ્રોન પરપોટા (Few-Electron Bubbles-FEBs)ની બે પ્રજાતિઓ પહેલી વાર શોધી કાઢી છે.

Back to basics : હિલિયમ

- > હિલિયમ એક રાસાયણિક તત્વ છે જેનું પ્રતીક (Few-Electron Bubbles-FEBs) He અને પરમાણુ નંબર 2 છે. હિલિયમ નું અસ્તિત્વ 1895માં ફ્રેન્ચ બગોળશાસ્ત્રી Pierre Janssen દ્વારા પૃથ્વી પર હિલિયમના અસ્તિત્વની શોધ કરી હતી.
- > તે રંગહીન, ગંધહીન, સ્વાદહીન, બિનઝેરી, નિષ્ક્રિય અને એક પરમાણુ ઉમદા ગેસ (Noble Gas) છે જે આવર્ત કોષ્ટક (Periodic Table)માં નોબલ ગેસ જૂથમાં પ્રથમ ગેસ છે.
- > તેનું Boiling Point તમામ તત્વોમાં સૌથી નીચું છે.
- વીજાણુ :
- > પદાર્થ (Matter) પરમાણુઓનો સમાવેશ કરે છે, જે હાઈડ્રોજન, હિલિયમ અથવા ઓક્સિજન જેવા રાસાયણિક તત્વોના મૂળભૂત એકમો છે.
- > પરમાણુઓ ત્રણ કણોથી બનેલા છે: પ્રોટોન (Protons), ન્યુટ્રોન (Neutron) અને ઇલેક્ટ્રોન (Electron).
- > તેથી, ઇલેક્ટ્રોન એ બધા પરમાણુ કણો (Subatomic Particles) છે જે પરમાણુના ન્યુક્લિયસની પરિક્રમા કરે છે. તેઓ સામાન્ય રીતે નકારાત્મક રીતે ચાર્જ કરવામાં આવે છે અને પરમાણુના ન્યુક્લિયસ કરતા ઘણા નાના હોય છે.

ઇલેક્ટ્રોન પરપોટા

- > ઇલેક્ટ્રોન બબલ્સ/પરપોટો એ મુક્ત ઇલેક્ટ્રોનની નજીક બનાવવામાં આવેલી ખાલી જગ્યામાં કાયોજેનિક ગેસ અથવા પ્રવાહી જેમ કે નિયોન અથવા હિલિયમ છે. તેઓ સામાન્ય રીતે વાતાવરણના દબાણમાં લગભગ 2 NM વ્યાસના ખૂબ નાના કણો તરીકે જોવા મળે છે.
- > જ્યારે ઇલેક્ટ્રોન હિલિયમના ખૂબ પ્રવાહી (Superfluid)ના સ્વરૂપમાં ફેલાય છે, ત્યારે તે એક જ ઇલેક્ટ્રોન પરપોટો (SEB) બનાવે છે, જે એક પોલાણ છે જે હિલિયમ પરમાણુઓથી મુક્ત છે અને તેમાં ફક્ત ઇલેક્ટ્રોન હોય છે. પરપોટાની પ્રકૃતિ ઇલેક્ટ્રોનની ઊર્જા સ્થિતિ પર આધાર રાખે છે.
- > ઉદાહરણ તરીકે, જ્યારે ઇલેક્ટ્રોનનું ઊર્જા સ્તર ન્યૂનતમ (જમીનની સ્થિતિ) હશે, ત્યારે પરપોટા ગોળાકાર હશે. આ ઉપરાંત, બહુવિધ ઇલેક્ટ્રોન પરપોટા (MEB) છે જેમાં હજારો ઇલેક્ટ્રોન હોય છે.
- > વધારાની પ્રવાહિતા (Superfluidity) પ્રવાહી હિલિયમમાં અંતિમ શૂન્ય (-273.15 ડિગ્રી સેલ્સિયસ)ના તાપમાને ઘર્ષણ રહિત પ્રવાહ અને અન્ય બાહ્ય અસરોથી સમૃદ્ધ છે અને સુપરકન્ડક્ટિવિટી (Superconductivity) ઘનપદાર્થોમાં ઇલેક્ટ્રોન જેવી જ ઘર્ષણ રહિત અસર કરે છે. દરેક કિસ્સામાં, ક્વોન્ટમ યાંત્રિક અસરોથી અસામાન્ય પ્રતિક્રિયા ઉદ્ભવે છે.

ફ્યુ-ઇલેક્ટ્રોન પરપોટા (FEB)

- > બીજી તરફ, FEB પ્રવાહી હિલિયમમાં નેનોમીટર આકારના પોલાણ હોય છે, જેમાં માત્ર મુટ્ટીભર મુક્ત ઇલેક્ટ્રોન હોય છે. મુક્ત ઇલેક્ટ્રોન વચ્ચેની સંખ્યા, સ્થિતિ અને ક્રિયાપ્રતિક્રિયા પદાર્થના ભૌતિક અને રાસાયણિક ગુણધર્મો નક્કી કરે છે.
- > FEB એક એવી સિસ્ટમ બનાવે છે જેમાં ઇલેક્ટ્રોન-ઇલેક્ટ્રોન ક્રિયાપ્રતિક્રિયા અને ઇલેક્ટ્રોન-સપાટી ક્રિયાપ્રતિક્રિયા બંનેનો સમાવેશ થાય છે.
- > FEB ઓછામાં ઓછા 15 મિલિસેકન્ડ (ક્વોન્ટમ ફેરફારો સામાન્ય રીતે ખૂબ ટૂંકા પાયે હોય છે) માટે સ્થિર હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું જે સંશોધકોને તેમને ફસાવવા અને અભ્યાસ કરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે.

મહત્વ

- અભ્યાસ સંપત્તિ:
- > FEB પદાર્થમાં ઇલેક્ટ્રોનની ઊર્જાસ્થિતિ અને તેમની વચ્ચેની ક્રિયાપ્રતિક્રિયા તેના ગુણધર્મોને કેવી રીતે અસર કરે છે તેનો અભ્યાસ કરવા માટે ઉપયોગી મોડેલ તરીકે કામ કરી શકે છે.

- ઘટનાઓને સમજવી:
- > એવી ઘણી ઘટનાઓ છે જે FEB વૈજ્ઞાનિકોને સમજવામાં મદદ કરી શકે છે, જેમ કે:
- > વધુ પ્રવાહી અને ચીકણા પદાર્થોમાં ઝડપી પ્રવાહ અથવા અલ્ટ્રાલિક્વિડ હિલિયમમાં ગરમીનો પ્રવાહ.
- > જેમ ખૂબ ઓછા તાપમાને અતિવાહક સામગ્રી સામે પ્રતિકાર કર્યા વિના વર્તમાન પ્રવાહ વહે છે, તેવી જ રીતે અલ્ટ્રાલિક્વિડ હિલિયમ પણ ખૂબ નીચા તાપમાને ગરમીનું કાર્યક્ષમ રીતે સંચાલન કરે છે.

અલ્ટ્રા-લિક્વિડ હિલિયમ ગેસમાં થોડા-ઘલેક્ટ્રોનપર પોટા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. Indian Institute : (Science V IISc), બેંગલુરુના વૈજ્ઞાનિકોએ Superfluid Helium Gas માં Few Electron Bubbles FEBs ની બે પ્રજાતિઓ પહેલી વાર શોધી કાઢી છે.
2. હિલિયમ એક રાસાયણિક તત્વ છે જેનું પ્રતીક (Few-Electron Bubbles (EBs) He અને પરમાણુ નંબર 2 છે.
3. ઈલેક્ટ્રોન બબલ્સ/પરપોટો એ મુક્ત ઈલેક્ટ્રોનની નજીક બનાવવામાં આવેલી ખાલી જગ્યામાં કાયોજેનિક ગેસ અથવા પ્રવાહી જેમ કે નિયોન અથવા હિલિયમ છે.
4. FEB પ્રવાહી હિલિયમમાં નેનોમીટર આકારના પોલાણ હોય છે, જેમાં માત્ર મુઠ્ઠીભર મુક્ત ઈલેક્ટ્રોન હોય છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1 અને 2
 - (B) ફક્ત 2 અને 3
 - (C) ફક્ત 3 અને 4
 - (D) 1, 2, 3 અને 4

ભારતીય નૌકાદળને બોઈંગ તરફથી 10મું P-8I વિમાન મળ્યું

- > ભારતીય નૌકાદળને અમેરિકા સ્થિત એરોસ્પેસ કંપની બોઈંગ પાસેથી 10મું એન્ટી સબમરીન ફાઈટર એરક્રાફ્ટ P-8I મળ્યું હતું.
- > સંરક્ષણ મંત્રાલયે 2009માં આઠ P-8I વિમાનના કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.
- > 2016માં મંત્રાલયે ચાર વધારાના P-8I વિમાનનો કોન્ટ્રાક્ટ પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.
- > 10મું P-8I વિમાન બીજું વિમાન છે જેને ચાર વધારાના વિમાનોના કરાર હેઠળ આપવામાં આવ્યું હતું જે 2016માં સંરક્ષણ મંત્રાલયને આપવામાં આવ્યું હતું.

- > અજોડ દરિયાઈ તપાસ અને સબમરીન વિરોધી યુદ્ધ ક્ષમતાઓ ઉપરાંત, માનવતાવાદી મિશન દરમિયાન આપત્તિ રાહત અને સહાય માટે P-8I વિમાનો તૈનાત કરવામાં આવે છે.

Back to basics : P8I વિમાન

- > P-8I એક પેટ્રોલિંગ વિમાન છે અને ભારતીય નૌકાદળના કાફલાનો અભિન્ન ભાગ છે. આ વિમાન 2013માં જોડાયાબાદ 30,000 ફ્લાઈટ કલાકને પાર કરી ગયું છે. તે લાંબા અંતરનું બહુ-સત્ર દરિયાઈ પેટ્રોલિંગ વિમાન છે. ભારતીય નૌકાદળના જૂના તુપોલેવ TU-1,2 વિમાનને બદલવા માટે તેની ખરીદી કરવામાં આવી હતી. P-8I એ P-8A પોસાઈડન મલ્ટી મિશન મેરીટાઈમ એરક્રાફ્ટ (MMA)નો એક પ્રકાર છે અને તેનું સંચાલન US નેવી દ્વારા કરવામાં આવે છે.

P-8I વિમાનનું મહત્વ

- > આ વિમાન ભારતના વિશાળ દરિયાકિનારા અને પ્રાદેશિક જળસીમાની સુરક્ષા માટે બનાવવામાં આવ્યું હતું. તે સબમરીન વિરોધી યુદ્ધ (ASW), સપાટી વિરોધી યુદ્ધ (AsuW), દરિયાઈ પેટ્રોલિંગ, સર્વેલન્સ અને રિકોનિસન્સ મિશન હાથ ધરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.

બોઈંગની ભૂમિકા

- > બોઈંગ કંપની એ વિશ્વભરમાં વિમાન, રોકેટ, રોટરક્રાફ્ટ, ઉપગ્રહો, ટેલિકોમ્યુનિકેશન ઉપકરણો અને મિસાઈલોની ડિઝાઈન, ઉત્પાદન અને વેચાણમાં સામેલ યુએસ મલ્ટિનેશનલ કોર્પોરેશન છે. બોઈંગ ફૂ, સ્પેરપાર્ટ્સ, ગ્રાઉન્ડ સપોર્ટ ઈક્વિપમેન્ટ અને ફિલ્ડ સર્વિસ રિપ્રેઝન્ટેટિવ સપોર્ટને તાલીમ આપીને ભારતના વધતા P-8I કાફલાને ટેકો આપે છે.

બોઈંગ તરફથી ભારતીય નૌકાદળને મળેલ 10મું P-8I વિમાન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતીય નૌકાદળને અમેરિકા સ્થિત એરોસ્પેસ કંપની બોઈંગ પાસેથી 10મું એન્ટી સબમરીન ફાઈટર એરક્રાફ્ટ P-8I મળ્યું હતું.
2. P-8I એક પેટ્રોલિંગ વિમાન છે અને ભારતીય નૌકાદળના કાફલાનો અભિન્ન ભાગ છે.
3. P-8I એ P-8A પોસાઈડન મલ્ટી મિશન મેરીટાઈમ એરક્રાફ્ટ (MMA)નો એક પ્રકાર છે અને તેનું સંચાલન US નેવી દ્વારા કરવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1 અને 2
 - (B) ફક્ત 2 અને 3
 - (C) ફક્ત 1 અને 3
 - (D) 1, 2 અને 3

ભારતમાં ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર

- > લેન્સેટ ગ્લોબલ હેલ્થમાં પ્રકાશિત તાજેતરના અભ્યાસમાં 1990થી 2019 સુધી ભારતમાં ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર સંબંધિત કેસોનું પ્રથમ વ્યાપક વિશ્લેષણ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું છે.
- > આ અભ્યાસ ગ્લોબલ બર્ડન ઓફ ડિસીઝ સ્ટડી 2019નો એક ભાગ છે, જે ઈન્ડિયા સ્ટેટ લેવલ ડિસીઝ બર્ડન ઈનિશિયેટિવ દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે.
- > ઈન્ડિયા સ્ટેટ લેવલ ડિસીઝ બર્ડન ઈનિશિયેટિવ અન્ય જાહેર આરોગ્ય સંસ્થાઓ ઉપરાંત ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ મેડિકલ રિસર્ચ (ICMR)ની સંયુક્ત પહેલ છે.

Back to basics : ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર

- અર્થ: ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર એ સેન્ટ્રલ અને પેરિફેરલ નર્વસ સિસ્ટમ સાથે સંબંધિત રોગો છે, બીજા શબ્દોમાં મગજ, કરોડરજ્જુ, કેનિયલ ચેતાઓ, પેરિફેરલ ચેતાઓ, ચેતા સાંધાઓ, સ્વાયત્ત ચેતાતંત્ર, ન્યુરોમસ્ક્યુલર જંકશન અને સ્નાયુ સંબંધિત વિકારો છે.
- બિન-ચેપી ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર: આમાં સ્ટ્રોક, માથાનો દુખાવો, એપિલેપ્સી, સેરેબ્રલ પાલ્સી, અલ્ઝાઈમર રોગ અને મગજ અને સેન્ટ્રલ નર્વસ સિસ્ટમ કેન્સર, પાર્કિન્સન્સરોગ, મલ્ટિપલ સ્કલેરોસિસ, મોટર ન્યુરોન ડિસીઝ અને અન્ય ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડરનો સમાવેશ થાય છે.
- ચેપી ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર: એન્સેફલાઈટિસ, મેનિન્જાઈટિસ, ટેટેનસ.
- ઇજાને લગતી ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર: આઘાતજનક મગજની ઈજાઓ, કરોડરજ્જુની ઈજાઓ.

ડેટા વિશ્લેષણ

- > ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર ભારતમાં કુલ રોગોમાં 10 ટકા ફાળો આપે છે.
- > દેશમાં બિન-ચેપી ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડરનો બોજ વધી રહ્યો છે, જેનું મુખ્ય કારણ વસ્તી વૃદ્ધત્વ છે.
- > ભારતમાં કુલ વિકલાંગતા સમાયોજિત જીવન-વર્ષ (DALY)માં બિન-ચેપી ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડરનું યોગદાન 1990માં 4 ટકાથી બમણું થઈને 2019માં 8.2 ટકા થયું છે અને ઈજાને લગતા ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડરનું યોગદાન 0.2 ટકાથી વધીને 0.6 ટકા થયું છે.

- > વિકલાંગતા-સમાયોજિત જીવન વર્ષ (DALY) એ અકાળ મૃત્યુ અને બીમારી અથવા ઈજાને કારણે વિકલાંગતા સાથે જીવતા વર્ષોને કારણે ગુમાવેલા વર્ષોની સંખ્યાનું વજનદાર માપ છે.
- > જ્યારે ચેપી રોગોએ પાંચ વર્ષથી ઓછી વયના બાળકોમાં કુલ ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડરબોજમાં ફાળો આપ્યો હતો, બિન-ચેપી ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર અન્ય તમામ વય જૂથોમાં સૌથી વધુ ફાળો આપ્યો હતો.
- > ભારતમાં ચેપી ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડરનો બોજ ઓછો થયો છે, જોકે ઓછા વિકસિત રાજ્યોમાં બોજ વધારે છે.

રાજ્યવાર દ્રશ્ય

- > આ સમયગાળા દરમિયાન ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડરના કિસ્સાઓમાં વિકલાંગતા-સમાયોજિત જીવન વર્ષ (DALY)નો સૌથી વધુ દર દેશના પૂર્વ અને ઉત્તર પૂર્વીય રાજ્યોમાં હતો જેમ કે પશ્ચિમ બંગાળ, છત્તીસગઢ, ઓડિશા, ત્રિપુરા અને આસામ.
- > વર્ષ 2019માં ઉત્તર પ્રદેશ, મધ્યપ્રદેશ અને ઉત્તરાખંડમાં એન્સેફલાઈટિસ, મેનિન્જાઈટિસ અને ટેટેનસ જેવા ચેપી ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડરનો સૌથી વધુ વિકલાંગતા-સમાયોજિત જીવન વર્ષ (DALY) દર હતો.
- > વર્ષ 2019માં દક્ષિણના રાજ્યો જેવા કે તમિલનાડુ અને કેરળ, ત્યારબાદ પશ્ચિમમાં ગોવા અને ઉત્તરમાં જમ્મુ-કાશ્મીર અને લદાખમાં નુકસાન સંબંધિત ન્યુરોલોજિકલ સ્થિતિનો વિકલાંગતા-સમાયોજિત જીવન વર્ષ (DALY) દર સૌથી વધુ હતો.

મુખ્ય ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર

- > સ્ટ્રોક, માથાનો દુખાવો અને એપિલેપ્સી ભારતમાં ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડરના બોજમાં મુખ્ય ફાળો આપે છે.
- > સ્ટ્રોક એ બિન-ચેપી ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડરમાં ભારતમાં મૃત્યુનું ત્રીજું મુખ્ય કારણ છે, અને ડિમેન્શિયા એ ખૂબ જ ઝડપથી ફેલાતી ચેતા/ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર છે.
- > માથાનો દુખાવો એ એક સામાન્ય ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર છે જે દર 3 ભારતીયોમાં 1ને અસર કરે છે અને ઘણીવાર જાહેર આરોગ્યની પ્રાથમિકતાની દ્રષ્ટિએ તેની અવગણના કરવામાં આવે છે.
- > માઈગ્રેન પુષો કરતાં મહિલાઓને વધુ અસર કરે છે, જે કામ કરવાની વયની વસ્તીમાં પુષ્કળ વયના લોકોને ઘણી અસર કરે છે.

ન્યુરોલોજિકલ રોગો માટે જવાબદાર પરિબળો

- હાઈપરટેન્શન, હવાનું પ્રદૂષણ, આહારનું જોખમ, પ્લાઝમા ગ્લુકોઝ અને ઉચ્ચ બોડી-માસ ઈન્ડેક્સ ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર માટે જાણીતા જોખમ પરિબળોમાં મુખ્ય ફાળો આપે છે.

આગળનો રસ્તો

- દરેક રાજ્યમાં ન્યુરોસાયન્સ સેવાઓની યોજના: આ અભ્યાસમાં દરેક રાજ્યમાં ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડરના બોજને ઘટાડવાના અન્ય પ્રયાસો ઉપરાંત જાગૃતિ વધારવા, વહેલી તકે તપાસ, ખર્ચઅસરકારક સારવાર અને પુનર્વસનની માંગ કરવામાં આવી છે.
- જાહેર આરોગ્યના મુદ્દા તરીકે માથાનો દુખાવો: માથાનો દુખાવો, ખાસ કરીને માઈગ્રેન, જાહેર આરોગ્યની સમસ્યા તરીકે ઓળખવી જોઈએ અને તેને રાષ્ટ્રીય બિન-ચેપી રોગો કાર્યક્રમ હેઠળ શામેલ કરવી જોઈએ.
- ન્યુરોસાયન્સ વર્કફોર્સને મજબૂત બનાવવું: પ્રશિક્ષિત ન્યુરોલોજી વર્કફોર્સની અછતને દૂર કરવાની અને ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડરને ઝડપથી ઘટાડવાની અને દેશમાં ખર્ચ અસરકારક વ્યવસ્થાપનને મજબૂત કરવાની જરૂર છે.
- સલામત જન્મને પ્રોત્સાહન આપવું: સલામત જન્મ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરતી નીતિઓ અને પદ્ધતિઓ, માથાની ઈજાઓ અને સ્ટ્રોકને રોકવાથી એપિલેપ્સીને રોકવામાં મદદ મળશે.

ભારતમાં ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર વિશે નીચેના વિધાનો

ધ્યાનમાં લો.

- લેન્સેટ ગ્લોબલ હેલ્થમાં પ્રકાશિત તાજેતરના અભ્યાસમાં 1990થી 2019 સુધી ભારતમાં ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર સંબંધિત કેસોનું પ્રથમ વ્યાપક વિશ્લેષણ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું છે.
- ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડર એ સેન્ટ્રલ અને પેરિફેરલ નર્વસ સિસ્ટમ સાથે સંબંધિત રોગો છે.
- દેશમાં બિન-ચેપી ન્યુરોલોજિકલ ડિસઓર્ડરનો બોજ વધી રહ્યો છે, જેનું મુખ્ય કારણ વસ્તી વૃદ્ધત્વ છે.
- માઈગ્રેન પુષો કરતાં મહિલાઓને વધુ અસર કરે છે, જે કામ કરવાની વયની વસ્તીમાં પુષ્ટ વયના લોકોને ઘણી અસર કરે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - 1,2 અને 3
 - 2,3 અને 4
 - 1,2 અને 4
 - 1, 2, 3 અને 4

યુએસ નેવીએ MH-60R મલ્ટી રોલ હેલિકોપ્ટર ભારતને સોંપ્યા

- યુએસ નેવીએ પ્રથમ બે MH-60R મલ્ટી રોલ હેલિકોપ્ટર (MRH) ભારતીય નૌકાદળને સોંપી દીધું છે, જેનાથી ભારત-અમેરિકા સંરક્ષણ સંબંધો વધુ મજબૂત થયા છે.
- ભારતીય નૌકાદળ લોકહીડ માર્ટિન દ્વારા નિર્મિત 2, MH-60R હેલિકોપ્ટર ખરીદી રહ્યું છે.
- આ હેલિકોપ્ટરો વિદેશી સૈન્ય વેચાણ હેઠળ અમેરિકા પાસેથી અંદાજિત 2.4 અબજ ડોલરના ખર્ચે ખરીદવામાં આવી રહ્યા છે.
- ભારતીય મંત્રીમંડળે અમેરિકાના તત્કાલીન રાષ્ટ્રપતિ ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પની ઐતિહાસિક મુલાકાત પહેલા ફેબ્રુઆરી 2020માં અમેરિકા પાસેથી આ હેલિકોપ્ટરોની ખરીદીને મંજૂરી આપી હતી.
- ભારતીય કૂની પ્રથમ બેચ હાલમાં યુ.એસ. માં તાલીમ લઈ રહી છે.
- આ હેલિકોપ્ટરોને વિશ્વના સૌથી અદ્યતન દરિયાઈ હેલિકોપ્ટર માનવામાં આવે છે.

MH-60R હેલિકોપ્ટરની ખરીદીનું મહત્વ

- MH-60R હેલિકોપ્ટરને સામેલ કરવાથી ભારતીય સેનાની ત્રિપાંખિયા ક્ષમતાઓમાં વધારો થશે. આ હેલિકોપ્ટરોમાં ઘણા અનન્ય ઉપકરણો અને શસ્ત્રો સાથે ફેરફાર કરવામાં આવશે. તે ભારતને કાઉન્ટર-સરફેસ અને એન્ટી સબમરીન યુદ્ધ કામગીરી હાથ ધરવાની ક્ષમતા આપશે.

Back to basics : ભારત-અમેરિકા સંરક્ષણ સંબંધો :

- ભારત-અમેરિકાના સંરક્ષણ સંબંધોમાં 2008થી સતત વધારો થયો છે. સંરક્ષણ વેપાર 1 અબજ અમેરિકન ડોલરથી વધીને 18 અબજ અમેરિકન ડોલર થયો છે. રશિયા પછી અમેરિકા ભારતનો બીજો સૌથી મોટો શસ્ત્ર સપ્લાયર છે. ભારતે C-130 હરક્યુલિસ વિમાન, P-8 પોસિડોન વિમાન, C-17 ગ્લોબમાસ્ટર વિમાન, AH-6, અપાયે હેલિકોપ્ટર, CH-47 ચિનૂક હેલિકોપ્ટર અને M777 હોવિત્ઝર બંદૂકો ખરીદી છે. અમેરિકાએ 2016માં ભારતને "અનન્ય Major Defence Partner (MDP)" જાહેર કર્યું હતું. ભારતને 2018માં Strategic Trade Authorisation-1 (STA-1)નો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો. ભારત વૈશ્વિક સ્તરે 37મો દેશ બન્યો અને ત્રીજો એશિયન દેશ (દક્ષિણ કોરિયા અને જાપાન પછી) કતબ-1નો દરજ્જો ધરાવે છે.

યુએસ નેવીએ ભારતને સોંપેલ MH-60R મલ્ટી રોલ હેલિકોપ્ટર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. યુએસ નેવીએ પ્રથમ બે MH-60R મલ્ટી રોલ હેલિકોપ્ટર (MRH) ભારતીય નૌકાદળને સોંપી દીધું છે, જેનાથી ભારત-અમેરિકા સંરક્ષણ સંબંધો વધુ મજબૂત થયા છે.
2. ભારતીય મંત્રીમંડળે અમેરિકાના તત્કાલીન રાષ્ટ્રપતિ ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પની ઐતિહાસિક મુલાકાત પહેલા ફેબ્રુઆરી 2020માં અમેરિકા પાસેથી આ હેલિકોપ્ટરોની ખરીદીને મંજૂરી આપી હતી.
3. MH-60R હેલિકોપ્ટરને સામેલ કરવાથી ભારતીય સેનાની ત્રિપાંખિયા ક્ષમતાઓમાં વધારો થશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1 અને 2
 - (B) ફક્ત 2 અને 3
 - (C) ફક્ત 1 અને 3
 - (D) 1, 2 અને 3

COVIHOME: IITH એ સસ્તી કોવિડ-19 ટેસ્ટ કિટ વિકસાવી

- ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી હૈદરાબાદના સંશોધકોએ ભારતનું પ્રથમ રેપિડ ઇલેક્ટ્રોનિક અને આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ સંચાલિત કોવિડ-19 ટેસ્ટ વિકસાવ્યું છે જેનું નામ COVIHOME છે. આ ટેસ્ટ ઘરે પોસાય તેવા ભાવે કરી શકાય છે.

Back to basics : COVIHOME Test Kit

- આ ટેસ્ટ કિટ લક્ષણો (Symptomatic) તેમજ એસિમ્પટોમેટિક (Asymptomatic) દર્દીઓ માટે 30 મિનિટની અંદર પરિણામો આપી શકે છે.
- આ પરીક્ષણ માટે RT-PCR (રિવર્સ ટ્રાન્સક્રિપ્શન પોલિમેરેઝ ચેઇન રિએક્શન) પરીક્ષણની જરૂર નથી.
- આ કિટ માટે પેટન્ટ ફાઇલ કરવામાં આવી છે અને સંશોધકો ઉદ્યોગના ભાગીદારો મોટા પાયે કિટનું ઉત્પાદન કરવા માટે તકનીકી ટ્રાન્સફર કરે તેની રાહ જોઈ રહ્યા છે.

ટેસ્ટકિટ ક્ષમતા

- CSIR-Centre for Cellular & Molecular Biology (CCMB) એ ઇન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ મેડિકલ રિસર્ચ (ICMR)ની સલાહ બાદ ઈન-હાઉસ સેમ્પલ અને હોસ્પિટલના નમૂનાઓ સાથે સ્વેચ્છ નમૂનાઓમાં SARS-

Cov-2 વાયરસને શોધવા માટે ઝડપી RNA ઇલેક્ટ્રોનિક ડાયગ્નોસ્ટિક ડિવાઇસની ચકાસણી કરી હતી. RT-PCR પદ્ધતિ દ્વારા હકારાત્મકતા અથવા નકારાત્મકતા માટેના નમૂનાઓની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી.

કિટની કિંમત

- દરેક ટેસ્ટ કિટની કિંમત હવે આશરે 400 રૂપિયા છે. પરંતુ ટેસ્ટ કિટના મોટા પાયે ઉત્પાદન યહોયની મંજૂરી પછી તેની કિંમત ઘટાડીને પરીક્ષણ દીઠ રૂ. 300 કરવામાં મદદ કરશે.

વિકાસનો હેતુ

- સસ્તી અને ઝડપી પરીક્ષણ પ્રદાન કરીને ટ્રાન્સમિશન ચેઇન તોડવાના ઉદ્દેશ સાથે પરીક્ષણ કિટ વિકસાવવામાં આવી હતી.

ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી હૈદરાબાદ IITH

- IITH તેલંગાણાના સાંગારેડી જિલ્લામાં જાહેર તકનીકી અને સંશોધન યુનિવર્સિટી છે. તેની સ્થાપના માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી (સુધારા) અધિનિયમ, 2011 અનુસાર કરવામાં આવી હતી. જાપાન સરકારે આ સંસ્થાની સ્થાપનામાં આર્થિક અને તકનીકી રીતે મદદ કરી હતી. તેણે 18 ઓગસ્ટ, 2008ના રોજ ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી મેડક ખાતેના તેના કામચલાઉ પરિસરમાંથી કામ કરવાનું શરૂ કર્યું હતું. જુલાઈ 2015માં, સંસ્થા સાંગારેડી ખાતે 576 એકરના કાયમી કેમ્પસમાં સ્થળાંતરિત થઈ હતી.

COVIHOME: IITH એ વિકસાવેલ સસ્તી કોવિડ-19 ટેસ્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ ટેસ્ટ કિટ લક્ષણો (symptomatic) તેમજ એસિમ્પટોમેટિક (Asymptomatic) દર્દીઓ માટે 30 મિનિટની અંદર પરિણામો આપી શકે છે.
2. આ પરીક્ષણ માટે RT-PCR (રિવર્સ ટ્રાન્સક્રિપ્શન પોલિમેરેઝ ચેઇન રિએક્શન) પરીક્ષણની જરૂર નથી.
3. સસ્તી અને ઝડપી પરીક્ષણ પ્રદાન કરીને ટ્રાન્સમિશન ચેઇન તોડવાના ઉદ્દેશ સાથે પરીક્ષણ કિટ વિકસાવવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1 અને 2
 - (B) ફક્ત 2 અને 3
 - (C) ફક્ત 1 અને 3
 - (D) 1, 2 અને 3

નદીઓ સાથેના શહેરો માટે સંરક્ષણ યોજનાઓ

- 'સ્વચ્છ ગંગા રાષ્ટ્રીય મિશન' (NMCG) ના નીતિ દસ્તાવેજ સૂચવ્યું છે કે નદીના કાંઠે આવેલા શહેરોમાં તેમની માસ્ટર પ્લાન તૈયાર કરતી વખતે નદી સંરક્ષણ યોજનાઓનો સમાવેશ કરવો જોઈએ.
- આ પ્રસ્તાવ હાલમાં એવા શહેરો માટે છે જે હાલમાં ગંગા નદીના મુખ્ય પ્રવાહમાં છે, મુખ્યત્વે પાંચ રાજ્યો—ઉત્તરાખંડ, ઉત્તર પ્રદેશ, બિહાર, ઝારખંડ અને પશ્ચિમ બંગાળના શહેરોમાં.
- 'સ્વચ્છ ગંગા રાષ્ટ્રીય મિશન' રાષ્ટ્રીય ગંગા પરિષદની અમલીકરણ પાંખ છે (તેણે 'રાષ્ટ્રીય ગંગા નદી બેઝિન ઓથોરિટી'નું સ્થાન લીધું છે). તે તેના રાજ્યના સમકક્ષો સાથે 'નમામી ગંગે કાર્યક્રમ' લાગુ કરે છે.

નીતિ દસ્તાવેજ દરખાસ્ત :

- દસ્તાવેજમાં નદી-સંવેદનશીલ યોજનાઓની જરૂરિયાત પર ભાર મૂક્યો છે, જે વ્યવહાર હોવી જોઈએ (રાષ્ટ્રીય જળ નીતિમાં કલ્પના મુજબ).
- અતિક્રમણ દૂર કરવા માટે યોગ્ય પુનર્વસન વ્યૂહરચના સાથે વૈકલ્પિક આજીવિકા વિકલ્પો પર ભાર મૂકીને વ્યવસ્થિત પુનર્વસન યોજના વિકસાવવી જોઈએ.
- સહાનુભૂતિપૂર્ણ અને માનવીય ઉકેલો વિકસાવવા માટે નીતિ નિર્માતાઓએ હિસ્સેદારો (અતિક્રમણ કરનારાઓ અને જમીન માલિકો)ને સામેલ કરવા માટે તમામ પ્રયાસો કરવા જોઈએ.
- આ યોજનામાં જમીનના માલિકીના પાસાઓ અંગે પણ સ્પષ્ટતા આપવી જોઈએ. યોજનાના અમલીકરણ દરમિયાન કાનૂની ગૂંચવણો ટાળવા માટે આ વિસ્તારોમાં જમીનની માલિકી શોધવી મહત્વપૂર્ણ છે.
- નદી અને નદીના સંસાધનોના સંરક્ષણના મુખ્ય પાસા તરીકે, નદીની આસપાસના વિસ્તારમાં હરિત બફર ઝોનનું નિર્માણ, નક્કર બાંધકામો દૂર કરવા અને 'ગ્રીન ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર'નો ઉપયોગ શામેલ હોઈ શકે છે.

મહત્વ :

- નદી વ્યવસ્થાપન માટે અત્યાધુનિક તકનીકોના ઉપયોગને સરળ બનાવવા માટે માસ્ટર પ્લાન હેઠળ તકનીકી ઈકોસિસ્ટમ વિકસાવી શકાય છે.

- પાણીની ગુણવત્તાનું ઉપગ્રહ આધારિત નિરીક્ષણ; નદીની બાજુમાં જૈવવિવિધતાનું મેપિંગ કરવા માટે 'કૃત્રિમ બુદ્ધિ'નો ઉપયોગ; નદી આરોગ્ય દેખરેખ માટે 'બિગ ડેટા'નો ઉપયોગ; પૂરના મેદાનોના મેપિંગમાં 'માનવરહિત વિમાન' (UAV) વગેરેનો સમાવેશ થઈ શકે છે.
- આગામી વર્ષોમાં તકનીકીની પ્રકૃતિ અને પ્રકાર વધુ અત્યાધુનિક અને અસરકારક હોવાની અપેક્ષા છે. આમ શહેરો તેમને સંપૂર્ણપણે અપનાવવા તૈયાર રહેશે.

Back to Basics : રાષ્ટ્રીય જળનીતિ, 2021ની વિશેષતાઓ

- સંકલિત જળ સંસાધન વ્યવસ્થાપન: તેણે સંકલિત જળ સંસાધન વ્યવસ્થાપન અભિગમની વિભાવના નક્કી કરી હતી જેણે જળ સંસાધનોના આયોજન, વિકાસ અને વ્યવસ્થાપન માટે નદી બેઝિન/પેટા-બેઝિનને એક એકમ તરીકે લીધું હતું.
- સંકલિત જળ સંસાધન વ્યવસ્થાપન (IWRM) એક પ્રક્રિયા છે જે મહત્વપૂર્ણ ઈકોસિસ્ટમની સ્થિરતા સાથે સમાધાન કર્યા વિના મહત્તમ આર્થિક અને સામાજિક કલ્યાણ માટે સંકલિત વિકાસ અને પાણી, જમીન અને સંબંધિત સંસાધનોના સંચાલનને સમાન રીતે પ્રોત્સાહન આપે છે.
- ન્યૂનતમ પાણીનો પ્રવાહ: ઈકોલોજિકલ આવશ્યકતાઓને પહોંચી વળવા માટે નદીના એક ભાગનો ન્યૂનતમ પ્રવાહ જાળવવો.
- 2018માં આવા અભિગમને કારણે સરકારે આખું વર્ષ ગંગામાં લઘુત્તમ જળસ્તર જાળવી રાખ્યું હતું.
- આવશ્યક આરોગ્ય અને સ્વચ્છતા જાળવવા માટે નાગરિકોને પીવાલાયક પાણીનો ન્યૂનતમ જથ્થો પૂરો પાડવા પર પણ ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો.

આંતર-બેઝિન સ્થાનાંતરણ:

- મૂળભૂત માનવ જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા અને સમાનતા અને સામાજિક ન્યાય પ્રાપ્ત કરવા માટે પર્યાવરણીય, આર્થિક અને સામાજિક અસરોનું મૂલ્યાંકન કર્યા પછી દરેક આંતર-બેઝિન સ્થાનાંતરણ કેસ પર વિચાર કરવાની જરૂર છે.
- હિમાલયમાં સ્પ્રિંગ સેટ (spring set)માં ઘટાડો, બજેટનું ઉત્પાદન અને પાણીની સબસિડીનું પુનર્ગઠન, સિંચાઈ વગેરે જેવા અન્ય કારણો.

નદીઓ સાથેના શહેરો માટે સંરક્ષણ યોજનાઓ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. નદીના કાંઠે આવેલા શહેરોમાં તેમની માસ્ટર પ્લાન તૈયાર કરતી વખતે નદી સંરક્ષણ યોજનાઓનો સમાવેશ કરવો જોઈએ.

2. આવશ્યક આરોગ્ય અને સ્વચ્છતા જાળવવા માટે નાગરિકોને પીવાલાયક પાણીનો ન્યૂનતમ જથ્થો પૂરો પાડવા પર પણ ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો.
3. આ પ્રસ્તાવ હાલમાં એવા શહેરો માટે છે જે હાલમાં ગંગા નદીના મુખ્ય પ્રવાહમાં છે ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2
(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3
(D) 1, 2 અને 3

'ફૂડ સિક્યોરિટી એન્ડ ન્યુટ્રિશન સિસ્ટમ એશન ઇન ધ વર્લ્ડ 2021' પર રિપોર્ટ બહાર

- > ફૂડ એન્ડ એગ્રીકલ્ચર ઓર્ગેનાઇઝેશન (Food and Agriculture Organization-FAO)એ તાજેતરમાં તેનો "State of Food Security and Nutrition in the World 2021" અહેવાલ પ્રકાશિત કર્યો હતો.
- > FAOનો અભ્યાસ 63 ઓછી અને મધ્યમ આવક ધરાવતા દેશોમાં કરવામાં આવ્યો હતો.
- > તેમણે લોકોની આવકમાં ફેરફારો પર 5 અબજની વસ્તીને આવરી લીધી હતી. તેણે આહાર પસંદગીઓ પર તેની અસરને વિસ્તૃત કરી છે.

અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- > આ અભ્યાસ અનુસાર, આવકોએ તંદુરસ્ત ખોરાકની ક્ષમતા (affordability)માં નોંધપાત્ર ઘટાડો કર્યો છે.
- > કોવિડ-19ના રોગચાળાએ આવક ગુમાવવા અને ખાદ્ય પદાર્થોના ભાવમાં વધારાને કારણે વધારાના 141 મિલિયન લોકો તંદુરસ્ત આહાર પરવડે તેમ ન હતા.
- > 2020 સમાપ્ત થતાં, વૈશ્વિક ગ્રાહક ખાદ્ય કિંમતો 6 વર્ષમાં સૌથી વધુ હતી જે 2021ના પ્રથમ ચાર મહિનામાં સતત વધી રહી હતી.
- > 2020માં 2.37 અબજ લોકોને પૂરતું ભોજન મળી શક્યું ન હતું. 2019ના આંકડાની તુલનામાં આ આંકડો 320 મિલિયન લોકોનો વધ્યો છે.
- > વિશ્વભરમાં ત્રણમાંથી એક વ્યક્તિને 2020માં પૂરતો ખોરાક મળી શક્યો ન હતો.
- > વૈશ્વિક વસ્તીના 12 ટકા ભાગને ગંભીર ખાદ્ય અસલામતીનો સામનો કરવો પડ્યો હતો.

ચિંતાઓ

- > ખોરાકના સેવનમાં એકંદર ઘટાડાએ 2020માં ભૂખનું સ્તર વધાર્યું છે. આ રીતે તેણે 2030 સુધીમાં ભૂખને દૂર કરવાનું પ્રાથમિક ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્ય અશક્ય બનાવ્યું છે.

Back to basics : ગ્લોબલ ફૂડ પોલિસી રિપોર્ટ 1012

- > આ અહેવાલ International Food Policy Research Institute (IFPRI) દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે. આ અહેવાલ મુજબ વધતી ગરીબી અને ઘટતી આજીવિકાની અસરો વધતી જતી ખાદ્ય અસલામતી અને આહારની ઘટતી ગુણવત્તામાં પ્રતિબિંબિત થાય છે. ઓછી અને મધ્યમ આવક ધરાવતા દેશોમાં આરોગ્ય અને પોષણ માટે આના વિનાશક પરિણામો આવી શકે છે.

'ફૂડ સિક્યોરિટી એન્ડ ન્યુટ્રિશન સિસ્ટમ એશન ઇન ધ વર્લ્ડ 2021' પર નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. FAOનો અભ્યાસ 63 ઓછી અને મધ્યમ આવક ધરાવતા દેશોમાં કરવામાં આવ્યો હતો.
 2. 2020 સમાપ્ત થતાં, વૈશ્વિક ગ્રાહક ખાદ્ય કિંમતો 6 વર્ષમાં સૌથી વધુ હતી જે 2021ના પ્રથમ ચાર મહિનામાં સતત વધી રહી હતી.
 3. વિશ્વભરમાં ત્રણમાંથી એક વ્યક્તિને 2020માં પૂરતો ખોરાક મળી શક્યો ન હતો. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

RBI Retail Direct યોજના

- > ભારતીય રિઝર્વ બેંક (RBI)એ 12 જુલાઈ, 2021ના રોજ "RBI Retail Direct Facility" યોજના શરૂ કરી હતી.

રિટેલ ડાયરેક્ટ પ્લાન (Retail Direct Scheme) શું છે ?

- > RBIની રિટેલ ડાયરેક્ટ સ્કીમ (Retail Direct Scheme) વ્યક્તિગત રોકાણકારો દ્વારા સરકારી સિક્યોરિટીઝ (G-Sec)માં રોકાણને સરળ બનાવવા માટે વન સ્ટોપ સોલ્યુશન છે.
- > આ યોજના હેઠળ રિટેલ રોકાણકારોને RBI સાથે Retail Direct Gilt Account (RDG Account) ખોલવા અને જાળવવાની સુવિધા મળશે.

- સરકારી સિક્યોરિટીઝમાં રિટેલ ભાગીદારી વધારવાની દિશામાં ચાલી રહેલા પ્રયાસોના ભાગરૂપે આ સુવિધા શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- RBI દ્વારા 5 ફેબ્રુઆરી, 2021ના રોજ વિકાસ અને નિયમનકારી નીતિઓ (Statement of Developmental and Regulatory Policies)ના નિવેદનમાં આ યોજનાના પ્રારંભની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- પ્રાથમિક અને ગૌણ સરકારી સિક્યોરિટીઝ માર્કેટમાં ઓનલાઇન એક્સેસ દ્વારા રિટેલ રોકાણકારોની એક્સેસની સરળતામાં સુધારો કરવા માટે તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
- આ યોજનાના અમલીકરણની તારીખ હજી જાહેર કરવામાં આવી નથી.

યોજનાની સુવિધાઓ

- આ યોજના હેઠળ રિટેલ રોકાણકારો (વ્યક્તિઓ) પાસે RBI સાથે 'રિટેલ ડાયરેક્ટ ગિલ્ટ એકાઉન્ટ' (RDG એકાઉન્ટ) ખોલવાનો અને જાળવવાનો વિકલ્પ હશે.
- આ યોજના માટે પૂરા પાડવામાં આવેલા 'ઓનલાઇન પોર્ટલ'નો ઉપયોગ કરીને RDG ખાતું ખોલી શકાય છે.
- ઓનલાઇન પોર્ટલ સરકારી સિક્યોરિટીઝનો પ્રાથમિક મુદ્દો અને નોંધાયેલા વપરાશકર્તાઓને NDS-OM સુધી પહોંચવા જેવી સુવિધાઓ પણ પ્રદાન કરશે.
- RBI સાથે ખાતું ખોલવા અને જાળવવા માટે કોઈ ફી લેવામાં આવશે નહીં.

Back to basics : જી-સેક (G-Sec) શું છે ?

- G-Sec એ સરકાર દ્વારા નાણાં ઉધાર લેવા માટે જારી કરવામાં આવેલ લોન સાધન છે. આ સાધનો કરમુક્ત નથી. તેઓ રોકાણનું સૌથી સુરક્ષિત સ્વરૂપ છે કારણ કે તેમને સરકારનો ટેકો છે. સરકારી સિક્યોરિટીઝ સાથે સંકળાયેલા ડિફોલ્ટ્સનું જોખમ લગભગ શૂન્ય છે. જોકે, તેઓ વ્યાજદરમાં વધઘટને આધિન છે. તે નીચેના સમયગાળા માટે બહાર પાડી શકાય છે:
- ટૂંકા ગાળા – 91-દિવસ, 182-દિવસ અને 364 દિવસ માટે ટ્રેઝરી બિલ્સ
- લાંબા ગાળા – એક વર્ષ અથવા તેથી વધુના પરિપક્વતા સમયગાળા સાથે બોન્ડ.

RBI Retail Direct યોજના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. RBI દ્વારા 12 જુલાઈ, 2021ના રોજ "RBI Retail Direct Facility" યોજના શરૂ કરી હતી.
2. RBIની રિટેલ ડાયરેક્ટ સ્કીમ (Retail Direct Scheme) વ્યક્તિગત રોકાણકારો દ્વારા સરકારી સિક્યોરિટીઝ (G-

3. Sec)માં રોકાણને સરળ બનાવવા માટે વન સ્ટોપ સોલ્યુશન છે. આ યોજના હેઠળ રિટેલ રોકાણકારો (વ્યક્તિઓ) પાસે RBI સાથે 'રિટેલ ડાયરેક્ટ ગિલ્ટ એકાઉન્ટ' (RDG એકાઉન્ટ) ખોલવાનો અને જાળવવાનો વિકલ્પ હશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1 અને 2
 - (B) ફક્ત 2 અને 3
 - (C) ફક્ત 1 અને 3
 - (D) 1, 2 અને 3

રાષ્ટ્રીય આયુષ મિશન

- સરકારે 2026 સુધીમાં રાષ્ટ્રીય આયુષ મિશન (NAM)ને કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજના તરીકે ચાલુ કરવાનો નિર્ણય લીધો છે.
- આ પ્રોજેક્ટનો કુલ ખર્ચ રૂ.4,603 કરોડ છે, જેમાંથી રૂ.3,000 કરોડ કેન્દ્ર સરકાર અને બાકીના રાજ્ય સરકારો ભોગવશે.
- તાજેતરમાં આયુષ સેક્ટર પર નવા પોર્ટલ પણ લોન્ચ કરવામાં આવ્યા હતા.

Back to basics : 'આયુષ'નો અર્થ

- આયુર્વેદ (Ayur-eda), યોગ (Yoga), નેચરોપથી, ઉનાની (Unani), સિદ્ધ (Siddha), સોવા-રિગ્પા (SowavRigpa) અને હોમિયોપેથી (Homoeopathy) સહિત આરોગ્ય સંભાળ અને સારવારની પરંપરાગત અને બિનપરંપરાગત પ્રણાલીઓ.
- ભારતીય ચિકિત્સા પ્રણાલીઓની હકારાત્મક લાક્ષણિકતાઓ એટલે કે તેમની વિવિધતા અને લવચીકતા; સુલભતા; સામાન્ય જનતાના મોટા વર્ગ દ્વારા પોસાય તેવી ક્ષમતા, વ્યાપક સ્વીકૃતિ; તુલનાત્મક રીતે ઓછી કિંમત અને વધતા આર્થિક મૂલ્યને કારણે તેમની પાસે આરોગ્ય સંભાળ પ્રદાતા બનવાની મોટી સંભાવના છે, તેમજ લોકોના મોટા વર્ગને તેમની જરૂર છે.

શરૂઆત:

- આ મિશન સપ્ટેમ્બર 2014માં આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય હેઠળ આયુષ વિભાગ દ્વારા ભારતીય યોજના દરમિયાન રાજ્યો/કેન્દ્રીઓ મારફતે અમલીકરણ માટે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- હાલ આયુષ મંત્રાલય દ્વારા તેનો અમલ કરવામાં આવ્યો છે.

આ સંદર્ભમાં:

- આ યોજનામાં ભારતીયોના એકંદર સ્વાસ્થ્યને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આયુષ ક્ષેત્રનું વિસ્તરણ શામેલ છે.

- > આ મિશન દેશમાં ખાસ કરીને સંવેદનશીલ અને અંતરિયાળ વિસ્તારોમાં આયુષ આરોગ્ય સેવાઓ/શિક્ષણ પ્રદાન કરવાના રાજ્ય/કેન્દ્ર સરકારના પ્રયાસોને ટેકો આપીને આરોગ્ય સેવાઓમાં ગાબડાંને દૂર કરે છે.

રાષ્ટ્રીય આયુષ મિશનના ઘટકો

- ફરજિયાત ઘટકો:
 - > આયુષ (AYUSH) સેવાઓ
 - > આયુષ એજ્યુકેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ
 - > આયુર્વેદ, સિદ્ધ અને ઉનાની અને હોમિયોપેથી (ASU&H) દવાઓનું ગુણવત્તા નિયંત્રણ
 - > ઔષધીય પાડપ/છોડ
- લવચીક ઘટકો:
 - > યોગ અને નેચરોપેથી સાથે આયુષ આરોગ્ય કેન્દ્ર
- ટેલિ મેડિસિન
 - > જાહેર ખાનગી ભાગીદારી સહિત આયુષમાં નવીનતા માહિતી, શિક્ષણ અને સંદેશાવ્યવહાર (Information, Education and Communication-IEC) પ્રવૃત્તિઓ
 - > સ્વૈચ્છિક પ્રમાણપત્ર યોજના: પ્રોજેક્ટ આધારિત

અપેક્ષિત પરિણામો:

- > આયુષ સેવાઓ અને દવાઓની વધુ સારી ઉપલબ્ધતા અને પ્રશિક્ષિત માનવબળ પ્રદાન કરીને વધુ સારી આરોગ્ય સુવિધાઓ મારફતે આયુષ આરોગ્ય સેવાઓની વધુ સારી એક્સેસ.
- > વધુ સારી સુવિધાઓ સાથે આયોજિત અનેક આયુષ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ મારફતે આયુષ શિક્ષણમાં સુધારો કરવો.
- > આયુષ હેલ્થકેર સિસ્ટમનો ઉપયોગ કરીને લક્ષ્યાંકિત જાહેર આરોગ્ય કાર્યક્રમો મારફતે ચેપી/બિન-ચેપી રોગો ઘટાડવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું.

કેન્દ્રીય યોજનાઓ

- > કેન્દ્રીય યોજનાઓને બે ભાગો-કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજના (Central Sector Schemes) અને કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજના (Centrally Sponsored Schemes)માં વહેંચવામાં આવી છે.

કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજનાઓ (CSS):

- > આમાંથી 100 ટકા યોજનાઓનું કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવે છે.
- > આનો અમલ કેન્દ્રીય તંત્ર દ્વારા પણ કરવામાં આવે છે.

- > આ યોજનાઓ મુખ્યત્વે સંઘની સૂચિમાં ઉલ્લેખિત વિષયો પર બનાવવામાં આવી છે.
- > ઉદાહરણો: ભારતનેટ, નમામી ગંગે- રાષ્ટ્રીય ગંગા યોજના વગેરે.

કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજનાઓ:

- > આ કેન્દ્ર સરકારની યોજનાઓ છે જેમાં કેન્દ્ર અને રાજ્યો બંનેની નાણાકીય ભાગીદારી છે.
- > કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજનાઓને 'કોર ઓફ કોર સ્કીમ', 'કોર સ્કીમ' અને 'વૈકલ્પિક યોજનાઓ'માં વહેંચવામાં આવી છે.
- > હાલમાં 6 'કોર ઓફ કોર સ્કીમ્સ' છે, જ્યારે 23 મુખ્ય યોજનાઓ છે.
- > આમાંની મોટાભાગની યોજનાઓમાં રાજ્યોની વિશિષ્ટ નાણાકીય ભાગીદારી છે. જેમ કે મનરેગા (મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી અધિનિયમ)ના કિસ્સામાં રાજ્ય સરકારોએ 25 ટકા ખર્ચ ઉઠાવવો પડે છે.
- > છ 'કોર ઓફ કોર સ્કીમ્સ'માં શામેલ છે
 1. રાષ્ટ્રીય સામાજિક સહાય કાર્યક્રમ.
 2. મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી કાર્યક્રમ.
 3. અનુસૂચિત જાતિઓના વિકાસ માટે છત્રકાર્યક્રમ.
 4. અનુસૂચિત જનજાતિઓના વિકાસ માટે અમ્બ્રેલા કાર્યક્રમ.
 5. લઘુમતીઓના વિકાસ માટે અમ્બ્રેલા કાર્યક્રમ.
 6. અન્ય સંવેદનશીલ જૂથોના વિકાસ માટે અમ્બ્રેલા કાર્યક્રમ.

રાષ્ટ્રીય આયુષ મિશન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સરકારે 2026 સુધીમાં રાષ્ટ્રીય આયુષ મિશન (NAM)ને કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજના તરીકે ચાલુ કરવાનો નિર્ણય લીધો છે.
2. આ પ્રોજેક્ટનો કુલ ખર્ચ રૂ.4,603 કરોડ છે, જેમાંથી રૂ.3,000 કરોડ કેન્દ્ર સરકાર અને બાકીના રાજ્ય સરકારો ભોગવશે.
3. આ મિશન સપ્ટેમ્બર 2014માં આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય હેઠળ આયુષ વિભાગ દ્વારા ભારતીય યોજના દરમિયાન રાજ્યો/કેન્દ્રીઓ મારફતે અમલીકરણ માટે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
4. આ યોજનામાં ભારતીયોના એકંદર સ્વાસ્થ્યને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આયુષ ક્ષેત્રનું વિસ્તરણ શામેલ છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1, 2 અને 3

(B) 2, 3 અને 4

(C) 1, 2 અને 4

(D) 1, 2, 3 અને 4

સંકલ્પ સે સિદ્ધિ: મિશન વન ધન

- તાજેતરમાં આદિવાસી સહકારી માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયા (TRIFED) દ્વારા જારી કરાયેલા ઠરાવમાંથી આદિવાસી બાબતોના મંત્રીએ Sankalp Se Siddhi Mission Van Dhan હેઠળ વિવિધ પહેલોની સમીક્ષા કરી હતી.

Back to basics : ટ્રાઈફેડ (TRIFED)

- TRIFEDની રચના 1987માં આદિવાસી બાબતોના મંત્રાલયના નેજા હેઠળ રાષ્ટ્રીય નોડલ એજન્સી તરીકે કરવામાં આવી હતી.

- તેનો ઉદ્દેશ આદિવાસી લોકોના સામાજિક-આર્થિક વિકાસ, આર્થિક કલ્યાણ, સશક્તિકરણ અને જ્ઞાન, ઉપકરણો અને માહિતી સાથે આદિવાસી લોકોના ક્ષમતા નિર્માણને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે. તે મુખ્યત્વે બે કાર્યો કરે છે: એક નાનું વન ઉત્પાદન (Minor Forest Produce (MFP)) વિકાસ, બીજું, (Retail Marketing and Development).

'સંકલ્પ સે સિદ્ધિ'ના સંદર્ભમાં

- 'સંકલ્પ સે સિદ્ધિ' પહેલ, જેને 'મિશન વન ધન' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, કેન્દ્ર સરકારે 2021માં ભારતની આદિવાસી વસ્તી માટે ટકાઉ આજીવિકા સુનિશ્ચિત કરવાના વડા પ્રધાનના ઉદ્દેશને અનુરૂપ રજૂ કરી હતી.

GUJARAT PUBLIC SERVICE COMMISSION

GPSC

LATEST EDITION

GPSCની એકઝામ પેટર્ન સમજવાની એકમાત્ર માસ્ટર કી

GPSC CLASS 1/2, STI, PI, Dy. SO, Dy. MAMLATDAR, A.O., GUJ ENGINEERING SERVICE, તથા લેકચરર અને આસિસ્ટન્ટ પ્રોફેસરના પેપરોનો સમાવેશ

અગાઉની પરીક્ષાઓના પ્રશ્નોનો ગ્રંથ

TOTAL QUESTIONS **7700+**

2017 થી લઈ 2020 સુધીના પેપરોનો સમાવેશ

ICE®
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

સંપાદક
મૌલિક ગોધિયા

- > આ મિશન મારફતે TRIFEDનો ઉદ્દેશ વિવિધ મંત્રાલયો અને વિભાગોની યોજનાઓના સમન્વય દ્વારા તેની કામગીરીને વિસ્તૃત કરવાનો અને મિશન મોડમાં વિવિધ આદિવાસી વિકાસ કાર્યક્રમો શરૂ કરવાનો છે.
- > આ મિશન દ્વારા અનેક વન ધન વિકાસ કેન્દ્રો (VDVKs), હાટ, બજાર, મિની TRIFOOD એકમો, સામાન્ય સુવિધા કેન્દ્રો, TRIFOOD પાર્ક્સ, પરંપરાગત ઉદ્યોગોના ઉત્પાદન માટે ભંડોળ યોજના (Scheme of Fund for Regeneration of Traditional Industries-SFURTI), કલસ્ટર્સ, ટ્રાઈબ્સ ઈન્ડિયા રિટેલ સ્ટોર્સ, ઈ-કોમર્સની સ્થાપના, ટ્રાઈફૂડ અને આદિવાસીઓ માટે પ્લેટફોર્મ અને ભારતીય બ્રાન્ડ્સને લક્ષ્ય બનાવવામાં આવી રહ્યા છે.
- > ટ્રાઈફૂડ આદિવાસીઓના સશક્તિકરણ માટે ઘણા નોંધપાત્ર કાર્યક્રમો અમલમાં મૂકી રહ્યાં છે.
- > છેલ્લા બે વર્ષમાં MFP માટે લઘુત્તમ સહાય કિંમત (MSP) અને મૂલ્ય શૃંખલા મારફતે મિની ફોરેસ્ટ પ્રોડ્યુસ (MFP)ના માર્કેટિંગ માટેની વ્યવસ્થાના વિકાસથી આદિવાસી ઈકોસિસ્ટમને ઘણી અસર થઈ છે.
- > આવી મુશ્કેલ પરિસ્થિતિ દરમિયાન, TRIFED આદિજાતિના અર્થતંત્રને સરકારની રાહત રકમના રૂપમાં 3000 કરોડ રૂપિયાની સીધી સહાય પણ કરી હતી.
- > વન ધન આદિવાસી સ્ટાર્ટઅપ્સ પણ આ જ યોજનાનો એક ઘટક છે, જે ઘરે રહેતા આદિવાસી સંગ્રહકર્તાઓ અને વનવાસીઓ અને આદિવાસી કારીગરો માટે રોજગાર સર્જનના સ્ત્રોત તરીકે ઉભરી આવ્યું છે.

TRIFED ની પહેલો

- **વનસંપત્તિ વિકાસ યોજના:**
 - > 'મિની વનોપજ (MFP) માટે લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ (MSP)ના ઘટક તરીકે 2018માં વન ધન યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી.
 - > આદિવાસી સંગ્રહકર્તાઓ માટે આજીવિકા ઉત્પાદનને લક્ષ્ય બનાવવાની અને તેમને ઉદ્યોગ સાહસિકોમાં સ્થાનાંતરિત કરવાની પહેલ છે.
 - > તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ વન ધન વિકાસ કેન્દ્રો (VDVK)ની માલિકીના આદિવાસી સમુદાયોને વન ઈમારતોમાં સ્થાપિત કરવાનો છે.
 - > વન ધન વિકાસ કેન્દ્રોનો ઉદ્દેશ આદિવાસીઓને કૌશલ્ય અપગ્રેડેશન અને ક્ષમતા નિર્માણ તાલીમ આપવાનો અને પ્રાથમિક પ્રક્રિયા અને મૂલ્ય વર્ધન સુવિધાઓ સ્થાપિત કરવાનો છે.

- **નાના વન ઉત્પાદન માટે લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ:**
 - > આ યોજના “લઘુ વન પેદાશો માટે MSP અને મૂલ્ય સાંકળ વિકાસ મારફતે નાના વન ઉત્પાદનના માર્કેટિંગ માટેની વ્યવસ્થા” વન પેદાશોના સંગ્રહકર્તાઓ માટે લઘુત્તમ સહાય કિંમત પ્રદાન કરે છે.
 - > આ યોજના નાના વન પેદાશો સંગ્રહકર્તા માટે સામાજિક સુરક્ષા પગલાં માટે કામ કરે છે, જેઓ મુખ્યત્વે અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યો છે.
 - > સંગ્રહ, પ્રાથમિક પ્રક્રિયા, પેકેજિંગ, પરિવહન વગેરે જેવા સંગ્રહકર્તાઓના પ્રયાસો માટે યોગ્ય નાણાકીય વળતર સુનિશ્ચિત કરવા માટે આ યોજના હેઠળ એક સિસ્ટમ પણ સ્થાપિત કરવામાં આવી છે.
 - > નાના વન ઉત્પાદનમાં વાંસ, શેરડી, ઘાસચારો, પાંદડા, ગુંડર, મીણ, ડાઈ, રેઝિન અને વિવિધ પ્રકારના ખોરાક જેવા કે બદામ, જંગલી ફળો, મધ, લાખ, રેશમ વગેરે વનસ્પતિ મૂળના તમામ બિન-લાકડા ઉત્પાદનોનો સમાવેશ થાય છે.
- **ટેક ફોર ટ્રાઈબલ:**
 - > આદિજાતિઓ માટે તકનીકી કાર્યક્રમ Pradhan Mantri Van Dhan Yojana-PMVDY હેઠળ નોંધાયેલા વન પેદાશોની ક્ષમતા વધારવા અને ઉદ્યોગસાહસિક કૌશલ્ય વૃદ્ધિ દ્વારા ૫ કરોડ આદિજાતિ ઉદ્યમીઓને લાભ આપવાનો છે.
 - > આ કાર્યક્રમ ગુણવત્તાયુક્ત પ્રમાણપત્રો અને બજારલાયક ઉત્પાદનો સાથે વ્યવસાયિક કામગીરીને સક્ષમ કરીને આદિવાસી ઉદ્યોગ સાહસિકોની ઉચ્ચ સફળતાદર સુનિશ્ચિત કરશે.
- **ટ્રાઈફૂડ યોજના (TRIFOOD Scheme):**
 - > આ યોજના ઓગસ્ટ 2020માં શરૂ કરવામાં આવી હતી અને તે નાના વન ઉત્પાદનમાં મૂલ્ય ઉમેરાને પ્રોત્સાહન આપે છે.
 - > ટ્રાઈફૂડ પાર્ક્સ નાના જંગલના ઉત્પાદનમાંથી પ્રોસેસડ ખાદ્ય વસ્તુઓ તેમજ આ વિસ્તારના આદિવાસીઓ દ્વારા એકત્રિત અનાજનું ઉત્પાદન કરશે.
- **વિલેજ એન્ડ ડિજિટલ કનેક્ટ પહેલ :**
 - > હાલની યોજનાઓ અને પહેલો આદિવાસીઓ સુધી પહોંચે તે માટે આ પહેલ શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ હેઠળ ટ્રાઈફૂડના પ્રાદેશિક અધિકારીઓએ દેશભરમાં નોંધપાત્ર આદિવાસી વસ્તી ધરાવતા ઓળખાયેલા ગામોની મુલાકાત લીધી હતી અને વિવિધ કાર્યક્રમો અને પહેલોના અમલીકરણની દેખરેખ રાખી હતી.

સંકલ્પસે સિદ્ધિ: મિશનવનધન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. TRIFED દ્વારા જારી કરાયેલા ઠરાવમાંથી આદિવાસી બાબતોના મંત્રીએ Sankalp Se Siddhi-Mission Van Dhan હેઠળ વિવિધ પહેલોની સમીક્ષા કરી હતી.

2. TRIFEDનો ઉદ્દેશ વિવિધ મંત્રાલયો અને વિભાગોની યોજનાઓના સમન્વય દ્વારા તેની કામગીરીને વિસ્તૃત કરવાનો અને મિશન મોડમાં વિવિધ આદિવાસી વિકાસ કાર્યક્રમો શરૂ કરવાનો છે.
3. નાના વન પેદાશો સંગ્રહકર્તા માટે સામાજિક સુરક્ષા પગલાં માટે કામ કરે છે, જેઓ મુખ્યત્વે અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યો છે.
4. ટ્રાઈફેડ યોજના ઓગસ્ટ 2020માં શરૂ કરવામાં આવી હતી અને તે નાના વન ઉત્પાદનમાં મૂલ્ય ઉમેરવાને પ્રોત્સાહન આપે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) 1,2 અને 3
 - (B) 2,3 અને 4
 - (C) 1,2 અને 4
 - (D) 1, 2, 3 અને 4

નવા સૌર પ્રોજેક્ટ્સ

- > તાજેતરમાં નેશનલ થર્મલ પાવર કોર્પોરેશન લિમિટેડ (NTPC) રિન્યુએબલ એનર્જી લિમિટેડ (REL)એ દેશનો પ્રથમ 'ગ્રીન હાઈડ્રોજન મોબિલિટી પ્રોજેક્ટ' સ્થાપવા માટે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ લદાખ સાથે સમજૂતી કરાર (MoU) પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.
- > NTPCREL ગુજરાતના કચ્છના રણ ખાતે સોલાર પાર્ક પણ સ્થાપશે જ્યાંથી તે અલ્ટ્રા-મેગા રિન્યુએબલ એનર્જી પાવર પાર્ક (UMREPP) યોજના હેઠળ વ્યાપારી ધોરણે ગ્રીન હાઈડ્રોજન પણ ઉત્પન્ન કરશે.
- > નવીનીકરણીય સ્ત્રોતોમાંથી ઉત્પન્ન થતા હાઈડ્રોજનને લીલો હાઈડ્રોજન કહેવામાં આવે છે.

Back to basics : અલ્ટ્રા-મેગા રિન્યુએબલ એનર્જી પાવર

પાર્ક (UMREPP) યોજના

- > તે હાલની સોલાર પાર્ક યોજના હેઠળ અલ્ટ્રા મેગા રિન્યુ એબલ એનર્જી પાવર પાર્ક (UMREPP) વિકસાવવાની યોજના છે.
- > આ યોજના નવી અને નવીનીકરણીય ઊર્જા મંત્રાલય (MNRE) દ્વારા 2014માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- > સોલાર પાર્ક યોજના દેશના વિવિધ રાજ્યોમાં સોલાર પાર્ક સ્થાપવા માટે MNREની યોજના પણ છે. તેમાં સોલાર પાર્કસ્થાપવા માટે ભારત સરકાર દ્વારા નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવાનો પ્રસ્તાવ છે.
- > UMREPPનો ઉદ્દેશ પ્રોજેક્ટ ડેવલપરને આગોતરી જમીન પૂરી પાડવાનો અને નવીનીકરણીય ઊર્જા આધારિત સૌર/પવન/હાયદ્રીડ સહિતની સ્ટોરેજ સિસ્ટમ્સ સાથે પાવર

પાર્ક વિકસાવવા માટે ટ્રાન્સમિશન ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરને સરળ બનાવવાનો છે.

ગ્રીન હાઈડ્રોજન મોબિલિટી પ્રોજેક્ટ

- > NTPCRELએ આ ક્ષેત્રમાં શરૂઆત માટે 5 હાઈડ્રોજન બસો ચલાવવાની યોજના બનાવી છે અને કંપની લેહ ખાતે સોલાર પ્લાન્ટ અને ગ્રીન હાઈડ્રોજન ઉત્પાદન એકમ સ્થાપશે.
- > તે લેહને ગ્રીન હાઈડ્રોજન આધારિત મોબિલિટી પ્રોજેક્ટ લાગુ કરવા માટે દેશનું પ્રથમ શહેર બનાવશે. તે ખરેખર શૂન્ય ઉત્સર્જન ગતિશીલતા હશે.
- > તે વડા પ્રધાનના 'કાર્બન ન્યુટ્રલ' લદાખના વિઝનને પણ અનુરૂપ છે.
- > તે લદાખને નવીનીકરણીય સ્ત્રોતો અને લીલા હાઈડ્રોજન પર આધારિત કાર્બન મુક્ત અર્થતંત્ર વિકસાવવામાં મદદ કરશે.

ભારતનો સૌથી મોટો સોલાર પાર્ક

- > NTPCREL ગુજરાતના કચ્છના રણ ખાતે 4.75 ગીગાવોટનો નવીનીકરણીય ઊર્જા પાર્ક સ્થાપશે. તે ભારતનો સૌથી મોટો સોલાર પાર્ક હશે, જે દેશના સૌથી મોટા વીજ ઉત્પાદક દ્વારા બનાવવામાં આવશે.
- > દેશનું સૌથી મોટું મીટું રણ અને ભારતના બે સૌથી મોટા કોલસાથી ચાલતા પાવર પ્લાન્ટ ધરાવતા ગુજરાતનો કચ્છ વિસ્તાર હવે તેની સિદ્ધિઓમાં વધુ એક નામ ઉમેરશે.

NTPCના અન્ય મુખ્ય પ્રોજેક્ટ્સ

- > તાજેતરમાં NTPCએ આંધ્રપ્રદેશના સિમ્હાદ્રી થર્મલ પાવર પ્લાન્ટના જળાશય પર ભારતના સૌથી મોટા 10 મેગાવોટના ફ્લોટિંગ સોલારને પણ શરૂ કર્યું છે. આ ઉપરાંત ઓગસ્ટ, 2021 સુધીમાં 15 મેગાવોટક્ષમતાનો પ્લાન્ટ શરૂ કરવામાં આવશે.
- > વધુમાં તેલંગાણા ખાતે રામાગુંડમ થર્મલ પાવર પ્લાન્ટના જળાશય પર 100 મેગાવોટનો ફ્લોટિંગસોલારપ્રોજેક્ટ અમલીકરણના આગોતરી તબક્કે છે.

અન્ય સૌર ઊર્જા પહેલ

- રાષ્ટ્રીય સૌર મિશન: સૌર ઊર્જાએ રાષ્ટ્રીય સૌર મિશન સાથે જળવાયુ પરિવર્તન પર રાષ્ટ્રીય કાર્ય યોજનામાં કેન્દ્રીય સ્થાન લીધું છે.
- INDC ટાર્ગેટ: તેનો ઉદ્દેશ 2022 સુધીમાં 100 ગીગાવોટ ગ્રીડ કનેક્ટેડ સોલર પાવર પ્લાન્ટ સ્થાપવાનો છે.
- > આ ભારતના રાષ્ટ્રીય સ્તરે યોગદાન (INDC) લક્ષ્યાંકને અનુરૂપ છે, જે નોન-ફોસિલ ફ્યુઅલ આધારિત ઊર્જા સંસાધનોમાંથી સ્થાપિત ક્ષમતાના લગભગ 40 ટકા

એકત્રિત કરે છે અને 2005ના સ્તરે 2030 સુધીમાં તેના GDP પ્રદૂષણઉત્સર્જનને 33 થી 35ટકા ઘટાડીશકે છે.

- ISA: 2015માં ફ્રાન્સના પેરિસમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર જળવાયુ પરિવર્તન પરિષદ (CoP-21)ના 21માં સત્રમાં ભારતના વડા પ્રધાન અને ફ્રાન્સના રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા આંતરરાષ્ટ્રીય સૌરગઠબંધન (ISA)ના પ્રારંભની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- સરકારી યોજનાઓ: સોલાર પાર્ક યોજના, નહેર બેંક અને નહેર ટોયની યોજના, બંડલિંગ યોજના, ગ્રીડ કનેક્ટેડ સોલાર રૂફટોપ યોજના વગેરે.
- વન સન વન વર્લ્ડ વન ગ્રીડ: ભારત પાસે મહત્વાકાંક્ષી સરહદ પારની પાવર ગ્રીડ યોજના 'વનસનવનવર્લ્ડવનગ્રીડ' છે જે અન્યની વીજ માંગને પહોંચી વળવા માટે એક ક્ષેત્રમાં ઉત્પન્ન થતી સૌર ઊર્જાને સ્થાનાંતરિત કરવાનો પ્રયાસ કરે છે.

નેશનલ થર્મલ પાવર કોર્પોરેશન લિમિટેડ (NTPC)

- NTPC લિમિટેડ એ ઊર્જા મંત્રાલય હેઠળ કેન્દ્રીય જાહેર ક્ષેત્રનું ઉપક્રમ (PSU) છે.
- NTPCREL, NTPCમાં 100 ટકા હિસ્સો ધરાવતી કંપની છે.
- ભારતની સૌથી મોટી વીજ કંપની NTPCની સ્થાપના 1975માં ભારતના વીજ વિકાસને વેગ આપવા માટે કરવામાં આવી હતી.
- તેનો ઉદ્દેશ નવીન રીતે પોસાય તેવી, કાર્યક્ષમ અને પર્યાવરણને અનુકૂળ રીતે વિશ્વસનીય વિજળી અને સંબંધિત ઉકેલો પ્રદાન કરવાનો છે.
- તેને મે 2010માં મહારત્નકંપની જાહેર કરવામાં આવી હતી.
- તે નવી દિલ્હીમાં સ્થિત છે.

નવા સૌર પ્રોજેક્ટ્સ: NTPC વિષે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. NTPCREL ગુજરાતના કચ્છના રણ ખાતે સોલાર પાર્ક પણ સ્થાપશે જ્યાંથી તે અલ્ટ્રા-મેગા રિન્યુએબલ એનર્જી પાવર પાર્ક (UMREPP) યોજના હેઠળ વ્યાપારી ધોરણે ગ્રીન હાઇડ્રોજન પણ ઉત્પન્ન કરશે.
2. નવીનીકરણીય સ્ત્રોતોમાંથી ઉત્પન્ન થતા હાઇડ્રોજનને લીલો હાઇડ્રોજન કહેવામાં આવે છે.
3. સોલાર પાર્ક યોજના દેશના વિવિધ રાજ્યોમાં સોલાર પાર્ક સ્થાપવા માટે દેવભૂમિ યોજના પણ છે.
4. તે લદાખને નવીનીકરણીય સ્ત્રોતો અને લીલા હાઇડ્રોજન પર આધારિત કાર્બન મુક્ત અર્થતંત્ર વિકસાવવામાં મદદ કરશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3
(B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4
(D) 1, 2, 3 અને 4

સ્કિલ ઇન્ડિયા મિશન (Skill India Mission) એ 6 વર્ષ પૂર્ણ કર્યા

- પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ વિશ્વ યુવા કૌશલ્ય દિવસ 2021 અને કૌશલ્ય ભારત મિશનની 6મી વર્ષગાંઠ નિમિત્તે 15 જુલાઈ, 2021ના રોજ દેશને સંબોધન કર્યું હતું.
- પ્રધાનમંત્રી મોદીએ પોતાના સંબોધનમાં “નવી પેઢીના યુવાનોના કૌશલ્ય વિકાસને રાષ્ટ્રીય આવશ્યકતા અને આત્મનિર્ભર ભારત માટે એક મહાન પાયો” પર પ્રકાશ પાડ્યો હતો.
- પીએમના જણાવ્યા અનુસાર સ્કિલ ઇન્ડિયા મિશન હેઠળ અત્યાર સુધીમાં 1.25 કરોડ યુવાનોને તાલીમ આપવામાં આવી છે.
- કૌશલ્ય વિકાસ માટે કાર્યક્રમો શરૂ કરવામાં આવશે :
- પ્રધાનમંત્રી મોદીએ નવા મંજૂર થયેલા 75 જન શિક્ષા સંસ્થાન અને જન શિક્ષા સંસ્થાન માટે પોર્ટલની જાહેરાત કરી હતી, જે ઓછામાં ઓછા ખર્ચે વ્યાવસાયિક કૌશલ્ય તાલીમ પ્રદાન કરવામાં મદદ કરશે.
- જન શિક્ષા સંસ્થાન અને નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઓપન સ્કૂલિંગ (NIOS) વચ્ચે સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવશે.
- દેશના યુવાનોને ધ્યાનમાં રાખીને પુસ્તિકા બહાર પાડીને મિશ્ર શિક્ષણ અભ્યાસક્રમોની પણ જાહેરાત કરવામાં આવશે.
- ડિરેક્ટોરેટ જનરલ ઓફ ટ્રેનિંગ (DGT) દ્વારા 57 ઉદ્યોગ નવા અભ્યાસક્રમો રજૂ કરવામાં આવશે.
- નેશનલ કાઉન્સિલ ફોર વોકેશનલ એજ્યુકેશન એન્ડ ટ્રેનિંગ (NCVET) અને ડિજિટાઇઝેશન વચ્ચે અન્ય MoU પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવશે.

Back to basics : સ્કિલ ઇન્ડિયા મિશન (Skill India Mission)

- સરકાર દ્વારા ઉદ્યોગ સંબંધિત વિવિધ નોકરીઓમાં 40 કરોડથી વધુ ભારતીયોને તાલીમ આપવા માટે સ્કિલ ઇન્ડિયા મિશન પહેલ શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ મિશન હેઠળ સરકાર અનેક યોજનાઓ અને તાલીમ અભ્યાસક્રમોની મદદથી 2022 સુધીમાં મજબૂત કાર્યબળ બનાવવાનો ઈરાદો ધરાવે છે.

કઈ વસ્તુઓ પરિવહન કરવામાં આવશે?

- જન શિક્ષણ સંસ્થાન (JSS) :
- બિન-સાક્ષર, નવ-સાક્ષર અને શાળા છોડવા માટે વ્યાવસાયિક તાલીમ આપવાના ઉદ્દેશસાથે ગ્રામીણ

વિસ્તારોમાં જન શિક્ષા સંસ્થાનો શરૂ કરવામાં આવ્યા હતા. તે ક્ષેત્રમાં બજાર માટે સંબંધિત કુશળતાની ઓળખ કરીને વ્યાવસાયિક તાલીમ પૂરી પાડવામાં આવશે.

સ્કિલ ઇન્ડિયા મિશન (Skill India Mission)એ પૂર્ણ કરેલ 6 વર્ષ પર નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. પ્રધાનમંત્રી મોદીએ પોતાના સંબોધનમાં “નવી પેઢીના યુવાનોના કૌશલ્ય વિકાસને રાષ્ટ્રીય આવશ્યકતા અને આત્મનિર્ભર ભારત માટે એક મહાન પાયો” પર પ્રકાશ પાડ્યો હતો.
2. સ્કિલ ઇન્ડિયા મિશન હેઠળ અત્યાર સુધીમાં 1.25 કરોડ યુવાનોને તાલીમ આપવામાં આવી છે.
3. આ મિશન હેઠળ સરકાર અનેક યોજનાઓ અને તાલીમ અભ્યાસક્રમોની મદદથી 2022 સુધીમાં મજબૂત કાર્યબળ બનાવવાનો ઈરાદો ધરાવે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

પ્રધાનમંત્રી ફસલ વીમા યોજનાની સમયમર્યાદા લંબાવાઈ

- > કેન્દ્ર સરકારે પ્રધાનમંત્રી ફસલ વીમા યોજના (PMFBY) હેઠળ ખરીફ સીઝન 2021 માટે ખેડૂતોની નોંધણીની કટ ઓફ તારીખ 15 જુલાઈથી વધારીને 23 જુલાઈ કરી દીધી છે.
- > મહારાષ્ટ્ર સરકારે પાક વીમા યોજનાની સમયમર્યાદા 23 જુલાઈ સુધી લંબાવવા વિનંતી કરી હતી.
- > કોવિડ-19 રોગચાળાને કારણે ઊભા થયેલા પડકારોને પગલે રાજ્ય સરકારે ખરીફ 2021 માટે કટ ઓફ વધારવા વિનંતી કરી છે.
- > મહારાષ્ટ્ર સરકારના જણાવ્યા અનુસાર, 46 લાખ ખેડૂતોએ આ યોજના માટે અરજી કરી છે, પરંતુ તેમાંથી ઘણાએ હજી સુધી નામાંકનની ઔપચારિકતાઓ પૂર્ણ કરી નથી.

Back to basics : પ્રધાનમંત્રી ફસલ વીમા યોજના (PMFBY)

- > પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ 18 ફેબ્રુઆરી, 2016ના રોજ PMFBYની શરૂઆત કરી હતી. તે ખેડૂતો માટે તેમના ઉત્પાદન માટે વીમા કવર છે. આ યોજના એક રાષ્ટ્ર-એક યોજના થીમ હેઠળ બનાવવામાં આવી હતી. આ યોજના દ્વારા રાષ્ટ્રીય કૃષિ વીમા યોજના (NAIS) અને સંશોધિત

રાષ્ટ્રીય કૃષિ વીમા યોજના (MNAIS) એમ બે યોજનાઓનું સ્થાન લેવામાં આવ્યું અને તેમની શ્રેષ્ઠ વિશેષતાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. ખેડૂતો પરના પ્રીમિયમ બોજને ઘટાડવા અને પાક ખાતરી દાવાઓનો ઝડપી નિકાલ સુનિશ્ચિત કરવાના હેતુથી આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી. PMFBYનો ઉદ્દેશ પાક નિષ્ફળતાના કિસ્સામાં વ્યાપક વીમા કવર પ્રદાન કરવાનો છે. આમ, તે ખેડૂતોની આવકને સ્થિર કરવામાં મદદ કરે છે.

PMFBY હેઠળ ક્યા પાકને આવરી લેવામાં આવ્યા છે?

- > આ યોજનામાં તમામ ખાદ્ય અને તેલીબિયાં પાક અને વાર્ષિક વ્યાપારી અથવા બાગાયતી પાકને આવરી લેવામાં આવ્યા છે, જેના માટે અગાઉના ઉપજ ડેટા ઉપલબ્ધ છે. તેમાં એવા પાકને પણ આવરી લેવામાં આવ્યા છે જેના માટે સામાન્ય પાક અંદાજ સર્વેક્ષણ (General Crop Estimation Survey-GCES) હેઠળ પાક કાપવાના પ્રયોગો (Crop Cutting Experiments v CCE)ની જરૂર છે.

આ યોજનાનો અમલ કોણ કરે છે ?

- > પેનલને સામાન્ય વીમા કંપનીઓ દ્વારા ગોખથ લાગુ કરવામાં આવે છે. અમલીકરણ એજન્સીની પસંદગી સંબંધિત રાજ્ય સરકાર દ્વારા બોલી લગાવીને કરવામાં આવે છે. આ યોજનાનું સંચાલન કૃષિ મંત્રાલય દ્વારા કરવામાં આવે છે.

પ્રધાનમંત્રી ફસલ વીમા યોજના (PMFBY) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ 18 ફેબ્રુઆરી, 2016ના રોજ PMFBYની શરૂઆત કરી હતી. તે ખેડૂતો માટે તેમના ઉત્પાદન માટે વીમા કવર છે.
2. આ યોજના એક રાષ્ટ્ર-એક યોજના થીમ હેઠળ બનાવવામાં આવી હતી. આ યોજના દ્વારા રાષ્ટ્રીય કૃષિ વીમા યોજના (NAIS) અને સંશોધિત રાષ્ટ્રીય કૃષિ વીમા યોજના (MNAIS) એમ બે યોજનાઓનું સ્થાન લેવામાં આવ્યું અને તેમની શ્રેષ્ઠ વિશેષતાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.
3. ખેડૂતો પરના પ્રીમિયમ બોજને ઘટાડવા અને પાક ખાતરી દાવાઓનો ઝડપી નિકાલ સુનિશ્ચિત કરવાના હેતુથી આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી. PMFBYનો ઉદ્દેશ પાક નિષ્ફળતાના કિસ્સામાં વ્યાપક વીમા કવર પ્રદાન કરવાનો છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

School Innovation Ambassador Training Program

- > કેન્દ્રીય શિક્ષણમંત્રી ધર્મેન્દ્ર પ્રધાન અને આદિવાસી બાબતોના મંત્રી અર્જુન મુંડાએ સંયુક્ત પણે 16 જુલાઈ, 2021ના રોજ ' School Innovation Ambassador Training Programનો શુભારંભ કર્યો હતો.
- > 50,000 શાળાના શિક્ષકો માટે આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી છે. તેનો અમલ 20 જુલાઈથી કરવામાં આવશે.

આ પ્રોગ્રામ કોણે ડિઝાઈન કર્યો ?

- > સ્કૂલ ઇનોવેશન એમ્બેસેડર ટ્રેનિંગ પ્રોગ્રામને શાળાના શિક્ષકો માટે શિક્ષણ મંત્રાલયના ઇનોવેશન સેલ અને ઓલ ઇન્ડિયા કાઉન્સિલ ફોર ટેકનિકલ એજ્યુકેશન (AICTE) દ્વારા પ્રથમ વખત ડિઝાઈન કરવામાં આવ્યો છે.

School Innovation Ambassador Training Program

- > આ કાર્યક્રમમાં કેન્દ્રીય માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ (CBSE) સંલગ્ન શાળાઓના શિક્ષકોને તાલીમ આપવામાં આવશે, જેમાં જવાહર નવોદય વિદ્યાલયો, કેન્દ્રીય વિદ્યાલયો અને ભારતની એકલવ્ય રહેણાંક મોડેલ શાળાઓનો સમાવેશ થાય છે.
- > ઉચ્ચ શિક્ષણમાં શિક્ષકો માટે AICTE દ્વારા સમાન કાર્યક્રમ ચલાવવામાં આવે છે.
- > શિક્ષકોને માત્ર બે મહિનાના સમયગાળા માટે ઓનલાઈન મોડમાં તાલીમ આપવામાં આવશે.
- > શાળાના વિદ્યાર્થીઓમાં નવીનતા અને સર્જનાત્મકતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે 5 મોડ્યુલમાં તાલીમ આપવામાં આવશે.
- > આ 5 મોડ્યુલમાં ઉદ્યોગસાહસિકતા, નવીનતા, બૌદ્ધિક સંપત્તિ અધિકારો, ઉત્પાદન વિકાસ, ડિઝાઈન વિચારસરણી અને વિચાર નિર્માણ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- > શિક્ષકોને તાલીમ આપવા માટે 40 ટ્રેનોને કામગીરી સોંપવામાં આવી છે.

CBSE દ્વારા કૌશલ્ય વિકાસ અભ્યાસક્રમો

- > CBSE વિશ્વનું પહેલું બોર્ડ છે, જે આર્ટિકિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ રજૂ કરે છે, જે 2019થી શરૂ થતા ધોરણ 8ના વિદ્યાર્થીઓ માટે કૌશલ્ય વિકાસ અભ્યાસક્રમ છે.

ઓલ ઇન્ડિયા કાઉન્સિલ ફોર ટેકનિકલ એજ્યુકેશન (CBSE)

- > AICTE એ એક વૈધાનિક સંસ્થા છે અને તકનીકી શિક્ષણ માટે રાષ્ટ્રીય સ્તરની કાઉન્સિલ છે. તેની સ્થાપના નવેમ્બર 1945માં ઉચ્ચ શિક્ષણ વિભાગ હેઠળ સલાહકાર સંસ્થા તરીકે કરવામાં આવી હતી. 1987માં સંસદના કાયદા દ્વારા તેને વૈધાનિક દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો. તે ભારતભરમાં તકનીકી શિક્ષણ અને વ્યવસ્થાપન શિક્ષણ પ્રણાલીના યોગ્ય આયોજન અને સંકલિત વિકાસમાં સામેલ છે.

ઓલ ઇન્ડિયા કાઉન્સિલ ફોર ટેકનિકલ એજ્યુકેશન (AICTE) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. AICTE એ એક વૈધાનિક સંસ્થા છે અને તકનીકી શિક્ષણ માટે રાષ્ટ્રીય સ્તરની કાઉન્સિલ છે.
2. તેની સ્થાપના નવેમ્બર 1945માં ઉચ્ચ શિક્ષણ વિભાગ હેઠળ સલાહકાર સંસ્થા તરીકે કરવામાં આવી હતી. 1987માં સંસદના કાયદા દ્વારા તેને વૈધાનિક દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો.
3. તે ભારતભરમાં તકનીકી શિક્ષણ અને વ્યવસ્થાપન શિક્ષણ પ્રણાલીના યોગ્ય આયોજન અને સંકલિત વિકાસમાં સામેલ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

કિસાન સારથી ફોરમ

- > તાજેતરમાં ઇન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ એગ્રિકલ્ચરલ રિસર્ચ (ICAR)એ તેનો 93મો સ્થાપના દિવસ ઉજવ્યો હતો અને આ પ્રસંગે કિસાન સારથી ફોરમ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

Back to basics : ઇન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ એગ્રિકલ્ચરલ રિસર્ચ

- > તે કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલયના કૃષિ સંશોધન અને શિક્ષણ વિભાગ (DARE) હેઠળની સ્વાયત્ત સંસ્થા છે.
- > તેની સ્થાપના જુલાઈ 1929માં કરવામાં આવી હતી અને અગાઉ તે ઇમ્પિરિયલ કાઉન્સિલ ઓફ એગ્રિકલ્ચરલ રિસર્ચ તરીકે ઓળખાતી હતી.
- > તેનું મુખ્ય મથક નવી દિલ્હીમાં છે.
- > તે દેશભરમાં બાગાયત, મત્સ્યોદ્યોગ અને પ્રાણી વિજ્ઞાન સહિત કૃષિમાં સંશોધન અને શિક્ષણના સંકલન, માર્ગદર્શન અને વ્યવસ્થાપન માટેની સર્વોચ્ચ સંસ્થા છે.

કિસાન સારથી ફોરમ

- > કેન્દ્રીય કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રી અને કેન્દ્રીય ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને માહિતી ટેકનોલોજી મંત્રી દ્વારા સંયુક્ત પણે તેનો શુભારંભ કરવામાં આવ્યો છે.
- > ખેડૂતોને તેમની ઇચ્છિત ભાષામાં 'યોગ્ય સમયે સચોટ માહિતી' મેળવવાની સુવિધા આપવા માટે તે એક ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ છે.
- > તે કૃષિ અને સંલગ્ન મુદ્દાઓ પર કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર (KVKs)ના વૈજ્ઞાનિકો સાથે સીધો સંપર્ક કરવામાં અને વ્યક્તિગત સલાહ મેળવવામાં ખેડૂતોને મદદ કરશે.
- > ખેડૂતો તેનો ઉપયોગ કરીને ખેતીની નવી પદ્ધતિઓ પણ શીખી શકે છે.

કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર

- > તે ભારતમાં કૃષિ વિસ્તરણ કેન્દ્ર છે. આ કેન્દ્રો સામાન્ય રીતે ICAR અને સ્થાનિક કૃષિ યુનિવર્સિટી સાથે સંકળાયેલા ખેડૂતો વચ્ચેની છેલ્લી કડી તરીકે કામ કરે છે અને વ્યવહારિક કૃષિ સંશોધનનો અમલ કરવાનો ઉદ્દેશ રાખે છે.
- > તે રાષ્ટ્રીય કૃષિ સંશોધન પ્રણાલી (National Agricultural Research System-NARS)નો અભિન્ન ભાગ છે.
- > પ્રથમ KVKની સ્થાપના 1974માં પુડુચેરીમાં કરવામાં આવી હતી.
KVKનો આદેશ તેના ઉપયોગ અને ક્ષમતા વિકાસ માટે તકનીકી મૂલ્યાંકન અને કામગીરી છે.
- > KVK બિયારણ, રોપણી સામગ્રી, પશુધન વગેરે જેવા ગુણવત્તાયુક્ત તકનીકી ઉત્પાદનોનું પણ ઉત્પાદન કરે છે.
- > KVK યોજના ભારત સરકાર દ્વારા 100 ટકા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવે છે અને કૃષિ યુનિવર્સિટીઓ, ICAR સંસ્થાઓ, સંબંધિત સરકારી વિભાગો અને કૃષિમાં કામ કરતી બિન-સરકારી સંસ્થાઓ (NGO) દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

- > KVK પ્રયોગશાળાઓ અને ખેતરો વચ્ચેના પુલ તરીકે કાર્ય કરે છે. સરકારના મતે, 2022 સુધીમાં ખેડૂતોની આવક બમણી કરવાના લક્ષ્યાંકને પૂર્ણ કરવા માટે આ મહત્વપૂર્ણ છે.

અન્ય સંબંધિત પહેલ

- > પ્રધાનમંત્રી કૃષિ સિંચાઈ યોજના
પરંપરાગત કૃષિ વિકાસ યોજના
સોઈલ હેલ્થ કાર્ડ
પ્રધાનમંત્રી ફસલ વીમા યોજના
પ્રધાનમંત્રી કિસાન સંપદા યોજના
રાષ્ટ્રીય કૃષિ બજાર (eNAM)
રાષ્ટ્રીય કૃષિ વિકાસ યોજના

કિસાન સારથી ફોરમ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ એગ્રિકલ્ચરલ રિસર્ચ (ICAR)એ તેનો 93મો સ્થાપના દિવસ ઉજવ્યો હતો અને આ પ્રસંગે કિસાન સારથી ફોરમ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
2. તેની સ્થાપના જુલાઈ 1929માં કરવામાં આવી હતી અને અગાઉ તે ઈમ્પિરિયલ કાઉન્સિલ ઓફ એગ્રિકલ્ચરલ રિસર્ચ તરીકે ઓળખાતી હતી.
3. કેન્દ્રીય કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રી અને કેન્દ્રીય ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને માહિતી ટેકનોલોજી મંત્રી દ્વારા સંયુક્ત પણે તેનો શુભારંભ કરવામાં આવ્યો છે.
4. તે ભારતમાં કૃષિ વિસ્તરણ કેન્દ્ર છે. આ કેન્દ્રો સામાન્ય રીતે ICAR અને સ્થાનિક કૃષિ યુનિવર્સિટી સાથે સંકળાયેલા ખેડૂતો વચ્ચેની છેલ્લી કડી તરીકે કામ કરે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 અને 3
(B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4
(D) 1, 2, 3 અને 4

લેમરુ એલિફન્ટ રિઝર્વ

- તાજેતરમાં છત્તીસગઢ સરકારે લેમરુ એલિફન્ટ રિઝર્વ વિસ્તારને 1,995 ચોરસ કિ.મી થી ઘટાડીને 450 ચોરસ કિ.મી રાખવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે.
- 2000માં કેન્દ્ર સરકારે 450 ચોરસ કિ.મી. ને મંજૂરી આપી હતી. અને 2019માં રાજ્ય સરકારે આ વિસ્તારને 1,995 ચોરસ કિ.મી સુધી લંબાવવાનું નક્કી કર્યું.

પરિચય

- આ રિઝર્વ છત્તીસગઢના કોરબા જિલ્લામાં સ્થિત છે.
- આ રિઝર્વનો ઉદ્દેશ હાથીઓને કાયમી આવાસ પ્રદાન કરવાનો તેમજ માનવ-વન્ય પ્રાણી સંઘર્ષને અટકાવવાનો અને સંપત્તિના વિનાશને ઘટાડવાનો છે.
- અગાઉ ઓક્ટોબર, 2020માં રાજ્ય સરકારે વન્યપ્રાણી (સંરક્ષણ) અધિનિયમ, 1972 (WLPA) ની કલમ 36A હેઠળ રીઝર્વ (સંરક્ષિત વિસ્તાર/ રિઝર્વ)ને મંજૂરી આપી હતી.
- કલમ 36A માં એક વિશેષ જોગવાઈ કરવાની જોગવાઈ છે. જેમાં કેન્દ્ર સરકારને સંરક્ષિત વિસ્તાર/ રિઝર્વની જોગવાઈ કરવાની જોગવાઈ છે. જમીનના કેન્દ્રને લગતા વિસ્તારોને અનામત રિઝર્વ WLPA હેઠળ હાથીઓને મંજૂરી આપવામાં આવતી નથી.

રિઝર્વ વિસ્તાર ઘટાડવાનું કારણ

- રિઝર્વ હેઠળ સૂચિત વિસ્તાર હસદેવ વન જંગલોનો ભાગ છે, તેમજ વધુ વૈવિધ્યસભર બાયોઝોન છે જે કોલસાના ભંડારથી પણ સમૃદ્ધ છે.
- આ વિસ્તારમાં કોલસાની 22 ખાણો/ બ્લોકમાંથી 7ની ફાળ વણી થઈ ચૂકી છે, જ્યારે ત્રણમાં ખોદકામનું કામ ચાલી રહ્યું છે અને અન્ય ખોદકામની તૈયારીમાં છે.
- અનામતના વિસ્તારણમાં સૌથી મોટો પડકાર એ હતો કે ઘણી કોલસાની ખાણો બિનઉપયોગી બનશે.

રિઝર્વનું મહત્વ

- એકલા ઉત્તર છત્તીસગઢમાં જ 240 થી વધુ હાથીઓનું રહેઠાણ છે. છેલ્લા 20 વર્ષમાં રાજ્યમાં 150 થી વધુ હાથીઓ મૃત્યુ પામ્યા છે, જેમાંથી જૂનથી ઓક્ટોબર, 2020 વચ્ચે 16 હાથીઓ મૃત્યુ પામ્યા છે.
- છત્તીસગઢ રાજ્યમાં જોવા મળતા હાથીઓ પ્રમાણમાં નવા છે. 1990ના વર્ષમાં અવિભાજિત મધ્યપ્રદેશમાં હાથી ફરવા લાગ્યા.

- જ્યારે મધ્યપ્રદેશની ઝારખંડથી આવતા પ્રાણીઓની અવરજવર પર અંકુશ મૂકવાની નીતિ હતી.
- છત્તીસગઢની રચના બાદ ઔપચારિક નીતિના અભાવને કારણે રાજ્યના ઉત્તર અને મધ્ય ભાગોમાં હાથીઓનો કોરિડોર તરીકે ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવસ હતી.
- આ પ્રાણીઓ પ્રમાણમાં નવા હોવાથી, માનવ-પ્રાણી સંઘર્ષ ત્યારે શરૂ થયો જ્યારે હાથીઓ ખોરાકની શોધમાં વિસ્તારોમાં ભટક્યા.

છત્તીસગઢના અન્ય સંરક્ષિત વિસ્તારો

- અચાનકમાર, ટાઈગર રિઝર્વ
- ઈન્દ્રાવતી ટાઈગર રિઝર્વ
- સીતા નદી- ઉદંતી ટાઈગર રિઝર્વ
- કેંગર વેલી નેશનલ પાર્ક
- બાદલખોલ તમોર પિંગલા હાથી અભયારણ્ય

Back to Basics : હાથી

- હાથી કીસ્ટોન પ્રજાતિ (Keystone Species) છે.
- એશિયન હાથીઓની ત્રણ પેટા પ્રજાતિઓ છે – ભારતીય, સુમાત્રન અને શ્રીલંકા.
- ભારતીય હાથીઓની સંખ્યા અને શ્રેણી ખંડના બાકીના હાથીઓ કરતા પહોળી છે.
- ભારતીય હાથીઓની સંરક્ષણ સ્થિતિ :
 - વન્ય પ્રાણી સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1972 : અનુસૂચી – 1
 - IUCN રેડ લિસ્ટ : લુપ્તપ્રાય (Endangered)
 - CITES : પરિશિષ્ટ – 1

હાથીઓના સંરક્ષણ માટે ભારતની પહેલ

- ગજયાત્રા (Gaj Yatra) : હાથીઓની સુરક્ષા માટે આ એક રાષ્ટ્રવ્યાપી અભિયાન છે. જે 2017માં વિશ્વ હાથી દિવસ (World Elephant Day) નિમિત્તે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- પ્રોજેક્ટ એલિફન્ટ (Project Elephant) : તે એક કેન્દ્રીય પ્રાયોજિત યોજના છે જે વર્ષ 1992માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- સીડ્સ બોમ્બ અથવા બોલ (Seed Bombs) : તાજેતરમાં ઓડિશાના અથાગઢ ફોરેસ્ટ ડિવિઝને માનવ-હાથી સંઘર્ષ અટકાવવા માટે જંગલી હાથીઓ માટે ખાદ્ય ભંડાર સમૃદ્ધ કરવા માટે વિવિધ અનામત વન વિસ્તારોની અંદર બીજ બોલ (અથવા બોમ્બ) નો ઉપયોગ શરૂ કર્યો છે.

પ્રાણીઓના સ્થળાંતર માર્ગનો અધિકાર

- તાજેતરમાં સુપ્રીમ કોર્ટે નિલગિરી એલિફન્ટ કોરિડોર (Nilgiris Elephant Corridor) પર મદ્રાસ હાઈકોર્ટના 2011ના આદેશને માન્ય રાખ્યો હતો જે આ વિસ્તારમાં હાથીઓ અને હોટલો/રિસોર્ટ્સ સાથે સંબંધિત 'રાઈટ ઓફ પેસેજ' (Right of Passage) બંધ કરવાની પુષ્ટિ કરે છે.

હાથીઓના સંરક્ષણ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય પહેલો

- હાથીઓની ગેરકાયદેસર હત્યા પર નજર રાખવાનો કાર્યક્રમ (Monitoring of Illegal Killing of Elephants- MIKES) : CITES (Conference of Parties - COP) ની પરિષદ દ્વારા જાહેર કરવામાં આવ્યું નથી. તેને દક્ષિણ એશિયા (2003)માં નીચેના ઉદ્દેશો સાથે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- હાથીઓના શિકારના સ્તર અને વલણને માપવું
- આ વલણોમાં સમયસર ફેરફાર નક્કી કરવા.
- તેમની સાથે સંકળાયેલા આ ફેરફારો અથવા પરિબળો નક્કી કરવા અને ખાસ કરીને CITES ના COP દ્વારા લેવામાં આવેલા કોઈપણ નિર્ણયથી આ વલણો કેવી અસર થઈ છે તેનું મૂલ્યાંકન કરવું.

લેમરુ એલિફન્ટ રિઝર્વ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- આ રિઝર્વનો ઉદ્દેશ હાથીઓને કાયમી આવાસ પ્રદાન કરવાનો તેમજ માનવ-વન્ય પ્રાણી સંઘર્ષને અટકાવવાનો અને સંપત્તિના વિનાશને ઘટાડવાનો છે.
- લેમરુ એલિફન્ટ રિઝર્વ છત્તીસગઢ કોરબા જિલ્લામાં સ્થિત છે.
- રિઝર્વ હેઠળ સૂચિત વિસ્તાર હસદેવ વન જંગલોનો ભાગ છે, તેમજ વધુ વૈવિધ્યસભર બાયોઝોન છે જે કોલસાના ભંડારથી પણ સમૃદ્ધ છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે ?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

એન્ટાર્કટિકમાં સક્રિય તળાવો

- યુએસ સ્પેસ એજન્સી દ્વારા પ્રકાશિત તાજેતરના અભ્યાસમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે એન્ટાર્કટિકાની જળ પ્રણાલીમાં 130થી વધુ સક્રિય તળાવો છે અને તેનો વિકાસ ભવિષ્યની બરફચાદરગતિશીલતા માટે એક મોટી અનિશ્ચિતતા બની

શકે છે. વૈજ્ઞાનિકોના મતે ઉપરથી શાંત અને સ્થિર દેખાતો એન્ટાર્કટિક બરફ ધીમે ધીમે તેના પાયામાંથી નબળો પડી રહ્યો છે અને ગ્લોબલ વોર્મિંગ અને આબોહવાપરિવર્તનથી નકારાત્મક અસર પડી રહી છે. બરફ પીગળવાથી તેની નીચે ઘણા તળાવો સર્જાયા છે, જે જળમાર્ગોની એક સિસ્ટમ વિકસાવી છે જે આખરે સમુદ્રમાં પહોંચે છે. એન્ટાર્કટિક જળ પ્રણાલીની શોધ સૌપ્રથમ 2007માં સ્કિપ્સ ઈન્સ્ટિટ્યૂશન ઓફ ઓશનોગ્રાફીના ગ્લાસિસિયોલોજિસ્ટ હેલન ફ્રિંકર દ્વારા કરવામાં આવી હતી. હવે વૈજ્ઞાનિકોએ એકબીજા સાથે જોડાયેલા સક્રિય તળાવોનું આખું નેટવર્ક શોધી કાઢ્યું છે, જે સમય જતાં વધુ સક્રિય બની રહ્યું છે.

- એન્ટાર્કટિક સપાટીમાં સક્રિય તળાવોની રચના એ વિવિધ પરિબળોનું પરિણામ છે જેમ કે ઉપરના બરફનું ભારે વજન, બરફની ચાદરની સપાટી અને ખડકો વચ્ચે ઘર્ષણ અને પૃથ્વી પરથી ગરમી વગેરે. એવું જાણવા મળ્યું છે કે તાજેતરમાં એન્ટાર્કટિકામાં બરફથી ઠંકાયેલું એક વિશાળ તળાવ થોડા દિવસોમાં ગાયબ થઈ ગયું હતું, જેનાથી ગ્લોબલ વોર્મિંગ અંગે વૈજ્ઞાનિકોમાં ચિંતા વધી હતી. સંશોધકોનું માનવું છે કે શેલ્ફની નીચે સક્રિય તળાવો આ મોટા પરિવર્તનનું મુખ્ય કારણ છે. આ ઘટનાને કારણે અંદાજિત 21 અબજથી 26 અબજ ક્યુબિક ફૂટ પાણી સમુદ્રમાં પહોંચી ગયું હતું.

એન્ટાર્કટિકામાં સક્રિય તળાવો વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- એન્ટાર્કટિકાની જળ પ્રણાલીમાં 130થી વધુ સક્રિય તળાવો છે.
- વૈજ્ઞાનિકોના મતે ઉપરથી શાંત અને સ્થિર દેખાતો એન્ટાર્કટિક બરફ ધીમે ધીમે તેના પાયામાંથી નબળો પડી રહ્યો છે.
- તાજેતરમાં એન્ટાર્કટિકામાં બરફથી ઠંકાયેલું એક વિશાળ તળાવ થોડા દિવસોમાં ગાયબ થઈ ગયું હતું.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે ?
(A) ફક્ત 1, અને 2
(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3
(D) 1, 2, અને 3

હિમાલયનયાક

- અરૂણાચલ પ્રદેશના પશ્ચિમ કાર્મોંગ જિલ્લાના દિરાંગ ખાતે નેશનલ IFS રિસર્ચ સેન્ટર (નેશનલ રિસર્ચ સેન્ટર ઓન IFS-NRCY)એ 'IFS'નો વીમો લેવા માટે નેશનલ ઈન્શ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ (દયહી) સાથે કરાર કર્યો છે.
- વીમા પોલિસી યાકમાલિકોને હવામાન આપત્તિઓ, રોગો, ટ્રાફિક અકસ્માતો, સર્જિકલ કામગીરી અને હડતાળ અથવા રમખાણોના જોખમોથી બચાવશે.

- > નીતિ મુજબ, માલિકોએ તેમના IFSના કાન પર 'માર્ક' (ટેગ) મૂકવો પડશે અને તેમનો વીમો લેવા માટે તેમના પ્રાણીઓની યોગ્ય વિગતો આપવી પડશે.

Back to basics : હિમાલયનયાક વિશે

- > IFS અત્યંત ઠંડા તાપમાનમાં રહેવા ટેવાયેલા છે અને માર્ચનસ 40 ડિગ્રી સુધી તાપમાન સહન કરવામાં સક્ષમ છે.
- > લદાખ, સિક્કિમ અને હિમાચલ પ્રદેશમાં IFS ઉછેર મુખ્યત્વે બે મુખ્ય વિચરતા સમુદાયો 4 'ચાંગપા' અને 'ડોકપા' દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- > હાલમાં, IFSને આઈયુસીએન દ્વારા અસુરક્ષિત (સંવેદનશીલ) કેટેગરીમાં મૂકવામાં આવે છે.
- > 2012 થી 2019 ની વચ્ચે દેશભરમાં IFSની સંખ્યામાં લગભગ 7 ટકાનો ઘટાડો થયો છે.
- > ભારતમાં યાકની વસ્તી અણાચલ પ્રદેશ, સિક્કિમ, હિમાચલ પ્રદેશ, પશ્ચિમ બંગાળ અને ઉત્તરાખંડ અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ લદાખ અને જમ્મુ-કાશ્મીરમાં જોવા મળે છે.

હિમાલયનયાક વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. વીમા પોલિસી યાકમાલિકોને હવામાન આપત્તિઓ, રોગો, ટ્રાફિક અકસ્માતો, સર્જિકલ કામગીરી અને હડતાળ અથવા રમખાણોના જોખમોથી બચાવશે.
2. IFS અત્યંત ઠંડા તાપમાનમાં રહેવા ટેવાયેલા છે અને માર્ચનસ 40 ડિગ્રી સુધી તાપમાન સહન કરવામાં સક્ષમ છે.
3. 2012 થી 2019 ની વચ્ચે દેશભરમાં યાકની સંખ્યામાં લગભગ 7 ટકાનો ઘટાડો થયો છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1, અને 2
(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3
(D) 1, 2, અને 3

વીજળીની ઘટનાઓ

- > તાજેતરમાં દેશના વિવિધ ભાગોમાં વીજળી પડવાની અલગ-અલગ ઘટનાઓમાં 30 લોકોના મોત થયા હતા.
- > કુદરતી કારણોસર આકસ્મિક મૃત્યુમાં અવકાશી વીજળીનો સૌથી મોટો ફાળો છે.

પરિચય :

- > વીજળી વાતાવરણમાં વીજળીના ઝડપી પ્રવાહ અને મોટા પાયે ડિસ્ચાર્જનો સંદર્ભ આપે છે. તેનો એક ભાગ પૃથ્વી તરફ નિર્દેશિત છે. આ વાદળના ઉપરના ભાગ અને નીચેના ભાગ

વચ્ચે કુદરતી રીતે ઓછામાં ઓછા સમયગાળાની પ્રક્રિયા અને ઉચ્ચ ચાર્જનું પરિણામ છે.

- > ઈન્ટર ક્લાઉડ અથવા ઈન્ટ્રા-ક્લાઉડ (IntraCloud) પાવર દૃશ્યમાન અને હાનિકારક છે.
- > Cloud to Ground વીજળી હાનિકારક છે કારણ કે 'હાઈ ઈલેક્ટ્રિક ચાર્જ અને ઈલેક્ટ્રિક કરન્ટ' ઈલેક્ટ્રોક્યુશન ઉત્પન્ન કરે છે.

પ્રક્રિયા:

- > આ વાદળના ઉપરના ભાગ અને નીચેના ભાગ વચ્ચે ઈલેક્ટ્રિકલ ચાર્જના તફાવતનું પરિણામ છે.
- > વિદ્યુત વાદળો સામાન્ય રીતે લગભગ 10-12 કિમીની ઊંચાઈ પર હોય છે, જે પૃથ્વીની સપાટીથી લગભગ 1-2 કિમી નો આધાર ધરાવે છે. ઉપરનું તાપમાન -35 ડિગ્રી સેલ્સિયસથી -45 ડિગ્રી સેલ્સિયસ સુધી છે.
- > પાણીની વરાળ ઉપરની તરફ વધવાનું વલણ ધરાવે છે, તેથી તાપમાનમાં ઘટાડાને કારણે તે પાણીમાં રૂપાંતરિત થાય છે. આ પ્રક્રિયામાં મોટી માત્રામાં ગરમી ઉત્પન્ન થાય છે, જેના કારણે પાણીના અણુઓ ઉપરની તરફ આગળ વધે છે.
- > જેમ જેમ તેઓ શૂન્યથી નીચેના તાપમાન તરફ આગળ વધે છે, પાણીના ટીપાં નાના બરફના સ્ફટિકમાં ફેરવાય છે. જેમ જેમ તેઓ ઉપરની તરફ આગળ વધતા જાય છે તેમ તેમ તેઓ મોટા પાયે ભેગા થાય છે જ્યાં સુધી તેઓ એટલા ભારે ન થાય કે તેઓ નીચે પડવાનું શરૂ કરે.
- > તે એવી સિસ્ટમ તરફ આગળ વધે છે જ્યાં બરફના નાના સ્ફટિક ઉપરની તરફ આગળ વધે છે, જ્યારે મોટા સ્ફટિક નીચેની તરફ આગળ વધે છે. આને કારણે તેમની વચ્ચે સંઘર્ષ થાય છે અને ઈલેક્ટ્રોન મુક્ત થાય છે, તે ઈલેક્ટ્રિક સ્પાર્કની જેમ કાર્ય કરે છે. મુક્ત ઈલેક્ટ્રોનને ખસેડવું એ વધુ સંઘર્ષ પૂર્ણ છે અને ઈલેક્ટ્રોન રચાય છે; તે સાંકળ પ્રતિક્રિયા ઉત્પન્ન કરે છે.
- > આ પ્રક્રિયા એવી પરિસ્થિતિનું કારણ બને છે જેમાં વાદળ ના ઉપરના સ્તરને હકારાત્મક રીતે ચાર્જ કરવામાં આવે છે, જ્યારે મધ્ય સ્તર નકારાત્મક રીતે ચાર્જ કરવામાં આવે છે.
- > ટૂંકા ગાળામાં, બે સ્તરો વચ્ચે એક વિશાળ પ્રવાહ (લાખો એમ્પર્સ) વહેવા લાગે છે.
- > આ ગરમી ઉત્પન્ન કરે છે, જેના કારણે વાદળના બે સ્તરો વચ્ચેની હવા ગરમ થાય છે.
- > આ ગરમીને કારણે વીજળીના સમયે બંને સ્તરો વચ્ચેની હવાની બ્લુપ્રિન્ટ લાલ દેખાય છે.
- > ગરમ હવા વિસ્તરે છે અને આઘાત ઉત્પન્ન કરે છે જેના પરિણામે ગર્જના થાય છે.

Back to basics : પૃથ્વીની સપાટી પર વીજળી

- > પૃથ્વી વીજળીના વાહક છે. જ્યારે વિદ્યુત તટસ્થ હોય છે, ત્યારે તે વાદળના મધ્ય સ્તરની તુલનામાં પ્રમાણમાં હકારાત્મક રીતે ચાર્જ થાય છે. પરિણામે, વર્તમાન પ્રવાહનો અંદાજિત 20-25% ભાગ પૃથ્વી તરફ નિર્દેશિત છે.
- > આ વર્તમાન પ્રવાહ જીવન અને સંપત્તિના નુકસાનમાં પરિણમે છે.
- > આ ઇલેક્ટ્રિક ગ્રાઉન્ડ વૃક્ષો અથવા ઇમારતો જેવી વસ્તુઓથી ટકરાવવાની સંભાવના વધારે છે.
- > લાઈટનીંગ કંડક્ટર એ એક ઉપકરણ છે જેનો ઉપયોગ ઇમારતોને વીજળીની અસરોથી બચાવવા માટે થાય છે. ઇમારતના નિર્માણ દરમિયાન ઇમારતમાંથી તેની દિવાલો પર ધાતુનો સળિયો મૂકવામાં આવે છે.
- > વેનેઝુએલાના મરાકાઈબો તળાવના દરિયાકાંઠે પૃથ્વી પર સૌથી વધુ વીજળીની પ્રવૃત્તિ જોવા મળે છે.
- > કેટાટમ્બો નદી મારાકાઈબો તળાવમાં આવે છે તે સ્થળે દર વર્ષે સરેરાશ 260 વાવાઝોડા આવે છે અને ઓક્ટોબરમાં દર મિનિટે વીજળી 28 વખત ચમકે છે – એક ઘટના જેને બીકન ઓફ મારાકાઈબો અથવા બારમાસી તોફાન કહેવામાં આવે છે.

આબોહવા પરિવર્તન અને અવકાશી વીજળી:

- > 2015માં યુનિવર્સિટી ઓફ કેલિફોર્નિયા દ્વારા પ્રકાશિત એક અભ્યાસમાં ચેતવણી આપવામાં આવી હતી કે તાપમાનમાં એક ડિગ્રી સેલ્સિયસનો વધારો વીજળીની આવૃત્તિમાં 12 ટકાનો વધારો કરશે.
- > માર્ચ 2021માં જિયોફિઝિકલ રિસર્ચ લેટર્સમાં પ્રકાશિત થયેલા એક અભ્યાસમાં આર્કટિક ક્ષેત્રમાં જળવાયુ પરિવર્તન (Climate Change) અને વધતા જતા ઇલેક્ટ્રિક શોક વચ્ચેના સંબંધોનું પણ વર્ણન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > વર્ષ 2010થી 2020 વચ્ચે ઉનાળાના મહિનાઓ દરમિયાન વીજળી પડવાની સંખ્યા 2010માં 18,000 હતી જે 2020 સુધીમાં વધીને 1,50,000થી વધુ થઈ ગઈ છે.
- > તેથી ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટ્રોપિકલ મેનેજમેન્ટ (Indian Institute of Tropical Management-IITM)એ પણ આબોહવાની કટોકટી અને ગ્લોબલ વોર્મિંગને કારણે જમીન પર વધુ ભેજની ઉપલબ્ધતા સુધી વીજળી પડવાની ઘટનાઓમાં સીધો વધારો કરવા અંગે વિચારણા કરી છે.
- > પુણે સ્થિત IITM ભારતની એકમાત્ર સંસ્થા છે જે ગાજવીજ અને વીજળી પર સંપૂર્ણ પણે કામ કરે છે.

ભારતમાં અવકાશી શક્તિના બનાવોમાં વધારો:

- > લાઈટનિંગ રેસિલિયન્ટ ઇન્ડિયા કેમ્પેઈન (Lightning Resilient India Campaign-LRIC) દ્વારા તાજેતરમાં

બહાર પાડવામાં આવેલા વીજળી પર ભારતના બીજા વાર્ષિક અહેવાલ મુજબ, ભારતમાં એપ્રિલ 2020થી માર્ચ 2021 વચ્ચે 18.5 મિલિયન વીજળી પડવાની ઘટનાઓ નોંધાઈ હતી.

- > LRIC ક્લાઈમેટ રેસિડેન્ટિવ ઓબ્ઝર્વિંગ સિસ્ટમ પ્રમોશન કાઉન્સિલ (CROPC), નેશનલ ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી (NDMA), ભારત હવામાન વિભાગ (IMD), કેન્દ્રીય પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલય, વર્લ્ડ વિઝન ઇન્ડિયા, સંયુક્તરાષ્ટ્રના બાળ ભંડોળ (UNICEF)ની સંયુક્ત પહેલ છે.
- > આ અભિયાનનો ઉદ્દેશ વીજળી પડવાને કારણે મૃત્યુની સંખ્યા 2022 સુધીમાં વાર્ષિક 1,200થી ઘટાડવાનો છે.
- > આ વર્ષે પાછલા વર્ષની સામે 34 ટકાનો વધારો થયો છે; એપ્રિલ 2019 થી માર્ચ 2020ની વચ્ચે વીજળી પડવાની ઓછામાં ઓછી 13.8 મિલિયન ઘટનાઓ નોંધાઈ હતી.

વીજળીની ઘટનાઓ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કુદરતી કારણોસર આકસ્મિક મૃત્યુમાં અવકાશી વીજળીનો સૌથી મોટો ફાળો છે.
2. વીજળી વાતાવરણમાં વીજળીના ઝડપી પ્રવાહ અને મોટા પાયે ડિસ્ચાર્જનો સંદર્ભ આપે છે. તેનો એક ભાગ પૃથ્વી તરફ નિર્દેશિત છે.
3. વર્ષ 2010થી 2020 વચ્ચે ઉનાળાના મહિનાઓ દરમિયાન વીજળી પડવાની સંખ્યા 2010માં 18,000 હતી જે 2020 સુધીમાં વધીને 1,50,000થી વધુ થઈ ગઈ છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1,2 અને 3

પર્યાવરણીય ઉદ્ધંધન સાથે વ્યવહાર કરવા માટે SOP

- > તાજેતરમાં પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય (MOEFCC)એ પર્યાવરણીય ઉદ્ધંધનને પહોંચી વળવા માટે સ્ટાન્ડર્ડ ઓપરેટિંગ પ્રોસિજર્સ (SOP) જારી કરી હતી.
- > આ SOP નેશનલ ગ્રીન ટ્રિબ્યુનલના આદેશોનું પરિણામ છે, જે હેઠળ 2021ની શરૂઆતમાં મંત્રાલયને ગ્રીન ઉદ્ધંધન બદલ દંડ અને SOP જારી કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.

SOP દ્વારા દરિત ઉદ્ધંધનની કેટેગરી:

- મંજૂરી વિનાના પ્રોજેક્ટ્સ:
 - તેમાં બાંધકામનું કામ, હાલના પ્રોજેક્ટનું વિસ્તરણ શામેલ છે જે પ્રોજેક્ટના સમર્થક સાથે પર્યાવરણીય મંજૂરી મેળવ્યા વિના શરૂ થયું છે.
 - એવા પ્રોજેક્ટ્સ કે જેને પર્યાવરણ મંજૂરી માટે પરવાનગી નથી.
 - આ પ્રોજેક્ટની લાયકાતની તપાસ આ સંદર્ભમાં કરવામાં આવશે કે શું આવી પ્રવૃત્તિ/પ્રોજેક્ટ અગાઉની પર્યાવરણીય મંજૂરી માટે લાયક છે.
 - ઉદાહરણ તરીકે: જો લાલ ઉદ્યોગ (પ્રદૂષણ સૂચકાંક (PI) સ્કોર 60 અને તેથી વધુ સાથે ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રમાં કામ કરી રહ્યો હોય), દરિયાકાંઠાના નિયમન ઝોન (CRZ)-14 તો તેનો અર્થ એ છે કે પ્રોજેક્ટ શરૂ કરતી વખતે તેની મંજૂરી આપવામાં આવી ન હતી, તેથી આ પ્રવૃત્તિ બંધ કરવી જોઈએ.

- કોઈપણ ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રના PI 0 થી 100 હોય છે અને PIનું વધતું મૂલ્ય ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રમાંથી પ્રદૂષણના ભારની વધતી માત્રા સૂચવે છે. તેનો વિકાસ પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય (MOEFCC) દ્વારા કરવામાં આવ્યો છે અને તેનો ઉપયોગ લાલ, નારંગી, લીલા અને સફેદ કેટેગરીમાં ઔદ્યોગિક વિસ્તારોના વર્ગીકરણ માટે થાય છે.

● અનુપાલન ન કરવા વાળા પ્રોજેક્ટ્સ:

- જે પ્રોજેક્ટ્સમાં અગાઉ પર્યાવરણની મંજૂરી આપવામાં આવી છે, પરંતુ આ મંજૂરી નિર્ધારિત ધોરણોનું ઉદ્ધંધન છે.
- એવા પ્રોજેક્ટ્સ કે જેને પર્યાવરણ કાયદા મુજબ પરવાનગી આપવામાં આવી છે પરંતુ તેમને જરૂરી મંજૂરી મળી નથી.
- ઉત્પાદનમાં વધારો સહિતના પ્રોજેક્ટના વિસ્તરણના કિસ્સામાં, જો પર્યાવરણીય મંજૂરી ન મળે તો, સરકારી એજન્સી વિસ્તરણ પહેલાં બાંધકામ/ઉત્પાદન સ્તરે પાછા લાવવા માટે પ્રોજેક્ટના સમર્થકને મજબૂત કરી શકે છે.

PSI/ASI/CONSTABLE

માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

બંધારણ, IPC, CRPC, EVIDENCE ACT

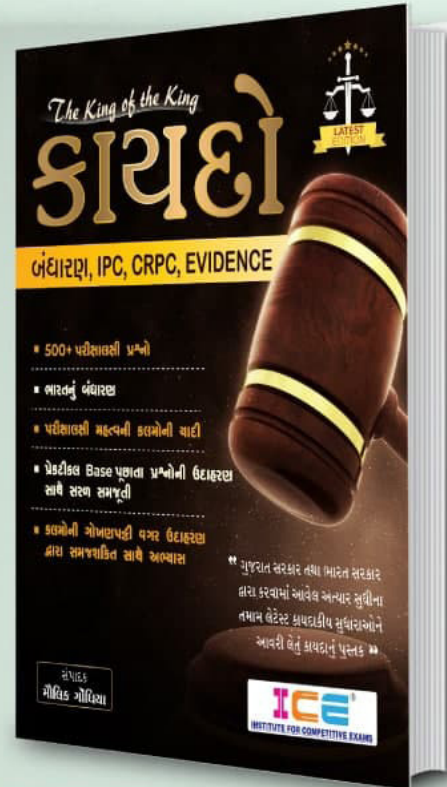
MRP ~~320~~

PRICE = 260/-

SPECIAL OFFER

20%

DISCOUNT OFFER

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

- દંડ :
 - જે કિસ્સાઓમાં જરૂરી પર્યાવરણીય મંજૂરી વિના કામગીરી શરૂ થઈ હોય, કુલ પ્રોજેક્ટ ખર્ચના 1 ટકા અને કુલ ટર્નઓવરના 0.25 ટકા ઉલ્લંઘનના સમયગાળા દરમિયાન દંડ ફટકારવામાં આવશે.
 - જ્યાં કામગીરી શરૂ થઈ નથી તેવા ઉલ્લંઘનના કિસ્સાઓમાં કુલ પ્રોજેક્ટ ખર્ચના 1 ટકા (દા.ત. 1 કરોડ રૂપિયાના પ્રોજેક્ટ માટે રૂ.1 લાખનો) દંડ અરજી દાખલ કરવાની તારીખ સુધી લાદવામાં આવશે.
- પર્યાવરણવાદીઓની ચિંતાઓ:
 - SOP ઉલ્લંઘનને સામાન્ય કરે છે જેના દ્વારા તેમને દંડ સાથે મુક્ત કરવામાં આવે છે.
 - આ પ્રદૂષકના માપદંડો ચૂકવે છે તેના આધારે ઉલ્લંઘનનું સંસ્થાગતીકરણ છે.
- અન્ય સંબંધિત MOEFCCની પહેલ:
 - અગાઉ MOEFCCએ પર્યાવરણ (સંરક્ષણ) અધિનિયમ, 1986 હેઠળ હાલના EIA નોટિફિકેશન, 2006માં ફેરફાર કરવાના ઈરાદાથી પર્યાવરણ અસર મૂલ્યાંકન નોટિફિકેશન, 2020નો મુસદ્દો પ્રકાશિત કર્યો છે.
 - 2017માં મંત્રાલયે પર્યાવરણીય ઉલ્લંઘનના કેસોમાં સજા માટે છ મહિનાની માફી યોજના શરૂ કરી હતી, જે પાછળથી લંબાવવામાં આવી હતી.

Back to basics : પર્યાવરણીય અસર મૂલ્યાંકન વિશે

- યુનાઈટેડ નેશન્સ એન્વાયર્નમેન્ટ પ્રોગ્રામ (UNEP) દ્વારા પર્યાવરણ અસર મૂલ્યાંકન (EIA)ને નિર્ણય લેતા પહેલા પ્રોજેક્ટની પર્યાવરણીય, સામાજિક અને આર્થિક અસરોને ઓળખવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતા સાધન તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે.
- તેનો ઉદ્દેશ પ્રોજેક્ટ પ્લાનિંગ અને ડિઝાઇનના પ્રારંભિક તબક્કામાં પર્યાવરણીય અસરોની આગાહી કરવાનો, પ્રતિકૂળ અસરોને ઘટાડવાના માર્ગો અને સાધનો શોધવાનો, સ્થાનિક પર્યાવરણને અનુરૂપ પ્રોજેક્ટ્સને આકાર આપવાનો અને નિર્ણય લેનારાઓ માટે વિકલ્પો પ્રદાન કરવાનો છે.
- ભારતમાં પર્યાવરણીય અસર મૂલ્યાંકનની પ્રક્રિયાને પર્યાવરણ સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1986 દ્વારા વૈધાનિક ટેકો છે.

મહત્વ:

- તે વિકાસ પ્રોજેક્ટ્સની પ્રતિકૂળ અસરને દૂર કરવા અથવા ઘટાડવા માટે ખર્ચ અસરકારક સાધનો પ્રદાન કરે છે.
- તે નીતિ નિર્માતાઓને વિકાસલક્ષી પ્રોજેક્ટ લાગુ થાય તે પહેલાં પર્યાવરણ પર વિકાસલક્ષી પ્રવૃત્તિઓની અસરનું વિશ્લેષણ કરવા સક્ષમ બનાવે છે.

- વિકાસ યોજના શમન વ્યૂહરચનાના અનુકૂલનને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- તે સુનિશ્ચિત કરે છે કે સંબંધિત વિકાસ યોજના પર્યાવરણીય રીતે યોગ્ય છે અને આત્મસાત અને પુનત્થાન માટે ઈકોસિસ્ટમની ક્ષમતાની મર્યાદામાં છે.

નેશનલ ગ્રીન ટ્રિબ્યુનલ (NGT) :

- તે પર્યાવરણીય સંરક્ષણ અને જંગલો અને અન્ય કુદરતી સંસાધનોના સંરક્ષણ સાથે સંબંધિત બાબતોના અસરકારક અને ઝડપી નિકાલ માટે નેશનલ ગ્રીન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ (2010) હેઠળ સ્થાપિત એક વિશેષ સંસ્થા છે.
- NGTની સ્થાપના સાથે ભારત એક વિશેષ પર્યાવરણ ટ્રિબ્યુનલની સ્થાપના કરતો વિશ્વનો ત્રીજો (અને પ્રથમ વિકાસશીલ) દેશ બન્યો. અગાઉ આવી સંસ્થાની સ્થાપના માત્ર ઓસ્ટ્રેલિયા અને ન્યૂઝીલેન્ડમાં જ કરવામાં આવી હતી.
- NGTએ છ મહિનાની અંદર તેના પર આવતા પર્યાવરણીય મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં લેવા માટે ફરજિયાત કર્યું છે.
- NGTનું મુખ્ય મથક દિલ્હીમાં છે, જ્યારે અન્ય ચાર પ્રાદેશિક કચેરીઓ ભોપાલ, પુણે, કોલકાતા અને ચેન્નાઈમાં આવેલી છે.

પર્યાવરણીય ઉલ્લંઘન સાથે વ્યવહાર કરવા માટે SOP વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય (MOEFCC)એ પર્યાવરણીય ઉલ્લંઘનને પહોંચી વળવા માટે સ્ટાન્ડર્ડ ઓપરેટિંગ પ્રોસિજર્સ (SOP) જારી કરી હતી.
2. SOP ઉલ્લંઘનને સામાન્ય કરે છે જેના દ્વારા તેમને દંડ સાથે મુક્ત કરવામાં આવે છે.
3. NGTનું મુખ્ય મથક દિલ્હીમાં છે, જ્યારે અન્ય ચાર પ્રાદેશિક કચેરીઓ ભોપાલ, પુણે, કોલકાતા અને ચેન્નાઈમાં આવેલી છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2
- (B) ફક્ત 2 અને 3
- (C) ફક્ત 1 અને 3
- (D) 1, 2 અને 3

2020 પછી વૈશ્વિક જૈવવિવિધતા માળખું

- જૈવિક વિવિધતા પર સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંમેલન (United Nations Convention on Biological Diversity)એ 2030 સુધીમાં પ્રકૃતિ વ્યવસ્થાપન માટે વિકાસશીલ દેશોને નાણાં પૂરા પાડવા માટે વિવિધ સ્ત્રોતો પાસેથી વધારાના 200 અબજ યુએસ ડોલરોનું ભંડોળ માંગ્યું છે.

- > 2030 સુધીમાં નવા વૈશ્વિક જૈવવિવિધતા માળખાના સત્તાવાર ડ્રાફ્ટમાં નિર્ધારિત માંગણીઓ અને લક્ષ્યોમાંની આ એક છે.

Back to basics : જૈવિક વિવિધતા સંમેલન (CBD)

- > જૈવિક વિવિધતા પરનું સંમેલન (Convention on Biological Diversity-CBD) જૈવવિવિધતાના સંરક્ષણ માટે કાયદાકીય રીતે બંધનકર્તા સંધિ છે જે 1993થી અમલમાં છે. તેના મુખ્ય 3 ઉદ્દેશો છે:
 1. જૈવવિવિધતાનું સંરક્ષણ.
 2. જૈવિક વિવિધતાના ઘટકોનો સતત ઉપયોગ.
 3. આનુવંશિક સંસાધનોના ઉપયોગથી લાભોનું ન્યાયી અને સમાન વિતરણ.
- > લગભગ તમામ દેશોએ તેને બહાલી આપી છે (અમેરિકાએ સંધિ પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે પરંતુ તેને બહાલી આપી નથી).
- > CBDનું સચિવાલય કેનેડાના મોન્ટ્રિયલમાં આવેલું છે, જે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર પર્યાવરણ કાર્યક્રમ હેઠળ કાર્યરત છે.
- > જૈવિક વિવિધતા પરના સંમેલન હેઠળ, પક્ષો (દેશો) નિયમિત અંતરે મળે છે અને આ બેઠકોને કોન્ફરન્સ ઓફ પાર્ટીઝ (Conference of Parties - COP) કહેવામાં આવે છે.
- > કાર્ટાજેના પ્રોટોકોલ (Cartagena Protocol on Biosafety) 2000માં બાયોસિક્યોરિટી પર પૂરક કરાર તરીકે સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો. તે 11 સપ્ટેમ્બર, 2003ના રોજ અમલમાં આવ્યું હતું.
- > આ પ્રોટોકોલ આધુનિક બાયોટેકનોલોજીના પરિણામે સુધારેલા સજીવો દ્વારા ઉભા થતા સંભવિત જોખમોથી જૈવિક વિવિધતાને રક્ષણ આપે છે.
- > નાગોયા પ્રોટોકોલ 2010માં જાપાનના નાગોયામાં સમાપ્ત થયો હતો, જે આનુવંશિક સંસાધનોની સુલભતાના સુનિશ્ચિત સ્કેલ અને તેમના ઉપયોગથી ઉદ્ભવતા ફાયદાઓમાંથી ઉદ્ભવતા લાભોની યોગ્ય અને સમાન વહેંચણીને ધ્યાનમાં રાખીને તેને COP10 માં અપનાવવામાં આવ્યું હતું. તે 12 ઓક્ટોબર, 2014ના રોજ અમલમાં આવ્યું હતું.
- > આ પ્રોટોકોલ માત્ર CBD હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા આનુવંશિક સંસાધનો અને તેમના ઉપયોગથી ઉદ્ભવતા લાભોને જ લાગુ પડતો નથી, પરંતુ આનુવંશિક સંસાધનો સાથે સંકળાયેલા પરંપરાગત જ્ઞાન (Traditional knowledge TK)ને પણ લાગુ પડે છે જે તેના ઉપયોગ CBD લાભો દ્વારા આવરી લેવામાં આવે છે.
- > COP-10એ આનુવંશિક સંસાધનો પર નાગોયા પ્રોટોકોલ અપનાવ્યો હતો અને તમામ દેશો દ્વારા જૈવવિવિધતા બચાવવા માટે કાર્યવાહી કરવા માટે દસ વર્ષનું માળખું અપનાવવામાં આવ્યું હતું.

- > 2010માં, નાગોયામાં CBDની કોન્ફરન્સ ઓફ પાર્ટીઝ (COP)-10એ વર્ષ 2011-2020 માટે 'વ્યૂહાત્મક યોજના ફોર બાયોડાયવર્સિટી' અપનાવી હતી. પ્રથમ વખત, 20 થીમ વિશિષ્ટ જૈવવિવિધતા લક્ષ્યો – જેને ઈથિબાયોડાયવર્સિટી લક્ષ્યો તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે,
- > ભારતમાં CBDની જોગવાઈઓને અસરકારક બનાવવા માટે 2002માં જૈવિક વિવિધતા કાયદો ઘડવામાં આવ્યો હતો.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > જૈવવિવિધતા અને તેના ફાયદા માનવ કલ્યાણ તેમજ પૃથ્વીની મૂળભૂત જરૂરિયાતો છે. ચાલુ પ્રયાસો છતાં વૈશ્વિક સ્તરે જૈવવિવિધતાની સ્થિતિ કથળી રહી છે અને વેપારના ઉદ્દેશો હેઠળ તેમાં ઘટાડો અથવા વધુ ખરાબ થવાની ધારણા છે.
- > 2020 પછીનું ગ્લોબલ બાયોડાયવર્સિટી ફેમવર્ક બાયોડાયવર્સિટી 2011-2020 માટે વ્યૂહાત્મક યોજના પર આધારિત છે.
- > જૈવવિવિધતા 2011-2020 (United Nations Decade on Biodiversity 2011-2020) પર સંયુક્ત રાષ્ટ્રના દાયકાના અંત સાથે, IUCN એક મહત્વાકાંક્ષી નવા વૈશ્વિક જૈવવિવિધતા માળખાના વિકાસ માટે સક્રિય પણે આહવાન કરી રહ્યું છે.

ઉદ્દેશ્ય

- માર્ગદર્શક બળ/શક્તિ: તે એક નવું ફેમવર્ક/માળખું છે જે કુદરતની સુરક્ષા અને 2020થી 2030 સુધી મનુષ્યમાટે તેની આવશ્યક સેવાઓ જાળવવા માટે વૈશ્વિક માર્ગદર્શક દળ તરીકે કામ કરશે.
- લક્ષ્યો નક્કી કરવા: કન્વેન્શનના 196 પક્ષો માટે રાષ્ટ્રીય અને પ્રાદેશિક લક્ષ્યો નક્કી કરવા અને વિકસાવવા, રાષ્ટ્રીય વ્યૂહરચનાઓ અને કાર્ય યોજનાઓને જરૂરિયાત મુજબ અપડેટ કરવા, વૈશ્વિક સ્તરે પ્રગતિ પર નિયમિત દેખરેખ અને સમીક્ષા કરવા માટે વૈશ્વિક, પરિણામલક્ષી માળખું છે.
- તાત્કાલિક અને પરિવર્તનકારી કાર્યવાહી: આ માળખાનો ઉદ્દેશ જૈવિક વિવિધતા, તેના પ્રોટોકોલ અને અન્ય જૈવવિવિધતા ને લગતા બહુપક્ષીય કરારો, પ્રક્રિયાઓ અને સાધનો પરના સંમેલનના ઉદ્દેશોમાં ફાળો આપવા માટે સરકારો અને સમાજ દ્વારા તાત્કાલિક પરિવર્તનકારી કાર્યવાહીને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
- ક્ષમતા નિર્માણ: તેનો ઉદ્દેશ લક્ષ્યોને પૂર્ણ કરવા માટે સંરક્ષણ પગલાં લેવા માટે સમુદાયો/સરકારોની યોગ્ય ક્ષમતા નિર્માણ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે.
- > તેમાં એવા દેશોમાં વિવાદાસ્પદ તકનીકનું હસ્તાંતરણ શામેલ છે કે જેમની પાસે હાલમાં વ્યાપક વૈજ્ઞાનિક સહકાર અને તકનીકી નથી.

લક્ષ્યો અને ઉદ્દેશો

- નવા માળખાના નીચેના ચાર લક્ષ્યો 2050 સુધીમાં હાંસલ કરવાના છે:
- જૈવવિવિધતામાં લુપ્તતા અને ઘટાડાને અટકાવવા માટે.
- સંરક્ષણ દ્વારા મનુષ્યને પ્રકૃતિની સેવાઓ વધારવા અને જાળવવા.
- આનુવંશિક સંસાધનોના ઉપયોગ દ્વારા બધા માટે ન્યાયી અને સમાન લાભોની ખાતરી કરવી.
- 2050ના વિઝનને પ્રાપ્ત કરવા માટે ઉપલબ્ધ અમલીકરણના નાણાકીય અને અન્ય જરૂરી સાધનો વચ્ચેના અંતરને દૂર કરવા માટે.
- 2030 કાર્યલક્ષી લક્ષ્યાંકો: આ માળખામાં 2030ના દાયકામાં તાત્કાલિક કાર્યવાહી માટે 21 કાર્યલક્ષી લક્ષ્યાંકો છે.
- તેમાંથી એક વિશ્વની ઓછામાં ઓછી 30 ટકા જમીન અને દરિયાઈ વિસ્તારને સુરક્ષિત વિસ્તારો હેઠળ લાવવાનો છે.
- બીજું ધ્યેય જૈવવિવિધતા માટે હાનિકારક પ્રોત્સાહનોને પુનઃનિર્દેશિત, પુનઃઉપયોગ, સુધારવા અને યોગ્ય રીતે ઘટાડીને વાર્ષિક ઓછામાં ઓછું 500 અબજ ડોલર કરવાનું છે.”

SDG સાથેનો સંબંધ

- આ માળખું ટકાઉ વિકાસ માટે 2030ના એજન્ડાના અમલીકરણમાં મૂળભૂત યોગદાન છે.
- તે ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો (SDGs) તરફ પ્રગતિ માટે માળખાના અમલીકરણ માટે જરૂરી શરતો ઘડવામાં પણ મદદ કરશે.
- નાણાકીય સહાય જરૂરી:
- વિકાસશીલ દેશો માટે વધુ નાણાકીય સહાય માટે માળખાની જરૂરિયાત જૈવવિવિધતાના નુકસાનના પીડિતોને મદદ કરવી સૌથી મુશ્કેલ છે.
- આ માળખાને અમલમાં મૂકવા માટે પૂરતા નાણાકીય સંસાધનો ઉપલબ્ધ છે જે 2030 સુધીમાં વાર્ષિક ઓછામાં ઓછા 700 અબજ ડોલરના ભંડોળના અંતરને ઉત્તરોત્તર ઘટાડશે.
- નાણાકીય પ્રતિબદ્ધતાને વધારીને વાર્ષિક ઓછામાં ઓછી 200 અબજ ડોલર કરવી પડશે. તેમાં વિકાસશીલ દેશોને વાર્ષિક 10 અબજ ડોલરનો વધારાનો આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય પ્રવાહ શામેલ છે.
- માળખામાં પરિવર્તનનો સિદ્ધાંત:
- આ માળખું પરિવર્તનના સિદ્ધાંત પર આધારિત છે જે માને છે કે આર્થિક, સામાજિક અને નાણાકીય મોડેલને બદલવા માટે વૈશ્વિક, પ્રાદેશિક અને રાષ્ટ્રીય સ્તરના હિસ્સા પર તાત્કાલિક નીતિગત કાર્યવાહી કરવાની જરૂર છે.
- જૈવવિવિધતાની ખોટમાં વધારો કરનાર વલણો આગામી 10 વર્ષમાં (2030 સુધી) સ્થિર થશે અને 2050 સુધીમાં “પ્રકૃતિ

સાથે સુમેળમાં જીવવા” પર સંમેલનના અભિગમને હાંસલ કરવા માટે આગામી 20 વર્ષમાં કુદરતી ઇકોસિસ્ટમમાં સુધારો કરવામાં મદદ કરશે.

2020 પછી વૈશ્વિક જૈવવિવિધતા માળખા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. જૈવિક વિવિધતા પર સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંમેલને 2030 સુધીમાં પ્રકૃતિ વ્યવસ્થાપન માટે વિકાસશીલ દેશોને નાણાં પૂરા પાડવા માટે વિવિધ સ્ત્રોતો પાસેથી વધારાના 200 અબજ યુએસ ડોલરોનું ભંડોળ માંગ્યું છે.
2. CBDનું સચિવાલય કેનેડાના મોન્ટ્રિયલમાં આવેલું છે, જે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર પર્યાવરણ કાર્યક્રમ હેઠળ કાર્યરત છે.
3. જૈવવિવિધતા માટે હાનિકારક પ્રોત્સાહનોને પુનઃનિર્દેશિત, પુનઃઉપયોગ, સુધારવા અને યોગ્ય રીતે ઘટાડીને વાર્ષિક ઓછામાં ઓછું 500 અબજ ડોલર કરવાનું છે.
4. વિકાસશીલ દેશો માટે વધુ નાણાકીય સહાય માટે માળખાની જરૂરિયાત જૈવવિવિધતાના નુકસાનના પીડિતોને મદદ કરવી સૌથી મુશ્કેલ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે ?

- (A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 3 અને 4
(D) 1, 2, 3 અને 4

ડિટરજન્ટ દ્વારા જળ પ્રદૂષણ

- વૈશ્વિક સંદર્ભમાં ડિટરજન્ટથી પાણીનું પ્રદૂષણ એક મોટી ચિંતા બની ગયું છે.
- ભારતમાં માથાદીઠ ડિટરજન્ટનો વપરાશ વાર્ષિક આશરે 2.7 કિલો છે.
- ફિલિપાઈન્સ અને મલેશિયામાં તે લગભગ 3.7 કિલો અને અમેરિકામાં 10 કિલો છે.

Back to basics : જળ પ્રદૂષણ

- પાણીનું પ્રદૂષણ ત્યારે થાય છે જ્યારે રસાયણો અથવા સૂક્ષ્મજીવો જેવા હાનિકારક પદાર્થો પ્રવાહો, નદીઓ, તળાવો, મહાસાગરો, જળચર અથવા પાણીના અન્ય શરીરને દૂષિત કરે છે, જે પાણીની ગુણવત્તાને બગાડે છે અને તેને મનુષ્ય અથવા પર્યાવરણ માટે ઝેરી બનાવે છે.
- પાણી ખાસ કરીને પ્રદૂષણની પકડમાં છે. “સાર્વત્રિક દ્રાવક” તરીકે ઓળખાતું પૃથ્વી પરનું પાણી અન્ય પ્રવાહી કરતાં વધુ પદાર્થોને મર્જ કરવામાં સક્ષમ છે.

- જળ પ્રદૂષણના કેટલાક કારણોમાં ગટરનું પાણી, ઔદ્યોગિક કચરો, કૃષિ સ્ત્રોતો, થર્મલ અને કિરણોત્સર્ગ પ્રદૂષણ, દરિયાઈ પ્રદૂષણ, આક્રમક પ્રજાતિઓ, ભૂગર્ભ જળ પ્રદૂષણ વગેરે છે.

પ્રદૂષણ વિશે

- **ગિંદુ સ્ત્રોત :** આ મુદ્દો સ્ત્રોત પ્રદૂષણનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે જ્યારે ઔદ્યોગિક કચરો વહન કરતી પાઈપો જેવા ચોક્કસ સ્થળેથી પ્રદૂષકો મુક્ત થાય છે ત્યારે સીધા જળ શરીરમાં છોડવામાં આવે છે.
- **ગિન-ગિંદુ સ્ત્રોત :** આમાં પ્રદૂષકોને ફેલાતા સ્ત્રોતોમાંથી અથવા મોટા વિસ્તારોમાંથી, જેમ કે કૃષિ વિસ્તારોમાંથી ડ્રેનેજ, ચરતી જમીન, બાંધકામ સ્થળો, ત્યજી દેવાયેલી ખાણો અને ખાડાઓ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

અપમાર્જક (Detergent)

- અપમાર્જક (Detergent) એ સપાટી સક્રિય (Surfactant) અથવા સપાટી પર કાર્યરત પદાર્થોનું મિશ્રણ છે જે પાતળા દ્રાવણને સાફ કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે. અપમાર્જક સાબુ જેવા છે.
- સપાટી-સક્રિય એજન્ટ, જેને સપાટી-સક્રિય એજન્ટ પણ કહેવામાં આવે છે, જ્યારે ડિટરજન્ટ જેવા પદાર્થ પ્રવાહી સાથે ભળી જાય છે, તેની સપાટીના તણાવને ઘટાડે છે, જેનાથી તેના વિખેરીકરણ અને ભીની સ્થિતિમાં વધારો થાય છે.
- સપાટી તણાવ એ પ્રવાહીની સપાટીની મિલકત છે જે તેના પરમાણુઓના એકત્રીકરણને કારણે બાહ્ય બળનો પ્રતિકાર કરવાની મંજૂરી આપે છે.
- તે સાબુ કરતાં સખત પાણીમાં વધુ દ્રાવ્ય હોય છે કારણ કે સખત પાણીમાં ડિટરજન્ટ સલ્ફોનેટ કેલ્શિયમ અને અન્ય આયનોને સાબુમાં કાર્બોક્સીલેટ જેટલી સરળતાથી બાંધતા નથી.

વિકૃતિ અને પ્રદૂષણ

- **નોનિલફિનોલ્સની બાયો-હાર્વેસ્ટિંગ:**
 - ડિટરજન્ટમાં જોવા મળતું ખતરનાક કેમિકલ, નોનીલફેનોલ (Nonylphenol), જળ સંસ્થાઓ અને ખાદ્ય સાંકળોમાં પ્રવેશવા માટે જાણીતું છે. તે બાયો-સંચય (Bioaccumulation) કરે છે અને પર્યાવરણીય અને આરોગ્ય માટેના ગંભીર જોખમો લાવી શકે છે.
 - તે માનવ દૂધ, લોહી અને પેશાબમાં જોવા મળે છે અને ઉંદરોમાં પ્રજનન અને વિકાસલક્ષી અસરો સાથે સંકળાયેલું છે.
- **બાયો-ડિગ્રેડેશન પર પ્રતિબંધ:**
 - ઘણા લોન્ડ્રી ડિટરજન્ટમાં લગભગ 35 ટકાથી 75 ટકા ફોસ્ફેટ મીઠું હોય છે. ફોસ્ફેટથી વિવિધ પ્રકારની જળ પ્રદૂષણની સમસ્યાઓ થઈ શકે છે.

- **ઉદાહરણ:** ફોસ્ફેટ કાર્બનિક પદાર્થના બાયોડિગ્રેડેશનને અટકાવે છે. બિન-બાયોડિગ્રેડેબલ પદાર્થોને જાહેર અથવા ખાનગી ગંદા પાણીના શુદ્ધિકરણ દ્વારા દૂર કરી શકાતો નથી.
- **બાયો-ડિગ્રેડેશન અથવા બાયોડિગ્રેડેશન (Biodegradation)** એ પ્રક્રિયા છે જેના દ્વારા કાર્બનિક પદાર્થ સૂક્ષ્મ જીવો દ્વારા નાના સંયોજનોમાં વિભાજિત થાય છે.
- **કેટલાક ફોસ્ફેટ આધારિત ડિપ્રેકેશન પણ યુટ્રોફિકેશનનું કારણ બની શકે છે. ફોસ્ફેટ-વૃદ્ધિ થી જળ શરીરમાં શેવાળ અને અન્ય છોડનું પરિભ્રમણ થઈ શકે છે.**
- **યુટ્રોફિકેશન (Eutrophication):** જ્યારે પાણીનું શરીર ખનિજો અને પોષક તત્વોથી ખૂબ સમૃદ્ધ હોય છે જે શેવાળ અથવા શેવાળના વધુ પડતા વિકાસને પ્રેરિત કરે છે. આ કિસ્સામાં, ઉપલબ્ધ જળચર ઓક્સિજન ઘટાડવામાં આવે છે જેના કારણે અન્ય જીવોનું મૃત્યુ થાય છે.
- **બેલ્જિયમમાં ઘરેલું સ્કેવેન્જર તરીકે ઉપયોગ કરવા બદલ 2003 થી ફોસ્ફેટ પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે.**
- **ઓક્સિજનની માત્રા ઘટાડતા પદાર્થો:**
 - ડિટરજન્ટમાં ઓક્સિજન ઘટાડતા પદાર્થો (એટલે કે, ઓક્સિજન પરમાણુઓને સરળતાથી સ્થાનાંતરિત કરતા રાસાયણિક સંયોજન) પણ હોય છે જે માછલી અને અન્ય દરિયાઈ પ્રાણીઓને ગંભીર નુકસાન પહોંચાડી શકે છે.
- **મ્યુકોસનો વિનાશ :**
 - મોટાભાગની માછલીઓ ત્યારે મૃત્યુ પામે છે જ્યારે પાણીમાં ડિટરજન્ટની સાંદ્રતા 15 PPM (પ્રતિ મિલિયન ભાગ) ની નજીક હોય છે, જ્યારે 5 PPM ડિટરજન્ટ સાંદ્રતા પાણીમાં માછલીના ઈડાને નુકસાન પહોંચાડે છે. ડિટરજન્ટિસ બાહ્ય મ્યુકસ (Mucus) સ્તરોનો નાશ કરવામાં સક્ષમ છે જે માછલીઓને બેક્ટેરિયા અને પરોપજીવીઓથી બચાવે છે, જેનાથી ગિલ્સને ગંભીર નુકસાન થાય છે.
- **પાણીને પ્રદૂષિત કરે છે :**
 - ડિટરજન્ટમાં કેટલાક એન્થ્રોપોજેનિક હાનિકારક ઘટકો હોય છે જેમ કે શાકનાશી, જંતુનાશકો અને ભારે ધાતુઓ (ઝિંક, કેડમિયમ અને સીસું) જે પાણીની નિષ્ફળતાના પરિબળો છે. આ પ્રકાશને અવરોધે છે અને છોડના વિકાસને અવરોધે છે.
 - પાણીની ગંદકી માછલીઓની કેટલીક પ્રજાતિઓના શ્વસન તંત્રને અવરોધે છે. આ ઝેરી જળપદાર્થો કેટલાક જીવલેણ માનવ અથવા પ્રાણીઓના રોગોને કારણે થાય છે.
- **મનુષ્યો માટે જોખમી:**
 - ડિટરજન્ટમાં શંકાસ્પદ કાર્સિનોજેન્સ (Carcinogen) અને એવા તત્વો હોય છે જે સંપૂર્ણપણે બાયોડિગ્રેડેબલ નથી.
 - કાર્સિનોજેન્સ એક ઘટક છે જે મનુષ્યમાં કેન્સર પેદા કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.

ભારતીય પહેલો

- > ઈકોમાર્ક સ્કીમ (ECOMARK Scheme): સરકારે ઈકો ફ્રેન્ડલી પ્રોડક્ટ્સના લેબલિંગ પર આ યોજના શરૂ કરી છે.
- > આ યોજના રાષ્ટ્રીય ધોરણે સંચાલિત થાય છે અને સ્થાનિક અને અન્ય ગ્રાહક ઉત્પાદનો માટે માન્યતા અને લેબલિંગ પ્રદાન કરે છે, જે ભારતીય ધોરણોની ગુણવત્તાની આવશ્યકતાઓ તેમજ તે ઉત્પાદન માટે કેટલાક પર્યાવરણીય ધોરણોને પૂર્ણ કરે છે.
- > ઈકોમાર્ક સ્કીમમાં સાબુ અને ડિટર્જન્ટ, પેઈન્ટ્સ, ફૂડ્સ વગેરે જેવી વિવિધ પ્રોડક્ટ કેટેગરીનો સમાવેશ થાય છે.

બાયો-સંચય વિરુદ્ધ બાયો-એન્હાન્સમેન્ટ**(Bioaccumulation vs Biomagnification):**

- > જ્યારે સજીવ અથવા પ્રજાતિની અંદર રસાયણોની સાંદ્રતા વધે છે ત્યારે જૈવોસંચય થાય છે. જ્યારે ઝેરી પદાર્થો સજીવો દ્વારા ગળી જાય છે ત્યારે આ થઈ શકે છે. સજીવો માટે આ ઝેરનું ઉત્સર્જન કરવું ખૂબ મુશ્કેલ છે, તેથી તે તેમના પેશીઓમાં એકત્રિત થાય છે.
- > બાયો-એન્હાન્સમેન્ટ એ પ્રક્રિયા છે જેના દ્વારા શિકારીઓની અંદર ઝેરી રસાયણો રચાય છે. તે સામાન્ય રીતે સમગ્ર ખાદ્ય શૃંખલામાં થાય છે અને તમામ જીવોને અસર કરે છે પરંતુ સાંકળની ટોચ પરના પ્રાણીઓ વધુ પ્રભાવિત થાય છે.

ડિટર્જન્ટ દ્વારા જળ પ્રદૂષણ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતમાં માથાદીઠ ડિટર્જન્ટનો વપરાશ વાર્ષિક આશરે 2.7 કિલો છે. ફિલિપાઈન્સ અને મલેશિયામાં તે લગભગ 3.7 કિલો અને અમેરિકામાં 10 કિલો છે.
2. પાણી ખાસ કરીને પ્રદૂષણની પકડમાં છે. “સાર્વત્રિક દ્રાવક” તરીકે ઓળખાતું પૃથ્વી પરનું પાણી અન્ય પ્રવાહી કરતાં વધુ પદાર્થોને મર્જ કરવામાં સક્ષમ છે.
3. ડિટર્જન્ટમાં ઓક્સિજન ઘટાડતા પદાર્થો પણ હોય છે જે માછલી અને અન્ય દરિયાઈ પ્રાણીઓને ગંભીર નુકસાન પહોંચાડી શકે છે.
4. જ્યારે સજીવ અથવા પ્રજાતિની અંદર રસાયણોની સાંદ્રતા વધે છે ત્યારે જૈવોસંચય થાય છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 અને 3
(B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4
(D) 1, 2, 3 અને 4

યુરોપિયન યુનિયનને કડક આબોહવા પરિવર્તન યોજનાઓ બહાર પાડી

- > યુરોપિયન યુનિયનની એક્ઝિક્યુટિવ શાખાએ ગ્લોબલ વોર્મિંગને કારણે ગેસ ઉત્સર્જનમાં ૫૫ ટકાનો ઘટાડો કરવાની પ્રતિજ્ઞાને પૂર્ણ કરવા માટે આ દાયકામાં નવો કાયદો જારી કર્યો હતો.

Fit for 55 કાયદો

- > યુરોપિયન યુનિયનના "Fit for 55" કાયદામાં વિદેશી કંપનીઓ પાસેથી પ્રદૂષણ પર કર લાદવાની વિવાદાસ્પદ યોજના શામેલ છે.
- > કાયદો 2035 સુધીમાં ગેસોલિન અને ડીઝલ કારમાંથી વાસ્તવિક ફેઝિંગની પણ જોગવાઈ કરે છે.
- > આમાં હિટીંગ ભવનોના વાયુઓ પર નવા ચાર્જનો સમાવેશ થાય છે.
- > આમાં બ્લોકના ઉત્સર્જન વેપાર કાર્યક્રમમાં સુધારો શામેલ છે. આ કાર્યક્રમ હેઠળ, કંપનીઓ તેઓ દ્વારા ઉત્સર્જિત કાર્બન ડાયોક્સાઈડ માટે ચૂકવણી કરે છે.
- > આ પહેલી વાર છે જ્યારે શિપિંગ અને ઉડ્ડયન ઈંધણ પર કર લાગુ કરવામાં આવ્યો છે.

Back to basics : પેરિસ જળવાયુ સમજૂતી (Paris Climate Deal)

- > પેરિસ જળવાયુ સમજૂતીને અનુરૂપ યુરોપિયન યુનિયનનો કાયદો જારી કરવામાં આવ્યો હતો. વિશ્વના નેતાઓ છ વર્ષ પહેલા પેરિસમાં વૈશ્વિક તાપમાનને 2 ડિગ્રી સેલ્સિયસથી નીચે રાખવાના પ્રયાસો કરવા સંમત થયા હતા.

સામાજિક આબોહવા ભંડોળ (Social Climate Fund)

- > યુરોપિયન યુનિયનએ કેટલાક અબજ યુરોના “સામાજિક આબોહવા ભંડોળ”ની રચનાનો પણ પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે. આ ભંડોળનો ઉપયોગ એવા લોકોને મદદ કરવા માટે કરવામાં આવશે જેમને સૌથી વધુ અસર થઈ શકે છે. તે સંવેદનશીલ ઘરો અને નાના વ્યવસાયો માટેના બિલમાં પણ કાપ મૂકશે.

યુરોપિયન યુનિયનને બહાર પાડેલ કડક આબોહવા પરિવર્તન પર નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. યુરોપિયન યુનિયનની એક્ઝિક્યુટિવ શાખાએ ગ્લોબલ વોર્મિંગને કારણે ગેસ ઉત્સર્જનમાં 55 ટકાનો ઘટાડો કરવાની પ્રતિજ્ઞાને પૂર્ણ કરવા માટે આ દાયકામાં નવો કાયદો જારી કર્યો હતો.

2. યુનિયનના "Fit for 55" કાયદામાં વિદેશી કંપનીઓ પાસેથી પ્રદૂષણ પર કર લાદવાની વિવાદાસ્પદ યોજના શામેલ છે.
3. આ પહેલી વાર છે જ્યારે શિપિંગ અને ઉડ્ડયન ઈંધણ પર કર લાગુ કરવામાં આવ્યો છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

હિમાચલ પ્રદેશમાં ભૂસ્ખલન અને ફ્લેશ પૂર

- હિમાચલ પ્રદેશના અનેક ભાગોમાં ભારે વરસાદને કારણે તાજેતરમાં પૂર (ફ્લેશ ફ્લડ) અને ભૂસ્ખલન આવ્યું હતું.

Back to basics : ભૂસ્ખલન

- ભૂસ્ખલનને સામાન્ય રીતે ખડકો, કાટમાળ અથવા ઢાળમાં આવતી માટીની મોટી હિલચાલ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે.
- તે મોટા પાયે હવામાનનો એક પ્રકાર છે, જેના કારણે માટી અને ખડક જૂથો ગુત્વાકર્ષણના સીધા પ્રભાવ હેઠળ ઢોળાવ પરથી નીચે સરકી જાય છે.
- ભૂસ્ખલન શબ્દમાં ઢોળાવની હિલચાલમાં પાંચ રીતોનો સમાવેશ થાય છે: પતન, લટકવું, લપસવું, ફેલાવું અને પ્રવાહ.

પરિબળ

- ઢોળાવની હિલચાલ ત્યારે થાય છે જ્યારે નીચેની તરફ કામ કરતી શક્તિઓ (મુખ્યત્વે ગુત્વાકર્ષણને કારણે) પૃથ્વી દ્વારા ઉત્પન્ન સામગ્રી કરતાં વધુ શક્તિશાળી બને છે.
- ભૂસ્ખલન ત્રણ મુખ્ય પરિબળોને કારણે થાય છે: ભૂસ્તરશાસ્ત્ર, ભૂરૂપશાસ્ત્ર અને માનવ પ્રવૃત્તિ.
- ભૂસ્તરશાસ્ત્ર ભૂ-પદાર્થોની લાક્ષણિકતાઓનો ઉદ્ભવ કરે છે. પૃથ્વી અથવા ખડક નબળા અથવા ખંડિત હોઈ શકે છે, અથવા વિવિધ સ્તરોમાં વિવિધ શક્તિઓ અને સખતતા હોઈ શકે છે.
- ભૂસ્તરશાસ્ત્ર જમીનના માળખાને સૂચવે છે. ઉદાહરણ તરીકે, જે ઢોળાવની વનસ્પતિ આગ અથવા દુષ્કાળથી નાશ પામી છે તે ભૂસ્ખલનમાટે વધુ સંવેદનશીલ છે.
- વનસ્પતિના આવરણમાં રહેલા છોડ જમીનને મૂળ સાથે બાંધે છે, જેમાં વૃક્ષો, ઝાડીઓ અને અન્ય છોડની ગેરહાજરીમાં ભૂસ્ખલનની સંભાવના વધારે હોય છે.
- માનવ પ્રવૃત્તિ, જેમાં કૃષિ અને બાંધકામના કામનો સમાવેશ થાય છે, ભૂસ્ખલનનું જોખમ વધારે છે.

ભૂસ્ખલન સંબંધિત વિસ્તાર

- હિમાચલનો આખો માર્ગ ઉત્તર-પૂર્વ ભારતના પેટા હિમાચલના પ્રદેશોના પર્વતો, પશ્ચિમ ઘાટ, તમિલનાડુ કોંકણ વિસ્તારમાં નીલગિરિઓ ભૂસ્ખલન ગ્રસ્ત વિસ્તારો છે.

નિવારણ

- ભૂસ્ખલન સંબંધિત વિસ્તારોમાં રસ્તાઓ અને મોટા ડેમના નિર્માણ જેવા બાંધકામ કાર્ય અને વિકાસ કાર્ય પર પ્રતિબંધ મૂકવો જોઈએ.
- આ વિસ્તારોમાં ખેતી નદી ખીણ અને મધ્યમ ઢોળાવવાળા વિસ્તારોમાં મર્યાદિત હોવી જોઈએ.
- ઉચ્ચ નબળાઈવાળા વિસ્તારોમાં મોટી વસાહતોના વિકાસ પર નિયંત્રણ.
- મુખ્ય રીતે વનીકરણને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ અને પાણીનો પ્રવાહ ઘટાડવા માટે બંધોનું નિર્માણ કરવું જોઈએ.
- પૂર્વોત્તર પહાડી રાજ્યોના ઝૂમિંગ કૃષિ (ખેતી અથવા ઝૂમ કૃષિનું સ્થળાંતર) ક્ષેત્રોમાં સીડી જેવા ક્ષેત્રો બનાવીને કૃષિ કરવી જોઈએ.

લેવામાં આવેલા પગલાં

- જિયોલોજિકલ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા (GSI)એ દેશમાં કુલ 4,20,000 ચોરસ કિમીના ભૂસ્ખલન સંબંધિત વિસ્તારના 85 ટકા માટે નેશનલ લેન્ડસ્લાઈડ સેન્સિટિવિટી મેપિંગ તૈયાર કર્યું છે. આપત્તિની પ્રકૃતિ મુજબ વિસ્તારોને જુદા જુદા ઝોનમાં વિભાજિત કરવામાં આવ્યા છે.
- પ્રારંભિક ચેતવણી પ્રણાલીમાં સુધારો કરીને દેખરેખ અને સંવેદનશીલ વિસ્તારોમાં ભૂસ્ખલનને કારણે થયેલા નુકસાનને ઘટાડી શકાય છે.

ફ્લેશફ્લડ વિશે

- આ ઘટના વરસાદ દરમિયાન અથવા પછી પાણીના સ્તરમાં અચાનક વધારો સૂચવે છે.
- તે ખૂબ જ ઊંચા સ્થળોએ ટૂંકા ગાળાની ઘટના છે, સામાન્ય રીતે વરસાદ અને ફ્લેશ પૂર વચ્ચે છ કલાકથી પણ ઓછું અંતર હોય છે.
- ખરાબ ડ્રેનેજ લાઈનો અથવા પાણીના કુદરતી પ્રવાહને વિક્ષેપિત કરે તેવા અતિક્રમણને કારણે ફ્લેશ ઘટના ભયંકર બની જાય છે.
- પરિબળ:**
- આ ઘટના ભારે વરસાદ, જોરદાર વાવાઝોડા, ઉષ્ણકટિબંધીય તોફાનો, બરફ પીગળવા વગેરેને કારણે બની શકે છે.
- ડેમ તૂટવા અને/અથવા કાટમાળના પ્રવાહને કારણે પણ ફ્લેશ પૂર આવી શકે છે.

- > જવાળામુખી વિસ્ફોટ પણ જવાબદાર છે, કારણ કે જવાળામુખી ફાટ્યા બાદ આસપાસના વિસ્તારોમાં તાપમાન ઝડપથી વધે છે, જેના કારણે આ વિસ્તારોમાં હિમનદીઓ ઓગળી જાય છે.
- > ફ્લેશ ફ્લડની પ્રકૃતિ વરસાદની તીવ્રતા, વરસાદનું વિતરણ, જમીનનો ઉપયોગ અને ભૌગોલિક રચનાનો પ્રકાર, વનસ્પતિપ્રકાર અને વિકાસ/ઘનતા, જમીનના પ્રકાર વગેરે દ્વારા નક્કી થાય છે.
- > ઘટાડો:
- > લોકોએ ખીણોને બદલે ઢોળાવ વાળા સખત જમીનવાળા વિસ્તારોમાં રહેવું જોઈએ.
- > જમીન પર તિરાડો પડી હોય તેવા વિસ્તારોમાં વરસાદી પાણી અને સપાટીના પાણીની પહોંચ અટકાવવા માટે યોગ્ય પગલાં લેવા જોઈએ.
- > “અંધાધૂંધ” અને “અવૈજ્ઞાનિક” બાંધકામના કામો પર પ્રતિબંધ મૂકવો જોઈએ.

ભૂસ્ખલન અને ફ્લેશપૂર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભૂસ્ખલનને સામાન્ય રીતે ખડકો, કાટમાળ અથવા ઢાળમાં આવતી માટીની મોટી હિલચાલ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે.
2. ભૂસ્ખલન શબ્દમાં ઢોળાવની હિલચાલમાં પાંચ રીતોનો સમાવેશ થાય છે: પતન, લટકવું, લપસવું, ફેલાવું અને પ્રવાહ.
3. મુખ્ય રીતે વનીકરણને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ અને પાણીનો પ્રવાહ ઘટાડવા માટે બંધોનું નિર્માણ કરવું જોઈએ.
4. હિમાલયનો આખો માર્ગ ઉત્તર-પૂર્વ ભારતના પેટા હિમાલયના પ્રદેશોના પર્વતો, પશ્ચિમ ઘાટ, તમિલનાડુ કોંકણ વિસ્તારમાં નીલગિરિઓ ભૂસ્ખલન ગ્રસ્ત વિસ્તારો છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) 1,2 અને 3
 - (B) 2,3 અને 4
 - (C) 1,2 અને 4
 - (D) 1, 2, 3 અને 4

કાર્બન ઉત્સર્જક તરીકે: એમેઝોન ફોરેસ્ટ

- > તાજેતરના એક અભ્યાસ મુજબ એમેઝોનના જંગલો/વનોએ કાર્બન ડાયોક્સાઈડ (Carbon dioxide-CO₂)ને શોષવાને બદલે તેનું ઉત્સર્જન કરવાનું શરૂ કર્યું છે.
- > 1960 થી, ઉગતા વૃક્ષો અને છોડ તમામ અશ્મિભૂત ઈંધણ ઉત્સર્જનનો લગભગ એક ચતુર્થાંશ ભાગ શોષી લે છે, જેમાં એમેઝોન સૌથી મોટા ઉષ્ણકટિબંધીય જંગલ (Tropical Forest) તરીકે મુખ્ય ભૂમિકા ભજવે છે.

અભ્યાસની મુખ્ય દહીકતો

- > પૂર્વ અને દક્ષિણપૂર્વ બ્રાઝિલમાં અતિશય વન નાબૂદી (40 વર્ષ દરમિયાન) ને કારણે તેણે જંગલને CO₂ના સ્ત્રોતમાં ફેરવી નાખ્યું છે જે પૃથ્વીને ગરમ કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.
- > તેણે સુષ્મ હવામાન દરમિયાન વરસાદના લાંબા સમયગાળા અને તાપમાનમાં વધારાને પણ અસર કરી છે.
- > વર્ષોથી વૃક્ષારોપણ અને આગના પરિણામે એમેઝોનના વરસાદી જંગલો જ નહીં પરંતુ દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયાના કેટલાક જંગલો પણ કાર્બન સ્ત્રોતમાં ફેરવાઈ ગયા છે.
- > 2013થી જંગલમાં આગનો દર બમણો થયો છે. તેનું એક મુખ્ય કારણ એ છે કે ખેડૂતો આગામી પાક મેળવવા માટે જમીન સાફ કરવા માટે આગ સળગાવે છે.
- > મોટા ભાગના ઉત્સર્જન આગને કારણે થાય છે.
- > આગ વિના પણ, એમેઝોનના એક ભાગમાં કાર્બન ઉત્સર્જનની ખાસ ચિંતાજનક સ્થિતિ જોવા મળી છે, જે કદાચ દર વર્ષે વનનાબૂદીનું પરિણામ હતું અને આગનો ઉદ્દેશ આગામી વર્ષ માટે પાકની ઉપજ માટે જંગલો સાફ કરવાનો હતો.

વન નાબૂદીનું કારણ

- > રેલવે અને માર્ગ વિસ્તરણ પ્રોજેક્ટ્સ જેવી આર્થિક વૃદ્ધિને ઉત્તેજિત કરનારી રાજ્યની નીતિઓએ એમેઝોન અને મધ્ય અમેરિકામાં “અજાણતા વનનાબૂદી”ને પ્રોત્સાહન મળ્યું છે.
- > વન નાબૂદીની શરૂઆત 1970 અને 1980ના દાયકામાં થઈ હતી જ્યારે પશુપાલન અને સોયાની ખેતી માટે જંગલો (Forest Conversion)નું મોટા પાયે રૂપાંતરણ શરૂ થયું હતું.

Back to basics : એમેઝોન રેઈન ફોરેસ્ટ

- > આ વિશાળ ઉષ્ણકટિબંધીય વરસાદી જંગલો છે જે એમેઝોન નદી અને ઉત્તર દક્ષિણ અમેરિકામાં તેની સહાયક નદીઓના ટ્રેનેજ બેઝિન પર કબજો ધરાવે છે.
- > ઉષ્ણકટિબંધ એ વિષુવવૃત્તની ઉત્તર અથવા દક્ષિણમાં 28 ડિગ્રીની અંદર જોવા મળતા વિટાન જંગલો છે.
- > અહીં મોસમ પ્રમાણે અથવા આખા વર્ષ દરમિયાન વાર્ષિક 200 સેમીથી વધુ વરસાદ થાય છે.
- > તાપમાન પણ એટલું જ ઊંચું છે (20 ડિગ્રી સેલ્સિયસથી ઘણી ડિગ્રી સેલ્સિયસ વચ્ચે).
- > આવા જંગલો એશિયા, ઓસ્ટ્રેલિયા, આફ્રિકા, દક્ષિણ અમેરિકા, મધ્ય અમેરિકા, મેક્સિકો અને ઘણા પેસિફિક ટાપુઓમાં જોવા મળે છે.
- > એમેઝોન રેઈન ફોરેસ્ટ્સ એમેઝોન બેઝિનના લગભગ 80% ભાગને આવરી લે છે અને વિશ્વની લગભગ 1/5 જમીન પ્રજાતિઓનું ઘર છે અને સૈકડો સ્વદેશી જૂથો અને અનેક વિવિધ જનજાતિઓ સહિત લગભગ 30 મિલિયન લોકોનું ઘર પણ છે.

- > એમેઝોન બેઝિન 6 મિલિયન ચોરસ કિલોમીટરથી વધુ વિસ્તાર સાથે વિશાળ છે, જે ભારતના કદ કરતાં લગભગ બમણું છે.
- > આ બેઝિન સમુદ્રોમાંથી વિશ્વના લગભગ 20% તાજા પાણીનો પ્રવાહ મેળવે છે.
- > બ્રાઝિલનો કુલ વિસ્તારનો લગભગ 40 ટકા ભાગ ઉત્તરમાં ગુયાના હાઈલેન્ડ્સ, પશ્ચિમમાં એન્ડીઝ માઉન્ટેન, દક્ષિણમાં બ્રાઝિલનો મધ્ય ઉચ્ચપ્રદેશ અને પૂર્વમાં એટલાન્ટિક

આગળનો રસ્તો

- > જો ઉષ્ણકટિબંધીય જંગલોએ કાર્બન સિક્કા તરીકે કામ કરવાની તેમની ક્ષમતા જાળવવી હોય, તો અશ્મિભૂત બળતણના ઉત્સર્જનને ઘટાડવાની તેમજ તાપમાનમાં વધારો મર્યાદિત કરવાની જરૂર છે.

કાર્બન ઉત્સર્જક તરીકે એમેઝોન ફોરેસ્ટ વિશે નીચેના વિધિના ધ્યાનમાં લો.

1. 1960 થી, ઉગતા વૃક્ષો અને છોડ તમામ અશ્મિભૂત ઈંધણ ઉત્સર્જનનો લગભગ એક ચતુર્થાંશ ભાગ શોષી લે છે, જેમાં એમેઝોન સૌથી મોટા ઉષ્ણકટિબંધીય જંગલ (Tropical Forest) તરીકે મુખ્ય ભૂમિકા ભજવે છે.
2. પૂર્વ અને દક્ષિણપૂર્વ બ્રાઝિલમાં અતિશય વન નાબૂદી (40 વર્ષ દરમિયાન) ને કારણે તેણે જંગલને CO₂ના સ્ત્રોતમાં ફેરવી નાખ્યું છે જે પૃથ્વીને ગરમ કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.
3. એશિયાના કેટલાક જંગલો પણ કાર્બન સ્ત્રોતમાં ફેરવાઈ ગયા છે.
4. એમેઝોન બેઝિન 6 મિલિયન ચોરસ કિલોમીટરથી વધુ વિસ્તાર સાથે વિશાળ છે, જે ભારતના કદ કરતાં લગભગ બમણું છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3
(B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4
(D) 1, 2, 3 અને 4

કૃષ્ણ અને ગોદાવરી નદી બોર્ડના અધિકારક્ષેત્રો સૂચિત

- > કેન્દ્ર સરકારે આંધ્રપ્રદેશ પુનર્ગઠન અધિનિયમ હેઠળ તેમના બંધારણના સાત વર્ષ પછી કૃષ્ણ નદી વ્યવસ્થાપન બોર્ડ (Krishna River Management Board-KRMB) અને ગોદાવરી નદી વ્યવસ્થાપન બોર્ડ (Godavari River Management Boards-GRMB)ના અધિકારક્ષેત્રને સૂચિત કર્યું છે.
- > આ બોર્ડની રચના સાથે કેન્દ્રએ આંધ્રપ્રદેશ અને તેલંગાણાની બે નદી ખીણોમાં હાઈડ્રો પાવર જનરેશન સહિતના તમામ

પ્રોજેક્ટ્સ તેમને ટ્રાન્સફર કર્યા હતા. તે 14 ઓક્ટોબર, 2021થી અમલમાં આવશે.

- > જળ ઊર્જા મંત્રાલય દ્વારા આ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું.
- > આ જાહેરનામાથી કૃષ્ણ બેઝિનમાં 35 પ્રોજેક્ટ અને ગોદાવરી બેઝિનમાં 71 પ્રોજેક્ટ બોર્ડના કાર્યક્ષેત્રમાં આવ્યા છે.
- > તેણે ડેમ, જળાશયો, નહેર નેટવર્કના ભાગો, માળખાઓ, પ્રોજેક્ટ્સમાં ટ્રાન્સમિશન લાઈન અને પાવર સ્ટેશનોના હેડવર્ક્સનું સંચાલન કરવા બોર્ડને સશક્ત બનાવ્યા છે.
- > આંધ્રપ્રદેશ અને તેલંગાણા જાહેરનામા પ્રકાશિત થયાના 60 દિવસની અંદર દરેક KRMB ના બેંક ખાતામાં 200 કરોડ રૂપિયા જમા કરશે જેથી બોર્ડ તેમના કાર્યોને અસરકારક રીતે ડિસ્ચાર્જ કરી શકે.

અધિસૂચનાનું મહત્વ

- > જલ શક્તિ મંત્રાલયની આ સૂચના, શ્રીસૈલામ, નાગાર્જુન સાગર અને પુલિચિન્ટલા એમ ત્રણ જળાશયોમાં પ્રોજેક્ટ કામો અને હાઈડ્રો પાવર ઉત્પાદન અંગે આંધ્રપ્રદેશ અને તેલંગાણા વચ્ચે વધતા વિવાદના પ્રકાશમાં મહત્વપૂર્ણ છે.

આંધ્ર અને તેલંગાણા વચ્ચે વિવાદ

- > આંધ્રપ્રદેશ લાંબા સમયથી બોર્ડના અવકાશ માટે જાહેરનામું શોધી રહ્યું છે, ત્યારે તેલંગાણા વિરોધ કરી રહ્યું છે કે રાજ્યના પાણીના હિસ્સા અંગે સ્પષ્ટતા આપ્યા વિના પ્રોજેક્ટ્સનું સંચાલન સોંપવું અર્થહીન રહેશે.

KRMB કાર્ય

- > કૃષ્ણ જળ વિવાદ ટ્રિબ્યુનલ (KWDT) દ્વારા આપવામાં આવેલા એવોર્ડના સંદર્ભમાં પ્રોજેક્ટ્સ અને તેના ઘટકોમાં થી ઉત્પન્ન થતા પાણી અને વીજ પુરવઠાને નિયંત્રિત કરવાનું કામ છયોબને સોંપવામાં આવ્યું છે.

કૃષ્ણ અને ગોદાવરી નદી બોર્ડના અધિકારક્ષેત્રો વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ બોર્ડની રચના સાથે કેન્દ્રએ આંધ્રપ્રદેશ અને તેલંગાણાની બે નદી ખીણોમાં હાઈડ્રો પાવર જનરેશન સહિતના તમામ પ્રોજેક્ટ્સ તેમને ટ્રાન્સફર કર્યા હતા.
2. જળ ઊર્જા મંત્રાલય દ્વારા આ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું.
3. આ જાહેરનામાથી કૃષ્ણ બેઝિનમાં 35 પ્રોજેક્ટ અને ગોદાવરી બેઝિનમાં 71 પ્રોજેક્ટ બોર્ડના કાર્યક્ષેત્રમાં આવ્યા છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે ?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

એક્યુટ એન્સેફલાઈટિસ સિન્ડ્રોમ

- જલ જીવન મિશન (JJM)એ અસરગ્રસ્ત પાંચ JE-AES (જાપાનીઝ એન્સેફલાઈટિસ-એક્યુટ એન્સેફલાઈટિસ સિન્ડ્રોમ)માં 9.7 મિલિયનથી વધુ પરિવારોને નળનું પાણી પૂરું પાડ્યું છે.
- પાંચ પ્રાથમિકતા ધરાવતા રાજ્યો આસામ, બિહાર, તમિલનાડુ, ઉત્તરપ્રદેશ અને પશ્ચિમ બંગાળ છે. JJM માં 2024 સુધીમાં કાર્યકારી ઘરેલું નળ જોડાણ (FHTC) મારફતે દરેક ગ્રામિણ પરિવારને દરરોજ માથાદીઠ 55 લિટર પાણીનો પુરવઠો આપવાની કલ્પના કરવામાં આવી છે. જળ ઉર્જા મંત્રાલય આ યોજનાના અમલીકરણ માટેનો મંત્રાલય છે.

Back to Basics

એક્યુટ એન્સેફલાઈટિસ સિન્ડ્રોમ (AES)

- બાલક એ મચ્છર દ્વારા ફેલાતા એન્સેફલાઈટિસનો ગંભીર કેસ છે અને ઉચ્ચ તાવ અને મગજની બળતરા દ્વારા લક્ષણિત છે.
- વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) 2006માં AES રોગોના જૂથનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે જે એકબીજાને મળતા આવે છે, પરંતુ તેમના રોગચાળાના અસ્તવ્યસ્ત વતાવરણ વચ્ચે તફાવત કરવો મુશ્કેલ છે.

નબળી વસ્તી

- આ રોગ બાળશો અને યુવાન પુખ્ત વયના લોકોને સૌથી વધુ અસર કરે છે અને નોંધપાત્ર રીતે વધુ માંદગી અને મૃત્યુદર તરફ દોરી શકે છે.

ફેક્ટર એજન્ટ્સ

- AES ના કેસોમાં વાયરસ મુખ્ય પ્રેરક એજન્ટો છે, જોકે છેલ્લા કેટલાક દાયકાઓમાં બેક્ટેરિયા, કાવક, પરોપજીવીઓ, સ્પિરોકેટ્સ, રસાયણો, ઝેર અને બિન-ચેપી એજન્ટો જેવા અન્ય સ્ત્રોતો પણ નોંધાયા છે.
- જાપાનીઝ એન્સેફલાઈટિસ વાયરસ (JEV) ભારતમાં AES નું મુખ્ય કારણ છે (5% થી 35%) હર્પીસ સિમ્પલેક્સ વાયરસ નિપાહ ઝિકા વાયરસ, ઈન્ફ્લુએન્ઝા એ વાયરસ, વેસ્ટ નાઈલ વાયરસ, ચાંદીપુર વાયરસ, કંથામાલા, મીઝલ્સ, ડેન્ગ્યુ, સ્કબ ટાઈફસ, એસપી ન્યુમોનિયા પણ AES માટે પ્રેરક એજન્ટ તરીકે જોવા મળે છે.

લક્ષણો

- મૂંઝવણ, વિમુખતા, કોમામાં જવાની અથવા વાત કરવામાં અસમર્થતા, ઉચ્ચ તાવ, ઊલટી, ઉબકા અને બેભાન થવું.

નિદાન

- ભારતમાં નેશનલ વેક્ટર બોરન ડિસીઝ કન્ટ્રોલ પોગ્રામ (National Vector Borne Disease Control Programme - NVBDCP) એ સેન્ટિનલ સાઈટ્સ મારફતે રાષ્ટ્રવ્યાપી મોનિટરિંગ સેન્ટર્સ સ્થાપ્યા છે, જેમાં જાપાનીઝ એન્સેફલાઈટિસ (Japanese Encephalitis-JEV) સાથે AES ની શોધ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાનો સમાવેશ થાય છે.
- સેન્ટિનલ સર્વેલન્સ નેટવર્કમાં AES/LE નું નિદાન LgM એન્ટિબોડી કેપ્ચર એલિસા (LgM Antibody Capture ELISA) દ્વારા કરવામાં આવે છે અને આ વાયરસ નેશનલ રેફરન્સ લેબોરેટરીમાં અલગ (Virus Isolation) કરાય છે.

ભારતમાં AES નો દરજ્જો :

- NVBDCP ના જણાવ્યા અનુસાર, 2018માં 17 રાજ્યોમાં AESના 10,485 કેસ સાથે 632 મૃત્યુ પામ્યા હોવાનું નિદાન થયું હતું.
- ભારતે AESના કેસોમાં 6 ટકાનો મૃત્યુદર નોંધાવ્યો છે. પરંતુ બાળકોમાં મૃત્યુદર વધીને 25 ટકા થયો છે.
- બિહાર, આસામ, ઝારખંડ, ઉત્તર પ્રદેશ, મણિપુર, મેઘાલય, કર્ણાટક અને ત્રિપુરા સૌથી વધુ અસરગ્રસ્ત છે.

સરકારી પહેલો

- રોગીતા અને મૃત્યુદર ઘટાડવા માટે ભારત સરકારે સંબંધિત મંત્રાલયોના સમન્વય સાથે બહુ-આયામી વ્યૂહરચના વિકસાવી છે.
- આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય : જાપાનીઝ એન્સેફલાઈટિસ રસીકરણને મજબૂત અને વિસ્તૃત કરવું, જાહેર આરોગ્ય પ્રવૃત્તિઓને મજબૂત બનાવવી JEV/AEV કેસ વગેરેનું વધુ સારું ક્લિનિકલ મેનેજમેન્ટ.
- જળ ઉર્જા મંત્રાલય (Ministry of Jal Shakti) સલામત પાણી પુરવઠાની જોગવાઈ માટે. મહિલાઓ અને બાળ વિકાસ માટે નબળા બાળકોને ઉચ્ચ ગુણવત્તાયુક્ત પોષણ પ્રદાન કરવું. સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલય હેઠળ વિકલાંગતા વ્યવસ્થાપન અને પુનર્વસન માટે જિલ્લા વિકલાંગતા પુનર્વસન કેન્દ્રની સ્થાપના.

- > ઝૂંપડપટ્ટી અને શહેરોમાં સાલમત પાણી પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરવા માટે આવાસ અને શહેરી મંત્રાલય.
- > શિક્ષણ મંત્રાલય વિકલાંગ બાળકોને શિક્ષણ માટે વિશેષ સુવિધાઓ પ્રદાન કરશે.

એક્યુટ એન્સેફલાઈટિસ સિન્ડ્રોમ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- 1 જલ જીવન મિશન (JJM)એ અસરગ્રસ્ત પાંચ JE-AES (જાપાનીઝ એન્સેફલાઈટિસ-એક્યુટ એન્સેફલાઈટિસ સિન્ડ્રોમ)માં 9.7 મિલિયાનથી વધુ પરિવારોને નળનું પાણી પૂરું પાડ્યું છે.
- 2 AES એ મચ્છરો દ્વારા ફેલાતા એન્સેફલાઈટિસનો ગંભીર કેસ છે અને તે ઉચ્ચ તાવ અને મગજની બળતરા દ્વારા લાક્ષણિક છે.
- 3 JJMમાં 2024 સુધીમાં કાર્યકારી ઘરેલું નળ જોડાણ (FHTC) મારફતે દરેક ગ્રામીણ પરિવારને દરરોજ માથાદીઠ 55 લિટર પાણીનો પુરવઠો આપવાની કલ્પના કરવામાં આવી છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે ?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

વિશ્વ વસ્તી દિવસ

- > વિશ્વની વસ્તી લગભગ 7.7 અબજ છે અને 2030માં લગભગ 8.5 અબજ, 2050માં 9.7 અબજ અને 2100માં 10.9 અબજ નો વધારો થવાની સંભાવના છે.

વૃદ્ધિનું કારણ

- > આ નાટકીય વૃદ્ધિ મોટા પાયે પ્રજનન વય સુધી જીવતા લોકોની વધતી સંખ્યા તેમજ પ્રજનન દરમાં મોટા ફેરફારો, શહેરીકરણમાં ઝડપી સ્થળાંતર દ્વારા પ્રેરિત છે.
- > આ વલણોની ભાવિ પેઢીઓ માટે દૂરગામી અસરો થશે.

અસરગ્રસ્ત વિસ્તારો

- > તેઓ આર્થિક વિકાસ, રોજગાર, આવક વિતરણ, ગરીબી અને સામાજિક સુરક્ષાને અસર કરે છે.
- > તેઓ આરોગ્ય સંભાળ, શિક્ષણ, આવાસ, સ્વચ્છતા, પાણી, ખોરાક અને ઉર્જાની સાર્વત્રિક સુલભતા સુનિશ્ચિત કરવાના પ્રયાસોને પણ અસર કરે છે.

ભારતમાં વસ્તીના મુદ્દાઓ

- **મોટુકદ :**
 - > ભારત પાસે વિશ્વનો માત્ર 2 ટકા વિસ્તાર છે અને તેની વસ્તી વૈશ્વિક વસ્તીના 16 ટકા છે.
 - > ભારત વિશ્વનો સૌથી વધુ વસ્તી ધરાવતો દેશ બનવાના આરે છે અને ચીનને પાછળ છોડી દેશે.
- **ઝડપી વિકાસ :**
 - > જન્મ અને મૃત્યુદરમાં આ અસંગતતાનો પરિણામે છેલ્લા કેટલાક દાયકાઓમાં વસ્તીમાં ઝડપી વૃદ્ધિ થઈ છે.
 - > જોકે ભારતનો કુલ ફર્ટિલિટીરેટ (TFR) ઘટ્યો હતો. તાજેતરના સરકારી ડેટા અનુસાર કુલ પ્રજનન દર હાલમાં મહિલા દીઠ 2.2 છે, જે 2.1ના રિપ્લેસમેન્ટ રેટની નજીક છે.
 - > તાલ પ્રજનન કાળ (15-49 વર્ષ) દરમિયાન સ્ત્રી દ્વારા જન્મેલા બાળકોની સરેરાશ સંખ્યા સૂચવે છે.
- **શિક્ષણ અને વસ્તી વૃદ્ધિ :**
 - > ગરીબી અને નિરક્ષરતાએ વસ્તી વિસ્ફોટમાં ઘણો ફાળો આપ્યો છે.
 - > તાજેતરના આંકડા મુજબ દેશમાં કુલ સાક્ષરતા દર લગભગ 77.7 ટકા છે.
 - > અખિલ ભારતીય સ્તરે પુરુષ સાક્ષરતાદર મહિલાઓ કરતાં વધારે છે. જ્યાં 84.7 ટકા પુરુષોની તુલનામાં માત્ર 70.3 ટકા મહિલાઓ સાક્ષર છે.
 - > ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં બાળકોને સંપત્તિ તરીકે ગણવામાં આવે છે, જે વૃદ્ધાવસ્થામાં માતાપિતાની સંભાળ લેશે, તેમજ વધુ બાળકો, એટલે કે ઉચ્ચ કમાનારા હાથ.
 - > સ્ત્રીઓના શિક્ષણના સ્તરની સીધી અસર પ્રજનન ક્ષમતા પર પડે છે, કારણકે એ સ્પષ્ટ છે કે અભણ મહિલાઓમાં સાક્ષર મહિલાઓ કરતાં પ્રજનન દર ઊંચો હોય છે.
 - > શિક્ષણનો અભાવ મહિલાઓને ગર્ભનિરોધકનો ઉપયોગ અને વધુ બાળકોને જન્મ આપવાની અસરો વિશે શીખવામાં અવરોધે છે.
- **બેરોજગારી :**
 - > ભારતની ઉચ્ચ યુવા બેરોજગારી ભારતના વસ્તીવિષયક ડિવિડન્ડને વસ્તીવિષયક આપત્તિમાં ફેરવી રહી છે.
 - > આ યુવા ક્ષમતાને ઘણી વાર 'ડેમોગ્રાફિક ડિવિડન્ડ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, જેનો અર્થ એ છે કે જો દેશમાં ઉપલબ્ધ યુવાનો ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ અને કૌશલ્ય તાલીમથી સજ્જ હશે, તો તેમને યોગ્ય રોજગાર જ નહીં મળે પરંતુ દેશના આર્થિક વિકાસમાં અસરકારક યોગદાન પણ આપી શકે છે.

આગળનો રસ્તો :

- > વસ્તી વૃદ્ધિમાં સ્થિરતા કરવા માટે કુટુંબ નિયોજન એ એક અસરકારક સાધન છે. તમામ સ્તરે સરકાર- કેન્દ્ર, રાજ્ય અને સ્થાનિક સમાજોએ જાગૃતિને પ્રોત્સાહન આપવા,

મહિલાઓના જાતીય અને પ્રજનન અધિકારોની હિમાયત કરવાની અને ગર્ભનિરોધકના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે જવાબદારી લેવી જોઈએ.

- > સમાજ અને દેશના મહત્તમ આર્થિક લાભ માટે વસ્તી વૃદ્ધિનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો તે અંગે સંપૂર્ણ સંશોધનનું આયોજન અને અમલીકરણ કરવાની જરૂર છે.
- > ગરીબી, લિંગ સમાનતા, આર્થિક વિકાસ સાથે સંબંધિત ટકાઉ વિકાસલક્ષ્યો (SDG) હાંસલ કરવા આરોગ્યના ક્ષેત્રમાં વધુ સારા ભવિષ્ય માટે મહત્વપૂર્ણ છે.

વિશ્વ વસ્તી દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- 1 1989માં, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર વિકાસ કાર્યક્રમ (UNDP)એ ભલામણ કરી હતી કે 11 જુલાઈને આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાય દ્વારા વિશ્વ વસ્તી દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે.
- 2 ઉત્તર પ્રદેશ સરકારના કાયદા પંચે વસ્તી નિયંત્રણ વિધેયક તૈયાર કર્યું છે, જેના હેઠળ બે બાળકોના નિયમનો અમલ કરવામાં આવશે.
- 3 ભારત પાસે વિશ્વનો માત્ર 2 ટકા વિસ્તાર છે અને તેની વસ્તી વૈશ્વિક વસ્તીના 16 ટકા છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે ?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

નોવાક યોકોવિચે વિમ્બલ્ડન ટેનિસ ચેમ્પિયનશીપનું ટાઈટલ 2021 જીત્યું

- > નોવાક યોકોવિચ (Novak Djokovic)એ છટું ગ્રાન્ડ સ્લેમ વિમ્બલ્ડન ટેનિસ ચેમ્પિયનશીપ ટાઈટલ 2021 જીત્યું છે.
- > બીજા વિશ્વયુદ્ધ બાદ પ્રથમ વખત કોવિડ-19ના રોગચાળાને કારણે 2020માં ચેમ્પિયનશીપ ટુર્નામેન્ટ રદ કરવામાં આવી હતી.
- > આ ટુર્નામેન્ટ 28 જૂન, 2021ના રોજ શરૂ થઈ હતી, જેની ફાઈનલ 11 જુલાઈ, 2021ના રોજ ઈંગ્લેન્ડના લંડનમાં રમાઈ હતી.

ટુર્નામેન્ટ ક્યાં યોજાઈ હતી?

- > વિમ્બલ્ડન મેન્સ સિંગલ્સ ચેમ્પિયનશીપ 2021નું આયોજન ઈંગ્લેન્ડના લંડનની ઓલ ઈંગ્લેન્ડ લોન ટેનિસ અને ક્રિકેટ ક્લબમાં થયું હતું.

વિમ્બલ્ડન મેન્સ સિંગલ્સ ચેમ્પિયનશીપ :

- > વિમ્બલ્ડન ચેમ્પિયનશીપ એ વિશ્વમાં યોજનારી સૌથી જૂની ટેનિસ ટુર્નામેન્ટ છે. તે વ્યાપક પણે સૌથી પ્રતિષ્ઠિત ચેમ્પિયનશીપ માનવામાં આવે છે. તે 1877થી વિમ્બલ્ડન, લંડન ખાતે ઓલ ઈંગ્લેન્ડ ક્લબમાં યોજાઈ રહી છે. તે આઉટડોર ગ્રાસ કોર્ટ પર રમાય છે. આ ટુર્નામેન્ટ પરંપરાગત રીતે જૂનના અંતમાં અને જુલાઈની શરૂઆતમાં બે અઠવાડિયામાં થાય છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > વિમ્બલ્ડન ચાર ગ્રાન્ડ સ્લેમ ટેનિસ ટુર્નામેન્ટમાંથી એક છે. અન્ય ટુર્નામેન્ટમાં ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન, ફ્રેન્ચ ઓપન અને યુએસ ઓપન છે. વિમ્બલ્ડન એકમાત્ર મોટી ટુર્નામેન્ટ છે જે હજી પણ પરંપરાગત ટેનિસ રમત, ઘાસની સપાટી પર રમાઈ છે.

નોવાક યોકોવિચ (Novak Djokovic) :

- > તે સર્બિયન પ્રોફેશનલ ટેનિસ ખેલાડી છે જેને Association of Tennis Professionals (ATP) દ્વારા વર્લ્ડ નંબર 1 તરીકે સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. તે 329 અઠવાડિયાના રેકોર્ડ સમય સુધી નંબર 1 રહ્યો છે. અત્યાર સુધીમાં તેણે 20 ગ્રાન્ડ સ્લેમ મેન્સ સિંગલ્સ ટાઈટલ અને 85 ATP સિંગલ્સ ટાઈટલ જીત્યા છે.

વિમ્બલ્ડન ટેનિસ ચેમ્પિયનશીપનું ટાઈટલ 2021 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. નોવાક યોકોવિચ (Novak Djokovic)એ છટું ગ્રાન્ડ સ્લેમ વિમ્બલ્ડન ટેનિસ ચેમ્પિયનશીપ ટાઈટલ 2021 જીત્યું છે.
2. આ ટુર્નામેન્ટ 28 જૂન, 2021ના રોજ શરૂ થઈ હતી, જેની ફાઈનલ 11 જુલાઈ, 2021ના રોજ ઈંગ્લેન્ડના લંડનમાં રમાઈ હતી.
3. વિમ્બલ્ડન ચેમ્પિયનશીપ એ વિશ્વમાં યોજનારી સૌથી જૂની ટેનિસ ટુર્નામેન્ટ છે. તે વ્યાપક પણે સૌથી પ્રતિષ્ઠિત ચેમ્પિયનશીપ માનવામાં આવે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1, અને 2
(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3
(D) 1, 2 અને 3

નાગપુરમાં ભારતના પ્રથમ ખાનગી LNG સુવિધા પ્લાન્ટનું ઉદ્ઘાટન

- > માર્ગ પરિવહન અને રાજમાર્ગ પ્રધાન નીતિન ગડકરીએ નાગપુર ખાતે ભારતના પ્રથમ લિક્વિડ નેચરલ ગેસ (LNG) સુવિધા પ્લાન્ટનું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું.

- આ પ્લાન્ટનું ઉદ્દઘાટન કરતાં મંત્રીએ વૈકલ્પિક જૈવિક બળતણ (alternate biofuels) અને ઊર્જા અને વીજળી ક્ષેત્ર પ્રત્યે કૃષિના વૈવિધ્યીકરણના મહત્વ પર ભાર મૂક્યો હતો.
- મંત્રાલયે એક નીતિ પણ તૈયાર કરી છે જે આયાત વિકલ્પો, ખર્ચ અસરકારક, પ્રદૂષણ મુક્ત અને સ્વદેશી ઈથેનોલ, LNG, BIO-CNG અને હાઈડ્રોજન ઈંધણના વિકાસને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- નીતિન ગડકરીએ એ પણ ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે ચોખા, મકાઈ અને શેરડીના અધિસેષનો ઉપયોગ વૈકલ્પિક ઈંધણ તરીકે થઈ શકે છે.
- તેમના જણાવ્યા અનુસાર ઓટોમોબાઈલ ઉત્પાદકો, ખાસ કરીને ફોર વ્હીલર અને ટુ વ્હીલર માટે ફ્લેક્સ એન્જિનફરજિયાત બનાવવાનો નિર્ણય ત્રણ મહિનાની અંદર લેવામાં આવશે.

Back to basics : લિક્વિફાઈડ નેચરલ ગેસ (LNG)

- LNG કુદરતી ગેસ છે, તેમાં મુખ્યત્વે મિથેન (CH₄) અને થોડા ઈથેન (C₂H₆)નું મિશ્રણ હોય છે, જેને સરળ નોન-પ્રેશર સ્ટોરેજ અને પરિવહન માટે પ્રવાહી સ્વરૂપમાં ઠંડુકરવામાં આવે છે. તે ગંધહીન, રંગહીન, બિનઝેરી અને બિન-ક્ષયકારક વાયુ છે.

LNGનું ઉત્પાદન કેવી રીતે થાય છે?

- LNGનું ઉત્પાદન હાઈડ્રોકાર્બનમાંથી થાય છે જેમાં મિથેન (CH₄), ઈથેન (C₂H₆), પ્રોપેન (C₃H₈) અને બુટેન (C₄H₁₀) જેવા હાઈડ્રોકાર્બન ઉત્પાદનોની વિશાળ શ્રેણી હોય છે. આ ઉત્પાદનોમાં વ્યાપક ઉકળતા બિંદુઓ અને વિવિધ તાપમાન મૂલ્યો છે જે વ્યાપારીકરણના વિવિધ માર્ગોને મંજૂરી આપે છે.

નાગપુરમાં ભારતનું પ્રથમ ખાનગી LNG સુવિધા પ્લાન્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. માર્ગ પરિવહન અને રાજમાર્ગ પ્રધાન નીતિન ગડકરીએ નાગપુર ખાતે ભારતના પ્રથમ લિક્વિડ નેચરલ ગેસ (LNG) સુવિધા પ્લાન્ટનું ઉદ્દઘાટન કર્યું હતું.
2. ચોખા, મકાઈ અને શેરડીના અધિસેષનો ઉપયોગ વૈકલ્પિક ઈંધણ તરીકે થઈ શકે છે.
3. LNGનું ઉત્પાદન હાઈડ્રોકાર્બનમાંથી થાય છે જેમાં મિથેન (CH₄), ઈથેન (C₂H₆), પ્રોપેન (C₃H₈) અને બુટેન (C₄H₁₀) જેવા હાઈડ્રોકાર્બન ઉત્પાદનોની વિશાળ શ્રેણી હોય છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2
- (B) ફક્ત 2, અને 3
- (C) ફક્ત 1, અને 3
- (D) 1, 2 અને 3

National Dolphin Centre

- બહુપ્રતીક્ષિત નેશનલ ડોલ્ફિન રિસર્ચ સેન્ટર (National Dolphin Research Centre - NDRC)ની સ્થાપના ટૂંક સમયમાં પટનામાં કરવામાં આવશે. આ સંશોધન કેન્દ્ર સ્થાપવાની પ્રક્રિયા શરૂ થઈ ગઈ છે.
- આ સંશોધન કેન્દ્રનું ઉદ્દઘાટન લુમ્પ થતી ગંગા નદી ડોલ્ફિન (Gangetic River Dolphin)ના સંરક્ષણની દિશામાં એક મોટું પગલું હશે.
- સંશોધન કેન્દ્રો સ્થાપવા માટે ગંગા નદીના કિનારે પટના યુનિવર્સિટીના કેમ્પસમાં 44400 ચોરસ મીટર જમીન પર NDRCનું નિર્માણ કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- બિહાર શહેરી વિકાસ વિભાગે ગંગાથી 200 મીટર દૂર NDRC બિલ્ડિંગના નિર્માણને મંજૂરી આપી દીધી છે.

Back to basics : પ્રોજેક્ટ ડોલ્ફિન (Project Dolphin)

- પ્રોજેક્ટ ડોલ્ફિન (Project Dolphin) :
- પ્રોજેક્ટ ડોલ્ફિન, પ્રોજેક્ટ ટાઈગરની તર્જ પર શરૂ કરવામાં આવી હતી, જેણે વાઘની વસ્તી વધારવામાં મદદ કરી છે. ડિસેમ્બર 2019માં પ્રધાનમંત્રીની અધ્યક્ષતામાં રાષ્ટ્રીય ગંગા પરિષદ (National Ganga Council - NGC)ની પ્રથમ બેઠકમાં આ પહેલને સૈદ્ધાંતિક મંજૂરી મળી હતી. તે ગંગાની ડોલ્ફિનને બચાવવા માટે શરૂ કરવામાં આવેલા “વિશેષ સંરક્ષણ કાર્યક્રમ” છે. આ પ્રોજેક્ટપર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવશે.

ચિંતાઓ :

- ગંગા નદીમાં ડોલ્ફિનનું રહેઠાણ જોખમમાં છે. આમ, NDRCહવે ડોલ્ફિનના સંરક્ષણ માટે પ્રયાસ કરશે. NDRCડોલ્ફિન પર સઘન સંશોધનની તક પ્રદાન કરશે જેમાં વર્તણૂક બદલવી, ખાવાની ટેવ, અસ્તિત્વ ટકાવી રાખવાની કુશળતા, મૃત્યુના કારણો અને આવા અન્ય પાસાઓનો સમાવેશ થાય છે.

ગંગા ડોલ્ફિન નદી (Gangetic River Dolphin) :

- ગંગા ડોલ્ફિન નદી ભારતનું રાષ્ટ્રીય જળચર પ્રાણી છે. તેને વાઈલ્ડલાઈફ (પ્રોટેક્શન) એક્ટ, 1972 હેઠળ એક પ્રાણી

તરીકે સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે. International Union for Conservation of Nature (IUCN) દ્વારા તેને “લુપ્તપ્રાય” જાહેર કરવામાં આવ્યું છે. ગંગા ડોલ્ફિન નદી એ વિશ્વભરમાં તાજા પાણીની ચાર ડોલ્ફિન પ્રજાતિઓમાંની એક છે. અન્ય ત્રણ તાજા પાણીની ડોલ્ફિન ચીનની યાંગત્સે નદીમાં (હવે લુપ્તથઈ ગઈ છે), પાકિસ્તાનની સિંધુ નદી અને દક્ષિણ અમેરિકાની એમેઝોન નદીમાં જોવા મળે છે. તેઓ ઓછામાં ઓછું પાંચથી આઠ ફૂટ ઊંડું પાણી પસંદ કરે છે અને સામાન્ય રીતે તોફાની પાણીમાં જોવા મળે છે, જ્યાં તેઓ પોતાના માટે પૂરતી માછલીઓ શોધી શકે છે.

National Dolphin Research Centre વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ સંશોધન કેન્દ્રનું ઉદઘાટન લુપ્ત થતી ગંગા નદી ડોલ્ફિન (Gangetic River Dolphin)ના સંરક્ષણની દિશામાં એક મોટું પગલું હશે.
2. બિહાર શહેરી વિકાસ વિભાગે ગંગાથી 200 મીટર દૂર NDRC બિલ્ડિંગના નિર્માણને મંજૂરી આપી દીધી છે.
3. ગંગા ડોલ્ફિન નદી ભારતનું રાષ્ટ્રીય જળચર પ્રાણી છે. તેને વાઈલ્ડલાઈફ (પ્રોટેક્શન) એક્ટ, 1972 હેઠળ એક પ્રાણી તરીકે સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે? (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3 (C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2 અને 3

PM મોદીએ પદ્મ પુરસ્કારો માટે નામાંકન આમંત્રણ આપ્યું

વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ પદ્મ પુરસ્કાર 2022 માટે લોકોને ઉમેદવારી પત્રો મોકલવા માટે આમંત્રણ આપ્યું છે. પ્રજાસત્તાક દિવસની પૂર્વ સંધ્યાએ દર વર્ષે પદ્મ પુરસ્કારોની ઘોષણા કરવામાં આવે છે.

Back to basics : પદ્મ પુરસ્કારો વિશે

- > પદ્મ પુરસ્કાર ભારતમાં ઉચ્ચ નાગરિક સન્માન છે. 2020 સુધીમાં 3123 લોકોએ પ્રાપ્ત કર્યા છે. આ પુરસ્કારો ત્રણ કેટેગરીમાં આપવામાં આવ્યા છે:
- > પદ્મ વિભૂષણ – આ પુરસ્કાર અપવાદરૂપ અને વિશિષ્ટ સેવા માટે આપવામાં આવ્યો છે,
- > પદ્મભૂષણ – તે ઉચ્ચ કક્ષાની વિશિષ્ટ સેવા માટે આપવામાં આવે છે.

> પદ્મશ્રી – વિશિષ્ટ સેવાને માન આપવા માટે આપવામાં આવે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ :

> પદ્મ પુરસ્કારોની સ્થાપના 1954માં કરવામાં આવી હતી. આ શિક્ષણ, કલા, સાહિત્ય, ઉદ્યોગ, રમતગમત, વિજ્ઞાન, તબીબી, સામાજિક સેવા અને જાહેર બાબતો જેવા વિવિધ ક્ષેત્રોમાં તેમના વિશિષ્ટ યોગદાનને માન આપવા માટે ભારતના નાગરિકોને પ્રદાન કરવામાં આવે છે. તે કેટલાક પ્રતિષ્ઠિત વ્યક્તિઓને પણ પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે જેમણે વિવિધ રીતે ભારતમાં ફાળો આપ્યો હતો પરંતુ ભારતના નાગરિક ન હતા.

પસંદગી માટેના માપદંડો :

> ભારતમાં પસંદગીના માપદંડની આ દાવા સાથે ટીકા કરવામાં આવી છે કે ઘણા ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતા કલાકારો બાકી છે જ્યારે કેટલીક વ્યક્તિઓને પસંદ કરવામાં આવે છે. તેથી, ભારતે હવે સામાન્ય નાગરિકો માટે પુરસ્કારો માટે નામાંકનની ભલામણ કરવા માટે ઓનલાઈન નોંધણી પ્લેટફોર્મ બનાવ્યું છે. પ્રધાનમંત્રી દ્વારા રચાયેલી પદ્મ પુરસ્કાર સમિતિ દ્વારા દર વર્ષે નામાંકનની તપાસ કરવામાં આવે છે. ત્યારબાદ, આ સમિતિની ભલામણો પર પુરસ્કારો આપવામાં આવે છે.

પદ્મ પુરસ્કારો વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. પદ્મ પુરસ્કાર એ ભારતમાં ઉચ્ચ નાગરિક સન્માન છે. જે 2020 સુધીમાં 3123 લોકોએ પ્રાપ્ત કર્યા છે.
2. પદ્મ પુરસ્કારોની સ્થાપના 1954માં કરવામાં આવી હતી.
3. તે કેટલાક પ્રતિષ્ઠિત વ્યક્તિઓને પણ પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે જેમણે વિવિધ રીતે ભારતમાં ફાળો આપ્યો હતો પરંતુ ભારતના નાગરિક ન હતા. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે? (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3 (C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2 અને 3

નાગા શાંતિમંત્રણા

- > તાજેતરમાં નાગાલેન્ડ સરકારે તમામ નાગા રાજકીય જૂથો અને ઉગ્રવાદી જૂથોને આ ક્ષેત્રમાં એકતા, સમાધાન અને શાંતિ લાવવામાં સહકાર આપવા અપીલ કરી છે.
- > કેન્દ્ર સરકાર અને નાગા ઉગ્રવાદી જૂથોના બે વર્ગો વચ્ચેની શાંતિ પ્રક્રિયા 23 વર્ષથી વધુ સમયથી બાકી છે.

Back to basics : પ્રથમ મુસાફરી સેવા વિશે**નાગા :**

- > નાગા ટેકરીઓ લગભગ 2.5 મિલિયન (નાગાલેન્ડમાં 1.8 મિલિયન, મણિપુરમાં 0.6 મિલિયન અને અણાયલમાં 0.1 મિલિયન) વસ્તી ધરાવતા વંશીય સમુદાયો છે અને ભારતીય રાજ્ય આસામ અને બર્મા (મ્યાનમાર) વચ્ચેના દૂરના અને પર્વતીય વિસ્તારમાં રહે છે.
- > બર્મા (મ્યાનમાર)માં નાગા જૂથો પણ રહે છે.
- > નાગા કોઈ જનજાતિ નથી, પરંતુ વંશીય સમુદાય છે, જેમાં નાગાલેન્ડ અને તેના પડોશી વિસ્તારોમાં રહેતી ઘણી જનજાતિઓનો સમાવેશ થાય છે.
- > નાગા ઈન્ડો-મોંગોલોઈડ વંશના છે.
- > નાગા સમુદાયમાં કુલ 19 જનજાતિઓ છે – ઓસ, અંગામિસ, ચાંગસ, ચકેસાંગ, કાબુઈસ, કાચારિસ, ખાઈન-માંગસ, કોન્ચાક્સ, કુકિસ, લોથાસ, માઓસ, મિકીઝ, ફોમ્સ, રેંગમસ, સંગતમસ, સેમસ, ટંબુલ્સ, યમચુમ્ગર અને ઝેલિયાંગ.

નાગા બળવાની પૃષ્ઠભૂમિ:

- > નાગા હિલ્સ 1881માં બ્રિટિશ ભારતનો ભાગ બની હતી.
- > વિખરાયેલા નાગા જનજાતિઓને એકસાથે લાવવાના પ્રયાસને પરિણામે 1918માં નાગા કલબની રચના કરવામાં આવી હતી.
- > કલબે સમગ્ર સમુદાયમાં એક પ્રકારની 'નાગા રાષ્ટ્રવાદી' ભાવનાને જન્મ આપ્યો.
- > આ કલબને 1946માં નાગા નેશનલ કાઉન્સિલ (NNC)માં ફેરવવામાં આવ્યું હતું.
- > અંગામી ઝાપુ ફિઝોની આગેવાની હેઠળની નાગા નેશનલ કાઉન્સિલે 14 ઓગસ્ટ, 1947ના રોજ નાગાલેન્ડને સ્વતંત્ર રાજ્ય જાહેર કર્યું હતું અને મે 1951માં "જનમત સંગ્રહ" યોજ્યો હતો અને દાવો કર્યો હતો કે 99.9 ટકા નાગાઓએ 'સાર્વભૌમ નાગાલેન્ડ'ને ટેકો આપ્યો હતો.
- > નાગાલેન્ડે ડિસેમ્બર 1963માં રાજ્યનો દરજ્જો મેળવ્યો. નાગાલેન્ડની રચના આસામના નાગા ટેકરી જિલ્લા અને તત્કાલીન નોર્થ ઈસ્ટ ફ્રન્ટિયર એજન્સી (NEFA) પ્રાંત (હવે અણાયલ પ્રદેશ)ના કેટલાક ભાગોને ભેળવીને કરવામાં આવી હતી.
- > 1975માં શિલોંગ સમજૂતી હેઠળ નાગા નેશનલ કાઉન્સિલ (NNC) અને નાગા ફેડરલ ગવર્નમેન્ટ (NFG)ના કેટલાક જૂથો શસ્ત્રો છોડવા સંમત થયા હતા.
- > થિન્જલાંગ મુઠવા(જે તે સમયે ચીનમાં હતા)ની આગેવાની હેઠળ લગભગ 140 સભ્યોના જૂથે શિલોંગ સમજૂતી સ્વીકારવાનો ઈનકાર કર્યો હતો. આ જૂથે 1980માં નેશનલ સોશિયાલિસ્ટ કાઉન્સિલ ઓફ નાગાલેન્ડ (NSCN)ની રચના કરી હતી.

- > 1988માં હિંસક અથડામણ બાદ નેશનલ સોશિયાલિસ્ટ કાઉન્સિલ ઓફ નાગાલેન્ડ (NSCN)ને NSCN(IM) અને NSCN(K)માં વિભાજિત કરવામાં આવી હતી.
- > એક તરફ નાગા નેશનલ કાઉન્સિલ સમય જતાં નબળી પડવા લાગી હતી અને 1991માં લંડનમાં ફિઝોનું અવસાન થયું હતું, જ્યારે NSCN(IM)ની તાકાત વધી હતી અને તેને આ વિસ્તારમાં "તમામ બળવાખોરોની માતા" તરીકે જોવામાં આવી હતી.

નાગા જૂથોની માંગ:

- > નાગા જૂથોની મુખ્ય માંગ એ મોટી નાગાલેન્ડ એટલે કે નાગાલિમ (સાર્વભૌમ રાજ્યનો દરજ્જો) છે, એટલે કે પૂર્વોત્તરના તમામ નાગા-વસ્તીવાળા વિસ્તારોને એક વહીવટી કેન્દ્ર હેઠળ લાવવા માટેની સીમાઓનું ફરીથી ચિત્રકામ.
- > તેમાં અરૂણાચલ પ્રદેશ, આસામ, મણિપુર અને મ્યાનમારના વિવિધ પ્રદેશોનો પણ સમાવેશ થાય છે.
- > તેમાં અલગ નાગા યેજાબો (બંધારણ) અને અલગ ધ્વજ માટેની માંગ શામેલ છે.

શાંતિ પહેલ:

- શિલોંગ સમજૂતી (1975): શિલોંગમાં શાંતિ સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા જેમાં NNC જૂથ શસ્ત્રો છોડવા સંમત થયું હતું.
- > જોકે, ઘણા નેતાઓએ આ સમજૂતીસ્વીકારવાનો ઈનકાર કર્યો હતો, જેના કારણે NNCનું વિભાજન થયું હતું.
- યુદ્ધવિરામ સમજૂતી (1997): NSCN-IMએ ભારતીય સશસ્ત્ર દળો પર હુમલા અટકાવવા માટે સરકાર સાથે યુદ્ધવિરામ કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા. પરિણામે, સરકારે બળવાખોરી વિરોધી તમામ પ્રવૃત્તિઓ/કામગીરી બંધ કરી દીધી હતી.
- ફેમવર્ક એગ્રીમેન્ટ (2015): આ સમજૂતીમાં ભારત સરકારે નાગાના અનન્ય ઈતિહાસ, સંસ્કૃતિ અને દરજ્જા અને લાગણીઓ અને આકાંક્ષાઓને માન્યતા આપી હતી.
- > તાજેતરમાં રાજ્ય સરકારે નાગાલેન્ડના સ્થાનિકરહેવાસીઓનું રજિસ્ટર (RIIN) સ્થાપવાનો નિર્ણય લીધો છે પરંતુ બાદમાં વિવિધ જૂથોના દબાણને કારણે આ નિર્ણય અટકાવી દેવામાં આવ્યો હતો.

મુદ્દો:

- > અહેવાલ મુજબ 2015ના કરારમાં શાંતિ પ્રક્રિયાને સર્વસમાવેશક બનાવવામાં આવી હતી, પરંતુ તેણે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આદિવાસી અને ભૂરાજકીય કારણોસર

નાગાઓને વિભાજિત અને શોષણ કરવાની શંકા ઉભી કરી હતી.

- > મણિપુર, આસામ અને અણાચલ પ્રદેશને અડીને આવેલા નાગા વસ્તીવાળા વિસ્તારોના એકીકરણનો મુદ્દો 'ગ્રેટર નાગાલિમ'ના પ્રાદેશિક એકીકરણની માંગને ધ્યાનમાં રાખીને વિવિધ અસરગ્રસ્ત રાજ્યોમાં હિંસક સંઘર્ષને પ્રોત્સાહન આપશે.
- > નાગાલેન્ડમાં શાંતિ પ્રક્રિયાના માર્ગમાં બીજો મોટો અવરોધ એ છે કે એકથી વધુ સંગઠન અસ્તિત્વમાં છે, જેમાંથી દરેક નાગાઓના પ્રતિનિધિ હોવાનો દાવો કરે છે.

આગળની રસ્તો:

- > કેન્દ્રએ લાંબા ગાળાની શાંતિ મંત્રણાના પાસાઓ માટે બળવાખોરોના તમામ જૂથો અને જૂથો સાથે વાતચીત કરવી જોઈએ. તદ્દુપરાંત, તેમની સાંસ્કૃતિક, ઐતિહાસિક અને પ્રાદેશિક સીમાઓને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ.
- > કોઈ પણ વ્યવસ્થિત પ્રક્રિયા અપનાવતી વખતે સામાજિક-રાજકીય સંવાદિતા, આર્થિક સમૃદ્ધિ અને રાજ્યોના તમામ જનજાતિઓ અને નાગરિકોના જીવન અને સંપત્તિનું રક્ષણ હોવું જોઈએ.
- > આ મુદ્દાનો સામનો કરવાનો બીજો માર્ગ આદિવાસી જૂથોમાં સત્તાઓનું મહત્તમ વિકેન્દ્રીકરણ અને ટોચના સ્તરે લઘુત્તમ કેન્દ્રીકરણ હોઈ શકે છે. આનાથી સરકારને તેને લોકોલક્ષી બનાવવા અને મેગા ડેવલપમેન્ટ પ્રોજેક્ટ્સ હાથ ધરવાની સુવિધા મળશે.
- > આ રાજ્યો નાગા વસ્તી વાળા વિસ્તારોને વધુ સ્વાયત્તતા પ્રદાન કરી શકે છે અને આ ક્ષેત્રો માટે તેમની સંસ્કૃતિ અને વિકાસ માટે અલગ બજેટ ફાળવણી પણ કરી શકાય છે.
- > તદ્દુપરાંત, કેન્દ્રએધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે વિશ્વભરમાં મોટા ભાગના શસ્ત્ર બળવાઓ કાં તો સંપૂર્ણ વિજય અથવા વ્યાપક હારમાં સમાપ્ત થતાનથી, પરંતુ 'સમાધાન' જેવા ગ્રે ઝોનમાં સમાપ્ત થાય છે.

નાગા શાંતિમંત્રણા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેન્દ્ર સરકાર અને નાગા ઉગ્રવાદી જૂથોના બે વર્ગો વચ્ચેની શાંતિ પ્રક્રિયા 23 વર્ષથી વધુ સમયથી બાકી છે.
2. નાગા કોઈ જનજાતિ નથી, પરંતુ વંશીય સમુદાય છે, જેમાં નાગાલેન્ડ અને તેના પડોશી વિસ્તારોમાં રહેતી ઘણી જનજાતિઓનો સમાવેશ થાય છે.
3. 1988માં હિંસક અથડામણ બાદ નેશનલ સોશિયાલિસ્ટ કાઉન્સિલ ઓફ નાગાલેન્ડ (NSCN)ને NSCN(IM) અને NSCN(K)માં વિભાજિત કરવામાં આવી હતી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2
- (B) ફક્ત 2, અને 3
- (C) ફક્ત 1, અને 3
- (D) 1, 2, અને 3

મલાલા ડે

- > મહિલાઓ અને બાળકોના અધિકારોનું સન્માન કરવા માટે દર વર્ષે 12 જુલાઈએ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા વૈશ્વિક સ્તરે મલાલા દિવસનું આયોજન કરવામાં આવે છે. 12 જુલાઈ, 1997ના રોજ પાકિસ્તાનમાં જન્મેલી મલાલા યુસુફઝાઈ એક સામાજિક કાર્યકર્તા છે જે સતત મહિલાઓના શિક્ષણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે સંઘર્ષ કરી રહી છે. તેમણે પાકિસ્તાનમાં કન્યા શિક્ષણ પરના પ્રતિબંધનો સખત વિરોધ કર્યો હતો અને છોકરીઓને શિક્ષિત કરવાની જરૂરિયાતની હિમાયત કરી હતી.
- > મલાલાને આંતરરાષ્ટ્રીય ખાતું મળ્યું હતું જ્યારે માત્ર 15 વર્ષની ઉંમરે કટ્ટરપંથીઓ દ્વારા તેની હત્યા કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો. ઉલ્લેખનીય છે કે, 10 ઓક્ટોબર, 2014ના રોજ મલાલા યુસુફઝાઈને બાળકો અને મહિલાઓના શિક્ષણ માટેના સંઘર્ષ બદલ ભારતીય બાળ અધિકાર કાર્યકર્તા કેલાશ સત્યાર્થી સાથે મળીને નોબેલ શાંતિ પુરસ્કાર એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો. આ રીતે તેઓ સૌથી યુવા નોબેલ શાંતિ પુરસ્કાર મેળવનાર છે. આ ઉપરાંત 2012માં પાકિસ્તાન સરકાર દ્વારા તેમને રાષ્ટ્રીય યુવા શાંતિ પુરસ્કાર એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.
- > તેમણે યુવાન છોકરીઓને શાળાએ જવા માટે મદદ કરવા માટે એક બિન-નફાકારક સંસ્થા મલાલા ફંડની પણ સ્થાપના કરી છે. મલાલાને કેનેડાની માનદ નાગરિકતા પણ આપવામાં આવી છે.

મલાલા ડે વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. દર વર્ષે 12 જુલાઈએ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા વૈશ્વિક સ્તરે મલાલા દિવસનું આયોજન કરવામાં આવે છે.
 2. તેમણે પાકિસ્તાનમાં કન્યા શિક્ષણ પરના પ્રતિબંધનો સખત વિરોધ કર્યો હતો અને છોકરીઓને શિક્ષિત કરવાની જરૂરિયાતની હિમાયત કરી હતી.
 3. 2012માં પાકિસ્તાન સરકાર દ્વારા તેમને રાષ્ટ્રીય યુવા શાંતિ પુરસ્કાર એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2
 - (B) ફક્ત 2, અને 3
 - (C) ફક્ત 1, અને 3
 - (D) 1, 2, અને 3

‘ગ્રેવેલિયા બોરો’ અને ‘ડેક્સિપસ કલેઈની’ કરોળિયા

- તાજેતરમાં, પશ્ચિમ આસામના ચિરાંગ રિઝર્વ ફોરેસ્ટની ‘ઝારબારી રેન્જ’ માં ભૂગર્ભ કરોળિયાની બે નવી પ્રજાતિઓ—ગ્રેવેલિયા બોરો અને ડેક્સિપસ કલેઈની મળી આવી છે. આ બંને કરોળિયા બોડોલેન્ડ ટેરીટોરિયલ એરિયામાં મળી આવ્યા છે. પ્રથમ સ્પાઈડર, ‘ગ્રેવેલીયા બોરો’, બોડો સમુદાયના નામ પર રાખવામાં આવ્યું છે અને માટી, વનસ્પતિ અને રેશમથી બનેલાકોર્ક જેવા જાળાઓ સાથે બુરો બનાવે છે. આ કરોળિયા રેતાળ—લોમ સપાટીથી લગભગ 10-15 સે.મી.ની નીચે ભૂગર્ભમાં રહે છે. ‘ડેક્સિપસ કલેઈની’, એક ઓરિએન્ટલ જમ્પિંગ સ્પાઈડર, પ્રથમ વખત આ ક્ષેત્રમાં જોવા મળી છે. આ સ્પાઈડરની શોધ 129 વર્ષ પહેલાં સ્વીડિશ પુરાતત્ત્વવિદ ટોર્ડ ટેમેરલાન થોરેલ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. ‘ડેક્સિપસ કલેઈની’ એ પરિવારનો સભ્ય છે, જે પૃથ્વી પરના કરોળિયાનો સૌથી મોટો પરિવાર છે.

‘ગ્રેવેલિયા બોરો’ અને ‘ડેક્સિપસ કલેઈની’ કરોળિયા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. પ્રથમ સ્પાઈડર, ‘ગ્રેવેલીયા બોરો’, બોડો સમુદાયના નામ પર રાખવામાં આવ્યું છે.
2. આ કરોળિયા રેતાળ—લોમ સપાટીથી લગભગ 10-15 સે.મી.ની નીચે ભૂગર્ભમાં રહે છે.
3. આ સ્પાઈડરની શોધ 129 વર્ષ પહેલાં સ્વીડિશ પુરાતત્ત્વવિદ ટોર્ડ ટેમેરલાન થોરેલ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1, અને 2
 - (B) ફક્ત 2, અને 3
 - (C) ફક્ત 1, અને 3
 - (D) 1, 2, અને 3

જમીનપાંડોગા

- તાજેતરમાં, પશ્ચિમ આસામના ચિરાંગ રિઝર્વ ફોરેસ્ટની ‘ઝારબારી રેન્જ’ માં ભૂગર્ભ કરોળિયાની બે નવી પ્રજાતિઓ—ગ્રેવેલિયા બોરો અને ડેક્સિપસ કલેઈની મળી આવી છે. આ બંને કરોળિયા બોડોલેન્ડ ટેરીટોરિયલ એરિયામાં મળી આવ્યા છે. પ્રથમ સ્પાઈડર, ‘ગ્રેવેલીયા બોરો’, બોડો સમુદાયના નામ પર રાખવામાં આવ્યું છે અને માટી, વનસ્પતિ અને રેશમથી બનેલાકોર્ક જેવા જાળાઓ સાથે બુરો બનાવે છે. આ કરોળિયા રેતાળ—લોમ સપાટીથી લગભગ 10-15 સે.મી.ની નીચે ભૂગર્ભમાં રહે છે. ‘ડેક્સિપસ કલેઈની’, એક ઓરિએન્ટલ જમ્પિંગ સ્પાઈડર, પ્રથમ વખત આ ક્ષેત્રમાં જોવા મળી છે. આ સ્પાઈડરની શોધ 129 વર્ષ પહેલાં સ્વીડિશ પુરાતત્ત્વવિદ ટોર્ડ ટેમેરલાન થોરેલ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. ‘ડેક્સિપસ કલેઈની’ એ પરિવારનો સભ્ય છે, જે પૃથ્વી પરના કરોળિયાનો સૌથી મોટો પરિવાર છે.

જમીનપાંડોગા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે આંધ્રપ્રદેશમાં કોયાજનજાતિ દ્વારા ઉજવવામાં આવતો તહેવાર છે.
2. પુષો માટે, તહેવારના ભાગ રૂપે શિકાર આવશ્યક છે.
3. સામાન્ય રીતે જૂન મહિનામાં આ તહેવાર ઉજવવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1, અને 2
 - (B) ફક્ત 2, અને 3
 - (C) ફક્ત 1, અને 3
 - (D) 1, 2, અને 3

લદાખ 100% પ્રથમ ડોઝ ક્વરેજ હાંસલ કરનાર પ્રથમ કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ બન્યો

- લદાખ તમામ રહેવાસીઓ અને મહેમાનોની વસ્તીને રસીકરણ આપનારા પ્રથમ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ બની ગયો છે; આમાં સ્થળાંતરિત મજૂરો, હોટલ કામદારો અને નેપાળી નાગરિકોનો સમાવેશ થાય છે જે આ વિસ્તારમાં તેમની આજીવિકા મેળવે છે.
- લદાખની વસ્તી ઓછી હોવા છતાં, આ પ્રદેશના પડકારજનક પ્રદેશ, ખરાબ હવામાન અને વસ્તીના વિવિધ કેન્દ્રોને કારણે આ કોઈ નાની સિદ્ધિ નથી. ઘણા વિસ્તારોમાં પહોંચવું ખૂબ મુશ્કેલ છે.
- ડેટા અનુસાર, તમામ લાયક વય જૂથોમાં કુલ 894404 લોકોને કોવિડ રસીનો પ્રથમ ડોઝ આપવામાં આવ્યો છે.
- 604936 લોકોને બીજો ડોઝ આપવામાં આવ્યો છે.
- ભારતમાં રસીકરણનો ત્રીજો તબક્કો શરૂ થયાના ત્રણ મહિનાથી પણ ઓછા સમયમાં રસીકરણ કરવામાં આવ્યું હતું.
- લદાખમાં રહેતા લગભગ 6,821 નેપાળી નાગરિકોને રસી આપવામાં આવી છે.

Back to basics : લદાખ (Ladakh)

- લદાખ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ છે. લદાખની સ્થાપના 31 ઓક્ટોબર, 2019ના રોજ “જમ્મુ—કાશ્મીર પુનર્ગઠન અધિનિયમ” પસાર કર્યા બાદ કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ તરીકે કરવામાં આવી હતી.
- આસપાસના વિસ્તારો :
 - લદાખ પૂર્વમાં તિબેટ સ્વાયત્ત પ્રદેશ, દક્ષિણમાં હિમાચલ પ્રદેશ, પશ્ચિમમાં જમ્મુ—કાશ્મીર અને પશ્ચિમમાં ગિલગિટ—બાલ્ટિસ્તાનની સરહદ છે.
 - લદાખનું વિસ્તરણ :
 - લદાખ ઉત્તરમાં કારાકોરમ રેન્જમાં સિયાચીન ગ્લેશિયરથી દક્ષિણમાં મુખ્ય મહાન હિમાલય સુધી ફેલાયેલું છે. લદાખના

પૂર્વ છેડે નિર્જન અક્સાઈ ચિન મેદાનનો સમાવેશ થાય છે. અક્સાઈ ચીન લદાખનો ભાગ છે, જોકે 1962થી તે ચીનના નિયંત્રણ હેઠળ છે.

લદાખમાં 100% પ્રથમ ડોઝના રસીકરણ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તમામ લાયક વય જૂથોમાં કુલ 89,404 લોકોને કોવિડ રસીનો પ્રથમ ડોઝ આપવામાં આવ્યો છે.
2. ભારતમાં રસીકરણનો ત્રીજો તબક્કો શરૂ થયાના ત્રણ મહિનાથી પણ ઓછા સમયમાં રસીકરણ કરવામાં આવ્યું હતું.
3. લદાખ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ છે. લદાખની સ્થાપના 31 ઓક્ટોબર, 2019ના રોજ “જમ્મુ-કાશ્મીર પુનર્ગઠન અધિનિયમ” પસાર કર્યા બાદ કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ તરીકે કરવામાં આવી હતી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

રાઈટ-ટુ-રિપેર મુવમેન્ટ

- તાજેતરના વર્ષોમાં, વિશ્વના ઘણા દેશોમાં એક અસરકારક રાઈટ-ટુ-રિપેર કાયદો પસાર કરવાના પ્રયાસો કરવામાં આવ્યા છે.
- આ આંદોલનના મૂળ 1950ના દાયકામાં કમ્પ્યુટર યુગની શરૂઆત સાથે સંકળાયેલા છે.
- આ આંદોલનનો ઉદ્દેશ ગ્રાહકોને જરૂરી માહિતી પૂરી પાડવાનો અને કંપનીઓ દ્વારા ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને અન્ય ઉત્પાદનોના સ્પેર પાર્ટ્સ, ઉપકરણો અને સમારકામને ઠીક કરવા માટે દુકાનોનું સમારકામ કરવાનો છે જેથી આ ઉત્પાદનોનું આયુષ્ય વધે અને તેમને કચરામાં પ્રવેશતા અટકાવી શકાય.

રાઈટ-ટુ-રિપેર (Right to Repair):

- રાઈટ-ટુ-રિપેર એ અધિકાર અથવા કાયદાનો સંદર્ભ આપે છે જેનો ઉદ્દેશ ગ્રાહકોને તેમના પોતાના ગ્રાહક ઈલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણોનું સમારકામ અને ફેરફાર કરવાની મંજૂરી આપવાનો છે, જ્યાં અન્યથા આવા ઉપકરણોના ઉત્પાદકો

GPSC, PSI/ASI, બિનસચિવાલય, તલાટી મંત્રી, TET-TAT વગેરે વર્ગ-3ની ભરતીઓ માટે ઉપયોગી પુસ્તક

ગુજરાતી વ્યાકરણ

LATEST EDITION 2021

ગુજરાત સરકારના પાઠ્ય પુસ્તક ધોરણ 6 થી 12ના તમામ વ્યાકરણના મુદ્દાઓનો સમાવેશ

વર્ષ પરિચય જેવા મુદ્દાની આકૃતિ સહિત સમજૂતી

વ્યાકરણના તમામ મુદ્દામાં સરળ ભાષાશીલી, પર્યાય ઉદાહરણો તથા સચોટ અને સરળ સમજૂતી

પ્રકરણના અંતે EXAM રિલેટેડ પ્રશ્ન-જવાબ અને પ્રેક્ટિસ

વર્ષ પરિચય જેવા મુદ્દાની આકૃતિ સહિત સમજૂતી

GPSC અને વર્ગ-3ના વર્ષ 2017 થી 2020 પરીક્ષામાં પૂછાતા ગુજરાતી વ્યાકરણના તમામ મુદ્દાને આવરી લેતું પુસ્તક

સંકલક પંકજ મોર્યા

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

NOW AVAILABLE

ગ્રાહકોને તેઓ ઓફર કરતી સેવાઓનો જ ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપે છે.

- > 'રાઈટ-ટુ-રિપેર'નો વિચાર મૂળ યુ.એસ.થી ઉદ્ભવ્યો હતો, જ્યાં મોટર વ્હીકલ ઓનર્સ રાઈટ ટુ રિપેર એક્ટ, 2012 વાહન ઉત્પાદકોને વાહનોનું સમારકામ કરવા માટે સક્ષમ બનાવવા માટે તમામ જરૂરી દસ્તાવેજો અને માહિતી પ્રદાન કરવા આદેશ આપે છે.

GOM:

- > નાની સમારકામની દુકાનો સ્થાનિક અર્થતંત્રોનો એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે, આ અધિકાર આપવાથી આ દુકાનોનો વ્યવસાય વધશે.
- > આનાથી ઈ-વેસ્ટના વિશાળ જથ્થાને ઘટાડવામાં મદદ મળશે, જે ખંડમાં દર વર્ષે વધી રહ્યો છે.
- > આ ગ્રાહકોને પૈસા બચાવવામાં મદદ કરશે.
- > તે ઉપકરણોના આયુષ્ય, જાળવણી, પુનઃઉપયોગ, અપગ્રેડેશન, રિસાયકલિંગ અને કચરા વ્યવસ્થાપનમાં સુધારો કરીને ચક્રીયઅર્થતંત્રના ઉદ્દેશોમાં ફાળો આપશે.

આંદોલનને પ્રોત્સાહન આપવાના કારણો:

- > ઈલેક્ટ્રોનિક્સ ઉત્પાદનોના ઉત્પાદકો દ્વારા 'આયોજિત અપ્રચલિતતા' (Planned Obsolescence)ની સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવી રહ્યું છે.
- > 'આયોજિત અપ્રચલિતતા'નો અર્થ એ છે કે ઉપકરણો ખાસ કરીને મર્યાદિત સમયગાળા માટે કામ કરવા અને પછી તેમને બદલવા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યા છે.
- > આ પર્યાવરણ પર ઘણું દબાણ લાવે છે અને કુદરતી સંસાધનોનો ભગાડ કરે છે.
- > ઈલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણોનું ઉત્પાદન એ ખૂબ જ પ્રદૂષણકારી પ્રક્રિયા છે. તે ઊર્જાના પ્રદૂષિત સ્ત્રોતોનો ઉપયોગ કરે છે, જેમ કે અશ્મિભૂત ઈંધણ, જે પર્યાવરણ પર પ્રતિકૂળ અસર કરે છે.

સંઘર્ષનું કારણ:

- > એપલ, માઈક્રોસોફ્ટ, એમેઝોન અને ટેસ્લા (Tesla) સહિતની મોટી ટેક કંપનીઓએ દલીલ કરી છે કે તેમની બૌદ્ધિક સંપત્તિને થર્ડ પાર્ટી રિપેર સેવાઓ અથવા એમેચ્યોર રિપેરર્સ માટે ખોલવાથી શોષણ થઈ શકે છે અને તેમના ઉપકરણોની સલામતીને અસર થઈ શકે છે.

વિશ્વભરમાં રાઈટ-ટુ-રિપેર આંદોલન:

- > અમેરિકાના રાષ્ટ્રપતિએ ઉત્પાદકો દ્વારા લાદવામાં આવેલા પ્રતિબંધોને રોકવા માટે ફેડરલ ટ્રેડ કમિશનના એક્ઝિક્યુટિવ ઓર્ડર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે જે ગ્રાહકોની તેમની પોતાની

શરતો પર તેમના ગેજેટને રિપેર કરવાની ક્ષમતાને મર્યાદિત કરે છે.

- > UKએ સમારકામ અધિકારોના નિયમો પણ રજૂ કર્યા હતા, જેનાથી તઅ અને વોશિંગ મશીનો જેવા દૈનિક ઉપયોગના ગેજેટ ખરીદવા અને રિપેર કરવાનું ઘણું સરળ બને છે.

Back to basics : ભારતમાં ઈ-વેસ્ટ

- > સેન્ટ્રલ પોલ્યુશન કન્ટ્રોલબોર્ડ (CPCB)ના જણાવ્યા અનુસાર, ભારતે 2019-20માં 10 લાખ ટનથી વધુ ઈ-વેસ્ટ નું ઉત્પાદન કર્યું હતું, જે 2017-18માં ઉત્પાદિત ઈ-વેસ્ટ (7 લાખ ટન) કરતાં ઘણું વધારે હતું.

ભારતીય પહેલો:

- ઈ-વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ રૂલ્સ, 2016:
- > તેનો ઉદ્દેશ ઈ-વેસ્ટમાંથી ઉપયોગી સામગ્રીને અલગ કરવા / અથવા તેનો ફરીથી ઉપયોગ કરવામાં સક્ષમ કરવા, નિકાલ માટે જોખમી કચરાના પ્રમાણને ઘટાડવા અને ઈલેક્ટ્રિકલ અને ઈલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણોનું યોગ્ય સંચાલન સુનિશ્ચિત કરવાનું છે.
- ઈ-વેસ્ટ ક્લિનીક:
- > તે ઈ-કચરાના અલગ થવા, પ્રક્રિયા અને નિકાલ સાથે સંબંધિત છે.

આગળનો રસ્તો :

- > રાઈટ-ટુ-રિપેર કાયદો ભારત જેવા દેશમાં ખાસ રૂપે મૂલ્યવાન હોઈ શકે છે, જ્યાં સર્વિસ નેટવર્ક ઘણી વાર અસમાન હોય છે (Spotty) અને અધિકૃત વર્કશોપ ઓછા હોય છે અને દૂરના વિસ્તારોમાં થાય છે.
- > ભારતનું અનૌપચારિક સમારકામ ક્ષેત્ર જુગાડ સાથે સારી રીતે કામ કરે છે પરંતુ જો આવો કાયદો અપનાવવામાં આવે તો સમારકામ અને જાળવણી સેવાઓની ગુણવત્તામાં નોંધપાત્ર સુધારો થઈ શકે છે.

રાઈટ-ટુ-રિપેર મુવમેન્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. વિશ્વના ઘણા દેશોમાં એક અસરકારક રાઈટ-ટુ-રિપેર કાયદો પસાર કરવાના પ્રયાસો કરવામાં આવ્યા છે.
2. રાઈટ-ટુ-રિપેર એ અધિકાર અથવા કાયદાનો સંદર્ભ આપે છે જેનો ઉદ્દેશ ગ્રાહકોને તેમના પોતાના ગ્રાહક ઈલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણોનું સમારકામ અને ફેરફાર કરવાની મંજૂરી આપવાનો છે.
3. સેન્ટ્રલ પોલ્યુશન કન્ટ્રોલબોર્ડ (CPCB)ના જણાવ્યા અનુસાર, ભારતે 2019-20માં 10 લાખ ટનથી વધુ ઈ-વેસ્ટ

નું ઉત્પાદન કર્યું હતું, જે 2017-18માં ઉત્પાદિત ઈ-વેસ્ટ (7 લાખ ટન) કરતાં ઘણું વધારે હતું.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

14 જુલાઈ ફ્રેન્ચ બાસ્ટિલ ડે (French Bastille Day)

- > ફ્રાન્સ દર વર્ષે 14 જુલાઈને ફ્રાન્સના રાષ્ટ્રીય દિવસ તરીકે ઉજવે છે, જેને બાસ્ટિલ ડે (Bastille Day) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. 14 જુલાઈ, 1789ના રોજ ફ્રેન્ચ ક્રાંતિ દરમિયાન બસ્તીલ પરના આક્રમણની વર્ષગાંઠ તરીકે તેની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

Back to basics :

ફ્રેન્ચ બાસ્ટી ડેઝ (French Bastille Day)

- > આ દિવસ પેરિસના બાસ્ટીનમાં તોફાનની ઉજવણી કરે છે, જેણે ફ્રેન્ચ ક્રાંતિની શરૂઆતનો સંકેત આપ્યો હતો અને ફ્રેન્ચ રિપબ્લિકન ચળવળ માટે એક મહત્વપૂર્ણ પ્રતીક બની ગયું હતું. તે ફ્રેન્ચ રાષ્ટ્રીય દિવસ છે અને તેને ઔપચારિક રીતે ફ્રાન્સમાં લા ફેટ નેશનલ (La Fete Nationale) કહેવામાં આવે છે.

તહેવાર

- > તે સમગ્ર ફ્રાન્સમાં ઉજવવામાં આવે છે. તે અન્ય દેશોમાં અને ખાસ કરીને અન્ય દેશોમાં ફ્રેન્ચ ભાષી લોકો અને સમુદાયો દ્વારા પણ ઉજવવામાં આવે છે.
> આ દિવસે ઘણા જાહેર કાર્યક્રમો યોજાય છે પરંતુ સૌથી પ્રખ્યાત કાર્યક્રમ બસ્તીલ ડે મિલિટરી પારેડ છે. તે 14 જુલાઈ ની સવારે પેરિસમાં થાય છે. પ્રથમ પારેડ 1880માં થઈ હતી.
> પ્રખ્યાત સાયકલ રેસ ટૂર ડી ફ્રાન્સ (Tour de France) પણ બાસ્ટિલ ડે દરમિયાન થાય છે.

પુષ્કભૂમિ

- > બાસ્ટિલ પેરિસમાં મધ્યયુગીન શસ્ત્રાગાર, કિલ્લા અને રાજકીય જેલ હતા. ઘણા સામાન્ય લોકો માટે, તે અયોગ્ય રાજાશાહીનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે અને રાજાશાહીના સત્તાના દુપયોગનું પ્રતીક હતું. 14 જુલાઈ, 1789ના રોજ સૈનિકોએ બાસ્ટિલ પર હુમલો કર્યો હતો અને તેને કબજે કર્યો હતો. તેણે ફ્રેન્ચ ક્રાંતિની શરૂઆતનો સંકેત આપ્યો અને ત્રણ વર્ષ પછી 1792માં ફ્રેન્ચ પ્રજાસત્તાકની રચના થઈ.

જુલાઈ: ફ્રેન્ચ બાસ્ટિલ ડે (French Bastille Day) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- 14 જુલાઈ, 1789ના રોજ ફ્રેન્ચ ક્રાંતિ દરમિયાન બસ્તીલ પરના આક્રમણની વર્ષગાંઠ તરીકે તેની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- આ દિવસ પેરિસના બાસ્ટીનમાં તોફાનની ઉજવણી કરે છે, જેણે ફ્રેન્ચ ક્રાંતિની શરૂઆતનો સંકેત આપ્યો હતો.
- આ દિવસે ઘણા જાહેર કાર્યક્રમો યોજાય છે પરંતુ સૌથી પ્રખ્યાત કાર્યક્રમ બસ્તીલ ડે મિલિટરી પારેડ છે. તે 14 જુલાઈ ની સવારે પેરિસમાં થાય છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

ભારતની પ્રથમ 5 સ્ટાર હોટલ ગાંધીનગરમાં રેલવે ટ્રેક પર બનાવવામાં આવી

- > પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદી 16 જુલાઈ, 2021ના રોજ પુનર્વિકસિત ગાંધીનગર રેલવે સ્ટેશન પર નવી બનેલી ફાઈવ સ્ટાર હોટેલનું વર્ચ્યુઅલ ઉદ્ઘાટન કરવાના છે.
> ગાંધીનગર રેલવે સ્ટેશનના રિડેવલપમેન્ટ અને ફાઈવ સ્ટાર હોટેલના નિર્માણ અંગેના પ્રોજેક્ટનો શુભારંભ ભારતીય રેલવે સ્ટેશન રિડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન (Indian Railway Stations Redevelopment Corporation-IRSDC) દ્વારા જાન્યુઆરી 2017માં કરવામાં આવ્યો હતો.

હોટેલ પ્રોજેક્ટ વિશે

- > રેલવે સ્ટેશનની ઉપરની લક્ઝરી હોટેલમાં 318 ઓરડાઓ છે. તેનું સંચાલન ખાનગી એકમ દ્વારા કરવામાં આવશે. આ હોટેલ 7,400 ચોરસ મીટરમાં ફેલાયેલી છે. તેને રૂ.790 કરોડના ખર્ચે બનાવવામાં આવી છે.
> આ હોટેલનો ઉપયોગ સંપત્તિની સામે સ્થિત કોન્ફરન્સ સેન્ટર મહાત્મા મંદિરમાં સેમિનાર અને કોન્ફરન્સમાં ભાગ લેનારા રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય મહેમાનોની યજમાની માટે કરવામાં આવશે.
> 5 સ્ટાર હોટેલની ઈમારત રેલવે ટ્રેકની ઉપર છે અને તે ગાંધીનગરની સૌથી ઈમારતોમાંની એક છે. તેની ઊંચાઈ 99 મીટર છે, જેમાં 9-11-11 માળના ત્રણ ટાવર છે.

Back to basics : અન્ય પ્રોજેક્ટ્સ

- > પ્રધાનમંત્રી અમદાવાદના સાયન્સ સિટીમાં ત્રણ નવા આકર્ષણોનું ઉદ્ઘાટન પણ કરશે. આ ત્રણ આકર્ષણોમાં

એક જળચર ગેલેરી, કુદરતી ઉદ્યાન અને રોબોટિક ગેલેરીનો સમાવેશ થાય છે.

- > એક્વેટિક ગેલેરી: સાયન્સ સિટીમાં તેને 264 કરોડના ખર્ચે બનાવવામાં આવી છે. તે ભારતનું સૌથી મોટું માછલીઘર છે જેમાં દરિયાઈ જીવન અને શાર્કને પ્રદર્શિત કરવા માટે 68 મોટી ટાંકીઓ છે. આ માછલીઘરમાં લગભગ 11,600 માછલીઓ અને 188 વિવિધ પ્રજાતિના દરિયાઈ પ્રાણીઓ છે. તેમાં 28 મીટર લાંબી અંડરવોટર વોકવે ટનલ પણ શામેલ છે જેનો ઉપયોગ દરિયાઈ પ્રજાતિઓ જોવા માટે કરી શકાય છે. તેમાં 5D થિયેટર પણ છે.
- > રોબોટિક ગેલેરી: તેને 127 કરોડના ખર્ચે 11,000 વર્ગ મીટર વિસ્તારમાં બનાવવામાં આવી છે. આમાં 79 વિવિધ પ્રકારના 200 રોબોટનો સમાવેશ થાય છે, જેમ કે હુમનોઈડ રોબોટ અને મશીનો જે મનુષ્ય સાથે વાતચીત કરી શકે છે.
- > નેચર પાર્ક : તેને 14 કરોડના ખર્ચે 20 એકર વિસ્તારમાં બનાવવામાં આવ્યું છે. આમાં પ્રાણીઓના આયુષ્ય કદના શિલ્પોનો સમાવેશ થાય છે.

ગાંધીનગરમાં ભારતની પ્રથમ 5 સ્ટાર હોટલ રેલવે ટ્રેક પર બનાવવામાં આવી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. રેલવે સ્ટેશનની ઉપરની લક્ઝરી હોટલમાં 318 ઓરડાઓ છે. તેનું સંચાલન ખાનગી એકમ દ્વારા કરવામાં આવશે.
2. 5 સ્ટાર હોટલની ઈમારત રેલવે ટ્રેકની ઉપર છે અને તે ગાંધીનગરની સૌથી ઊંચી ઈમારતોમાંની એક છે.
3. તેની ઊંચાઈ 99 મીટર છે, જેમાં 9-11-11 માળના ત્રણ ટાવર છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

NTPC કચ્છના રણમાં ભારતનો સૌથી મોટો સોલાર પાર્ક સ્થાપશે

- > NTPC Ltd ગુજરાતના કચ્છના રણ ખાતે ભારતનો સૌથી મોટો સોલાર પાર્ક સ્થાપશે.
- > સોલાર પાર્કની ક્ષમતા 75 ગીગાવોટ (GW) હશે.
- > તેની સ્થાપના ગુજરાતના કચ્છના રણ ખાતે કરવામાં આવશે જ્યાંથી NTPC પણ વ્યાપારી ધોરણે લીલો હાઈડ્રોજન ઉત્પન્ન કરશે.

> NTPC Renewable Energy Ltd ને “અલ્ટ્રા-મેગા રિન્યુએબલ એનર્જી પાવર પાર્ક (UMREPP) યોજના” હેઠળ પ્રોજેક્ટ માટે નવી અને નવીનીકરણીય ઊર્જા મંત્રાલય તરફથી મંજૂરી મળી છે.

> NTPC Renewable Energy Ltdએ આ ક્ષેત્રમાં ગ્રીન હાઈડ્રોજન મોબિલિટી પ્રોજેક્ટ સ્થાપવા માટે લદાખ સાથે જોડાણ કર્યું છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

> NTPCની NTPC Renewable Energy Ltd ની સૂચિ બનાવવાની યોજનાની પૃષ્ઠભૂમિ સામે સોલાર પાર્ક પ્રોજેક્ટનું નિર્માણ કરવામાં આવશે. NTPC એ તેના ઊર્જા કોમ્પેક્ટ લક્ષ્યાંકો હેઠળ યોજ્ઞી ઊર્જાની તીવ્રતામાં 10 ટકાનો ઘટાડો કરવાના લક્ષ્યાંકની પણ જાહેરાત કરી છે. NTPC 2032 સુધીમાં 130 ગીગાવોટ પાવર ઉત્પાદક બનવા માટે 2019 થી 2024ની વચ્ચે 1 ટ્રિલિયનનું રોકાણ કરવાની યોજના બનાવી છે. તેમાંથી 60 ગીગાવોટ નવીનીકરણીય ઊર્જા સ્ત્રોતોમાંથી ઉત્પન્ન થશે.

ગ્રીન એનર્જી પાર્ક (Green Energy Parks) :

> અલ્ટ્રા-મેગા રિન્યુએબલ એનર્જી પાવર પાર્ક (UMREPP) યોજના હેઠળ NTPC સહિત અનેક સરકારી કંપનીઓએ જમ્મુ-કાશ્મીર, આંધ્રપ્રદેશ, કર્ણાટક, ગુજરાત, રાજસ્થાન જેવા પવન અને સૌર સંસાધન સમૃદ્ધ રાજ્યોમાં મોટા પાયે ગ્રીન એનર્જી પાર્ક બનાવવાની યોજના બનાવી છે.

NTPC લિમિટેડ

> આ સરકારી માલિકીની વીજકંપની ઔપચારિક રીતે National Thermal Power Corporation Limited તરીકે ઓળખાતી હતી. તે વીજ ઉત્પાદન અને સંલગ્ન પ્રવૃત્તિઓના વ્યવસાયમાં રોકાયેલ છે. કંપનીની રચના કંપની એક્ટ, 1956 હેઠળ કરવામાં આવી હતી અને તે ઊર્જા મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે. તેનું મુખ્ય મથક નવી દિલ્હીમાં છે.

NTPC કચ્છના રણમાં ભારતનો સૌથી મોટો સોલાર પાર્ક સ્થાપશે વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. NTPC Renewable Energy Ltd ને “અલ્ટ્રા-મેગા રિન્યુએબલ એનર્જી પાવર પાર્ક (UMREPP) યોજના” હેઠળ પ્રોજેક્ટ માટે નવી અને નવીનીકરણીય ઊર્જા મંત્રાલય તરફથી મંજૂરી મળી છે.
2. NTPC એ તેના ઊર્જા કોમ્પેક્ટ લક્ષ્યાંકો હેઠળ યોજ્ઞી ઊર્જાની તીવ્રતામાં 10 ટકાનો ઘટાડો કરવાના લક્ષ્યાંકની પણ જાહેરાત કરી છે.

3. રાજ્યોમાં મોટા પાયે ગ્રીન એનર્જી પાર્ક બનાવવાની યોજના બનાવી છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

2. Maharashtra Electric Vehicle Policy 2021નું અનાવરણ ઇલેક્ટ્રિક વાહનો અપનાવવા, તેના ઉત્પાદનને મજબૂત કરવા અને જરૂરી માળખાગત સુવિધાઓના ઉદ્દેશ સાથે કરવામાં આવ્યું હતું.
3. આ નીતિમાં રોડ ટેક્સની છૂટની જોગવાઈ છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

મહારાષ્ટ્ર નવી ઇલેક્ટ્રિક વ્હીકલ્સ નીતિ જાહેર કરી

- મહારાષ્ટ્ર સરકારે “મહારાષ્ટ્ર ઇલેક્ટ્રિક વ્હીકલ્સ (EV) પોલિસી, 2021”નું અનાવરણ કર્યું છે.
- સરકારે ઉદ્યોગો અને ગ્રાહકોને પ્રોત્સાહન આપીને રાજ્યમાં EV ઉત્પાદક કંપનીઓ અને સહયોગી વ્યવસાયોને આકર્ષવાની તેની યોજનાઓ પણ જાહેર કરી હતી.
- રાજ્યના પર્યાવરણ પ્રધાન આદિત્ય ઠાકરે દ્વારા EV નીતિનું અનાવરણ કરવામાં આવ્યું હતું જેને કેબિનેટે 4 જુલાઈએ મંજૂરી આપી હતી.

Back to basics : નીતિના ઉદ્દેશો

- Maharashtra Electric Vehicle Policy 2021નું અનાવરણ ઇલેક્ટ્રિક વાહનો અપનાવવા, તેના ઉત્પાદનને મજબૂત કરવા અને જરૂરી માળખાગત સુવિધાઓના ઉદ્દેશ સાથે કરવામાં આવ્યું હતું. તે સુનિશ્ચિત કરવાનો પ્રયાસ કરશે કે 2025 સુધીમાં EVમાં નોંધાયેલા ઓછામાં ઓછા 10 ટકા નવા વાહનો અને 2025 સુધીમાં જાહેર પરિવહનના 25 ટકા વાહનોનું વીજળીકરણ મુંબઈ, નાગપુર, પુણે, અમરાવતી, ઔરંગાબાદ અને નાસિક જેવા ષા શહેરી કેન્દ્રોમાં થાય. તેમજ શહેરી વિસ્તારો અને રાજમાર્ગોમાં 2,500 ચાર્જિંગ સ્ટેશન સ્થાપશે.

નીતિની મુખ્ય જોગવાઈઓ

- આ EV નીતિ મેગા પ્રોજેક્ટ્સની 'D+' કેટેગરી હેઠળ ઉદ્યોગોને તમામ લાભો પ્રદાન કરે છે. રાજ્યમાં ઉત્પાદન એકમના સ્થાનને ધ્યાનમાં લીધા વિના લાભ આપવામાં આવશે. મહારાષ્ટ્રના સૌથી ઓછા વિકસિત ભાગોમાં તમામ ઉદ્યોગોને D+ કેટેગરીનો લાભ આપવામાં આવશે.
- આ નીતિમાં રોડ ટેક્સની છૂટની જોગવાઈ છે. રાજ્યમાં વેચાતા તમામ ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને રોડ ટેક્સ અને નોંધણી ફીમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવશે.

મહારાષ્ટ્ર જાહેર કરેલ નવી ઇવી નીતિ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. રાજ્યના પર્યાવરણ પ્રધાન આદિત્ય ઠાકરે દ્વારા EV નીતિનું અનાવરણ કરવામાં આવ્યું હતું જેને કેબિનેટે 4 જુલાઈએ મંજૂરી આપી હતી.

અસમ-મિઝોરમ સરહદ વિવાદ

- તાજેતરમાં, મિઝોરમના રહેવાસીઓ દ્વારા આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે અસમના કાયર જિલ્લામાં ઘણાં ‘ઇમ્પ્રુઇઝ્ડ એક્સપ્લોઝિવ ડિવાઇસીસ’ (IED) નો વિસ્ફોટ થયો છે. આ વિસ્ફોટો લાંબા સમયથી ઉકેલાતા અસમ-મિઝોરમ સરહદ વિવાદના ફરીથી ઉદભવનો સંકેત આપે છે.
- મિઝોરમની રચના બાદ અસમ અને મિઝોરમ વચ્ચેની સરહદનો મુદ્દો અસ્તિત્વમાં આવ્યો હતો. મિઝોરમ સૌપ્રથમ 1972માં કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ તરીકે અને પછી 1987માં સંપૂર્ણ રાજ્ય તરીકે અસ્તિત્વમાં આવ્યું હતું.
- ભારતમાં આંતરરાજ્ય વિવાદો બહુમુખી છે, સરહદી વિવાદો ઉપરાંત દેશમાં પાણી (નદીઓ)ના વિતરણ અને સ્થળાંતર અંગે પણ વિવાદો છે, જે ભારતના સંઘીય રાજકારણને પણ અસર કરે છે.
- મિઝોરમ વસાહતી સમયગાળા દરમિયાન અસમના ‘લુશાઈ હિલ્સ’ જિલ્લા તરીકે ઓળખાતું હતું.
- મિઝોરમ રાજ્ય અધિનિયમ, 1986 દ્વારા 1987માં મિઝોરમને રાજ્યનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો.
- અસમ 1950માં ભારતનું ઘટક રાજ્ય બન્યું હતું અને તેનો મોટાભાગનો વિસ્તાર 1960ના દાયકાથી 1970ના દાયકાની શરૂઆતમાં પૂર્વોત્તરમાં સ્વતંત્ર રાજ્ય બનાવવામાં આવ્યો હતો.

Back to basics : અસમ-મિઝોરમ સરહદ વિવાદ-પૃષ્ઠભૂમિ

- અસમ અને મિઝોરમ વચ્ચેનો હાલનો સરહદી વિવાદ વસાહતી યુગ દરમિયાન શરૂ થયો હતો જ્યારે બ્રિટિશ રાજની વહીવટી જરૂરિયાતો અનુસાર આ વિસ્તારનું આંતરિક સીમાં કન કરવામાં આવ્યું હતું.
- બ્રિટિશ સમયગાળામાં પસાર કરવામાં આવેલા બે જાહેરનામાને કારણે અસમ-મિઝોરમ વિવાદ ઊભો થયો હતો.
- પ્રથમ જાહેરનામું 1875માં બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું, જેમાં ‘લુશાઈ હિલ્સ’ વિસ્તારને કેચર મેદાનોથી અલગ કરવામાં આવ્યો હતો.

- > બીજું જાહેરનામું 1933માં બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું અને લુશાઈ હિલ્સ અને મણિપુર વચ્ચેની સરહદનું સીમાંકન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > મિઝોરમનું માનવું છે કે 1875ના જાહેરનામાના આધારે સરહદનું સીમાંકન થવું જોઈતું હતું, જે બંગાળ ઈસ્ટર્ન ફ્રન્ટિયર રેગ્યુલેશન (BEFR) એક્ટ, 1873 હેઠળ જારી કરવામાં આવ્યું હતું.
- > મિઝો નેતાઓ ૧૯૩૩ના સૂચિત સીમાંકનની વિદ્વ છે કારણ કે તેઓ કહે છે કે આ સૂચના દરમિયાન મિઝો સમાજની સલાહ લેવામાં આવી ન હતી.
- > બીજી તરફ અસમ સરકાર 1933ના સીમાંકનને તેનો આધાર માને છે.
- > પરિણામે, બંને રાજ્યોની પોતપોતાની સીમાઓ વિશે એક અલગ ધારણા છે અને તે વિવાદનું મુખ્ય કારણ છે.
- > અસમ અને મિઝોરમને અલગ પાડતી 164.6 કિમીની આંતરરાજ્ય સરહદ છે, જેમાં અસમના ત્રણ જિલ્લાઓ – કેચર, હેલાકાંડી અને કરીમગંજ મિઝોરમના કોલાસિબ, મામીટ અને આઈઝોલ જિલ્લાઓ સાથે સરહદ વહેંચે છે.
- > વધુમાં, મિઝોરમ અને અસમ વચ્ચેની સરહદ કુદરતી રીતે પહાડો, ખીણો, નદીઓ અને જંગલોને કારણે વિભાજિત છે અને બંને પક્ષો વચ્ચેનો વિવાદ ધરણાની કાલ્પનિક રેખા પર આધારિત છે.
- > જોકે પૂર્વોત્તરના જટિલ સરહદી સમીકરણોમાં અસમ અને મિઝોરમના રહેવાસીઓ વચ્ચેનો સંઘર્ષ નાગાલેન્ડ જેવા અસમના અન્ય પડોશી રાજ્યો કરતાં ઘણો ઓછો છે.

ભારતમાં આંતરરાજ્ય વિવાદોની ઐકંદર સ્થિતિ

- સરહદી મુદ્દો: રાજ્યો વચ્ચેનો સરહદી વિવાદ ભારતમાં આંતરરાજ્ય વિવાદોનું એક મુખ્ય કારણ છે. દાખલા તરીકે: કર્ણાટક અને મહારાષ્ટ્ર બંને બેલગામ પર દાવો કરે છે, જેના કારણે બંને વચ્ચે સમયાંતરે વિવાદો થાય છે.
- > પૂર્વોત્તર ક્ષેત્ર (પુનર્ગઠન) અધિનિયમ, 1971એ મણિપુર અને ત્રિપુરા જેવા રાજ્યોની સ્થાપના અને મેઘાલયની રચના સાથે પૂર્વોત્તર ભારતના રાજકીય નકશામાં ફેરફાર કર્યો.
- > આ પુનર્ગઠનને પરિણામે પૂર્વોત્તર ક્ષેત્રમાં અસમ-નાગાલેન્ડ, અસમ-મેઘાલય વગેરે જેવા અનેક સરહદી વિવાદો થયા છે.
- સ્થળાંતરનો મુદ્દો: કેટલાક રાજ્યોમાં અન્ય રાજ્યોના સ્થળાંતર કરનારાઓ અને નોકરી શોધનારાઓને લઈને હિંસક આંદોલનો થયા છે.
- > આ એટલા માટે છે કારણ કે હાલના સંસાધનો અને રોજગારની તકો વધતી વસ્તીની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે પૂરતી નથી.
- > સંબંધિત રાજ્યોમાં રોજગારમાં પસંદગી માટે Sons of The Soil ની વિભાવના સંઘવાદના મૂળને નષ્ટ કરે છે.

- > જળસંસાધનોની વહેંચણી અંગે વિવાદ: સૌથી લાંબો ચાલતો અને વિવાદાસ્પદ આંતરરાજ્ય મુદ્દો નદીના પાણીના વિતરણનો રહ્યો છે.
- > ભારતની મોટાભાગની નદીઓ આંતરરાજ્ય છે, એટલે કે તે એકથી વધુ રાજ્યમાંથી પસાર થાય છે.
- > પાણીની માંગમાં વધારો થવાને કારણે નદીના પાણીના વિતરણ અંગે અનેક આંતરરાજ્ય વિવાદો થયા છે.

આગળનો રસ્તો

- > વાસ્તવિક સરહદી સ્થળોના સેટેલાઈટ મેપિંગનો ઉપયોગ કરીને રાજ્યો વચ્ચેના સરહદી વિવાદોનો ઉકેલ લાવી શકાય છે.
- > આંતર-રાજ્ય પરિષદને પુનર્જીવિત કરવી એ આંતર-રાજ્ય વિવાદને હલ કરવાનો વિકલ્પ હોઈ શકે છે.
- > બંધારણના અનુચ્છેદ 263 પ્રમાણે આંતર-રાજ્ય પરિષદે વિવાદોની પૂછપરછ અને સલાહ આપવી, તમામ રાજ્યો માટે સામાન્ય મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરવી અને વધુ સારા નીતિ સંકલન માટે ભલામણો કરવી જરૂરી છે.
- > એ જ રીતે, દરેક ક્ષેત્રમાં રાજ્યોની સામાન્ય ચિંતાના મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરવા માટે પ્રાદેશિક પરિષદોને પુનર્જીવિત કરવાની જરૂર છે. જેમ કે સામાજિક અને આર્થિક આયોજન, સરહદી વિવાદો, આંતરરાજ્ય પરિવહન વગેરે સંબંધિત બાબતો.
- > ભારત વિવિધતામાં એકતાનું પ્રતીક છે. જો કે, આ એકતાને વધુ મજબૂત કરવા માટે, કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો બંનેએ સહકારી સંઘવાદના લોકાચારને આત્મસાત કરવાની જરૂર છે.

અસમ-મિઝોરમ સરહદ વિવાદ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. મિઝોરમના રહેવાસીઓ દ્વારા આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે અસમના કાયર જિલ્લામાં ઘણાં 'ઈમ્પ્રુઈઝ્ડ એક્સપ્લોઝિવ ડિવાઈસીસ' (IED) નો વિસ્ફોટ થયો છે.
 2. પ્રથમ જાહેરનામું 1875માં બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું, જેમાં 'લુશાઈ હિલ્સ' વિસ્તારને કેચર મેદાનોથી અલગ કરવામાં આવ્યો હતો.
 3. અસમ અને મિઝોરમ વચ્ચેનો હાલનો સરહદી વિવાદ વસાહતી યુગ દરમિયાન શરૂ થયો હતો જ્યારે બ્રિટિશ રાજની વહીવટી જરૂરિયાતો અનુસાર આ વિસ્તારનું આંતરિક સીમાંકન કરવામાં આવ્યું હતું.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

કોલસા ભારતે ખાણોના ડિજિટલાઇઝેશન માટે એક્સેન્ચરની નિમણૂક કરી

- > કોલ ઈન્ડિયા લિમિટેડ (CIL)એ એક્સેન્ચર સોલ્યુશન્સ Accenture Solutions Private Ltd આ પગલાનો ઉદ્દેશ કામગીરીને વેગ આપવાનો અને ઉત્પાદન વધારવાનો છે.
- > સલાહકાર ડિજિટલાઇઝેશન અને process excellence ના અમલીકરણનું નેતૃત્વ કરશે અને ટેકો આપશે.
- > તે ઓળખાયેલી ખાણોમાંથી 100 મિલિયન ટનના કોલસાના ઉત્પાદનની ખાતરી પણ આપશે.
- > તે અવરોધોને દૂર કરવામાં અને સુધારાત્મક પગલાં લેવામાં પણ મદદ કરશે.
- > તે ઓછા ખર્ચે વધુ કોલસો કાઢવાનો પ્રયાસ કરશે.

ઉદ્દેશ

- > આ પગલાનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ ખાણની ઉત્પાદકતા અને કાર્યક્ષમતા વધારવા માટે ઉપલબ્ધ ડેટા વિશ્લેષણાત્મક તકનીકોનો ઉપયોગ કરવાનો છે. આયોજન, પ્રોજેક્ટ મોનિટરિંગ, કામગીરીથી લઈને રેમિટન્સ વગેરેથી ઉત્પાદકતા અને કાર્યક્ષમતામાં વધારો કરવામાં આવશે.

Back to basics : ઊંચી ઉપજ આપતી ખાણો

- > 7 ખાણોને ઉચ્ચ ઉપજ આપતી ખાણો તરીકે ઓળખવામાં આવી છે જેમ કે કુસમુંડા, ગેવરા, જયંત, દુધીચુઆ, સાઉથ ઈસ્ટર્ન કોલફિલ્ડ્સ લિમિટેડ (SECL)ના દીપકા અને નોર્થન કોલફિલ્ડ્સ લિમિટેડ (NCL)ના નાઝારી અને ખાડિયા. નાણાકીય વર્ષ 2021 દરમિયાન આ તમામ ખાણોએ CIL દ્વારા કુલ 596 મિલિયન ટન કોલસાના ઉત્પાદનમાં 32 ટકા (188 મિલિયન ટન)નું યોગદાન આપ્યું હતું.

કોલસા ભારતે ખાણોના ડિજિટલાઇઝેશન માટે એક્સેન્ચરની નિમણૂક પર નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કોલ ઈન્ડિયા લિમિટેડ (CIL)એ એક્સેન્ચર સોલ્યુશન્સ Accenture Solutions Private Ltd આ પગલાનો ઉદ્દેશ કામગીરીને વેગ આપવાનો અને ઉત્પાદન વધારવાનો છે.
2. તે અવરોધોને દૂર કરવામાં અને સુધારાત્મક પગલાં લેવામાં પણ મદદ કરશે.
3. આ પગલાનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ ખાણની ઉત્પાદકતા અને કાર્યક્ષમતા વધારવા માટે ઉપલબ્ધ ડેટા વિશ્લેષણાત્મક તકનીકોનો ઉપયોગ કરવાનો છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2
- (B) ફક્ત 2 અને 3
- (C) ફક્ત 1 અને 3
- (D) 1, 2 અને 3

ભારત ટોક્યો ઓલિમ્પિક માટે 228 લોકોની ટીમ મોકલશે

- > ભારત ટોક્યો ઓલિમ્પિક માટે 228 લોકોની ટીમ મોકલવા જઈ રહ્યું છે, જેમાં 119 એથલીટ્સ નો સમાવેશ થાય છે.
- > 119 એથલીટ્સ માંથી 67 પુષ અને 52 મહિલા સહભાગીઓ છે.
- > 22 રાજ્યોના 119 એથલીટ્સ 18 રમત શાખાઓમાં 130 કરોડ ભારતીયોનું પ્રતિનિધિત્વ કરશે.
- > ભારત 85 મેડલ ઈવેન્ટ્સ માટે સ્પર્ધા કરી રહ્યું છે.
- > તે ઓલિમ્પિકમાં ભારતીય એથલીટ્સની અત્યાર સુધીની સૌથી મોટી ટુકડી છે.
- > ટોક્યો માટેની પ્રથમ ટુકડી 17 જુલાઈએ રવાના થશે, જેમાં 90 એથલીટ્સ અને અધિકારીઓનો સમાવેશ થશે.

Back to basics : 2020 સમર ઓલિમ્પિક્સ

- > 23 જુલાઈ થી 8 ઓગસ્ટ, 2021 દરમિયાન જાપાનના ટોક્યોમાં આંતરરાષ્ટ્રીય મલ્ટી સ્પોર્ટ્સ ઈવેન્ટ યોજાશે. અગાઉ 2020માં તે થવાનું હતું, પરંતુ કોવિડ-19ના રોગચાળાને કારણે કાર્યક્રમ મુલતવી રાખવામાં આવ્યો હતો. આ વર્ષે આ કાર્યક્રમ મોટા ભાગે બંધ દરવાજા પાછળ યોજાવા જઈ રહ્યો છે. કટોકટીના કિસ્સામાં કોઈ પ્રેક્ષકને મંજૂરી આપવામાં આવી નથી.

ક્યો દેશ આ કાર્યક્રમનું આયોજન કરી રહ્યો છે ?

- > ટોક્યોને યજમાન શહેર તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યું છે. તેની પસંદગી 2013માં આર્જેન્ટિનાના બ્યુનોસ આયર્સમાં IOCની 125મી સિઝન દરમિયાન કરવામાં આવી હતી. ટોક્યોએ સૌ પ્રથમ 1964માં ઓલિમ્પિકની યજમાની કરી હતી. આમ, ટોક્યો એશિયાનું પ્રથમ શહેર બનશે જે બે વખત સમર ગેમ્સનું આયોજન કરશે.

ભારત ટોક્યો ઓલિમ્પિક માટે 228 લોકોની ટીમ નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 119 એથલીટ્સ માંથી 67 પુષ અને 52 મહિલા સહભાગીઓ છે.
2. ઓલિમ્પિકમાં ભારતીય એથલીટ્સની અત્યાર સુધીની સૌથી મોટી ટુકડી છે.

3. 23 જુલાઈ થી 8 ઓગસ્ટ, 2021 દરમિયાન જાપાનના ટોક્યોમાં આંતરરાષ્ટ્રીય મલ્ટી સ્પોર્ટ્સ ઇવેન્ટ યોજાશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

3. કોંગુનાડુ વિસ્તારમાં સાલેમ, તિપુર, નમકકલ અને કોઈમ્બતુર ખાતે મોટા વ્યવસાય અને ઔદ્યોગિક કેન્દ્રોનો સમાવેશ થાય છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

તમિલનાડુના ભાગલા પર ચર્ચા

- તમિલનાડુના વિભાજન વિશે “કોંગુનાડુ ક્ષેત્ર” પર ચર્ચા તાજેતરના સમયમાં શરૂ થઈ છે.

Back to basics : કોંગુનાડુ (Kongu Nadu)

- કોંગુનાડુ પશ્ચિમ તમિલનાડુ વિસ્તારના ભાગ માટે સામાન્ય રીતે વપરાતા નામ છે. તે ન તો પિન કોડ વાળી જગ્યા છે કે ન તો કોઈ વિસ્તારને ઔપચારિક રીતે આપવામાં આવ્યું છે. આ સ્થળનો ઉલ્લેખ તમિલ સાહિત્યમાં કરવામાં આવ્યો છે. સંગમ સાહિત્યમાં 'કોંગુનાડુ'નો પણ એક અલગ ક્ષેત્ર તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. હાલમાં તમિલનાડુમાં આ શબ્દનો ઉપયોગ અનૌપચારિક રીતે ડિડીગુલ જિલ્લાના ઓર્દનછાત્રમ અને વેદસંદુર અને ધર્મપુરી જિલ્લાના પપ્પીરેડ્ડીપટ્ટી ના વિસ્તારોનો ઉલ્લેખ કરવા માટે કરવામાં આવે છે, ઉપરાંત નિલગિરી, તિપુર, કોઈમ્બતુર, કર, ઈરોડ, નમકકલ અને સાલેમ જિલ્લાઓનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવે છે.

આ નામ કેવી રીતે પડ્યું?

- 'કોંગુનાડુ' નામ કોંગુ વેલાલા ગુંડર (Kongu Vellala Gounder) પાસેથી લેવામાં આવ્યું છે જે આ જિલ્લાઓમાં રહેતો ફખ્લ સમુદાય છે.

પ્રદેશનું મહત્વ

- કોંગુનાડુ વિસ્તારમાં સાલેમ, તિપુર, GDSS, અને કોઈમ્બતુર ખાતે મોટા વ્યવસાય અને ઔદ્યોગિક કેન્દ્રોનો સમાવેશ થાય છે. આ વિસ્તાર અન્નામુદ્રકનો ગઢ માનવામાં આવે છે, અને જ્યાં ભાજપનો પ્રભાવ મર્યાદિત અને કેન્દ્રિત છે.

તમિલનાડુના ભાગલા પર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કોંગુનાડુ પશ્ચિમ તમિલનાડુ વિસ્તારના ભાગ માટે સામાન્ય રીતે વપરાતા નામ છે. તે ન તો પિન કોડ વાળી જગ્યા છે કે ન તો કોઈ વિસ્તારને ઔપચારિક રીતે આપવામાં આવ્યું છે.
2. 'કોંગુનાડુ' નામ કોંગુ વેલાલા ગુંડર (Kongu Vellala Gounder) પાસેથી લેવામાં આવ્યું છે જે આ જિલ્લાઓમાં રહેતો ફખ્લ સમુદાય છે.

15 જુલાઈ: વિશ્વ યુવા કૌશલ્ય દિવસ (World Youth Skills Day)

- વિશ્વ યુવા કૌશલ્ય દિવસ (World Youth Skills Day) દર વર્ષે 15 જુલાઈએ વિશ્વભરમાં ઉજવવામાં આવે છે.

Back to basics : વિશ્વ યુવા કૌશલ્ય દિવસ

- 18 ડિસેમ્બર, 2014ના રોજ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભા (UNGA)એ શ્રીલંકાની આગેવાની હેઠળનો ઠરાવ સર્વસંમતિથી સ્વીકાર્યો હતો અને 15 જુલાઈને વિશ્વ યુવા કૌશલ્ય દિવસ જાહેર કર્યો હતો. શ્રીલંકા દ્વારા G-77 (77 દેશોના જૂથ) અને ચીનની મદદથી વૈશ્વિક સ્તરે યુવા કૌશલ્ય વિકાસના મહત્વને પ્રકાશિત કરવા માટે આ ઠરાવ શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉદ્દેશ :

- આજના યુવાનો માટે વધુ સારી સામાજિક-આર્થિક પરિસ્થિતિઓ હાંસલ કરવી જે બેરોજગારી અને ઓછી રોજગારીના પડકારોને પહોંચી વળવાના સાધન તરીકે કામ કરશે.
- વિશ્વ યુવા કૌશલ્ય દિવસ પરંપરાગત રીતે યુનેસ્કો (સંયુક્ત રાષ્ટ્ર શૈક્ષણિક, વૈજ્ઞાનિક અને સાંસ્કૃતિક સંગઠન), ILO (આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રમ સંગઠન) અને સેક્ટરી જનરલ ઓફિસ યુથના કાર્યાલયના સહયોગથી પોર્ટુગલ અને શ્રીલંકાના કાયમી મિશન દ્વારા આયોજિત કરવામાં આવે છે.

મહત્વ :

- વિશ્વ યુવા કૌશલ્ય દિવસ એટલા માટે મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે આજના વિશ્વમાં, વધતી જતી યુવા બેરોજગારીને વિકસિત અને વિકાસશીલ દેશો માટે અર્થતંત્રો અને સમાજોનો સામનો કરી રહેલી સૌથી મહત્વપૂર્ણ સમસ્યાઓમાંની એક તરીકે જોવામાં આવે છે.

આગળનો રસ્તો :

- હાલમાં લગભગ 73 મિલિયન યુવાનો બેરોજગાર છે, દર વર્ષે 40 મિલિયન શ્રમ બજારમાં જોડાય છે. બેરોજગારીની આ

વિશાળ સમસ્યાને પહોંચી વળવા માટે આગામી દાયકામાં ઓછામાં ઓછી 475 મિલિયન નવી નોકરીઓ નું સર્જન કરવાની જરૂર છે.

15 જુલાઈ: વિશ્વ યુવા કૌશલ્ય દિવસ (World Youth Skills Day) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- 18 ડિસેમ્બર, 2014ના રોજ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભા (UNGA)એ શ્રીલંકાની આગેવાની હેઠળનો ઠરાવ સર્વસંમતિથી સ્વીકાર્યો હતો અને 15 જુલાઈને વિશ્વ યુવા કૌશલ્ય દિવસ જાહેર કર્યો હતો
- આજના યુવાનો માટે વધુ સારી સામાજિક-આર્થિક પરિસ્થિતિઓ હાંસલ કરવી જે બેરોજગારી અને ઓછી રોજગારીના પડકારોને પહોંચી વળવાના સાધન તરીકે કામ કરશે.
- હાલમાં લગભગ 73 મિલિયન યુવાનો બેરોજગાર છે, દર વર્ષે 40 મિલિયન શ્રમ બજારમાં જોડાય છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1 અને 2
 - (B) ફક્ત 2 અને 3
 - (C) ફક્ત 1 અને 3
 - (D) 1, 2 અને 3

અદાણી ગ્રુપે મુંબઈ એરપોર્ટ હસ્તગત કર્યું

- ગૌતમ અદાણીની આગેવાની હેઠળના અદાણી ગ્રુપે GVK ગ્રુપમાંથી 'મુંબઈ ઈન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ'નું સંપાદન પૂર્ણ કર્યું છે.
- આ સંપાદન સાથે અદાણી ગ્રુપ ભારતની એરપોર્ટ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર કંપનીઓની દ્રષ્ટિએ અગ્રણી કંપની બની ગઈ છે.
- ભારત 2024 સુધીમાં વિશ્વનું ત્રીજું સૌથી મોટું ઉડ્ડયન બજાર બનવા જઈ રહ્યું છે.
- અદાણી જૂથનો 6 એરપોર્ટનો હાલનો પોર્ટફોલિયો મુંબઈ આંતરરાષ્ટ્રીય હવાઈ મથક ઉપરાંત પરિવર્તનકારી ઉડ્ડયન પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરશે જે અદાણી જૂથને તેના B2B (બિઝનેસ-ટુ-બિઝનેસ) અને B2C (બિઝનેસ-ટુ-કન્ઝ્યુમર) વ્યવસાયને એકબીજા સાથે જોડવા માટે સક્ષમ બનાવશે.
- તે અદાણી જૂથને તેના અન્ય B2B વ્યવસાયો સાથે ઘણી વ્યૂહાત્મક નિકટતા બનાવવામાં પણ મદદ કરશે.
- અદાણી એરપોર્ટ હોલ્ડિંગ્સ હાલમાં મુંબઈ આંતરરાષ્ટ્રીય એરપોર્ટ પર 74 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે.

અદાણી ગ્રુપ દ્વારા સંચાલિત એરપોર્ટ

- મુંબઈ આંતરરાષ્ટ્રીય હવાઈ મથકનું સંચાલન અદાણી એરપોર્ટ હોલ્ડિંગ્સ દ્વારા કરવામાં આવશે જે અદાણી

એન્ટરપ્રાઈઝિસની સંપૂર્ણ માલિકીની પેટાકંપની છે.

- આમ, કંપની હવે 6 એરપોર્ટનું સંચાલન કરે છે. અદાણી ગ્રુપ પહેલેથી જ અમદાવાદ, લખનઉ અને મેંગલુ ખાતે ત્રણ એરપોર્ટ નું સંચાલન કરી રહ્યું છે જ્યારે ગુવાહાટી, તિવનંતપુરમ અને જયપુર ખાતે ત્રણ એરપોર્ટનું સંપાદન પૂર્ણ થવાનું છે.
- અદાણી ગ્રુપ નવી મુંબઈમાં એરપોર્ટ પણ સ્થાપશે. અદાણી ગ્રુપની યોજના 2024 સુધીમાં નવી મુંબઈ એરપોર્ટ ચલાવવાની છે.

Back to basics : અદાણી ગ્રુપ

- તે એક ભારતીય બહુરાષ્ટ્રીય જૂથ છે જેનું મુખ્ય મથક અમદાવાદમાં છે. તેની સ્થાપના 1988માં ગૌતમ અદાણી દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તેને અદાણી એન્ટરપ્રાઈઝ લિમિટેડ નામના કોમોડિટી ટ્રેડિંગ બિઝનેસ તરીકે સ્થાપિત કરવામાં આવી હતી. તેના વિવિધ વ્યવસાયોમાં બંદર વ્યવસ્થાપન, એરપોર્ટ કામગીરી, ખાણકામ, વીજ ઉત્પાદન અને પ્રસારણ, નવીનીકરણીય ઊર્જા, કુદરતી ગેસ, ફૂડ પ્રોસેસિંગ અને ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનો સમાવેશ થાય છે. આ જૂથ 50 દેશોમાં 70 સ્થળોએ વેપાર કરી રહ્યું છે. અદાણી ગ્રુપ એપ્રિલ 2021માં બજાર મૂડીકરણમાં 100 અબજ ડોલરને પાર કરવા માટે ત્રીજું ભારતીય જૂથ બન્યું હતું.

અદાણી ગ્રુપે હસ્તગત કરેલ મુંબઈ એરપોર્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- આ સંપાદન સાથે અદાણી ગ્રુપ ભારતની એરપોર્ટ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર કંપનીઓની દ્રષ્ટિએ અગ્રણી કંપની બની ગઈ છે.
- ભારત 2024 સુધીમાં વિશ્વનું ત્રીજું સૌથી મોટું ઉડ્ડયન બજાર બનવા જઈ રહ્યું છે.
- તે એક ભારતીય બહુરાષ્ટ્રીય જૂથ છે જેનું મુખ્ય મથક અમદાવાદમાં છે. તેની સ્થાપના 1988માં ગૌતમ અદાણી દ્વારા કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) ફક્ત 1 અને 2
 - (B) ફક્ત 2 અને 3
 - (C) ફક્ત 1 અને 3
 - (D) 1, 2 અને 3

દિલ્હી સરકાર અને ગૂગલ રિયલ ટાઇમ બસ ટ્રેકિંગ સેવા પ્રદાન કરશે

- દિલ્હી સરકારે ગૂગલ સાથે ભાગીદારી કરીને મુસાફરોને બસો વિશે વાસ્તવિક સમયની માહિતી મેળવી શકે તે માટે એક સિસ્ટમ રજૂ કરી છે.

- ગૂગલ આગમનનો સમય, પ્રસ્થાનનો સમય અને તેમના માર્ગો સહિત વાસ્તવિક સમયની માહિતી પ્રદાન કરશે.
- આવી માહિતી આપવા માટે ગૂગલ અને દિલ્હી પરિવહન મંત્રાલય વચ્ચે સોદો થયો હતો.
- આ ડીલ હેઠળ યુઝર્સને બંધ પડશે કે તેમની ટ્રિપમાં કેટલો સમય લાગશે અને તેમની બસ મોડી પડી રહી છે કે નહીં.
- હાલમાં 3,000 બસોની સ્થિતિ લાઈવ છે અને ટૂંક સમયમાં વધુ મતલબ બસોપણ એકીકૃત કરવામાં આવશે.

મહત્વ

- આ સોદો જાહેર પરિવહન વિશે સીમલેસ, વાસ્તવિક સમયની માહિતી પ્રદાન કરશે.
- લોકો તેમની મુસાફરીનું આયોજન મિનિટ અને રાહ જોવાના સમય દ્વારા કરી શકશે. આનાથી બસ સ્ટોપ પર ભીડ પણ ઓછી થશે.

આ પ્રોજેક્ટ કેવી રીતે કામ કરશે?

- આ પ્રોજેક્ટ લાગુ થયા બાદ દિલ્હીમાં બસોનો સ્થિર અને ગતિશીલ લોકેશન ડેટા રિયલ ટાઈમમાં ઉપલબ્ધ થશે. મુસાફરોને તમામ માર્ગો, બસ સ્ટોપ, બસઆગમન અને પ્રસ્થાન સમય અને બસ નંબરો જાણવા મળશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- દિલ્હી સરકારે 2018માં ઈન્દ્રપ્રસ્થ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી, દિલ્હીના ટેકનિકલ સહયોગથી ઓપન ટ્રાન્ઝિટ ડેટા પ્રકાશિત કર્યો હતો. તમામ બસ સ્ટોપના જીઓ કોઓર્ડિનેટ્સ, રૂટ મોપ્સ, ટાઈમટેબલ્સ અને બસ સ્થળોના વાસ્તવિક સમયના GPS ફીડ્સ જેવા વાસ્તવિક સમયના ડેટા પ્રદાન કરવા માટે ઓપન ટ્રાન્ઝિટ ડેટા પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો હતો. આ ડેટાનો ઉપયોગ થર્ડ પાર્ટી એપ્લિકેશન ડેવલપર્સ અને સંશોધકો દ્વારા કરી શકાય છે.

દિલ્હી સરકાર અને ગૂગલ રિયલ ટાઈમ બસ ટ્રેકિંગ સેવા પર નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. દિલ્હી સરકારે ગૂગલ સાથે ભાગીદારી કરીને મુસાફરોને બસો વિશે વાસ્તવિક સમયની માહિતી મેળવી શકે તે માટે એક સિસ્ટમ રજૂ કરી.
2. હાલમાં 3,000 બસોની સ્થિતિ લાઈવ છે અને ટૂંક સમયમાં વધુ મતલબ બસોપણ એકીકૃત કરવામાં આવશે.
3. પ્રોજેક્ટ લાગુ થયા બાદ દિલ્હીમાં બસોનો સ્થિર અને ગતિશીલ લોકેશન ડેટા રિયલ ટાઈમમાં ઉપલબ્ધ થશે. મુસાફરોને તમામ માર્ગો, બસ સ્ટોપ, બસઆગમન અને પ્રસ્થાન સમય અને બસ નંબરો જાણવા મળશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2
- (B) ફક્ત 2 અને 3
- (C) ફક્ત 1 અને 3
- (D) 1, 2 અને 3

નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલયે ડ્રોન નિયમો, 2021નો મુસદ્દો બહાર પાડ્યો

- નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલયે જાહેર પરામર્શ માટે પુનર્ગઠિત “ડ્રોન રૂલ્સ, 2021” જારી કર્યું છે.
- ડ્રાફ્ટ નિયમો વિશ્વાસ, સ્વ-પ્રમાણપત્ર અને ઘુસણખોરી વિનાની દેખરેખ (nonintrusive monitoring)ના આધારે ઘડવામાં આવ્યા હતા.
- તે UAS નિયમો 2021નું સ્થાન લેશે જે 12 માર્ચ, 2021ના રોજ જારી કરવામાં આવ્યું હતું.

Back to basics : ડ્રાફ્ટ ડ્રોન નિયમો 1012

- નવા નિયમો અનુસાર, ડિજિટલ સ્કાય પ્લેટફોર્મમાં ન્યૂનતમ માનવ ઈન્ટરફેસ હશે અને મોટાભાગની પરવાનગીઓ પોતે (self-generated) ઉત્પન્ન થશે.
- તે 'નો પરમિટ - નો ટેક-ઓફ' (NPNT), રિયલ ટાઈમ ટ્રેકિંગ બીકન, જીઓ-ફેન્સિંગ વગેરે જેવી સુરક્ષા સુવિધાઓને પણ જાણ કરશે.
- આ નિયમો હેઠળ ડ્રોન અને ડ્રોન ઘટકોની આયાત પર ડિરેક્ટોરેટ જનરલ ઓફ ફોરેન ટ્રેડનો અંકુશ રહેશે.
- તમામ ડ્રોન તાલીમ અધિકૃત ડ્રોન શાળા દ્વારા હાથ ધરવામાં આવશે.
- ડિરેક્ટોરેટ જનરલ ઓફ સિવિલ એવિએશન તાલીમની આવશ્યકતાઓ નક્કી કરશે, ડ્રોન શાળાઓની સંભાળ લેશે અને ઓનલાઈન પાઈલટ લાઈસન્સ પ્રદાન કરશે.
- યુનિક આઈડેન્ટિફિકેશન નંબર (unique identification number) વિના ડ્રોનના સંચાલનને જ્યાં સુધી મુક્તિ આપવામાં નહીં આવે ત્યાં સુધી મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં. ડ્રોન ઓપરેટરોએ ડિજિટલ સ્કાય પ્લેટફોર્મ પર જરૂરી વિગતો પ્રદાન કરીને ડ્રોનની અનન્ય ઓળખ સંખ્યા ઉત્પન્ન કરવી જરૂરી છે.

પ્રધાનમંત્રી મોદીએ ગુજરાતમાં મુખ્ય રેલવે પ્રોજેક્ટનું ઉદ્ઘાટન કર્યું

- પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ 16 જુલાઈ, 2021ના રોજ ગુજરાતમાં અનેક મોટા રેલવે પ્રોજેક્ટનું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું.

- > આ રેલવે પ્રોજેક્ટમાં નીચેના સામેલ છે:
- > નવા પુનર્વિકસિત ગાંધીનગર રાજધાની રેલવે સ્ટેશન
- > ગેજ રૂપાંતરિત અને વિદ્યુતકૃત મહેસાણા-વરેથા લાઇન
- > નવા વિદ્યુતકૃત સુરેન્દ્રનગર-પીપાવાવ વિભાગ.

Back to basics :

ગાંધીનગર રાજધાની રેલવે સ્ટેશનનું અપગ્રેડેશન

- > વડાપ્રધાન કાર્યાલયના જણાવ્યા અનુસાર ગાંધીનગર રાજધાની રેલવે સ્ટેશનનું અપગ્રેડેશન 71 કરોડના ખર્ચે પૂર્ણ થયું હતું. સ્ટેશનને આધુનિક એરપોર્ટની તર્જ પર વિશ્વ સ્તરીય સુવિધાઓ પૂરી પાડવામાં આવી છે. ખાસ ટિકિટ બુકિંગ કાઉન્ટર, લિફ્ટ, રેમ્પ, ડેડિકેટેડ પાર્કિંગ લોટ વગેરે આપીને તેને દિવ્યાંગ ફ્રેન્ડલી સ્ટેશન બનાવવામાં આવ્યું છે. સંપૂર્ણ ઈમારતને ગ્રીન બિલ્ડિંગ રેટિંગ સુવિધાઓ સાથે ડિઝાઇન કરવામાં આવી છે. સ્ટેશનમાં ફાઇવ સ્ટાર હોટેલ પણ છે.

મહેસાણા-વરેથા ગેજ પરિવર્તન

- > 55 કિલોમીટરનો આ પ્રોજેક્ટ 293 કરોડના ખર્ચે પૂર્ણ થયો છે. 74 કરોડના ખર્ચે વીજળીકરણનું કામ કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં કુલ દસ સ્ટેશનનો સમાવેશ છે.

સુરેન્દ્રનગર-પીપાવાવ વિભાગનું વિદ્યુતીકરણ

- > આ પ્રક્રિયા કુલ રૂ.289 કરોડના ખર્ચે પૂર્ણ કરવામાં આવી છે. તે પાલનપુર, અમદાવાદ અને ભારતના અન્ય ભાગોમાંથી પીપાવાવ બંદર સુધી કોઈ ફેરફાર કર્યા વિના માલપરિવહનની અવિરત અવરજવર પ્રદાન કરશે. આ વિભાગ અમદાવાદ, વિરમગામ અને સુરેન્દ્રનગર યાર્ડમાં ભીડ ઘટાડશે.

IISc-Myn-axએ ગરમી માટે સહનશીલ કોવિડ રસી વિકસાવી

- > ઈન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયન્સ (IISc) બેંગલુરુએ ગરમી સહન કરતી કોવિડ-19 રસી વિકસાવી છે. પ્રાણીઓનો અભ્યાસ કરતી વખતે, તે હાલના તમામ ચિંતાજનક SARS-CoV-2 સ્વરૂપો સામે અસરકારક હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું.
- > આ સંશોધન ACS Infectious Diseases જર્નલમાં પ્રકાશિત થયું છે.
- > આ રસી IISc-ઈન્ક્યુબેટેડ બાયોટેક સ્ટાર્ટ-અપ Mynvax દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવી હતી, જેણે ઉંદરોમાં મજબૂત રોગપ્રતિકારક પ્રતિભાવ બનાવ્યો હતો. તે હેમ્સ્ટર્સને વાયરસથી પણ બચાવે છે.

- > આ રસી એક મહિના સુધી 37 ડિગ્રી સેલ્સિયસ પર સ્થિર રહી હતી, જ્યારે તે 90 મિનિટ સુધી 100 ડિગ્રી સેલ્સિયસ પર સ્થિર રહી હતી.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > કોવિડ-19 માટે વિકસિત મોટાભાગની રસીઓ સ્થિર અને અસરકારક રાખવા માટે રેફ્રિજરેશન (refrigeration)ની જરૂર પડે છે. ઉદાહરણ તરીકે, ઓક્સફર્ડ-એસ્ટ્રાઝેનેકા રસી (ભારતમાં કોવિશિલ્ડ)ને 2-8 ડિગ્રી સેલ્સિયસના સંગ્રહ તાપમાનની જરૂર પડે છે, જ્યારે ફાઇઝરને ખાસ કોલ્ડ સ્ટોરેજની જરૂર પડે છે, જે માઈનસ 70 ડિગ્રી સેલ્સિયસ હોય છે.

IISc-Mynvax રસી કેવી રીતે વિકસાવવામાં આવી ?

- > IISc-Myn-ax રસી રિસેપ્ટર-બાઈન્ડિંગ ડોમેઈન (RBD) નામના વાયરલ સ્પાઈક પ્રોટીનના ભાગનો ઉપયોગ કરીને વિકસાવવામાં આવી હતી. તે વાયરસને ચેપ લગાડવા માટે યજમાન કોષ સાથે જોડાવાની મંજૂરી આપે છે. તે અન્ય રસીઓથી અલગ છે કારણ કે તે સમગ્ર સ્પાઈક પ્રોટીનને બદલે RBD (200 એમિનો એસિડની દોરી)ના ચોક્કસ ભાગનો ઉપયોગ કરે છે.

ગરમી સહનશીલ રસીઓનું મહત્વ

- > ગરમી સહન કરી શકાય તેવી રસી અથવા થર્મોસ્ટેબલ અથવા ગરમ રસીનો વિકાસ દૂરસ્થ અથવા સંસાધન-મર્યાદિત સ્થળો માટે મહત્વપૂર્ણ છે જ્યાં અત્યંત ગરમ આબોહવા છે જેમાં વિશ્વસનીય કોલ્ડ સ્ટોરેજ સપ્લાય ચેઈનનો અભાવ છે.

ભારતીય વિજ્ઞાન સંસ્થાન

(Indian Institute of Science-IISc)

- > IIScની સ્થાપના 1909માં કરવામાં આવી હતી, તે એક જાહેર, ડીમ્ડ, સંશોધન યુનિવર્સિટી છે જે એન્જિનિયરિંગ, વિજ્ઞાન, ડિઝાઇન અને મેનેજમેન્ટમાં ઉચ્ચ શિક્ષણ અને સંશોધન પ્રદાન કરે છે. તેનું મુખ્ય મથક બેંગલુરુમાં છે. આ સંસ્થાની સ્થાપના જમશેદજી ટાટાના સક્રિય ટેકાથી કરવામાં આવી હોવાથી સ્થાનિક રીતે તેને Tata Institute કહેવામાં આવે છે. તેને 2018માં ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એમિનન્સનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો.

ભારતીય વિજ્ઞાન સંસ્થાન (IISc) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. IIScની સ્થાપના 1909માં કરવામાં આવી હતી, તે એક જાહેર, ડીમ્ડ, સંશોધન યુનિવર્સિટી છે જે એન્જિનિયરિંગ, વિજ્ઞાન, ડિઝાઇન અને મેનેજમેન્ટમાં ઉચ્ચ શિક્ષણ અને સંશોધન પ્રદાન કરે છે.

2. તેનું મુખ્ય મથક બેંગલોરમાં છે. આ સંસ્થાની સ્થાપના જમશેદજી ટાટાના સક્રિય ટેકાથી કરવામાં આવી હોવાથી સ્થાનિક રીતે તેને Tata Institute કહેવામાં આવે છે.
3. તેને 2018માં ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એમિનન્સનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

વિશ્વ યુવા કૌશલ્ય દિવસ

- તાજેતરમાં વિશ્વ યુવા કૌશલ્ય દિવસ (World Youth Skills Day) ઉજવવામાં આવ્યો હતો, તે દર વર્ષે 15 જુલાઈએ ઉજવવામાં આવે છે.
- તેને United Nations General Assembly- (UNGA) દ્વારા 2014માં નામાંકિત કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : વિશ્વ યુવા કૌશલ્ય દિવસ વિશે

- તેનો ઉદ્દેશ વિશ્વના યુવાનોને રોજગાર, કાર્ય અને ઉદ્યોગસાહસિકતા માટે જરૂરી કુશળતા પ્રદાન કરવાનો છે.
- ઈન્ચિઓન ઘોષણાપત્ર: શિક્ષણ 2030 મિશન (Incheon Declaration on Education 2030) હાંસલ કરવું જે મુખ્યત્વે તકનીકી અને વ્યાવસાયિક કૌશલ્ય વિકાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- આ અભિગમ ટકાવવિકાસલક્ષ્યો (Sustainable Development Goal-4 દ્વારા સંપૂર્ણપણે અપનાવવામાં આવ્યો છે, જેનો ઉદ્દેશ “સર્વસમાવેશક અને સમાન ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ સુનિશ્ચિત કરવાનો અને તમામ માટે આજીવન તકોને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.”
- લિંગ અસમાનતા દૂર કરવી.
- વર્ષ 2021ની થીમ:
- 'રોગચાળા પછી યુવા કુશળતાની પુનઃકલ્પના' (Reimagining Youth Skills Post- Pandemic).
- કોવિડ-19 દરમિયાન યુવાનોની રોજગારી અને શાળાનો દરજ્જો:
- યુનેસ્કો (UNESCO)ના અંદાજ મુજબ માર્ચ 2020થી મે 2021 વચ્ચે 50 ટકા દેશોમાં શાળાઓ 30 અઠવાડિયાથી વધુ સમય માટે બંધ રાખવામાં આવી હતી.
- ટેકનિકલ અને વ્યાવસાયિક શિક્ષણ અને તાલીમ (Technical and Vocational Education and Training- TVET) (યુનેસ્કો, ઈન્ટરનેશનલ લેબર ઓર્ગેનાઈઝેશન

અને વર્લ્ડ બેંક દ્વારા સંયુક્ત પણે હાથ ધરવામાં આવેલા) ના સર્વેક્ષણના ઉત્તરદાતાઓએ ખુલાસો કર્યો હતો કે કૌશલ્ય પ્રદાન કરવા માટે અંતર શિક્ષણ એ સૌથી સામાન્ય માર્ગ છે.

➤ યુવા (Adult) રોજગાર ગયા વર્ષે 3.7% પુખ્ત વયના (Youth)ની તુલનામાં 8.7% ઘટ્યો હતો.

ભારત દ્વારા જાહેરાત

- પ્રધાનમંત્રીએ 75 નવા મંજૂર થયેલા જનશિક્ષા સંસ્થાન (Jan Shikshan Sansthan-JSS)ની જાહેરાત કરી હતી અને તેના માટે ખાસ ડિઝાઇન કરેલું પોર્ટલ પણ શરૂ કર્યું હતું.
- JSSનો ઉદ્દેશ સંબંધિત ક્ષેત્રમાં બજાર માટે સંબંધિત કુશળતાની ઓળખ કરીને ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં બિન-સાક્ષર, નવ-સાક્ષર તેમજ શાળા ડ્રોપઆઉટને વ્યાવસાયિક તાલીમ પ્રદાન કરવાનો છે.
- ઉદ્યોગની માંગ મુજબ 57 નવા અભ્યાસક્રમો રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા.

યુવા કુશળતા માટે ભારત દ્વારા લેવામાં આવેલા પગલાં

- ઔદ્યોગિક તાલીમ કેન્દ્ર (ITI): 1950માં કલ્પિત ઔદ્યોગિક તાલીમ કેન્દ્ર (ITIs)નો ઉદ્દેશ ભારતમાં હાલની તાલીમ ઇકોસિસ્ટમને વિસ્તૃત અને આધુનિક બનાવવાનો છે.
- પ્રધાનમંત્રી કૌશલ વિકાસ યોજના (PMKVY): 2015માં શરૂ કરવામાં આવેલી આ યોજનાનો ઉદ્દેશ ભારતના યુવાનોને મફત કૌશલ્ય તાલીમ આપવાનો છે.
- પ્રધાનમંત્રી કૌશલ વિકાસ યોજના 3.0 ભારતના યુવાનોને રોજગાર લાયક કુશળતામાં કુશળ બનાવવા માટે 2021માં તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી, જેમાં 300થી વધુ કૌશલ્ય અભ્યાસક્રમો ઉપલબ્ધ હતા.
- પ્રિ-ટીચિંગરેકગ્નિશન (RPL) પ્રોગ્રામ: વ્યક્તિઓ દ્વારા અગાઉથી મેળવેલી કુશળતાને માન્યતા આપવા માટે વર્ષ 2015માં આ કાર્યક્રમ શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. તે પ્રધાનમંત્રી કૌશલ વિકાસ યોજના (PMKVY)ના મુખ્ય ઘટકોમાંનું એક છે.
- આ હેઠળ, વ્યક્તિનું મૂલ્યાંકન કુશળતાના ચોક્કસ સમૂહ સાથે અથવા અગાઉના શિક્ષણના અનુભવના આધારે કરવામાં આવે છે અને રાષ્ટ્રીય કૌશલ્ય લાયકાત માળખા (NCQF) મુજબ ગ્રેડ સાથે પ્રમાણિત કરવામાં આવે છે.
- નેશનલકારકિર્દીસેવા (NCS) પ્રોજેક્ટ: નેશનલ કારકિર્દી સેવા (National Career Service-NCS) પ્રોજેક્ટ હેઠળ રોજગાર માંગતા નોંધાયેલા ઉમેદવારો માટે 2015માં મફત ઓનલાઇન કારકિર્દી કૌશલ્ય તાલીમ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- કૌશલ્ય વ્યવસ્થાપન અને તાલીમ કેન્દ્ર માન્યતા (SMART): તે દેશની કૌશલ્ય ઇકોસિસ્ટમમાં તાલીમ કેન્દ્રોની માન્યતા, ગ્રેડિંગ, જોડાણ અને સતત દેખરેખ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરતી સિંગલ વિન્ડો IT એપ્લિકેશન પ્રદાન કરે છે.

- કૌશલ્ય સંપાદન અને જ્ઞાનજગૃતિ (SANKALP) આજીવિકા પ્રોત્સાહન માટેની યોજના: આ યોજના સમન્વય અને સંકલન દ્વારા જિલ્લા સ્તરની કૌશલ્ય ઈકોસિસ્ટમ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. તે વિશ્વ બેંકના સહયોગથી શરૂ કરવામાં આવેલી કેન્દ્રપ્રાયોજિત યોજના છે.
- ઔદ્યોગિક મૂલ્ય વધારા માટે કૌશલ્ય મજબૂત બનાવવું (STRIVE): ઔદ્યોગિક મૂલ્ય વધારા માટે કૌશલ્ય મજબૂતીકરણ: હડતાળ યોજના એ ITI અને એપ્રેન્ટિસશીપ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી કૌશલ્ય તાલીમની સુસંગતતા અને કાર્યક્ષમતામાં સુધારો કરવાના ઉદ્દેશ સાથે ભારત સરકારનો વિશ્વ બેંક સહાયક પ્રોજેક્ટ છે.
- પ્રધાનમંત્રી યુવા યોજના (યુવા ઉદ્યોગ વિકાસ અભિયાન): 2016માં શરૂ થયેલા આ કાર્યક્રમનો ઉદ્દેશ ઉદ્યોગસાહસિકતા શિક્ષણ અને તાલીમ મારફતે ઉદ્યોગસાહસિકતા વિકાસ માટે સક્ષમ ઈકોસિસ્ટમ બનાવવાનો; ઉદ્યોગસાહસિકતા સહાયક નેટવર્કની હિમાયત કરવાનો અને સર્વસમાવેશક વિકાસ માટે સામાજિક ઉદ્યોગોને સરળ પ્રવેશ અને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
- યુવા, આગામી અને બહુમુખી લેબકો (YUVA) યોજના યુવા લેબકોને તાલીમ આપવા માટેનો માર્ગદર્શક કાર્યક્રમ છે.
- કૌશલાચાર્ય પુરસ્કાર: કૌશલ્ય પ્રશિક્ષકો દ્વારા કરવામાં આવેલા યોગદાનને માન્યતા આપવા અને કૌશલ ભારત મિશનમાં જોડાવા માટે વધુ ટ્રેનરોને પ્રેરિત કરવાના ઉદ્દેશ સાથે આ પુરસ્કારની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
- એપ્રેન્ટિસશીપ અને કૌશલ્યમાં ઉચ્ચ શિક્ષણ યુવા માટેની યોજના અથવા 'શ્રેયસ (SHREYAS): રાષ્ટ્રીય એપ્રેન્ટિસશીપ પ્રોત્સાહન યોજના (NAPS) મારફતે 2019ના સત્રના સામાન્ય સ્નાતકોને ઉદ્યોગ એપ્રેન્ટિસશીપની તકો પ્રદાન કરવાના ઉદ્દેશ સાથે આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- સ્વનિર્ભર કુશળકર્મચારી-એમ્પ્લોયર મેપિંગ એટલે કે 'અસીમ' (ASEEM): 2020માં શરૂ કરવામાં આવેલું આ પોર્ટલ કુશળતા ધરાવતા લોકોને ટકાઉ આજીવિકાની તકો શોધવામાં મદદ કરે છે.
- ધ્યેય કાર્યક્રમ (Going Online As Leadersc-GOAL) : આ કાર્યક્રમ બાગાયત, ખાદ્ય પ્રસંસ્કરણ, મધમાખીઉછેર, આદિવાસી કલા અને સંસ્કૃતિ વગેરે જેવા વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ડિજિટલ કુશળતા અને તકનીકી મારફતે લાંબા ગાળાના ધોરણે આદિવાસી યુવાનો અને મહિલાઓને જ્ઞાન પ્રદાન કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યો છે.
- એ જ રીતે વનધન યોજના આદિવાસી સમાજને નવી તકો સાથે અસરકારક રીતે જોડી રહી છે.

વિશ્વયુવા કૌશલ્ય દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તેને United Nations General Assembly-UNGA દ્વારા 2014માં નામાંકિત કરવામાં આવી હતી.
2. તેનો ઉદ્દેશ વિશ્વના યુવાનોને રોજગાર, કાર્ય અને ઉદ્યોગસાહસિકતા માટે જરૂરી કુશળતા પ્રદાન કરવાનો છે.
3. યુનેસ્કો (UNESCO)ના અંદાજ મુજબ માર્ચ 2020થી મે 2021 વચ્ચે 50 ટકા દેશોમાં શાળાઓ 30 અઠવાડિયાથી વધુ સમય માટે બંધ રાખવામાં આવી હતી.
4. ભારતના યુવાનોને રોજગાર લાયક કુશળતામાં કુશળ બનાવવા માટે 2021માં તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી, જેમાં 300થી વધુ કૌશલ્ય અભ્યાસક્રમો ઉપલબ્ધ હતા. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 - (A) 1,2 અને 3
 - (B) 2,3 અને 4
 - (C) 1,2 અને 4
 - (D) 1, 2, 3 અને 4

નવીનીકરણીય ઊર્જા માટેના બજારો

- તાજેતરના એક અહેવાલ મુજબ, ઓછી કિંમતની નવીનીકરણીય ઊર્જાની તકો પર ઉભરતા બજારોનું ધ્યાન વિશ્વભરમાં તેની ટોચ પર પહોંચી ગયું છે અને ટૂંક સમયમાં તેમાં ઘટાડો જોવા મળશે.
- આ અહેવાલ ધ એનર્જી, એન્વાયર્નમેન્ટ એન્ડ વોટર કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા (CEEW) અને ફાઈર્નાન્સિયલ થિંક ટેન્ક 'કાર્બન ટ્રેકર' (બંને બિન-નફાકારક સંસ્થાઓ) દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો હતો.

નિષ્કર્ષ

- ઉભરતા બજારો વૈશ્વિક ઊર્જા સંક્રમણની ચાવી છે:
- વૈશ્વિક ઊર્જા સંક્રમણ માટે ઉભરતા બજારો નિર્ણાયક છે, કારણ કે તે 2019 અને 2040 વચ્ચે કુલ વીજ માંગમાં તમામ અપેક્ષિત વૃદ્ધિમાં 88 હિસ્સો ધરાવે છે.
- એકંદરે, વીજળીની માંગના 82% અને હાલના ઉભરતા બજારમાં જરૂરી માંગ વૃદ્ધિના 86% એવા દેશોમાંથી આવે છે જે કોલસા અને ગેસની આયાત કરે છે અને આ દેશો પાસે સૌર ઊર્જા અને પવન ઊર્જા તરફ વળવા માટે નોંધપાત્ર પ્રોત્સાહનો છે.
- યોગ્ય નીતિઓ સાથે આ પરિવર્તન માટે તકનીકી અને ખર્ચની અવરોધોને સરળતાથી દૂર કરી શકાય છે.
- ઉભરતા બજારોમાં સંક્રમણની સ્થિતિ અલગ છે કારણ કે તેઓએ લાખો લોકોને નવીનીકરણીય ઊર્જાની એક્સેસ પૂરી

પાડવી પડશે તેમજ પાયાના સ્તરે વીજળીની માંગમાં વધારો પૂરો કરવો પડશે.

- વિકસિત બજારોમાં વીજ ઉત્પાદન માટે અશ્મિભૂત ઈંધણની માંગમાં 20 ટકાનો ઘટાડો થયો છે, જે 2007માં તેની ટોચ પર હતો.

ઉભરતા બજારોના ચાર મુખ્ય જૂથો

- વીજળીની લગભગ અડધી માંગ માટે ચીન જવાબદાર છે અને તેમાં 39 ટકાનો વધારો થવાની પણ સંભાવના છે.
- કોલસા અને ગેસના અન્ય આયાતકારો, જેમ કે ભારત અથવા વિયેતનામ, માંગના ત્રીજા ભાગ અને લગભગ અડધા વધારા માટે જવાબદાર છે.
- રશિયા અથવા ઈન્ડોનેશિયા જેવા કોલસા અને ગેસ નિકાસકારો 16% માંગ માટે જવાબદાર છે પરંતુ આ વધારાના માત્ર 10% છે.
- કોલસા અને ગેસ નિકાસ કરતા દેશોમાં ઊર્જા સંક્રમણનો પ્રતિકાર વધુ થવાની સંભાવના છે.
- નાઈજીરિયા અથવા ઈરાક જેવા “સંવેદનશીલ” દેશો 3% માંગ અને વૃદ્ધિના સમાન હિસ્સા માટે જવાબદાર છે.

એક ઉદાહરણ તરીકે ભારત

- ભારતના ઉભરતા બજારમાં વીજળીની માંગનો 9 ટકા હિસ્સો છે અને અપેક્ષિત માંગ વૃદ્ધિનો 20 ટકા હિસ્સો પરિવર્તનની ગતિ અને સ્તરને પ્રતિબિંબિત કરે છે.
- 2010માં 20GWથી પણ ઓછા સૌર ઊર્જા ઉત્પાદન સાથે, તે મે 2021માં 96GW સૌર, પવન બાયોમાસ અને નાના હાઈડ્રોના સ્તર સુધી વધી ગયું છે.
- મોટા હાઈડ્રો પાવર પ્રોજેક્ટ્સ સાથે નવીનીકરણીય ઊર્જા દેશની વીજ ઉત્પાદન ક્ષમતામાં 142GW અથવા 37 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે અને 2030 સુધીમાં 450GWનો લક્ષ્યાંક નક્કી કર્યો છે.
- અશ્મિભૂત ઈંધણના ઉત્પાદનની માંગ ૨૦૧૮માં એક સ્તરે પહોંચી હતી અને 2019 અને 2020માં ઘટી હતી.
- વીજળીની માંગને પહોંચી વળવા માટે નજીકના ભવિષ્યમાં અશ્મિભૂત ઈંધણની માંગમાં ફરી વધારો થઈ શકે છે, ત્યારે ભારતે સાબિત કર્યું છે કે કેવી રીતે તમામ ઘરોને વીજળી સાથે જોડવા અને નવીનીકરણીય ઊર્જાને પ્રોત્સાહન આપવાના બે ઉદ્દેશો બજારની ડિઝાઈન અને નીતિગત પ્રાથમિકતાઓ દ્વારા હાંસલ કરી શકાય છે.

સૂચનો

- સહાયક નીતિવાતાવરણ એ નવીનીકરણીય ઊર્જાના વિકાસને વેગ આપવાની ચાવી છે.

- જો દેશો બજારો અને સ્પર્ધાત્મક હરાજીને ઉદાર બનાવે છે, તો તેઓ ખર્ચમાં ઘટાડો કરીને આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાંને આકર્ષિત કરી શકે છે કારણ કે આમ કરવાથી અશ્મિભૂત ઈંધણમાં રોકાણ અટકાવી શકાય છે.

- આ હરાજી ભારતને વૈશ્વિક સ્તરે સૌર ઊર્જાનો ખર્ચ ઘટાડવામાં મદદ કરશે.
- વિકસિત દેશો નીતિગત સહાય, તકનીકી કુશળતા અને મૂડીખર્ચ ઘટાડીને ઉભરતા બજારોમાં નવીનીકરણીય ઊર્જાના ફેલાવાને વેગ આપવા માટે વિકાસ નાણાંનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

Back to basics : નવીનીકરણીય ઊર્જા માટે ભારતીય

પહેલો

- હાઈડ્રોજન ઊર્જા મિશન:
 - કેન્દ્રીય બજેટ 2021v22 હેઠળ રાષ્ટ્રીય હાઈડ્રોજન ઊર્જા મિશન (National Hydrogen Energy Mission-NHM)ની જાહેરાત કરવામાં આવી છે, જે વૈકલ્પિક ઊર્જા સ્ત્રોત તરીકે હાઈડ્રોજનના ઉપયોગ માટે રોડમેપ તૈયાર કરશે.
 - આ પહેલ પરિવહન ક્ષેત્રમાં પરિવર્તન લાવવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.
- જવાહરલાલ નહેરૂ રાષ્ટ્રીય સૌરમિશન JNNSM:
 - આ મિશન 2009થી 2022 સુધી 20,000 મેગાવોટ ગ્રીડ કનેક્ટેડ સૌર ઊર્જા ઉત્પન્ન કરવાના મહત્વાકાંક્ષી લક્ષ્યાંક સાથે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
 - વર્ષ 2010-15 દરમિયાન સ્થાપિત સૌર ક્ષમતા 18 મેગાવોટ સાથે આ ક્ષેત્રમાં ઝડપથી વધીને લગભગ 3800 મેગાવોટ થઈ ગઈ છે.
- આંતરરાષ્ટ્રીય સૌર જોડાણ:
 - આ પહેલ ભારતના વડા પ્રધાન અને ફ્રાન્સના રાષ્ટ્રપતિએ 30 નવેમ્બર, 2015ના રોજ ફ્રાન્સની રાજધાની પેરિસમાં આયોજિત પાર્ટીઝ-21 (COP-21)ની પરિષદ દરમિયાન શરૂ કરી હતી, જેમાં 121 સંભવિત સભ્ય દેશોના પ્રતિનિધિઓ હાજર રહ્યા હતા, જે કેન્સર અને મકર ના ઉષ્ણકટિબંધ વચ્ચે સંપૂર્ણ અથવા અંશતઃ સ્થિત છે.
- પ્રધાનમંત્રી-કુસુમ:
 - કુસુમ એટલે કિસાન ઉરજા સુરક્ષા અને ઉત્થન મહાઅભિયાન.
 - તેનો ઉદ્દેશ 25,750 મેગાવોટની સૌર ઊર્જા ક્ષમતાનો ઉપયોગ કરીને 2022 સુધીમાં ખેડૂતોને નાણાકીય અને પાણીની સુરક્ષા પૂરી પાડવાનો છે.
- રાષ્ટ્રીય પવન-સૌરસંકર નીતિ:
 - નેશનલ વિન્ડ-સોલાર હાઈબ્રિડ પોલિસી, 2018નો મુખ્ય ઉદ્દેશ પવન અને સૌર સંસાધનો, માળખાગત સુવિધાઓ અને જમીનના મહત્તમ અને કાર્યક્ષમ ઉપયોગ માટે ગ્રીડ

- કનેક્ટેડ વિન્ડ-સોલાર પીવી સિસ્ટમ્સ (WindvSolar PV Hybrid Systems)ને પ્રોત્સાહન આપવા માટે માળખું પૂરું પાડવાનો છે.
- > વિન્ડ-સોલાર પીવી હાઇબ્રિડ સિસ્ટમ નવીનીકરણીય ઊર્જા ઉત્પાદનમાં પરિવર્તનશીલતા ઘટાડવામાં અને વધુ સારી ગ્રીડ સ્થિરતા હાંસલ કરવામાં મદદ કરશે.
 - રૂફટોપ સોલાર પ્લાન :
 - > તેનો ઉદ્દેશ ઘરોની છત પર સોલાર પેનલ લગાવીને સૌર ઊર્જા ઉત્પન્ન કરવાનો છે.
 - > નવી અને નવીનીકરણીય ઊર્જા મંત્રાલય ગ્રીડ કનેક્ટેડ રૂફટોપ સોલાર સ્કીમ (બીજા તબક્કા)ની અમલીકરણ એજન્સી છે.

નવીનીકરણીય ઊર્જા માટેના બજારો પર નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઉભરતા બજારો વૈશ્વિક ઊર્જા સંક્રમણની ચાવી છે.
 2. વીજળીની માંગના 82% અને હાલના ઉભરતા બજારમાં જરૂરી માંગ વૃદ્ધિના 86% એવા દેશોમાંથી આવે છે જે કોલસા અને ગેસની આયાત કરે છે.
 3. વીજળીની લગભગ અડધી માંગ માટે ચીન જવાબદાર છે અને તેમાં 39 ટકાનો વધારો થવાની પણ સંભાવના છે.
 4. વિકસિત દેશો નીતિગત સહાય, તકનીકી કુશળતા અને મૂડીખર્ચ ઘટાડીને ઉભરતા બજારોમાં નવીનીકરણીય ઊર્જાના ફેલાવાને વેગ આપવા માટે વિકાસ નાણાંનો ઉપયોગ કરી શકે છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 અને 3
(B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4
(D) 1, 2, 3 અને 4

State Power Distribution Utilities માટે ઇન્ટિગ્રેટેડ રેટિંગ શરૂ

- > વીજ પ્રધાન આર કે સિંહે પાવર ફાઇનાન્સ કોર્પોરેશન (Power Finance Corporation-PFC)ના 36મા સ્થાપના દિવસ નિમિત્તે નવી દિલ્હીમાં રાજ્ય વીજ વિતરણ એકમો માટે 9મું ઇન્ટિગ્રેટેડ રેટિંગ બહાર પાડ્યું હતું.
- > રાજ્ય વીજ વિતરણ ઉપયોગિતાઓ માટે સંકલિત રેટિંગ બહાર પાડતા મંત્રીએ ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે, તમામ ઉપયોગિતાઓની ભાગીદારી સાથે 41 સ્ટેટ પાવર ડિસ્ટ્રિબ્યુશન યુટિલિટીઝને આવરી લેતા રેટિંગ સમયગાળા 2019-20 માટે વાર્ષિક ઇન્ટિગ્રેટેડ રેટિંગ ક્વાયત પૂર્ણ થઈ ગઈ છે.

- > મંત્રીના જણાવ્યા અનુસાર, ભારતીય વીજ ક્ષેત્રને વિતરણ ક્ષેત્રની ચોક્કસ સ્થિતિના ન્યાયી અને સચોટ મૂલ્યાંકનનો લાભ મળશે. તે કામગીરીનું મૂલ્યાંકન અને સુધારણા કરવામાં પણ મદદ કરશે.
- > આ ક્વાયત રાજ્ય સરકારો, ધિરાણ આપતી સંસ્થાઓ અને અન્ય હિસ્સેદારોને પણ મહત્વપૂર્ણ નિર્ણયો લેવામાં મદદ કરશે.

Back to basics :

વીજળી (ગ્રાહકોના અધિકારો) નિયમો, 2020

- > મંત્રીએ પ્રકાશ પાડ્યો હતો કે, ગ્રાહક સશક્તિકરણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાના ઉદ્દેશ સાથે સરકાર દ્વારા આ નિયમોને સૂચિત કરવામાં આવ્યા હતા. આ પહેલ ગ્રાહકને કેન્દ્ર સ્તરે રાખશે. ભારતમાં જીવનનિર્વાહની સરળતા (Ease of Living) અને વેપાર કરવાની સરળતા (Ease of Doing Business)માં સુધારો કરવાની દિશામાં આ એક મહત્વપૂર્ણ પગલું છે. ભારત સરકાર દીનદયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામ જ્યોતિ યોજના અને સંકલિત ઊર્જા વિકાસ યોજના (Integrated Power Development Scheme) જેવી યોજનાઓની મદદથી તમામ ઘરોને 2427 વીજ પુરવઠો પૂરો પાડવા માટે વિતરણ વ્યવસ્થાને મજબૂત કરવામાં રાજ્યોને પણ ટેકો આપી રહી છે.

પાવર ફાઇનાન્સ કોર્પોરેશન લિમિટેડ

(Power Finance Corporation Ltd. - PFC)

- > PFCએ ઊર્જા મંત્રાલય હેઠળની ભારતીય નાણાકીય સંસ્થા છે. તેની સ્થાપના 1986માં કરવામાં આવી હતી. PFC ભારતીય વીજ ક્ષેત્રની નાણાકીય કરોડરજૂતી તરીકે કામ કરે છે. તે 8મી સૌથી વધુ નફો કરતી CPSE અને ભારતની સૌથી મોટી NBFC છે. તે ભારતની સૌથી મોટી ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ફાઇનાન્સ કંપની પણ છે.

State Power Distribution Utilities માટે ઇન્ટિગ્રેટેડ રેટિંગ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતીય વીજ ક્ષેત્રને વિતરણ ક્ષેત્રની ચોક્કસ સ્થિતિના ન્યાયી અને સચોટ મૂલ્યાંકનનો લાભ મળશે. તે કામગીરીનું મૂલ્યાંકન અને સુધારણા કરવામાં પણ મદદ કરશે.
2. PFCએ ઊર્જા મંત્રાલય હેઠળની ભારતીય નાણાકીય સંસ્થા છે. તેની સ્થાપના 1986માં કરવામાં આવી હતી.
3. ગ્રાહક સશક્તિકરણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાના ઉદ્દેશ સાથે સરકાર દ્વારા આ નિયમોને સૂચિત કરવામાં આવ્યા હતા.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

“કોવિડ વેક્સીન સંગ સુરક્ષિત વન, ઘન અને ઉદ્યમ” અભિયાન શરૂ કરવામાં આવ્યું

- તાજેતરમાં કેન્દ્રીય આદિવાસી બાબતોના મંત્રી શ્રી અર્જુન મુંડાએ કોવિડ રસી સાથે “સેફ ફોરેસ્ટ, વેલ્થ એન્ડ એન્ટરપ્રાઇઝ” અભિયાન શરૂ કર્યું હતું.

Back to basics : અભિયાન વિશે

- આ અભિયાન કોરોનાવાયરસ રસી અને દંતકથાઓ, અફવાઓ, ખોટી માહિતી અને ખોટી માહિતી સામે “ઈન્ફોડેમિક” (infodemic)ને પાછળ છોડી દેશે.
- તે ખાતરી, ગૌરવ અને સ્વ-અસરકારકતા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે અને આદિવાસી વિસ્તારોમાં 'આરોગ્ય સાથે આજીવિકા'ને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- તે વન નાણાં વિકાસ કેન્દ્ર (VDVK)ની પ્રવૃત્તિઓને પણ ટ્રેક કરે છે અને હેન્ડલૂમ, હસ્તકલા અને વન ઉત્પાદનોની ખરીદી, મૂલ્યવર્ધન અને માર્કેટિંગમાં રોકાયેલા આદિવાસીઓમાં કોવિડ-19 રસીકરણ ગતિને વેગ આપે છે.
- યુનિસેફ અને WHOની ભાગીદારીમાં આ અભિયાન શરૂ કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- તેમાં 50 લાખથી વધુ આદિવાસીઓને જોડવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં એ વાત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે કે કોવિડ-19 રસીકરણ મફત છે, નજીકના કેન્દ્રો પર ઉપલબ્ધ છે અને લોકોને હોસ્પિટલમાં દાખલ થવા અને મૃત્યુ થી બચવા તેમજ આજીવિકા પ્રવૃત્તિઓને આગળ વધારવામાં મદદ કરે છે.

અભિયાનના પ્રણ મુખ્ય છે.

- જીવન – દરેક જીવન અને આજીવિકા કિંમતી છે અને રસીકરણ એ જીવનની યાવી છે.
- આજીવિકા : રસીકરણ વન સંપત્તિ વિકાસ કેન્દ્ર અને આજીવિકા પ્રવૃત્તિઓને રોગના ચેપના ડર વિના ચાલુ રહેવામાં મદદ કરશે. તે હોસ્પિટલમાં દાખલ થવા અને અન્ય તકબર્ચપણને પણ બચાવશે.
- જાગૃતિ – રસીકરણ માટે નોંધણી પ્રક્રિયાનું સરળીકરણ.

અભિયાનનું મહત્વ

- આ અભિયાનમાં સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપ્સ, નેટવર્ક અને જનરલ સર્વિસ સેન્ટર્સ, ફર્ટિલાઈઝર આઉટલેટ સેન્ટર્સ, હાટ્સ એન્ડ

બજાર્સ, ફોરેસ્ટ મની ડેવલપમેન્ટ સેન્ટર્સ અને મિલ્ક કલેક્શન પોઈન્ટ્સ જેવા અન્ય સામાન્ય મુદ્દાઓનો લાભ લેવામાં આવશે.

આ અભિયાન કેવી રીતે ચાલશે ?

- આ અભિયાનમાં રસીઓને પ્રોત્સાહન આપવા અને કોવિડ યોગ્ય વર્તનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આદિવાસી રૂપાં કન ધરાવતા વોલ પેઈન્ટિંગનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે. તે તડવી/પટેલ જેવા પરંપરાગત નેતાઓની ભાગીદારી જેવી બિન-પરંપરાગત ભાગીદારી અને સમુદાયની પહોંચનો ઉપયોગ કરશે. આદિવાસી વસ્તીને રસીકરણ કરવા માટે સ્થાનિક આરોગ્ય માળખાનો ઉપયોગ કરીને રસીઓ અપનાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવશે.

“કોવિડ વેક્સીન સંગ સુરક્ષિત વન, ઘન અને ઉદ્યમ” અભિયાન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- આ અભિયાન કોરોનાવાયરસ રસી અને દંતકથાઓ, અફવાઓ, ખોટી માહિતી અને ખોટી માહિતી સામે “ઈન્ફોડેમિક” (infodemic)ને પાછળ છોડી દેશે.
 - યુનિસેફ અને WHOની ભાગીદારીમાં આ અભિયાન શરૂ કરવામાં આવી રહ્યું છે.
 - 50 લાખથી વધુ આદિવાસીઓને જોડવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં એ વાત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે કે કોવિડ-19 રસીકરણ મફત છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2
(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3
(D) 1, 2 અને 3

એમેઝોન રેઇન ફોરેસ્ટ જેટલું CO2 અવશોષિત કરે છે તેથી વધુ CO2 ઉત્સર્જિત કરે છે : અભ્યાસ.

- 'Nature' જર્નલમાં પ્રકાશિત એક અભ્યાસ અનુસાર, એમેઝોન વરસાદી જંગલના ભાગો કરતાં વધુ કાર્બન ડાયોક્સાઇડનું ઉત્સર્જન કરી રહ્યું છે.
- આ અભ્યાસ એમેઝોનના ચાર વિસ્તારોમાં 600 ફ્લાઈટ્સથી કરવામાં આવ્યો હતો. બ્રાઝિલની નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર સ્પેસ રિસર્ચના સંશોધકોએ વાતાવરણમાં હાજર કાર્બન ડાયોક્સાઇડની માત્રા અંગે ડેટા એકત્રિત કરવા માટે તેનું નેતૃત્વ કર્યું હતું.

Back to basics : મુખ્ય નિષ્કર્ષ

- આ સંશોધન મુજબ કાર્બન સિંક તરીકે એમેઝોન રેઇનફોરેસ્ટની ભૂમિકા ઘટી રહી છે. તે ઈકોસિસ્ટમને

બરબાદ કરી શકે છે અને આબોહવા પરિવર્તન સામેની લડત માટે એક વિક્ષેપજનક સંકેત છે.

- > એમેઝોનમાં ફેરફારો વન નાબૂદી, દાવાનળ અને આબોહવા પરિવર્તન જેવા પરિબળો દ્વારા ચલાવવામાં આવી રહ્યા છે.
- > અધ્યયન અનુસાર, ચાર પ્રદેશો દર વર્ષે 410 મિલિયન મેટ્રિક ટન કાર્બન ડાયોક્સાઇડનું ઉત્સર્જન કરતા હતા. આ ઉત્સર્જન આગનું પરિણામ હતું, જે ઘણીવાર જાણી જોઈને મનુષ્ય દ્વારા રોપવામાં આવતું હતું.
- > ચાર પ્રદેશોએ લગભગ 120 મિલિયન મેટ્રિક ટન કાર્બન શોષી કાઢ્યો. આમ, એમેઝોનના ક્ષેત્રો 290 મિલિયન મેટ્રિક ટન નેટનું ઉત્સર્જન કરી રહ્યા છે.

એમેઝોન રેઈનફોરેસ્ટ (Amazon Rainforest)

- > વૈકલ્પિક રીતે Amazon ફોરેસ્ટ અથવા Amazonia તરીકે ઓળખાતું એમેઝોન બાયોમ માં ઉષ્ણકટિબંધીય વરસાદી જંગલ છે જે દક્ષિણ અમેરિકામાં એમેઝોન બેઝિનના મુખ્ય ભાગને આવરી લે છે. તે લગભગ 5,500,000 ચોરસ કિમીના વિસ્તારને આવરી લે છે. જેમાં 9 દેશોનો વિસ્તાર સામેલ છે. મોટાભાગના જંગલો બ્રાઝિલ (વરસાદી જંગલના 60%) અંદર સમાવિષ્ટ છે. આ પછી પે (13%), કોલંબિયા (10%) અને બાકીના બોલિવિયા, ઈક્વાડોર, ફ્રેન્ચ ગિયાના, સુરીનામ, ગુયાના અને વેનેઝુએલામાં છે. એમેઝોન પૃથ્વીના બાકીના વરસાદી જંગલોના અડધાભાગનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે અને તેમાં વિશ્વભરમાં ઉષ્ણકટિબંધીય વરસાદી જંગલોનો સૌથી મોટો અને સૌથી જૈવવિવિધતા માર્ગ શામેલ છે. લગભગ 390 અબજ વ્યક્તિગત વૃક્ષોને 16,000 પ્રજાતિઓમાં વિભાજિત કરવામાં આવ્યા છે.

એમેઝોને કરેલ વરસાદી જંગલના ભાગો કરતાં વધુ કાર્બન ડાયોક્સાઇડના ઉત્સર્જન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. બ્રાઝિલની નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર સ્પેસ રિસર્ચના સંશોધકોએ વાતાવરણમાં હાજર કાર્બન ડાયોક્સાઇડની માત્રા અંગે ડેટા એકત્રિત કરવા માટે તેનું નેતૃત્વ કર્યું હતું.
2. આ સંશોધન મુજબ કાર્બન સિંક તરીકે એમેઝોન રેઈનફોરેસ્ટની ભૂમિકા ઘટી રહી છે. તે ઈકોસિસ્ટમને બરબાદ કરી શકે છે.
3. ચાર પ્રદેશોએ લગભગ 120 મિલિયન મેટ્રિક ટન કાર્બન શોષી કાઢ્યો. આમ, એમેઝોનના ક્ષેત્રો 290 મિલિયન મેટ્રિક ટન નેટનું ઉત્સર્જન કરી રહ્યા છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2
- (B) ફક્ત 2, અને 3
- (C) ફક્ત 1, અને 3
- (D) 1, 2 અને 3

હજમાં ભાગ લેતી મહિલાઓ માટે પુરુષ વાલીઓની જરૂરિયાત નાબૂદ થઈ

- > સાઉદી અરેબિયાના હજ અને ઉમરા મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, મહિલાઓ હવે પુરુષ વાલી (મહરમ) વિના વાર્ષિક હજ યાત્રા માટે નોંધણી કરાવી શકે છે.
- > ઘરેલું યાત્રાળુઓ માટે હજ નોંધણી માર્ગદર્શિકા મુજબ, મહિલાઓને નોંધણી માટે પુરુષ વાલીની જરૂર નથી, અને તેઓ અન્ય મહિલાઓ સાથે નોંધણી કરાવી શકે છે.
- > હજ કરવા ઈચ્છતી મહિલાઓએ વ્યક્તિગત રીતે નોંધણી કરાવવી પડશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > ભારતે 2017માં મોદી સરકાર દ્વારા જાહેરાત કરી હતી કે મહિલાઓ પુરુષ ભાગીદાર વિના હજ પર જઈ શકે છે. મુસ્લિમ મહિલાઓને પણ મહરમ અને લોટરી સિસ્ટમમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી હતી.

હજ નંબર પર ડેટા

- > 2017ના નિયમ બાદ 2018માં મહરમ વિના હજ કરતી મહિલાઓની સંખ્યા 1,171 હતી, જે 2019માં વધીને 2,230 થઈ હતી. કોરોનોવાયરસના કેસોની વધતી સંખ્યાને કારણે 2020માં યાત્રા અટકાવી દેવામાં આવી હતી.
- > ભારત સરકાર મુસ્લિમ મહિલાઓને સશક્ત બનાવવા માટે કેવી રીતે કામ કરી રહી છે?
- > 22 ઓગસ્ટ, 2017ના રોજ તલાક નાબૂદ કરવામાં આવી હતી, જેના કારણે લિંગ સમાનતા પ્રથમ સ્થાન પર આવી ગયું હતું. વર્ષ 2018માં હજ સબસિડી નાબૂદ કરવામાં આવી હતી, ત્યારબાદ 2019 સુધીમાં બે લાખ ભારતીય મુસ્લિમોએ સબસિડી વિના હજ કરી હતી. હજ સબસિડી નાબૂદ થવાથી રૂ.700 કરોડની બચત થઈ છે. આ નાણાંનો ઉપયોગ લઘુમતી સમુદાયોની મહિલાઓને શિક્ષિત કરીને સશક્ત બનાવવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો. આ પ્રયાસને પરિણામે છોકરીઓમાં ડ્રોપઆઉટ રેટ 70 ટકાથી ઘટીને 30 ટકા થઈ ગયો છે.

હજ (Hajj)

- > તે મક્કા, સાઉદી અરેબિયાની વાર્ષિક ઈસ્લામિક યાત્રા છે, જે મુસ્લિમો માટે સૌથી પવિત્ર શહેર માનવામાં આવે છે. હજ એ મુસ્લિમો માટે એક આવશ્યક ધાર્મિક ફરજ છે જે તમામ પુત્ર મુસ્લિમો માટે તેમના જીવનકાળમાં ઓછામાં ઓછું એકવાર કરવું ફરજિયાત છે.

હજમાં ભાગ લેતી મહિલાઓ માટે પુરૂષ વાલીઓની જરૂરિયાત નાબૂદ થઈ તેના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતે 2017માં મોદી સરકાર દ્વારા જાહેરાત કરી હતી કે મહિલાઓ પુષ ભાગીદાર વિના હજ પર જઈ શકે છે.
2. વર્ષ 2018માં હજ સબસિડી નાબૂદ કરવામાં આવી હતી, ત્યારબાદ 2019 સુધીમાં બે લાખ ભારતીય મુસ્લિમોએ સબસિડી વિના હજ કરી હતી.
3. હજ એ મુસ્લિમો માટે એક આવશ્યક ધાર્મિક ફરજ છે જે તમામ પુષ્ટ મુસ્લિમો માટે તેમના જીવનકાળમાં ઓછામાં ઓછું એકવાર કરવું ફરજિયાત છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

SEBI એ 'અપેક્ષિત ખોટ આધારિત' રેટિંગ સ્કેલ રજૂ કર્યું

- > Security Exchange Board of India- SEBIએ “અપેક્ષિત ખોટ આધારિત રેટિંગ સ્કેલ” (expected lossbased rating scale) માટે નવું માળખું રજૂ કર્યું છે.
- > આ નવા માળખા હેઠળ ક્રેડિટ રેટિંગ એજન્સીઓએ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ક્ષેત્ર સાથે સંકળાયેલા પ્રોજેક્ટ્સ અને ઉપકરણો માટે જરૂરી ખોટ આધારિત રેટિંગ્સ પૂરા પાડવાની જરૂર છે.
- > અપેક્ષિત ખોટ આધારિત રેટિંગ સાત સ્તરના સ્કેલમાં સરકી ગયું હતું.
- > નવા સ્કેલનો ઉપયોગ ક્રેડિટ રેટિંગ એજન્સીઓ દ્વારા ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ક્ષેત્રના પ્રોજેક્ટ્સ અથવા ઉપકરણોને રેટ કરવા માટે કરવામાં આવશે.
- > રેટિંગ સ્કેલના સ્ટાન્ડર્ડાઈઝેશન ને લગતી જોગવાઈ સિવાય નવીનતમ પરિપત્રમાં તમામ જોગવાઈઓ ‘તાત્કાલિક અસર’ સાથે ક્રેડિટ રેટિંગ એજન્સીઓને લાગુ પડશે.
- > સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઈન્ડિયા એક્ટ, 1992ની કલમ 11(1) હેઠળ સત્તાઓના ઉપયોગ હેઠળ પરિપત્ર (Circular) જારી કરવામાં આવ્યો હતો.

નુકસાનના સાત સ્તરો

- > SEBI દ્વારા નિર્ધારિત નવા સ્કેલ પર નુકસાનના સાત

 1. અપેક્ષિત સ્તરોમાં સામેલ છે:
 2. સૌથી ઓછી અપેક્ષિત ખોટ
 3. ખૂબ જ ઓછી અપેક્ષિત ખોટ

4. ઓછી અપેક્ષિત ખોટ
5. મધ્યમ અપેક્ષિત નુકસાન
6. ઊંચી અપેક્ષિત ખોટ
7. ઘણું વધારે અપેક્ષિત નુકસાન
8. સૌથી અપેક્ષિત નુકસાન.

Back to basics : રેટિંગ સ્કેલનું ધોરણીકરણ

- > રેટિંગ સ્કેલના ઉપયોગને પ્રમાણિત કરવા માટે રેટિંગ એજન્સીઓને તેમના રેટિંગ સ્કેલને નાણાકીય ક્ષેત્રના નિયમનકાર અથવા ઓથોરિટી દ્વારા નિર્ધારિત રેટિંગ સ્કેલ સાથે ગોઠવવા કહેવામાં આવ્યું છે. માર્ગદર્શિકાના અભાવમાં SEBI દ્વારા નિર્ધારિત રેટિંગ પરિમાણોનું પાલન કરવામાં આવશે.

ક્રેડિટ રેટિંગ એજન્સી

- > જે કંપની ક્રેડિટ રેટિંગ્સ પ્રદાન કરે છે અને દેવાદારની દેવું ચૂકવવાની ક્ષમતાનું મૂલ્યાંકન કરે છે તેને “ક્રેડિટ રેટિંગ એજન્સી” તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

SEBI એ રજૂ કરેલ ‘અપેક્ષિત ખોટ આધારિત’ રેટિંગ સ્કેલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ માળખા હેઠળ ક્રેડિટ રેટિંગ એજન્સીઓએ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ક્ષેત્ર સાથે સંકળાયેલા પ્રોજેક્ટ્સ અને ઉપકરણો માટે જરૂરી ખોટ આધારિત રેટિંગ્સ પૂરા પાડવાની જરૂર છે.
2. અપેક્ષિત ખોટ આધારિત રેટિંગ સાત સ્તરના સ્કેલમાં સરકી ગયું હતું.
3. જે કંપની ક્રેડિટ રેટિંગ્સ પ્રદાન કરે છે અને દેવાદારની દેવું ચૂકવવાની ક્ષમતાનું મૂલ્યાંકન કરે છે તેને “ક્રેડિટ રેટિંગ એજન્સી” તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

કાદંબીની ગાંગુલી

- > ગૂગલે તાજેતરમાં જ કાદંબીની ગાંગુલીના 160મા જન્મદિવસ પર તેના માનમાં ડૂડલ બનાવ્યું હતું. ઉલ્લેખનીય છે કે કાદંબીની ગાંગુલી ભારતની પ્રથમ મહિલા ડોક્ટરોમાંની એક હતી.
- > કાદંબીની ગાંગુલી 1884માં પ્રતિષ્ઠિત કલકત્તા મેડિકલ કોલેજમાં ભાગ લેનારી પ્રથમ ભારતીય મહિલા હતી. તે

સમયે એક સ્ત્રી માટે તે એક મોટી વાત હતી, જેણે ઘણી વધુ મહિલાઓને પ્રેરણા આપી હતી. આનંદી ગોપાલ જોશીની સાથે તેમનું નામ ઘણી વાર યાદ કરવામાં આવે છે. બંનેએ ક્ષટણમાં સાથે મળીને ડિગ્રી મેળવી હતી, જેનાથી તેઓ દવાની પ્રેક્ટિસ કરી શકે છે.

Back to basics : કાદંબીની ગાંગુલી

- > કાદંબીની ગાંગુલીનો જન્મ પશ્ચિમ બંગાળના બારીસાલ જિલ્લાના ચાંડસી નામના ગામમાં થયો હતો (જે હવે બાંગ્લાદેશનો એક ભાગ છે). પહેલા ઢાકામાં અને પછી કલકત્તામાં તેમનું શિક્ષણ થયું.
- > તેઓ દવાનો અભ્યાસ કરવા માંગતા હતા. જોકે, દેશની મેડિકલ કોલેજોમાં હજુ પણ વિદ્યાર્થીનીઓને પ્રવેશ આપવામાં આવ્યો ન હતો.
- > 1884માં કલકત્તા મેડિકલ કૉલેજમાં જોડાયા ત્યારે દેશમાં મહિલાઓ માટે ડૉક્ટર બનવાના સપનાપૂરા કરવાના દરવાજા ખૂલ્યા. 1892માં, તે દવામાં વધુ અભ્યાસ માટે યુનાઈટેડ કિંગડમ ગયા. તે એડિનબર્ગ અને ડબલિનમાં મળેલા પ્રમાણપત્રો સાથે ભારત પાછા ફર્યા હતા.
- > પોતાની અંગત પ્રેક્ટિસ શરૂ કરવાની સાથે સાથે કાદંબીની ગાંગુલી તેમના સમય દરમિયાન સામાજિક ચળવળોમાં જોડાવા માટે પણ જાણીતા છે. તેમણે મહિલા કોલસા ખાણિયાઓની સ્થિતિમાં સુધારો અને તેમના અધિકારો માટે લડત આપી હતી. 1915માં, તેમણે છોકરીઓને પ્રવેશ ન આપવાના મામલે કલકત્તા મેડિકલ કોલેજની ખુલ્લેઆમ ટીકા કરી હતી.
- > 1923માં તેમનું નિધન થયું. કાદંબીની ગાંગુલીએ મહિલા સશક્તિકરણના ક્ષેત્રમાં મૂલ્યવાન યોગદાન આપ્યું હતું.

કાદંબીની ગાંગુલી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ગૂગલે તાજેતરમાં જ કાદંબીની ગાંગુલીના 160મા જન્મદિવસ પર તેના માનમાં ડૂડલ બનાવ્યું હતું.
2. કાદંબીની ગાંગુલીનો જન્મ પશ્ચિમ બંગાળના બારીસાલ જિલ્લાના ચાંડસી નામના ગામમાં થયો હતો (જે હવે બાંગ્લાદેશનો એક ભાગ છે).
3. 1884માં કલકત્તા મેડિકલ કૉલેજમાં જોડાયા ત્યારે દેશમાં મહિલાઓ માટે ડૉક્ટર બનવાના સપનાપૂરા કરવાના દરવાજા ખૂલ્યા.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

કોવિડ-19 રસીકરણનો આંકડો ભારતમાં 40 કરોડને પાર

- > ભારતમાં અત્યાર સુધીમાં 400 મિલિયનથી વધુ લોકોને કોવિડ-19 રસીનો ડોઝ આપવામાં આવ્યો છે. છેલ્લા 24 કલાકમાં 46,38,000 લોકોને રસી આપવામાં આવી છે. ઉલ્લેખનીય છે કે બિહાર, દિલ્હી, ગુજરાત, હરિયાણા, કર્ણાટક, મધ્યપ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર, રાજસ્થાન, તમિલનાડુ, ઉત્તર પ્રદેશ અને પશ્ચિમ બંગાળમાં 18-44 વર્ષની વયજૂથના 50 લાખથી વધુ લોકોને કોવિડ રસીનો પ્રથમ ડોઝ આપવામાં આવ્યો છે. રસીનો પ્રથમ ડોઝ 18-44 વર્ષની વય જૂથના 124 મિલિયન લોકોને આપવામાં આવ્યો છે.

રસીકરણ માટે કેવી રીતે નોંધણી કરવી ?

- > કોવિડ-19 રસીકરણ માટે નોંધણી Co-WIN પોર્ટલ(<https://www.pcowin.pgo-pin>) અને આરોગ્ય સેતુ એપ્લિકેશન પર કરી શકાય છે. નોંધણી કર્યા પછી, વ્યક્તિએ રસીનું સ્થાન અને સમય પસંદ કરવો પડશે.

Back to basics : ભારતમાં વપરાતી રસીઓ

- COVAXIN :
> COVAXIN એ ઈન્ડિયા બાયોટેક દ્વારા ઉત્પાદિત સરકાર સમર્થિત રસી છે. તેનો અસરકારકતા દર 8.1 ટકા છે. COVAXIN રસીના ત્રીજા તબક્કાના પરીક્ષણોમાં 27,000થી વધુ સહભાગીઓએ ભાગ લીધો છે. COVAXIN બે ડોઝમાં આપવામાં આવે છે. ડોઝ વચ્ચેનો સમય અંતરાલ ચાર અઠવાડિયાનો છે. COVAXIN મૃત કોવિડ-19 વાયરસમાંથી તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું.
- COVISHIELD:
> COVISHIELD રસીનું ઉત્પાદન એસ્ટ્રાઝેનેકા દ્વારા કરવામાં આવે છે. સ્થાનિક સ્તરે, COVISHIELD સીરમનું ઉત્પાદન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે. તે ચિમ્પાન્ઝીના એડનોવાયરસ નામના સામાન્ય ઠંડા વાયરસના નબળા સંસ્કરણમાંથી તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું. આ વાયરસને કોવિડ-19 વાયરસ જેવો દેખાવા માટે સુધારવામાં આવ્યો છે. તે બે ડોઝમાં લાગુ કરવામાં આવે છે.
- સ્પુતનિક વી (Sputnik V) :
> તેનો વિકાસ મોસ્કોમાં Gamleya Research Institute of Epidemiology and Microbiology દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો.

- > તે બે ડોઝની રસી છે. જોકે તાજેતરમાં રશિયામાં સ્પુતનિક વીની એક જ ડોઝ રસીનું ઉત્પાદન કરવામાં આવ્યું છે. આને સ્પુતનિક લાઈટ સિંગલ ડોઝ કહેવામાં આવે છે. ભારત માત્ર ડબલ ડોઝ સ્પુતનિક વીનો ઉપયોગ કરી રહ્યું છે.
- > જ્યારે COVISHIELD એક નબળા સામાન્ય એડેનોવાયરસમાંથી બનાવવામાં આવે છે જે ચિમ્પાન્ઝીને અસર કરે છે, સ્પુટનિક વી વિવિધ માનવ એડેનોવાયરસનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવે છે.

કોવિડ-19 રસીકરણનો આંકડો ભારતમાં 40 કરોડને પાર થયો આ અંગે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતમાં અત્યાર સુધીમાં 400 મિલિયનથી વધુ લોકોને કોવિડ-19 રસીનો ડોઝ આપવામાં આવ્યો છે.
2. કોવિડ-19 રસીકરણ માટે નોંધણી CovWIN પોર્ટલ (<httpsoqqwwwPcowinPgovPin>) અને આરોગ્ય સેતુ એપ્લિકેશન પર કરી શકાય છે.
3. રસીનો પ્રથમ ડોઝ 18-44 વર્ષની વય જૂથના 124 મિલિયન લોકોને આપવામાં આવ્યો છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

18 જુલાઈ : આંતરરાષ્ટ્રીય નેલ્સન મંડેલા દિવસ (Nelson Mandela International Day)

- > નોબેલ શાંતિ પુરસ્કાર વિજેતા અને દક્ષિણ આફ્રિકાના ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ નેલ્સન મંડેલાની જન્મજયંતિ નિમિત્તે દર વર્ષે 18 જુલાઈએ વિશ્વભરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય નેલ્સન મંડેલા દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

મહત્વ

- > આ દિવસનું નિરીક્ષણ કરવાથી એ વિચારની ઉજવણી કરવાનો પ્રયાસ થાય છે કે દરેક વ્યક્તિમાં વિશ્વને બદલવાની શક્તિ છે, પ્રભાવ પાડવાની ક્ષમતા છે. તેનો ઉદ્દેશ વ્યક્તિઓને સુધારણા માટે વિશ્વમાં પરિવર્તન લાવવામાં મદદ કરવા માટે કાર્યવાહી કરવા માટે પ્રેરિત કરવાનો છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > નવેમ્બર 2009માં, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભા (UNGA)એ શાંતિ અને સ્વતંત્રતાની સંસ્કૃતિમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિના યોગદાનના માનમાં સત્તાવાર રીતે 18 જુલાઈને “આંતરરાષ્ટ્રીય નેલ્સન મંડેલા દિવસ” તરીકે જાહેર કર્યો હતો.
- > તે વંશીય સંબંધોના ક્ષેત્રમાં લોકશાહી, વંશીય ન્યાય અને માનવ અધિકારોના મૂલ્યોને પ્રોત્સાહન આપવાની રંગભેદ વિરોધી ચિહ્નની પ્રતિબદ્ધતા અને માનવતાની સેવા પ્રત્યેના તેમના સમર્પણને પણ પ્રતિબિંબિત કરે છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય નેલ્સન મંડેલા દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. નોબેલ શાંતિ પુરસ્કાર વિજેતા અને દક્ષિણ આફ્રિકાના ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ નેલ્સન મંડેલાની જન્મજયંતિ નિમિત્તે દર વર્ષે 18 જુલાઈએ વિશ્વભરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય નેલ્સન મંડેલા દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
2. આ દિવસનું નિરીક્ષણ કરવાથી એ વિચારની ઉજવણી કરવાનો પ્રયાસ થાય છે કે દરેક વ્યક્તિમાં વિશ્વને બદલવાની શક્તિ છે, પ્રભાવ પાડવાની ક્ષમતા છે.
3. વંશીય સંબંધોના ક્ષેત્રમાં લોકશાહી, વંશીય ન્યાય અને માનવ અધિકારોના મૂલ્યોને પ્રોત્સાહન આપવાની રંગભેદ વિરોધી ચિહ્નની પ્રતિબદ્ધતા અને માનવતાની સેવા પ્રત્યેના તેમના સમર્પણને પણ પ્રતિબિંબિત કરે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કરંટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

YouTube
ICE RAJKOT

Instagram
ICE RAJKOT

Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

twitter
ICE RAJKOT